

SBÍRKA
SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

NEJVYŠŠÍHO SOUDU
ČESKÉ REPUBLIKY

10/2012

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Krádež	č. 59
Krádež	č. 60
Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	č. 63
Nedbalost	č. 64
Nutná obhajoba	č. 61
Souhrnný trest	č. 61
Úmysl	č. 64
Věcná příslušnost	č. 62
Vloupání	č. 59
Vydírání	č. 60
Způsobení úpadku	č. 64

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Incidenční spory	č. 137
Insolvence	č. 138
Náhrada škody	č. 134
Odpovědnost státu za škodu	č. 132
Promlčení práva	č. 130
Promlčení práva	č. 135
Rozhodčí řízení	č. 129
Smlouva cestovní	č. 134
Společné jmění manželů	č. 131
Smlouva o přepravě věci	č. 136
Smlouva spotřebitelská	č. 135
Věcná příslušnost	č. 128
Zdravotnictví	č. 133

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

Trestný čin krádeže byl spáchán vloupáním ve smyslu § 247 odst. 1 písm. b) tr. zák.* i tehdy, když pachatel násilím odstranil uzamčený visací zámek, který zajišťoval vstup do objektu poškozeného, a současně jej nahradil vlastním zámkem, byť teprve následně, s jistým časovým odstupem a již za použití vlastních klíčů, vstoupil do objektu poškozeného, kde odcizil jeho věci. I v takovém případě bylo násilné odstranění původního zajištění objektu prostředkem k vniknutí do uzamčeného prostoru, tj. vloupáním podle § 89 odst. 14 tr. zák.**

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2011, sp. zn. 7 Tdo 1017/2011)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného J. J. proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 14 To 39/2011, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu v Ústí nad Orlicí pod sp. zn. 2 T 115/2009.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Ústí nad Orlicí ze dne 13. 12. 2010, sp. zn. 2 T 115/2009, byl obviněný J. J. uznán vinným trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zák. a odsouzen podle § 247 odst. 2 tr. zák. k trestu odnětí svobody na osmnáct měsíců s tím, že podle § 58 odst. 1 tr. zák. byl výkon trestu podmíněně odložen a podle § 59 odst. 1 tr. zák. byla stanovena zkušební doba na čtyři roky. Výroky podle § 228 odst. 1 tr. ř. a § 229 odst. 2 tr. ř. bylo rozhodnuto o náhradě škody.

Jako trestný čin posoudil Okresní soud v Ústí nad Orlicí skutek, který podle jeho zjištění spočíval v podstatě v tom, že obviněný v době od 24. 7. do 29. 7. 2008 v K., okr. Ú. n. O., po přeháznutí oka visacího zámku na řetězu zajišťujícím kovovou bránu vnikl do areálu obchodní společnosti R. S., a. s., P. 6, pak za pomoci zaměstnanců obchodní společnosti K., s. r. o., Z., a s použitím její mechanizace z areálu odvezl nákladní automobil zn. Praga V3S a různé další věci nebo jejich části specifikované ve výroku o vině, prodal je jako druhotnou surovinu obchodní společnosti K., s. r. o., Z., a tím způsobil obchodní společnosti R. S., a. s., P. 6, škodu ve výši 298 300 Kč.

Odvolání obviněného, podané proti výroku o vině a dalším výrokům, bylo usnesením Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 14 To 39/2011, podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

Obviněný podal prostřednictvím obhájce v zákonné lhůtě dovolání proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích. Výrok o zamítnutí odvolání napadl s odkazem na důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr.

* Nyní jde o přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku.

** Nyní se jedná o ustanovení § 121 tr. zákoníku.

ř. V mezích tohoto dovolacího důvodu namítl, že skutek byl chybně posouzen podle § 247 odst. 1 písm. b) tr. zák., a vyjádřil názor, že z jeho strany nešlo o vloupání. Mimo rámec dovolacího důvodu uplatnil námitky týkající se skutkových zjištění ohledně následku činu a ohledně zákazu reformace in peius. Obviněný se dovoláním domáhal toho, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení, aby zrušil také další obsahově navazující rozhodnutí a aby přikázal Krajskému soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Nejvyšší soud shledal, že dovolání bylo podáno v podstatné části z jiného důvodu, než je uveden v § 265b tr. ř., a že pokud se opírá o námitky, které lze považovat za zákonný dovolací důvod, je zjevně neopodstatněné.

Nejvyšší soud považuje za nutné připomenout, že dovolání je mimořádný opravný prostředek, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, nýbrž jen z některého z důvodů stanovených v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. Podat dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí zákonný dovolací důvod jen formálně deklarovat, ale je nutné, aby mu uplatněné námitky odpovídaly svým obsahem.

Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

Citované ustanovení jasně vyznívá tak, že právním posouzením skutku se rozumí jeho hmotně právní posouzení. Podstatou takového posouzení je aplikace hmotného práva, tj. trestního zákona, na skutkový stav, který zjistily soudy prvního a druhého stupně. Významné je, že se jedná o právní posouzení skutku, tak jak ho zjistily soudy, a nikoli jak ho prezentuje dovolatel. V dovolání podaném proti odsuzujícímu rozhodnutí lze namítat, že skutkový stav, který zjistily soudy, nenaplňuje zákonné znaky trestného činu, jímž byl obviněný uznán vinným. Je tedy možné vytýkat právní vady v kvalifikaci skutkového stavu zjištěného soudy. Mimo dovolací důvod stojí námitky skutkové povahy, tj. takové námitky, jimiž se dovolatel snaží dosáhnout jiného hodnocení důkazů oproti tomu, jak je hodnotily soudy, tím i změny ve skutkových zjištěních soudů a jejich nahrazení jinou verzí skutkového stavu, kterou sám prosazuje. Dovolání se tudíž nemůže zakládat na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění vyvodily z důkazů, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování, že nevyhověly návrhům na provedení dalších důkazů apod. Dovolání jako mimořádný opravný prostředek je určeno k nápravě závažných právních vad pravomocných rozhodnutí, a nikoli k tomu, aby skutková zjištění soudů prvního a druhého stupně byla přezkoumávána ještě třetí instancí. Z podnětu dovolání podaného s odkazem na ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. se Nejvyšší soud otázkou správnosti právního posouzení skutku zabývá zásadně ve vztahu k tomu skutkovému stavu, který zjistily soudy prvního a druhého stupně, a nepřihlíží k námitkám směřujícím proti skutkovým zjištěním soudů.

Z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. jsou jedinou relevantní částí podaného dovolání námitky v tom směru, že nešlo o vloupání a že skutek proto neměl být posouzen podle § 247 odst. 1 písm. b) tr. zák. Tyto námitky však rozhodně nemohou obstát.

Trestného činu krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zák. se dopustil ten, kdo si přisvojil cizí věc tím, že se jí zmocnil, čin spáchal vloupáním a způsobil uvedeným činem škodu nikoli malou. Podle § 89 odst. 11 tr. zák. se škodou nikoli malou rozumí škoda dosahující částky nejméně 25 000 Kč.

Zákonné znaky vloupání jsou vymezeny v § 89 odst. 14 tr. zák. Podle tohoto ustanovení se vloupáním rozumí vniknutí do uzavřeného prostoru lští, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky s použitím síly. Zjištění, že obviněný vnikl do objektu poškozené obchodní společnosti po přeríznutí oka visacího zámku na řetězu zajišťujícím kovovou bránu, evidentně odpovídá zákonným znakům vloupání, neboť obviněný popsáním způsobem nedovoleně, tj. bez souhlasu či vědomí poškozené obchodní společnosti, s použitím síly překonal uzamčení objektu. Z bližších okolností posuzovaného případu vyplývá, že mezi násilným překonáním uzamčení objektu a vniknutím obviněného do objektu za účelem odcizení věcí byl určitý časový odstup, v němž obviněný opatřil vstup do objektu vlastními zámky a klíči. To obviněnému umožnilo, aby za přítomnosti jednatele a zaměstnanců obchodní společnosti K., s. r. o., Z., předstíral, že do objektu vstupuje jako oprávněná osoba, nehledě na to, že se vykázal padělanou plnou mocí a vystupoval pod cizím jménem. Pokud obviněný nejprve násilím odstranil původní zajištění vstupu do objektu, které nechala instalovat poškozená obchodní společnost, nahradil ho vlastními zámky a klíči a teprve následně s určitým časovým odstupem vstoupil do objektu za použití vlastních klíčů, nic to nemění na podstatě věci v tom, že násilné odstranění původního zajištění bylo prostředkem k neoprávněnému vniknutí do uzamčeného objektu. Je tedy evidentně správné, že soudy kvalifikovaly jednání obviněného jako vloupání a posoudily skutek podle § 247 odst. 1 písm. b) tr. zák. Námitky obviněného, že nešlo o vloupání, jsou zjevně neopodstatněné.

Nejvyšší soud také zevrubně vysvětlil, proč další námitky již nelze podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Zjevně neopodstatněné dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Jako trestný čin vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku, a nikoliv trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, je třeba posoudit tu část jednání pachatele, který po odcizení věci poškozeného použil proti němu pohrůžku násilí, jejímž cílem ovšem nebylo uchovat si odcizené věci, ale přimět poškozeného, aby pachatele nezadržel a aby ho nechal odejít z místa krádeže. V takovém případě jde o vícečinný souběh trestného činu krádeže a vydírání.

Rozdíl mezi trestným činem vydírání podle § 175 tr. zákoníku a přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku spočívá v tom, že nátlak na vůli poškozeného je u přečinu krádeže veden ze strany pachatele pouze snahou bezprostředně po činu si násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí uchovat věc, již pachatel získal krádeží. Pokud násilí nebo pohrůžka (bezprostředního) násilí směřovala k něčemu jinému než si uchovat bezprostředně po činu odcizenou věc, tedy k tomu, aby jiná osoba něco konala, opominula nebo trpěla (např. aby pachatele poškozený nebo jiná osoba nezadržela, neoznámila jeho čin policii apod.), jde o trestný čin vydírání podle § 175 tr. zákoníku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2012, sp. zn. 8 Tdo 98/2012)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného M. H. proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočky v Liberci ze dne 13. 10. 2011, sp. zn. 55 To 493/2011, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu v Liberci pod sp. zn. 4 T 130/2011.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Liberci ze dne 17. 8. 2011, sp. zn. 4 T 130/2011, byl obviněný M. H. uznán vinným pod bodem 1) výroku o vině zločinem vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku a přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku, pod bodem 2) výroku o vině přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, pod bodem 3) výroku o vině přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), b), odst. 2 tr. zákoníku a přečinem porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, 2 tr. zákoníku.

Těchto trestných činů se dopustil tím, že přestože byl rozsudkem Okresního soudu Liberci ze dne 9. 5. 2008, sp. zn. 5 T 9/2008, odsouzen mimo jiné pro trestný čin krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b), e), odst. 2 tr. zák. k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tří roků a šesti měsíců, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou, ze kterého byl podmíněně propuštěn usnesením Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 2. 9. 2010, sp. zn. 40 PP 790/2010, a byla mu stanovena zkušební doba v trvání dvou let,

1) dne 27. 12. 2010 v době od 12.00 hodin do 13.00 hodin v L., v ulici N. F., po vypáčení zámku FAB vnikl do sklepa domu, odkud odcizil sekyrku s oranžovým topůrkem v hodnotě 150 Kč, motorek ke grilu v hodnotě 100 Kč, sluneční brýle v hodnotě 30 Kč, načež vyšel do patra k bytu Š. B., nejdříve vzal za kliku vstupních dveří, zkusil, zda není otevřeno, následně poodstoupil, obhlédl situaci na chodbě před bytem, přistoupil ke dveřím bytu s páčidlem v ruce s tím, že jej zarazí mezi kovový rám dveří a zámek dveří, když v tu chvíli otevřel vstupní dveře Š. B., který jej sledoval skrz kukátko, následně obviněný opustil dům, následovaný Š. B., když na ulici N. F. v opuštěné hale u nádraží ČD na výzvy k zastavení a vyčkání příjezdu Policie České republiky obviněný reagoval vytažením odcizené sekyrky, kterou se rozmachoval kolem sebe, rozběhl se na Š. B., na kterého křičel, že ho rozseká a ať ho nechá být, a obrátil tím poškozeného na útěk; Š. B. tak odcizením věcí způsobil škodu ve výši 280 Kč a poškozením zámku škodu ve výši 100 Kč,

2) dne 14. 1. 2011 v době kolem 2.00 hodin v L. v ulici Dr. M. H. vnikl po vypáčení dvoukřídlých dveří do domu, kde prohledal půdní prostory v úmyslu něco odcizit, a poté, co byl vyrušen obyvateli domu, dům opustil, aniž by cokoli odcizil, přičemž na poškození dveří způsobil škodu ve výši 3000 Kč obchodní společnosti D., s. r. o., se sídlem L.,

3) dne 17. 1. 2011 v době od 7.20 hodin do 12.30 hodin vnikl s další neustanovenou osobou pomocí nože po odsunutí střelky neuzamčeného zámku vstupních dveří do bytu v prvním patře, odkud odcizili notebook zn. Compaq Presario v hodnotě 7500 Kč, mobilní telefon zn. Nokia v hodnotě 200 Kč ke škodě M. A. a náramkové hodinky zn. Quartz-Hobica v hodnotě 5000 Kč ke škodě jeho hosta.

Za tyto trestné činy byl obviněný odsouzen podle § 175 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání pěti roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 99 odst. 2, 4 tr. zákoníku mu bylo uloženo ochranné protitoxikomanické léčení v ústavní formě. Současně bylo rozhodnuto o náhradě škody a o zproštění obviněného podle § 226 písm. b) tr. ř. obžaloby pro skutek, v němž byl spatřován zločin vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku.

Proti uvedenému rozsudku soudu prvního stupně podali odvolání obviněný a v neprospěch obviněného i státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Liberci. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci jako soud odvolací rozsudkem ze dne 13. 10. 2011, sp. zn. 55 To 493/2011, rozhodl tak, že odvolání státního zástupce podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl a z podnětu odvolání obviněného podle § 258 odst. 1 písm. d), e), odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek zrušil ve výroku o trestu a ve výroku o ochranném léčení a podle § 259 odst. 3 tr. ř. při nezměněném výroku o vině obviněného M. H. znovu odsoudil podle § 175 odst. 2 tr. zákoníku a § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání čtyř let, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařadil do věz-

nice s ostrahou. Dále obviněnému podle § 99 odst. 2 písm. b), odst. 4 tr. zákoníku uložil ochranné ústavní protitoxikomanické léčení.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu obviněný M. H. podal prostřednictvím obhájce Mgr. P. M. dovolání, jež zaměřil proti všem výrokům o vině a proti výroku o trestu, nikoliv proti výroku o ochranném léčení, a odkázal na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Výhrady obviněného se v zásadě omezily na skutek popsany pod bodem 1) výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně, ve vztahu k němuž vytkl, že právní kvalifikace skutku je nesprávná. Obviněný po zopakování obsahu výpovědi poškozeného Š. B. a shrnutí své verze výpovědi z přípravného řízení nesouhlasil s právní kvalifikací činu, neboť měl za to, že soudy nižších stupňů nesprávně zhodnotily to, že obviněný, pronásledován poškozeným, měl poškozenému hrozit sekerkou, kterou před tím v domě poškozeného odcizil. Tvrdil, že jeho jednání bylo možné posoudit jen jako přestupek proti majetku, nanejvýš jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1, 2 tr. zákoníku a následně jako nutnou obranu. Nesouhlasil tedy s jeho posouzením jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku a též zločin vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku. Obviněný hodnotil jako nesprávný závěr soudů, že hrozbu násilím nepoužil vůči poškozenému v souvislosti s uchováním si věci poškozeného, ale jako pohrůžku násilím, jíž užil s cílem, aby poškozeného odradil od jeho pronásledování, a nebyl tak zadržen jím nebo policií. Zdůraznil, že jeho cílem byla pouze snaha uchovat si odcizený majetek, proto čin nemohl být právně kvalifikován jako zločin vydírání. Podle obviněného tuto okolnost dosvědčil i poškozený, který uváděl, že otevřel dveře v době, kdy se je údajně obviněný snažil předmětem, který držel v ruce, vypáčit. Když poškozený utíkajícího obviněného pronásledoval, obviněný měl v ruce předmět vypadající jako páčidlo. Poté, co obviněný poškozeného pohrůžkami násilí zahnal, byla krádež dokonána. Uvedené skutečnosti nemohou svědčit pro závěr o naplnění znaků trestného činu vydírání. Obviněný si přisvojil cizí věci ve sklepech a totéž chtěl učinit i v prvním patře v bytě poškozeného a bezprostředně po činu se pokusil uchovat si pohrůžkou bezprostředního násilí věci, kterých se zmocnil. Přitom není důležité, co si mohl myslet poškozený, zda věděl nebo nevěděl o tom, že mu obviněný při krádeži v domě mohl ukrást i jeho sekyrku, ale klíčové je kvalifikování skutku podle zákonných ustanovení, která na ně dopadají. V daném případě se tak jedná jen o přečin krádeže.

Z těchto důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek Okresního soudu v Liberci ze dne 17. 8. 2011, sp. zn. 4 T 130/2011, a rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 13. 10. 2011, sp. zn. 55 To 493/2011, a aby poté buď přikázal odvolacímu soudu nové projednání a rozhodnutí věci se závazným právním názorem, aby stíhaný skutek byl posouzen jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. zákoníku, nebo aby sám ve věci v tomto smyslu rozhodl a uložil odpovídající mírnější trest.

Když Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání obviněného je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání

učinít, zkoumal, zda označený důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze považovat za důvod dovolání vymezený v tomto zákonném ustanovení.

Obviněný dovolání opřel o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., podle něhož lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Z tohoto vymezení tedy plyne, že ve vztahu ke zjištěnému skutku je možné dovoláním vytykat výlučně vady právní.

Nejvyšší soud, který je vázán důvody a rozsahem podaného dovolání, shledal, že obviněný své dovolání zaměřil výhradně proti výroku pod bodem 1) rozsudku soudu prvního stupně, ve vztahu k dalším činům, jimiž byl též uznán vinným, žádné námitky neuvedl. Z obsahu dovolání Nejvyšší soud zjistil, že obviněný námitkami, kterými poukazoval na to, že jeho čin neměl být posouzen jako souběh trestných činů, ale měl být kvalifikován jen jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. zákoníku, naplnil uplatněný dovolací důvod, protože brojil proti použité právní kvalifikaci. Nejvyšší soud tudíž dále posuzoval, zda jsou tyto námitky opodstatněné.

Činu pod bodem 1) výroku o vině rozsudku nalézacího soudu se obviněný v zásadě dopustil tím, že ač byl nedlouho před tím podmíněně propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody, který vykonával rovněž za trestný čin krádeže, nejprve vnikl v L. po vypáčení zámku do sklepa domu, odkud odcizil sekyrku a další věci. Nato vyšel do patra k bytu Š. B. a poté, co obhlédl situaci, přistoupil ke dveřím bytu s páčidlem v ruce, aby dveře vypáčil. Nevěděl, že za dveřmi jej kukátkem pozoruje poškozený, který otevřel dveře a obviněného překvapil. Po krátkém rozhovoru se obviněný dal na útěk a poškozený, který mezitím přivolal policii, jej následoval do opuštěné haly u nádraží ČD a volal na obviněného, aby zastavil a vyčkal příjezdu policie. Obviněný na to reagoval vytažením odcizené sekyrky, kterou se rozmachoval kolem sebe, rozběhl se na poškozeného, na kterého křičel, že ho rozseká a ať ho nechá být, čímž poškozeného vylekal a ten utekl.

Soud prvního stupně k právní kvalifikaci tohoto skutku v odůvodnění rozsudku (str. 6) shledal, že obviněný naplnil jak znaky přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. zákoníku, tak i zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku. Odvolací soud se s tímto právním závěrem soudu prvního stupně ztožnil.

Nejvyšší soud uvedený právní závěr považuje za správný a na jeho podporu doplňuje, že základním důvodem, proč dovolatel uvedenou právní kvalifikaci označuje za vadnou, je názor, že jde o jeden skutek, v jehož rámci obviněný po celou dobu realizoval jen záměr zmocnit se cizí věci, ponechat si ji, a to i za situace, kdy poškozený obviněného pronásledoval, a popírá, že by měl v té době v ruce sekyrku. Za důvod svých výhrůžek obviněný označuje snahu toliko si uchovat věci získané krádeží. Je nutné podotknout, že jestliže obviněný své námitky dotváří na jiných skutkových okolnostech, než jak jsou popsány ve výroku rozsudku soudu prvního stupně, nelze

je v rámci řešení právní otázky akceptovat, ale je nutné právní úvahy vyvozovat na podkladě soudy učiněných skutkových zjištění, jimiž je Nejvyšší soud vázán a skutkové zjištění soudu prvního stupně nemůže změnit (srov. přiměřeně usnesení Ústavního soudu např. ve věcech sp. zn. I. ÚS 412/02, III. ÚS 732/02, II. ÚS 760/02, III. ÚS 282/03, IV. ÚS 449/03). Nejvyšší soud proto v rámci svých úvah vycházel z toho, co je ve skutkových zjištěních, jež jsou výše popsána, uvedeno.

Rozhodná pro posouzení správnosti předmětné právní kvalifikace je otázka, zda v daném případě šlo o jediný čin (jak tvrdí obviněný), anebo o souběh dvou trestných činů, z čehož vycházely oba soudy. Předmětem trestního stíhání je vždy skutek, v němž je spatřován určitý trestný čin. Vícečinný souběh předpokládá více skutků a každý z těchto skutků se posuzuje jako samostatný trestný čin. Naproti tomu u jednočinného souběhu jde o skutek jediný. Pro posouzení otázek souvisejících se souběhem je rozhodující v první řadě správné vymezení pojmu skutek a určení, zda jednání pachatele tvoří jeden či více skutků. Trestní zákoník ani trestní řád pojem skutku blíže nedefinují, byť se o něm na více místech zmiňují (např. § 38 odst. 2 tr. zákoníku, § 220 odst. 1 tr. ř.), a vymezení tohoto pojmu je tedy ponecháno teorii trestního práva a soudní praxi (srov. Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol. Trestní právo Hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 335).

Jednání jako projev vůle pachatele ve vnějším světě může záležet jak v pohybu (komisivní jednání), tak i ve zdržení se pohybu (omisivní jednání), může být úmyslné i nedbalostní. Rámec aktů zahrnutých do jednání je vymezen trestněprávně relevantním následkem, jehož musí být toto jednání příčinou. Přitom se jedná o následek, který je znakem určitého trestného činu. Takový konkrétní následek uvedený ve zvláštní části trestního zákoníku spojuje jednotlivé dílčí útoky (akty) pachatele do jednoho celku – skutku a zároveň je odděluje od jiných skutků téhož pachatele. Aby se jednalo o jeden skutek, je třeba, aby jednání pachatele bylo příčinou následku, který je znakem skutkové podstaty daného trestného činu (srov. Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol. Trestní právo Hmotné. Obecná část. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 336).

Podstata skutku je určována účastí obviněného na určité události popsané v žalobním návrhu, z níž vzešel následek porušující nebo ohrožující společenské zájmy chráněné trestním zákonem (srov. rozhodnutí č. 64/1973 Sb. rozh. tr.). Skutek jako pojem hmotně právní je souhrnem skutečností, které vyčerpávají znaky skutkové podstaty některého trestného činu a podmiňují trestní odpovědnost (srov. i rozhodnutí č. 33/1974 Sb. rozh. tr.). Podstatu skutku tvoří jednání pachatele a následek tímto jednáním způsobený, který je relevantní z hlediska trestního práva hmotného.

Momentem, který dělí pachatelovo jednání na různé skutky, je následek významný z hlediska trestního práva, který pachatel způsobil nebo chtěl způsobit. Za jeden skutek lze považovat jen ty projevy vůle pachatele navenek, které jsou pro tento následek kauzální, pokud jsou zahrnuty jeho zaviněním (srov. rozhodnutí č. 8/1985 Sb. rozh. tr.).

V posuzované věci je zřejmé, že obviněný skutek popsaný pod bodem 1) výroku o vině rozsudku nalézacího soudu spáchal dvěma odlišnými jednáními a rovněž způsobil dva různé následky. Poté, co vnikl do domu, kde poškozený bydlel, odcizil nejprve věci ve sklepě domu, mezi nimi i sekerku, kterou si nechal při sobě. Ze sklepa se přemístil do prvního patra, kde se pokoušel vloupat do bytu poškozeného, který jej sledoval a vyrušil ho. V této části obviněný jednak dokonal krádež (věci odcizené ve sklepě měl už u sebe), jednak se o další pokusil (chtěl se vloupat do bytu poškozeného), což však nedokonal, protože byl poškozeným vyrušen a přistižen. Obviněný tak v této fázi svého trestného jednání a průběhu činu jednal tak, že naplnil znaky přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. zákoníku, neboť zčásti realizoval a zčásti jen započal jednat ve svém záměru zmocnit se cizích věcí vloupáním. Je evidentní, že tímto činem (samostatným skutkem) obviněný spáchal přečin krádeže.

Na tento skutek navázala další část trestného jednání obviněného, která nastala až v důsledku toho, že když byl poškozeným přistižen, utekl, avšak poškozený ho následoval a doběhl ho až po určité době. Jak z popisu skutku plyne, důvodem, proč poškozený obviněného pronásledoval, byla jednak snaha dopadnout pachatele, jednak mu zabránit v dalších eventuálních krádežích. Podrobně se k tomu svědek vyjádřil tak, že když zjistil, že jej chce obviněný vykrást, že ho vyrušil v době, kdy se mu chtěl vloupat do bytu, má v ruce páčidlo a bude chtít zřejmě vykrást někoho jiného, zatelefonoval na policii, jíž uvedenou situaci popsal, jakož i to, že jde za pachatelem a kterým směrem. Za obviněným se tedy vydal sám a sledoval ho až do opuštěné nádražní haly. Přitom na něj volal, aby počkal, že na něj již zavolal policii. V té době už bylo slyšet policejní majáky a obviněný říkal, ať ho poškozený nechá být, avšak v tom se na něj otočil a vytáhl sekeru, jíž se začal rozmachovat, a říkal, že poškozeného rozseká, ať ho nechá být. Poškozený o této sekerce vůbec nevěděl, divil se, kde se u něj náhle objevila. Poškozený se vylekal a utekl. Obviněného dopadla policie (viz výpověď poškozeného na č. I. 231).

Z uvedeného vyplývá, že poškozený obviněného pronásledoval sice v jisté návaznosti na krádež, jíž se obviněný dopustil, avšak hlavním motivem poškozeného byla snaha dopadnout pachatele krádeže. Obviněný v době, kdy byl pronásledován, věděl, že jej chce poškozený dohonit, a rovněž byl informován, že se blíží policie. Teprve v této souvislosti poškozenému se sekerkou v ruce vyhrožoval jejím užitím a způsobením újmy na zdraví. Snažil se tím poškozeného donutit, aby v jeho pronásledování ustal, aby si tak utvořil možnost vyhnout se dopadení blížící se policií.

Rozhodným momentem, který dělí jednání obviněného na dva skutky, je i to, že ještě než poškozený začal prchajícího obviněného pronásledovat, přivolal policii a sám za obviněným běžel. Tím totiž dal najevo, že usiluje o dopadení obviněného. Rovněž je důležité, že v této době poškozený, který byl po celou dobu v bytě, nevěděl, že obviněný před tím, než se snažil vloupat do jeho bytu, ve sklepě odcizil nějaké věci a že ty má stále u sebe.

Jestliže v této části trestného jednání obviněného soudy shledaly naplněné znaky zločinu vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, je potřeba říci, že se ho dopustí ten, kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opomenul nebo trpěl a tento čin spáchá se zbraní. Objektem trestného činu vydírání je svoboda rozhodování vůbec. Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel jiného nutí k tomu, aby něco konal, opomenul, nebo trpěl, a to násilím nebo pohrůzkou násilí nebo jiné těžké újmy (srov. přiměřeně č. 1/1980 Sb. rozh. tr.).

Z uvedené části popisu skutku pod bodem 1) výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně, jež byla důsledkem pronásledování, je zřejmé, že pokud obviněný poškozenému hrozil sekerou, kterou se rozmachoval kolem sebe a s níž se rozběhl na poškozeného, a křičel, že ho rozseká a ať ho nechá být, jednal právě tím způsobem, jak jednotlivé znaky této skutkové podstaty vyžadují. Poškozeného nutil, aby jej dále nepronásledoval, činil tak za použití sekyrky, tedy zbraně, kterou držel v ruce, a přitom obviněnému vyhrožoval, že sekyrky užije. Obviněný takto jednal zcela vědomě a chtěně, protože jeho cílem bylo vyhnout se dopadení policií, v čemž mu poškozený svou zarputilostí a houževnatostí bránil.

Domáhal-li se obviněný, aby celé jeho jednání, jak je popsáno pod bodem 1) rozsudku soudu prvního stupně, bylo posouzeno jen jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. zákoníku, neboť měl za to, že jde o jeden skutek, u něhož je druhá, nyní rozvedená část jeho trestného jednání jen součástí skutkové podstaty tohoto přečinu, je nutné akcentovat, že shora uvedené skutečnosti tento jeho požadavek vylučují. Jak již bylo uvedeno výše, nejde o jeden skutek, ale o dva samostatné útoky mající vlastní jednání i rozdílný následek (který je u krádeže představován majetkovou újmou).

Přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku spočívá v tom, že se pachatel pokusí bezprostředně po činu uchovat si věc násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí. Rozhodným znakem je tedy bezprostřední návaznost použitého násilí na krádež. Další rozhodnou skutečností je u trestného činu krádeže i návaznost na věci odcizené při krádeži, k jejichž uchování projevené násilí nebo pohrůžka bezprostředního násilí musí směřovat. Násilí zde musí být použito proti poškozenému, který se snaží získat odcizenou věc zpět, nebo může směřovat i proti jiné osobě nebo náhodnému svědkovi krádeže, kterého chce pachatel odradit od toho, aby mu zabránil v dokončení krádeže. Násilí je zde tedy prostředkem nátlaku na vůli napadeného se záměrem, aby si pachatel uchoval odcizenou věc.

U trestného činu vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku nátlak ve formě násilí, pohrůžky bezprostředního násilí nebo pohrůžky těžké újmy směřuje obecně k čemukoli, co obviněný na poškozeném vyžaduje, a takový jeho nátlak není ničím omezen, neboť směřuje k tomu, aby poškozený něco (cokoli) konal, opominul nebo trpěl, tedy bez toho konkrétního vztahu k odcizeným věcem. Pokud násilí nebo pohrůžka (bezprostředního) násilí směřovala k něčemu jinému než si uchovat bezprostředně

po činu ukradenou věc, tedy k tomu, aby jiná osoba něco konala, opominula nebo trpěla (např. aby pachatele poškozený nebo jiná osoba nezadržela, neoznámila jeho čin policii apod.), půjde o trestný čin vydírání podle § 175 tr. zákoníku (srov. přímě- řeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2007, sp. zn. 5 Tdo 345/2007, uveřej- něné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešit 35, č. T 991.).

U trestného činu vydírání podle § 175 odst. 1 tr. zákoníku pachatel – na roz- díl od přečinu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku – působí na vůli poškozeného bez přímé spojitosti s možností si konkrétní věci pocházející z krádeže uchovat. Při posuzování právní kvalifikace činu, u něžž je násilí nebo pohrůžka násilí pachatele použita vůči poškozenému v bezprostřední souvislosti s krádeží, je nutné s ohledem na konkrétní zjištěné skutkové okolnosti zvážit, k jakému účelu násilí nebo pohrůžka (bezprostředním) násilím směřovala, resp. čeho jimi pachatel chtěl dosáhnout, a zda se tak stalo bezprostředně po činu.

V projednávané věci bylo provedeným dokazováním prokázáno, že jednání, jímž obviněný sekyrkou poškozenému vyhrožoval, se událo s jistým časovým odstupem, kdy již obviněný dům opustil, poškozený přivolal policii a začal za obviněným utíkat. Nedošlo k němu bezprostředně po činu krádeže, ale s jistým časovým odst- upem, a nebylo zaměřeno ani k tomu, aby si obviněný mohl bezprostředně po činu ponechat odcizené věci, neboť poškozený nevěděl, co obviněný odcizil a zda má něco u sebe, ale jeho vyhrožování tělesnou újmou za použití zbraně vůči poškoze- němu bylo vedeno pouze a výlučně snahou zbavit se pronásledovatele a vyhnout se dopadení. Tato část trestného jednání obviněného byla proto plně v souladu s uvede- nými závěry posouzena jako trestný čin vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku, a nikoliv jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku.

Nejvyšší soud proto dovolání obviněného M. H. jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Jestliže soud v řízení o přečinu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, ukládá souhrnný trest podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku i za sbíhající se zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, jímž byl pachatel uznán vinným dřívějším pravomocným rozsudkem, není dán důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 3 tr. ř. V takovém případě je totiž řízení, byť před senátem ve smyslu § 314a odst. 2 tr. ř., konáno jen o přečinu, a nikoliv též o tomto zločinu, třebaže i za něj je ukládán souhrnný trest.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. 8 Tz 11/2012)

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona ministra spravedlnosti podané v neprospěch obviněného J. H. proti usnesení Krajského soudu v Brně – pobočka ve Zlíně ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 6 To 142/2011, rozhodl tak, že podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením Krajského soudu v Brně – pobočka ve Zlíně ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 6 To 142/2011, byl porušen zákon v ustanoveních § 36 odst. 3 tr. ř., § 258 odst. 1 písm. a), c) tr. ř. a § 260 tr. ř. ve prospěch obviněného J. H.

Z o d ů v o d n ě n í :

Ministr spravedlnosti podal v trestní věci obviněného J. H. stížnost pro porušení zákona směřující proti usnesení Krajského soudu v Brně – pobočka ve Zlíně ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 6 To 142/2011, jemuž předcházela rozsudek Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 26 T 207/2010. Tímto rozsudkem byl obviněný J. H. uznán vinným přečinem zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku a odsouzen za tento přečin a za sbíhající se zločin padělání a pozměnění peněz podle § 233 odst. 2 tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným rozsudkem Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 8. 11. 2010, sp. zn. 26 T 93/2010, který ve výrocích o vině a trestu nabyl právní moci dne 8. 11. 2010, za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tří let, jehož výkon byl podle § 84 a § 85 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání pěti let za současného vyslovení dohledu nad obviněným. Podle § 85 odst. 2 tr. zákoníku byla obviněnému uložena povinnost, aby během zkušební doby podle svých schopností a možností zaplatil dlužné výživné na dcery M. H. a A. H. a dále aby podle svých sil nahradil škodu, kterou způsobil zločinem padělání a pozměnění peněz podle § 233 tr. zákoníku. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl současně zrušen výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 8. 11. 2010, sp. zn. 26 T 93/2010, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně jako soud odvolací z podnětu odvolání státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Uherském Hradišti, jež směřovalo proti výroku o trestu rozsudku Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 26 T 207/2010, usnesením ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 6 To 142/2011, podle § 258 odst. 1 písm. a), c) tr. ř. zrušil uvedený rozsudek v celém rozsahu a podle § 260 tr. ř. věc vrátil státnímu zástupci k došetření.

V odůvodnění tohoto rozhodnutí odvolací soud uvedl, že i když bylo odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně podáno proti výroku o trestu, ve smyslu § 254 odst. 1, 2 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost vytýkaných vad a přihlížel i k vadám, které odvoláním nebyly vytýkány, avšak měly vliv na napadený výrok, a dospěl k závěru, že odvolání státního zástupce je důvodné, i když z jiných příčin, než byly v odvolání namítány. Jeho důvodnost spatřoval v tom, že obviněnému měl být s ohledem na stanovenou trestní sazbu, kterou byl obviněný ohrožen a jejíž horní hranice vzhledem k ukládanému souhrnnému trestu přesahuje pět let, podle § 36 odst. 3 tr. ř. ustanoven obhájce, a to již v přípravném řízení. Odvolací soud především shledal správným, že soud prvního stupně projednával v senátě věc o přečinu podle § 196 odst. 1, odst. 3 písm. a) tr. zák., ač jinak je k jejímu projednání příslušný samosoudce, a to se zřetelem na ukládání souhrnného trestu za zločin (podle § 233 odst. 2 tr. zákoníku), k jehož projednání je příslušný senát. Podle něj však byl soud prvního stupně nedůsledný, když za této situace s ohledem na trestní sazbu u vůdčího zločinu podle § 233 odst. 2 tr. zákoníku, jež činí tři léta až osm let, ignoroval, že obviněnému již v přípravném řízení nebyl ve smyslu § 36 odst. 3 tr. ř. ustanoven obhájce. V tom odvolací soud spatřoval porušení práva obviněného na obhajobu ve smyslu ustanovení podle § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř. Protože toto pochybení nastalo již v přípravném řízení, odvolací soud rozhodl o zrušení rozsudku soudu prvního stupně a vrácení věci státnímu zástupci k došetření.

Ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona podané proti tomuto usnesení odvolacího soudu s právním názorem odvolacího soudu nesouhlasil. Jeho postup označil za nezákonný, neboť důvodem pro vrácení věci státnímu zástupci bylo domněle vyvozené porušení práva na obhajobu, které bylo založeno na nesprávném směřování dvou zcela rozdílných procesních institutů vymezených v ustanoveních § 36 odst. 3 tr. ř. a § 314a tr. ř.

Podle ministra spravedlnosti soud prvního stupně postupoval v souladu se zákonem, když věc projednal za splnění podmínek § 314a odst. 2 tr. ř. v senátě, ačkoliv se jinak jednalo o trestní věc, kterou mohl projednat podle § 314a odst. 1 tr. ř. samosoudce. Nesprávně však již odvolací soud shledal, že obviněný měl mít od počátku trestního řízení obhájce z důvodů § 36 odst. 3 tr. ř. Ministr spravedlnosti poukázal na to, že podle § 36 odst. 3 tr. ř. obviněný musí mít obhájce již v přípravném řízení, jestliže se koná řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let. O takové trestní řízení se však v daném případě nejednalo, protože po celou dobu bylo vedeno o přečinu zanedbání povinné

výživy dle § 196 odst. 1, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku s horní hranicí trestní sazby maximálně pět let. Odvolací soud dovodil nezbytnost nutné obhajoby ze skutečnosti, že obviněnému měl být ukládán a také byl uložen souhrnný trest za předchozí sbíhající se trestný čin v trestní sazbě od tří do osmi let. Protože po celou dobu bylo trestní řízení vedeno pouze o přečinu s horní hranicí trestní sazby do pěti let, nebyly dány podle § 36 odst. 3 tr. ř. důvody nutné obhajoby. Odvolací soud nezákonně spojil otázku nutné obhajoby se skutečností, že věc projednával senát okresního soudu, jelikož měl být uložen souhrnný trest a dřívější trest byl uložen v řízení před senátem, a zjevně pominul, že při ukládání souhrnného trestu není soud oprávněn činit jakákoliv zjištění týkající se otázky viny ohledně skutku odsouzeného dřívějším rozsudkem a nesmí ani přezkoumávat právní závěry dřívějšího rozsudku v otázce viny, která byla pravomocně vyřešena. Proto logicky ani nemohl být dán důvod pro požadavek, aby v řízení, které bylo vedeno pro přečin, byt jsou dány důvody uložení souhrnného trestu k trestu s horní hranicí trestní sazby nad pět let, byl ex offo ustanovován obhájce podle § 36 odst. 3 tr. ř.

Ministr spravedlnosti s odkazem na rozhodnutí publikované pod č. 35/2006 Sb. rozh. tr. poukázal na rozdílnost postupu soudu při ukládání souhrnného a společného trestu, které nelze zaměňovat. Shledal tak, že Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně se svým rozhodnutím dostal mimo mantinely shora uvedených ustanovení procesního práva trestního a postupoval nezákonně, když po projednání odvolání státního zástupce, jež směřovalo proti výroku o trestu, dospěl k závěru o domnělém porušení práva na obhajobu obviněného a věc podle § 260 tr. ř. vrátil zpět státnímu zástupci k došetření, ačkoli k porušení práva na obhajobu v dané trestní věci zjevně nedošlo. Na okraj zmínil, že objektivně ani nelze spravedlivě po policejních orgánech a potažmo dozorových státních zástupcích požadovat, aby v rámci každého trestního stíhání vyhodnocovaly a zkoumaly, zda připadá v úvahu ukládání souhrnného trestu k trestnému činu, který ex offo zakládá důvody nutné obhajoby, neboť ukládání trestu je výsostným právem soudů, do jejichž pravomoci by tak bylo zasahováno, a navíc mnohdy se o existenci předchozího odsouzení orgány přípravného řízení nemusí vůbec dozvědět. Tím, že nebyly splněny podmínky pro zrušení rozsudku nalézacího soudu podle § 258 odst. 1. písm. a), c) tr. ř., došlo i k nezákonnému vrácení věci státnímu zástupci k došetření podle § 260 tr. ř. V obou těchto ustanoveních ministr spravedlnosti shledal porušení zákona ve prospěch obviněného, neboť se tím uvedená věc vrátila ze stadia odvolacího řízení až do stadia přípravného řízení, přičemž fáze přípravného řízení je pro obviněného nepochybně příznivější než pravomocné rozhodnutí o jeho vině a trestu. Podání stížnosti pro porušení zákona v neprospěch obviněného shledal nutným především pro judikatorní význam předmětné otázky. S odkazem na shora uvedené navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně, ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 6 To 142/2011, byl v ustanoveních § 258 odst. 1 písm. a), c) a v § 260 tr. ř. porušen zákon ve prospěch obviněného J. H.

Nejvyšší soud přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a dospěl k závěru, že zákon byl porušen z důvodů vytykaných ministrem spravedlnosti.

Z obsahu spisu Okresního soudu v Uherském Hradišti sp. zn. 26 T 207/2010 Nejvyšší soud zjistil, že usnesením Policie České republiky, Krajské ředitelství policie Zlínského kraje, ze dne 11. 5. 2010, č.j. KRPZ-1778-34/TČ-2010-151171-MAZ, bylo zahájeno podle § 160 odst. 1 tr. ř. trestní stíhání obviněného J. H. pro přečin zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, jehož se obviněný dopustil v době od měsíce března 2008 do měsíce srpna 2010 (viz č. 1. 50 spisu). Pro tento přečin byla podána i obžaloba (viz č. 1. 57 – 59 spisu). Věc byla vedena pod sp. zn. 26 T 207/2010 u Okresního soudu v Uherském Hradišti, který konal hlavní líčení dne 20. 1. 2011 v senátě, jenž o vině tímto přečinem téhož dne rozhodl rozsudkem. Obviněného uznal vinným uvedeným přečinem a odsoudil ho k souhrnnému trestu, který uložil i za sbíhající se zločin padělání a pozměnění peněz podle § 233 odst. 2 tr. zákoníku, jímž byl obviněný uznán vinným rozsudkem Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 8. 11. 2010, sp. zn. 26 T 93/2010, ve výrocích o vině a trestu pravomocným dne 8. 11. 2010. Proti tomuto rozsudku podal státní zástupce Okresního státního zastupitelství odvolání, které zaměřil toliko proti výroku o trestu, neboť trest uložený na samé spodní hranici trestní sazby podle něj nebyl přiměřeným. Obviněný po celou dobu tohoto trestního řízení byl na svobodě a neměl obhájce.

Ze spisu Okresního soudu v Uherském Hradišti sp. zn. 26 T 93/2010 se podává, že prvním v této věci vyhlášeným rozsudkem (relevantním z hlediska ukládání souhrnného trestu) je rozsudek ze dne 8. 11. 2010, který nabyl ve výrocích o vině a trestu právní moci dne 8. 11. 2010. Obviněný jím byl uznán vinným zločinem padělání a pozměnění peněz podle § 233 odst. 2 tr. zákoníku a byl v této trestní věci po celou dobu trestního stíhání zastoupen obhájcem, který mu byl ustanoven soudem (č. 1. 11 uvedeného spisu).

Podle obsahu stížnosti pro porušení zákona je patrné, že její těžiště spočívá v tom, že nedošlo k porušení práva na obhajobu ve smyslu ustanovení § 36 odst. 3 tr. ř. Uvedené ustanovení vymezuje důvody obhajoby pro případ, že se koná řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let. Obviněný v takovém případě musí mít obhájce už v přípravném řízení a tento důvod vzniká, jakmile je dáno důvodné podezření, že obviněný spáchal takový trestný čin. Jestliže je sdělováno obvinění pro trestný čin, jehož horní hranice převyšuje pět let, je tento důvod nutně obhajoby dán již od zahájení trestního stíhání.

Z uvedeného je patrné, že se předmětný důvod nutně obhajoby odvíjí výhradně od stanovené horní hranice trestného činu, o němž se řízení koná. Tímto trestným

činem (trestným činem, pro který se vede trestní řízení) je právní označení skutku, pro který bylo zahájeno trestní stíhání ve smyslu § 160 tr. ř. Konkrétně se jedná o trestný čin, jenž je uveden ve výroku usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř., neboť tento výrok musí obsahovat kromě jiných náležitostí „... popis skutku, ze kterého je osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným, a zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován“. Vzhledem k tomu, že nelze vyloučit, že se právní posouzení skutku, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, může v průběhu trestního stíhání podle zjišťovaných okolností měnit, vyjde-li během vyšetřování najevo, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, je jiným trestným činem, než jak byl v usnesení o zahájení trestního stíhání právně posouzen, upozorní na to policejní orgán obviněného a učiní o tom záznam do protokolu (§ 160 odst. 6 tr. ř.). Je tedy patrné, že se změnou právního posouzení skutku v průběhu trestního stíhání zákon počítá, a to i v době, kdy je podávána obžaloba, neboť podle § 176 odst. 2 tr. ř. může být obžaloba podána jen pro skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání. Mínil-li státní zástupce tento skutek posuzovat jako jiný trestný čin, než jak ho posuzoval policejní orgán, upozorní na to před podáním obžaloby obviněného a jeho obhájce (má-li jej). Použitou právní kvalifikací skutku však není vázán ani soud (viz § 190 tr. ř.). V případě každé takové změny je soud povinen zkoumat, zda v případě, že se jedná o změnu, která vede ke zpřísnění právní kvalifikace dopadající na skutek, pro který se trestní stíhání vede, nejde o trestný čin, jehož horní hranice převyšuje pět let. Pokud by se tak stalo a tato změna by nastala, je orgán, který tuto změnu konstatuje (policejní orgán /§ 160 odst. 6 tr. ř./, státní zástupce /§ 176 odst. 2 tr. ř./ nebo soud /§ 190 tr. ř./); povinen obviněného o tomto poučit, a to i se zřetelem na podmínky nutné obhajoby podle § 36 odst. 3 tr. ř., pokud doposud o nutnou obhajobu z jiných důvodů nešlo (§ 36 odst. 1, 2 tr. ř.).

Ze všech těchto skutečností je tedy zřejmé, že okolnostmi, které jsou určující pro posuzování podmínek zakládajících nutnou obhajobu podle § 36 odst. 3 tr. ř., může být jedině ten trestný čin, podle něhož byl posouzen skutek, pro který se trestní řízení vede, tedy skutek popsáný v usnesení o zahájení trestního stíhání (§ 160 tr. ř.).

Na základě uvedeného je možné posuzovat otázky spojené s nutnou obhajobou u obviněného J. H. Z rekapitulace skutečností, jak byly v obsahu spisu uvedeny, je zřejmé, že v projednávané věci se trestní stíhání od počátku vedlo pro skutek, který byl právně posouzen jako přečin zanedbání povinné výživy podle § 196 odst. 1, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Tato právní kvalifikace uvedeného skutku se po celé trestní řízení až do projednání věci odvolacím soudem nezměnila. V této věci také nepřicházelo v úvahu uložení společného trestu. Trestní zákoník na tento přečin stanoví trest odnětí svobody na jeden rok až pět let. Z toho je zřejmé, že horní hranice trestu odnětí svobody činí pět let. Jestliže díky ustanovení § 36 odst. 3 tr. ř. spojuje se vznikem nutné obhajoby konání řízení o trestném činu, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, projednávaný trestný čin uvedenou zákonnou podmínkou nespĺňuje.

Odvolací soud však v napadeném usnesení vyvozoval vznik podmínek § 36 odst. 3 tr. ř. nikoliv od přečinu podle § 196 odst. 3 tr. zákoníku, ale od toho, že ukládal ve smyslu § 43 odst. 2 tr. zákoníku souhrnný trest za zločin padělání a pozměnění peněz podle § 233 odst. 2 tr. zákoníku, u něhož trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody v sazbě od tří let do osmi let, což je již trestní sazba, která by podmínky § 36 odst. 3 tr. ř. splňovala. Svou úvahu přitom založil na podmínkách vztahujících se k § 314a odst. 2 tr. ř., u něhož je okolnost ukládání souhrnného trestu významná z toho hlediska, že řízení ve věci jinak svěřené samosoudci koná senát, byl-li dřívější trest uložen v řízení před senátem.

Je proto nutné připomenout, že uložení souhrnného trestu podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku přichází v úvahu pouze v případě vícečinného souběhu, a to jen tehdy, byl-li pachatel za část sbíhajících se trestné činnosti odsouzen, jestliže k takovému odsouzení je možné přihlížet. Základním předpokladem pro uložení souhrnného trestu je pravomocný odsuzující rozsudek o jiném trestném činu téhož pachatele. Pro splnění podmínek souhrnného trestu je tedy směrodatný pravomocný odsuzující rozsudek, jímž bylo rozhodnuto o vině a trestu. Soud ukládající souhrnný trest není oprávněn činit skutková zjištění týkající se otázky viny ohledně skutku souzeného dřívějším rozsudkem a nesmí přezkoumávat ani právní závěry dřívějšího rozsudku v otázce viny, která již byla pravomocně vyřešena. Může pouze doplnit nebo korigovat zjištění učiněná předchozím rozsudkem jen v otázce trestu, a to zjištěními o skutečnostech, které nastaly v době po vyhlášení dřívějšího rozsudku, a o skutečnostech, které mají bezprostřední vztah ke skutku souzenému později (srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 516 – 517). Z těchto zásad pro ukládání souhrnného trestu je tedy zjevné, že soud při splnění podmínek podle § 45 odst. 2 tr. zákoníku posuzuje jen otázky spojené s ukládáním trestu, k němuž toto ustanovení také jediná slouží. Otázkou viny, ve vztahu k činu, za něž se souhrnný trest rovněž ve vztahu k dřívějšímu odsouzení ukládá, se soud vůbec nezabývá. Charakter takového trestného činu, jenž je vůdčím trestným činem pro ukládání souhrnného trestu, nemá tedy žádné jiné dopady než pro uložení trestu. Není proto možné s tímto trestným činem spojovat otázky viny ani procesní důsledky, které by jinak, pokud by se vedlo řízení o tomto trestném činu, bylo nutné dodržet.

Jiná situace by ovšem nastala při procesním postupu spojeném s ukládáním společného trestu za pokračování v trestném činu podle § 45 tr. zákoníku, u něhož se však vždy musí jednat o další útoky, které by mohly tvořit s právě projednávanou trestnou činností téhož obviněného pokračující trestný čin, a jde tak o jeden skutek, o němž bylo rozhodováno ve dvou různých trestních řízeních. Proto jsou orgány činné v trestním řízení povinny řešit jako předběžnou otázku podle § 9 odst. 1 tr. ř., zda další stíhané útoky tvoří spolu s již projednanou trestnou činností téhož pachatele pokračující trestný čin (§ 116 tr. zákoníku) a zda postupem podle § 45 tr. zákoníku přichází v úvahu uložení společného trestu za pokračování v trestném

činu podle sazby trestu odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let. Je-li tomu tak, je třeba zajistit, aby obviněný měl v projednávané věci obhájce (viz rozhodnutí č. 35/2006 Sb. rozh. tr.), neboť v takovém případě orgány činné v trestním řízení vedou řízení i o dílčích útocích pokračujícího trestného činu a v konečném rozsudku pak soud rozhoduje o celém pokračujícím trestném činu, a to nejenom ve výroku o trestu, ale i o vině, včetně nové právní kvalifikace. Jestliže tedy soud odsuzuje pachatele za dílčí útok u pokračování v trestném činu (§ 116 tr. zákoníku), za jehož ostatní útoky byl odsouzen rozsudkem, který již nabyl právní moci, podle § 45 odst. 1 tr. zákoníku zruší v tomto dřívějším rozsudku výrok o vině o pokračujícím trestném činu a trestných činech spáchaných s ním v jednočinném souběhu, celý výrok o trestu, jakož i další výroky, které mají v uvedeném výroku o vině svůj podklad, a znovu při vázanosti skutkovými zjištěními v zrušeném rozsudku rozhodne o vině pokračujícím trestným činem, včetně nového dílčího útoku, popřípadě trestných činech spáchaných s ním v jednočinném souběhu, o společném trestu za pokračující trestný čin (srov. i § 17 odst. 3 tr. ř.).

V případě ukládání souhrnného trestu, jak bylo výše rozvedeno, tomu tak není, a tudíž v projednávané věci skutečnost, že trestný čin podle § 233 odst. 2 tr. zákoníku je trestným činem, jehož horní hranice převyšuje pět let, není jakkoli určující pro posuzovanou trestní věc, neboť pro tento trestný čin se v této věci trestní stíhání nevedlo, protože skutek, který zakládá tento trestný čin, není skutkem, pro který bylo v projednávané trestní věci zahájeno trestní stíhání (viz shora). Naopak pro skutek, který byl posouzen podle § 233 odst. 2 tr. zákoníku, bylo trestní stíhání vedeno odděleně až do právní moci rozsudku Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 8. 11. 2010, sp. zn. 26 T 93/2010. Výrok o vině a trestu se stal pravomocným téhož dne. Při ukládání souhrnného trestu v posuzované věci byl zrušen jen výrok o trestu, kdežto výrok o vině zůstal ve smyslu § 43 odst. 2 tr. zákoníku nezměněn. Při posuzování, zda má být ukládán souhrnný trest, je stěžejní otázkou vzájemný vztah dvou nebo více trestných činů, o nichž se rozhoduje v samostatných řízeních. Právě to, že jde o samostatná řízení, vylučuje možnost, aby byl vyvozován důvod nutné obhajoby z hlediska podmínek podle § 36 odst. 3 tr. ř. od trestní sazby trestného činu, podle něhož se souhrnný trest ukládá. I z toho vyplývá, že ve věci, ve které je ukládán souhrnný trest, se nevede řízení o trestném činu podle § 233 odst. 2 tr. zákoníku, o kterém bylo rozhodnuto pravomocným rozsudkem Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 8. 11. 2010, sp. zn. 26 T 93/2010, byl i za něj je ukládán v tomto dalším řízení o přečinu podle § 196 odst. 1, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku souhrnný trest.

Na tomto závěru nemůže nic změnit ani naplnění podmínek pro postup podle § 314a odst. 2 tr. ř., neboť tento postup zákon stanoví s ohledem na to, že dřívější (zrušovaný) trest byl uložen senátem, bez ohledu na to, zda v tomto řízení byl dán některý z důvodů nutné obhajoby podle § 36 tr. ř., a proto je třeba zajistit, aby i nový souhrnný trest byl uložen senátem, a nikoli jen samosoudcem. Jde o naplnění ústavní

zásady senátního rozhodování (čl. 94 odst. 1 Ústavy), která je provedena v § 2 odst. 9 tr. ř. Existenci důvodu nutné obhajoby ve smyslu § 36 odst. 3 tr. ř. nelze proto vyvozovat jen odkazem na toto ustanovení, které má zjevně jiný smysl,

Ze všech těchto důvodů v řízení o přečinu, ve kterém soud po uznání obviněného vinným ukládá souhrnný trest i za sbíhající se zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, není dán důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 3 tr. ř. V takovém případě je totiž řízení vedeno jen o přečinu, a nikoliv o zločinu, k němuž je ukládán souhrnný trest. Pro takové řízení není rozhodující, že soud v takovém případě rozhodoval ve smyslu § 314a odst. 2 tr. ř. v senátě.

Na základě takto vyjádřených názorů Nejvyšší soud shledal podanou stížnost pro porušení zákona důvodnou. Ztotožnil se se závěry v ní vyslovenými, neboť z odůvodnění stížností napadeného usnesení odvolacího soudu je zjevné, že tento shora popsaný výklad nerespektoval a na základě nesprávných úvah učinil závěr, že bylo porušeno právo na obhajobu obviněného, a v důsledku tohoto volil postup podle § 258 odst. 1, písm. a), c) tr. ř. a následně i podle § 260 tr. ř. Tímto vadným postupem odvolacího soudu, jímž došlo ke zrušení rozsudku soudu prvního stupně a vrácení věci až státnímu zástupci k došetření, byl obviněný zvýhodněn, a to jednak proto, že odvolací soud vyslovil porušení práva na obhajobu, tedy shledal, byť nedůvodně, vadu, jejíž náprava směřuje ve prospěch obviněného, a jednak též proto, že zrušil výrok o vině a trestu a věc vrátil až do stadia přípravného řízení, což je z hlediska procesního postavení obviněného pro něj výhodnějším stadiem. Odvolací soud proto porušil zákon ve prospěch obviněného.

Podle § 268 odst. 2 tr. ř. shledá-li Nejvyšší soud, že zákon porušen byl, vysloví rozsudkem, že napadeným rozhodnutím, popřípadě jeho částí (§ 266 odst. 3 tr. ř.) nebo v řízení, jež takovému rozhodnutí předcházelo, byl porušen zákon. V důsledku zrušení ustanovení § 272 tr. ř. nálezem pléna Ústavního soudu ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 15/01, publikovaným pod č. 424/01 Sb. a ÚS 164/01-n., se v tomto případě musí Nejvyšší soud omezit jen na uvedený tzv. akademický výrok podle § 268 odst. 2 tr. ř. a není oprávněn zrušit napadené rozhodnutí a učinit další rozhodnutí, protože postup podle § 269 odst. 2 tr. ř. přichází v úvahu jen tehdy, byl-li zákon porušen v neprospěch obviněného.

Vzhledem ke skutečnosti, že stížnost pro porušení zákona byla podána v neprospěch obviněného a Nejvyšší soud se s tímto mimořádným opravným prostředkem ztotožnil, vyslovil porušení zákona ve prospěch obviněného. Z důvodů shora uvedených rozhodl pouze tzv. akademickým výrokem podle ustanovení § 268 odst. 2 tr. ř., aniž by zrušil napadené rozhodnutí nebo předcházející řízení. Vzhledem ke znění ustanovení § 269 odst. 2 tr. ř. nemohl Nejvyšší soud současně zrušit napadené rozhodnutí nebo jeho část, popřípadě též vadné řízení mu předcházející, neboť shledal jině porušení zákona než v neprospěch obviněného.

Jestliže trestný čin (např. trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d/ tr. zákoníku) byl spáchán prostřednictvím směnky, je podle § 17 odst. 1 písm. b) tr. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2010 k řízení o něm v prvním stupni příslušný krajský soud jen v případě, že tato směnka má povahu investičního nástroje (§ 3 odst. 1 zák. č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů) a byla přijata k obchodování na regulovaném trhu nebo o její přijetí k obchodování na regulovaném trhu bylo požádáno ve smyslu ustanovení § 55 odst. 1 a § 56 odst. 1, 2 zákona o podnikání na kapitálovém trhu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 3 Tz 115/2011)

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona rozhodl, že pravomocným usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 9 Ntd 6/2011, byl porušen zákon v ustanoveních § 17 odst. 1 písm. b) a § 24 odst. 1 tr. ř. ve znění zák. č. 41/2009 Sb. v neprospěch obviněného R. J., napadené usnesení zrušil a podle § 24 odst. 1 tr. ř. rozhodl, že k projednání věci je příslušný Obvodní soud pro Prahu 8.

Z o d ů v o d n ě n í :

Obžalobou státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 8, podanou dne 14. 12. 2010, sp. zn. ZT 328/2010, k Obvodnímu soudu pro Prahu 8 bylo obviněnému R. J. kladeno za vinu spáchání trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák. kterého se měl dopustit tím, že „dne 2. 8. 2006, v P., v kanceláři poškozeného PhDr. Z. D., již s úmyslem nevrátit, si zapůjčil od poškozeného PhDr. Z. D. finanční prostředky ve výši 1 070 000 Kč, a to prostřednictvím O. J., který výše uvedené finanční prostředky, včetně vypsane směnky, převzal od poškozeného a tyto předal téhož dne obviněnému na benzínové stanici před P. směrem od P., obviněný zde před O. J. podepsal vypsanou směnku pro poškozeného, vystavenou na výše uvedenou finanční částku, tuto podepsanou směnku poté O. J. předal zpět poškozenému, přičemž směnka byla splatná ke dni 31. 8. 2006, avšak obviněný dosud poškozenému finanční prostředky nevrátil a zároveň popírá jak zapůjčení finančních prostředků, tak i podepsání směnky, a tímto jednáním způsobil poškozenému škodu ve výši 1 070 000 Kč“.

Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 2. 3. 2011, sp. zn. 3 T 145/2010, bylo podle § 222 odst. 1 tr. ř. rozhodnuto o předložení věci Vrchnímu soudu v Praze, jakožto nejbližše společně nadřízenému soudu, k rozhodnutí o příslušnosti soudu; důvodem byl názor Obvodního soudu pro Prahu 8, že k projednání věci je podle § 17 odst. 1 písm. b) tr. ř. věcně příslušný Městský soud v Praze, protože trestný čin měl být podle obžaloby spáchán prostřednictvím směnky; příslušnost krajského soudu

jako soudu prvního stupně je přitom dána pro řízení o trestných činech, spáchaných prostřednictvím investičních nástrojů, které jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu nebo o jejichž přijetí k obchodování na regulovaném trhu bylo požádáno, nebo jejich padělků a napodobenin, pokud jejich zákonným znakem je způsobení značné škody nebo získání značného prospěchu, a to i tehdy, je-li dolní hranice trestu odnětí svobody nižší než 5 roků.

Vrchní soud v Praze na základě takto předloženého sporu o věcnou příslušnost usnesením ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 9 Ntd 6/2011, podle § 24 odst. 1 tr. ř. rozhodl tak, že k projednání věci je podle § 17 odst. 1 písm. b) tr. ř. příslušný Městský soud v Praze.

Proti tomuto usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 9 Ntd 6/2011, podal ministr spravedlnosti ve prospěch obviněného R. J. stížnost pro porušení zákona.

Podle stěžovatele byl porušen zákon v ustanovení § 24 odst. 1 tr. ř. v souvislosti s § 17 odst. 1 písm. b) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2010, a čl. 38 Listiny základních práv a svobod, a to v neprospěch obviněného.

Ve stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti poukázal na ustanovení § 24 odst. 1 tr. ř., podle něhož nadřízený soud je pro určení příslušnosti vázán jen zákonnými hledisky. Za podstatné považoval ustanovení § 17 odst. 1 písm. b) tr. ř., a to jednak ve znění účinném do 31. 12. 2009, podle něhož konal krajský soud v prvním stupni řízení o trestných činech, spáchaných prostřednictvím směnek, šeků a jiných cenných papírů, derivátů a jiných hodnot obchodovatelných na kapitálovém trhu, nebo jejich padělků a napodobenin, pokud jejich zákonným znakem je způsobení značné škody nebo získání značného prospěchu, a to i tehdy, byla-li dolní hranice trestu odnětí svobody nižší než pět let, a jednak ve znění zákona č. 41/2009 Sb., účinném od 1. 1. 2010, podle něhož koná krajský soud v prvním stupni řízení o trestných činech, spáchaných prostřednictvím investičních nástrojů, které jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu nebo o jejichž přijetí k obchodování na regulovaném trhu bylo požádáno, nebo jejich padělků a napodobenin, pokud jejich zákonným znakem je způsobení značné škody nebo získání značného prospěchu, a to i tehdy, je-li dolní hranice trestu odnětí svobody nižší než pět let.

Dále uvedl, že směňky, sloužící jako zajišťovací instrument v závazkovém vztahu mezi dvěma fyzickými osobami, v daném případě nejsou investičními nástroji ve smyslu § 3 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů. Tím, že Vrchní soud v Praze rozhodl o věcné příslušnosti Městského soudu v Praze, nikoliv Obvodního soudu pro Prahu 8, došlo nejen k porušení § 17 odst. 1 písm. b) tr. ř. ve znění v době jeho rozhodování účinném, ale také čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, protože obvinění byli fakticky odňati svému zákonnému soudci, jehož věcná příslušnost je uvedeným zákonem dána.

V závěru stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením Vrchního soudu v Praze

ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 9 Ntd 6/2011, byl porušen zákon v § 24 odst. 1 tr. ř. a § 17 odst. 1 písm. b) tr. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2010 a čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod v neprospěch obviněného R. J., aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadené rozhodnutí zrušil a zrušil i případná další rozhodnutí na zrušené usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a dále aby postupoval podle § 271 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud podle § 267 odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a shledal, že zákon byl porušen, a to ve směru vytykánek ministrem spravedlnosti.

Nejprve je nutné zdůraznit, že právo na zákonného soudce je zaručeno podle čl. 38 Listiny základních práv a svobod, podle něhož nesmí být nikdo odňat svému zákonnému soudci s tím, že příslušnost soudu i soudce stanoví zákon.

Podle § 24 odst. 1 tr. ř. vzniknou-li pochybnosti o příslušnosti soudu, rozhoduje o tom, který soud je příslušný k projednání věci, soud, jenž je nejbližše společně nadřízen soudu, u něhož byla podána obžaloba, jemuž byla věc postoupena podle § 295 tr. ř. nebo mu byla přikázána nadřízeným soudem, a soudu, který má být příslušný podle rozhodnutí o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti (§ 188 odst. 1 písm. a/ tr. ř., § 222 odst. 1 tr. ř., § 257 odst. 1 písm. a/ tr. ř.). Přitom je vázán jen zákonnými hledisky rozhodnými pro určení příslušnosti (§ 16 tr. ř. až 22 tr. ř.). Není-li soud, jemuž byla věc předložena k rozhodnutí, nadřízen soudu podle zákona příslušnému, postoupí věc k rozhodnutí o příslušnosti tomu soudu, který je společně nadřízen soudu věc předkládajícímu a soudu podle zákona příslušnému.

Věcná příslušnost soudů je upravena v ustanoveních § 16 a 17 tr. ř. a stanoví, který druh soudu je příslušný vyřizovat trestní věci určitého druhu.

Podle § 16 tr. ř. řízení v prvním stupni koná, jestliže trestní řád nestanoví něco jiného, okresní soud.

V ustanovení § 17 tr. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2010 na základě zákona č. 41/2009 Sb. je upravena věcná příslušnost krajského soudu tak, že podle odstavce 1 krajský soud koná v prvním stupni řízení o trestných činech, pokud na ně zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně pět let, nebo pokud za ně lze uložit výjimečný trest. Podle písm. b) tohoto ustanovení koná krajský soud v prvním stupni řízení o trestných činech spáchaných prostřednictvím investičních nástrojů, které jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu nebo o jejichž přijetí k obchodování na regulovaném trhu bylo požádáno, nebo jejich padělků a napodobenin, pokud jejich zákonným znakem je způsobení značné škody nebo získání značného prospěchu i tehdy, je-li dolní hranice trestu odnětí svobody nižší.

Ve znění § 17 tr. ř. účinném do 31. 12. 2009 je v odstavci 1 písm. b) stanoveno, že krajský soud v prvním stupni koná řízení o trestných činech spáchaných prostřednictvím směnek, šeků a jiných cenných papírů, derivátů a jiných hodnot obchodo-

vatelných na kapitálovém trhu, nebo jejich padělků a napodobenin, pokud jejich zákonným znakem je způsobení značné škody nebo získání značného prospěchu i tehdy, je-li dolní hranice trestu odnětí svobody nižší.

Z uvedeného srovnání je tedy zřejmé, že okolnosti, pro něž je ve smyslu § 17 odst. 1 písm. b) tr. ř. založena věcná příslušnost krajského soudu jako soudu prvního stupně, se od 1. 1. 2010 změnily. V § 17 odst. 1 písm. b) tr. ř. ve znění zák. č. 41/2009 Sb., na rozdíl od předchozí právní úpravy účinné do 31. 12. 2009, již nejsou uvedeny trestné činy, které byly spáchány prostřednictvím směnek. Namísto nich jsou uvedeny trestné činy spáchané prostřednictvím investičních nástrojů, které jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu nebo o jejichž přijetí k obchodování na regulovaném trhu bylo požádáno. Taxativní výčet investičních nástrojů je vymezen v § 3 zák. č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, v němž směnky jako investiční nástroj výslovně uvedeny nejsou. V posuzované věci směnka měla plnit evidentně zajišťovací funkci a neměla charakter investičního nástroje ve smyslu ustanovení § 3, § 55 a § 56 výše uvedeného zákona o podnikání na kapitálovém trhu.

Z obžaloby sp. zn. ZT 328/2010, která byla v nyní projednávané věci na obviněného R. J. podána státním zástupcem Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 8, je patrné, že ze skutkových zjištění nevyplývá žádná okolnost, která by ve smyslu § 17 odst. 1 tr. ř. zakládala věcnou příslušnost krajského soudu. Obžaloba byla na obviněného podána pro trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák., u něhož je trest odnětí svobody vymezen trestní sazbou od dvou do osmi let, takže nejde o trestný čin, jehož dolní hranice činí nejméně pět let. Jedná se tedy o hranici nižší. Pro založení věcné příslušnosti krajského soudu, by musela být splněna některá z okolností uvedených v § 17 odst. 1 písm. a) až d), event. v odst. 2 tr. ř.

Ze spisového materiálu vyplývá, že Vrchní soud v Praze rozhodoval dne 26. 4. 2011, tedy již v době účinnosti zák. č. 41/2009 Sb., jímž bylo ustanovení § 17 odst. 1 písm. b) tr. ř., shora uvedeným způsobem změněno. Pokud na uvedenou změnu nereagoval a v rozporu se zněním § 17 odst. 1 písm. b) tr. ř. platným a účinným v době jeho rozhodování určil, že k projednání předmětné trestní věci je věcně příslušný krajský soud, porušil zákon v neprospěch obviněného.

Vzhledem k argumentaci výše uvedené Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 9 Ntd 6/2011, byl porušen zákon v ustanoveních § 24 odst. 1 tr. ř. ve vztahu k § 17 odst. 1 písm. b) tr. ř. v neprospěch obviněného R. J. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadené rozhodnutí zrušil, včetně všech dalších rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazujících, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Jelikož pro vlastní rozhodnutí ve věci byly vytvořeny zákonné předpoklady, rozhodl ve smyslu shora rozvedených úvah Nejvyšší soud podle § 271 odst. 1 tr. ř. sám tak, že podle § 24 odst. 1 tr. ř. je k projednání obžaloby státního zástupce Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 8, sp. zn. ZT 328/2010, věcně příslušný Obvodní soud pro Prahu 8.

Přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku je trestným činem trvajícím, a to jak v jeho první alternativě „pachatel bez závažného důvodu nenastoupí na výzvu soudu trest odnětí svobody“, tak i v alternativě druhé „pachatel se jiným způsobem neoprávněně brání nástupu výkonu tohoto trestu“. Z tohoto hlediska je nerozhodné, zda pachatel, přestože převzal výzvu k nastoupení výkonu trestu odnětí svobody, ve stanovené lhůtě výkon trestu nenastoupí, anebo zda se převzetí této výzvy vyhýbá (např. tím, že se skrývá). Pachatel posuzovaného přečinu totiž v obou případech maří výkon pravomocně uloženého trestu odnětí svobody, a nikoli výzvu k jeho nastoupení.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2012, sp. zn. 8 Tdo 343/2012)

Nejvyšší soud k dovolání, které podal nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněného Z. Š., zrušil podle § 265k odst. 1 tr. ř. rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 21. 9. 2011, sp. zn. 12 To 429/2011, který rozhodl jako soud odvolací v trestní věci vedené u Okresního soudu Praha – západ pod sp. zn. 17 T 31/2011.

Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Okresní soud Praha – západ rozsudkem ze dne 1. 6. 2011, sp. zn. 17 T 31/2011, uznal obviněného Z. Š. (dále jen „obviněný“) vinným níže popsaným skutkem, který právně kvalifikoval jako přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. e) trestního zákoníku a podle § 337 odst. 1 trestního zákoníku mu za něj uložil trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 2 písm. c) trestního zákoníku zařadil do věznice s ostrahou.

Proti tomuto rozsudku podal obviněný odvolání, o němž Krajský soud v Praze rozhodl rozsudkem ze dne 21. 9. 2011, sp. zn. 12 To 429/2011, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. napadený rozsudek zrušil v celém rozsahu a za podmínky § 259 odst. 3 písm. a) tr. ř. znovu rozhodl tak, že podle § 226 písm. b) tr. ř. obviněného zprostil skutku uvedeného v návrhu na potrestání, který jej vinil z toho, že:

„se v době od 4. 12. 2008 do 1. 2. 2011 vyhýbal nástupu do výkonu trestu odnětí svobody uloženého mu rozsudkem Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. 17 T 10/2006, který nabyl právní moci dne 8. 10. 2008, kdy výzvu k nástupu do výkonu trestu odnětí svobody s termínem nástupu do výkonu trestu odnětí svobody ihned, nejpozději dne 4. 12. 2008, osobně převzal dne 3. 12. 2008, na tuto výzvu nereagoval a až do dne 1. 2. 2011 do výkonu trestu odnětí svobody bez závažného důvodu nenastoupil“.

Nejvyšší státní zástupce (dále také „dovolatel“) podal proti tomuto rozsudku odvolacího soudu dovolání. Učinil tak v neprospěch obviněného a uplatnil v něm dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť je přesvědčen, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení skutku.

Dovolatel nejprve zrekapituloval závěry odvolacího soudu, jenž v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. e) trestního zákoníku není trestným činem trvajícím, naopak že jde o jednání, které je dokonáno již tím, že obviněný převezme výzvu k nástupu trestu a ve stanovené lhůtě takový trest nenastoupí. Předmětný skutek byl dokonán již dne 4. 12. 2008, tedy v době, kdy trestní zákon v té době účinný takový trestný čin neznal.

Nejvyšší státní zástupce naproti tomu oponoval, že přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. e) trestního zákoníku spočívající v nenastoupení výkonu trestu odnětí svobody je trestným činem trvajícím. V tomto směru odkázal na usnesení Nejvyššího soudu České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. 3 Tdo 1184/2011, a zdůraznil, že k počátku takového trestného činu došlo již v den, kdy obviněný do výkonu trestu odnětí svobody nenastoupil; tento protiprávní stav pak udržoval až do doby, kdy do výkonu trestu odnětí svobody nastoupil, resp. byl do něho dodán.

Dovolatel dále uvedl, že trestnost jednání spočívající v nenastoupení do výkonu trestu odnětí svobody byla založena novelou trestního zákona s účinností od 1. 1. 2009 (stalo se tak zákonem č. 129/2008 Sb., § 43 bod 7). K trestnosti činu proto postačí, když pachatel po účinnosti citované novely nadále nenastupoval do výkonu trestu odnětí svobody, přestože den, kdy mu marně uplynula lhůta stanovená pro nástup do výkonu trestu, nastal ještě před 1. 1. 2009. Trestnost se totiž posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán (§ 16 odst. 1 tr. zák.).

Z těchto důvodů nejvyšší státní zástupce v závěru dovolání navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínek uvedených v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil napadené rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal věc odvolacímu soudu, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Zároveň navrhl, aby Nejvyšší soud takové rozhodnutí učinil v neveřejném zasedání, přičemž s rozhodnutím věci v neveřejném zasedání vyjádřil souhlas i pro případ jiného, nežli navrhovaného rozhodnutí (§ 265r odst. 1 písm. c/ tr. ř.).

Obviněný svého práva vyjádřit se k podanému dovolání ve smyslu § 265h odst. 2 tr. ř. ke dni rozhodování Nejvyššího soudu nevyužil.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání v této trestní věci je přípustné (§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. a/, b/ tr. ř.), bylo podáno osobou oprávněnou (§ 265d odst. 1 písm. a/ tr. ř.), v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), a splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

Protože dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vyjádřených v ustanovení § 265b tr. ř., Nejvyšší soud dále posuzoval, zda vznesené námitky naplňují dovolatelem uplatněný dovolací důvod.

Nejvyšší státní zástupce uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který je dán tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. V rámci takto vymezeného dovolacího důvodu je možno namítat, že skutek, jak byl v původním řízení zjištěn, byl nesprávně kvalifikován jako určitý trestný čin, ačkoli šlo o jiný trestný čin, nebo se o trestný čin vůbec nejednalo. Důvody dovolání jako specifického opravného prostředku jsou koncipovány tak, že v dovolání není možno namítat neúplnost dokazování, způsob hodnocení důkazů a nesprávnost skutkových zjištění. Nejvyšší soud jakožto soud dovolací nemůže přezkoumávat a posuzovat postup hodnocení důkazů soudy obou stupňů ve věci. V dovolacím řízení je naopak povinen vycházet z jejich konečného skutkového zjištění a teprve v návaznosti na to zvažovat právní posouzení skutku.

Z tohoto pohledu Nejvyšší soud na straně jedné dospěl k závěru, že zmíněný dovolací důvod byl uplatněn relevantně, a na straně druhé neshledal důvody pro odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř. Proto podle § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost výroků napadeného rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející. K vadám výroků, které nebyly dovoláním napadeny, přihlížel, jen pokud by mohly mít vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno dovolání.

S ohledem na dovolací námitky nejvyššího státního zástupce je vhodné nejprve předeslat, že zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále jen „tr. zák.“), ve znění účinném do 31. 12. 2008, skutkovou podstatu trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání spočívající v nenastoupení na výzvu soudu trestu odnětí svobody vůbec neznal. Ta byla do ustanovení § 171 odst. 1 písm. g) tr. zák. vložena teprve zákonem č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, s účinností od 1. 1. 2009 (podle § 43 bodu 7 tohoto zákona uvedený trestný čin spáchá ten, kdo „bez závažného důvodu nenastoupí na výzvu soudu trest odnětí svobody nebo se jiným způsobem neoprávněně brání nástupu výkonu tohoto trestu“).

Shodnou skutkovou podstatu pak převzal nový trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů) v ustanovení § 337 odst. 1 písm. e) s účinností od 1. 1. 2010. Podle něho se přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dopustí ten, „kdo maří nebo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci tím, že bez závažného důvodu nenastoupí na výzvu soudu trest odnětí svobody nebo se jiným způsobem neoprávněně brání nástupu výkonu tohoto trestu“.

Pro rozhodnutí o podaném dovolání je významné posouzení, zda tento přečin spočívající v jeho první alternativě (tedy v nenastoupení na výzvu soudu trestu

odnětí svobody) je trestným činem trvajícím, či nikoliv. Při řešení této právní otázky se soudy nižších instancí neshodly. Zatímco soud prvního stupně jej zřejmě chtěl považovat za trestný čin trvajícím (tak by bylo možno usuzovat především z formulace skutkové věty, neboť bližší odůvodnění v jeho rozhodnutí absentuje), odvolací soud zaujal zcela jednoznačný názor, že se o trestný čin trvajícím nejedná, naopak jde o jednání, které je dokonáno již tím, že obviněný převezme výzvu k nástupu výkonu trestu a ve stanovené lhůtě takový trest nenastoupí (srov. stranu 3 odůvodnění jeho rozsudku).

K této problematice je proto zapotřebí uvést, že trestněprávní zákony pojem trvajícím trestným činem neznačí a tedy jej ani nevymezují. V právní nauce se za takový trestný čin označuje nepřetržité uskutečňování zločinné skutkové podstaty (srov. Solnař, V., Vykuk, J., Čísařová, D., *Základy trestní odpovědnosti, podstatně přepracované a doplněné vydání*, Nakladatelství Orac, Praha 2003, vydání první, str. 415). Na toto vymezení navázali další autoři a dovodili, že trvajícím trestným činem je takový čin, kterým pachatel vyvolá protiprávní stav a ten pak udržuje anebo udržuje protiprávní stav, aniž zákon vyžaduje, aby jej také vyvolal (např. trestný čin ohrožování závadnými potravinami a jinými předměty podle § 156 odst. 1 trestního zákoníku ve formě „má na prodej“, typicky také trestné činy omezování osobní svobody podle § 171 trestního zákoníku nebo zbavení osobní svobody podle § 170 trestního zákoníku). Podstatným rysem trvajícím trestného činu je, že se zde postihuje právě ono udržování protiprávního stavu. U tohoto trestného činu tedy musí trvat jednání, kterým se udržuje protiprávní stav. Tím se tento trestný čin liší od poruchových deliktů, jimiž se také způsobuje protiprávní stav (např. těžká újma na zdraví), který může delší dobu trvat, ale nepostihuje se jeho udržování. Vyvolání protiprávního stavu se může stát konáním i opomenutím (srov. § 112 trestního zákoníku). Udržování protiprávního stavu se pak zpravidla děje opomenutím, spočívajícím v tom, že pachatel takový stav neodstraní (srov. Šámal, P. a kol.: *Trestní zákoník, Komentář*. C.H. Beck, 1. vydání, 2009, strany 99 až 143).

Trestněprávní teorie argumentuje rovněž tím, že při formulaci skutkových podstat má zákonodárce před očima zejména hledisko dokonání trestného činu a na ujasnění otázky, zda je součástí trestného činu i udržování protiprávního stavu, nehledí. Za tohoto stavu je velmi obtížné rozhodnout, který trestný čin má povahu trvajícím trestného činu. Určitým kritériem je poznatek, že pro trvajícím trestné činy je příznačné, že nebezpečnost trvajícím jednáním se zásadně buď nemění nebo se ještě zvyšuje, kdežto u ostatních trestných činů je nejnebezpečnější samotné vyvolání protiprávního stavu (srov. O. Novotný., M. Vanduchová: *Trestní právo hmotné, obecná část 1*. ASPI Wolters Kluwer. 2007, str.138 a 139).

Z hlediska gramatického výkladu pak svědčí o trvalosti těchto trestných činů nedokonavost znaku „maří“, „přechovává“, „vykonává“, „týrá“, „brání“ (srov. například V. Kratochvíl. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Masarykova univerzita, Brno 2005, str. 166).

Takovému teoretickému výkladu přisvědčila i soudní praxe. Nejvyšší soud například v rozhodnutí ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 7 Tdo 1164/2006, mimo jiné uvedl, že pro posouzení doby spáchání trestného činu není rozhodné jen to, kdy pachatel provedl uvedený úkon, ale zároveň i to, jak dlouho udržoval protiprávní stav způsobený tímto úkonem. Udržováním protiprávního stavu se tu rozumí nikoli jen další aktivní konání pachatele, nýbrž i jeho úmyslná pasivita, jejíž podstatou je to, že nečiní nic pro nastoupení do výkonu trestu odnětí svobody. Obdobný názor Nejvyšší soud zaujal také v již výše zmíněném usnesení ze dne 12. 10. 2011, sp. zn. 3 Tdo 1184/2011, v usnesení ze dne 18. 2. 2004, sp. zn. 7 Tdo 191/2004, v rozsudku ze dne 22. 12. 2004, sp. zn. 4 Tz 178/2004 (publikovaném v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, Svazek 11/2005 pod č. T 751) a dalších.

S takovým výkladem se v zásadě ztotožnil i senát Nejvyššího soudu rozhodující v této trestní věci. Pro závěr, že přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 odst. 1 písm. e) trestního zákoníku je trestným činem trvajícím, svědčí již samotné zákonné pojmenování tohoto přečinu (*maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní*) a následná formulace jeho skutkové podstaty (*kdo maří nebo podstatně ztěžuje výkon rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci*) jak v první alternativě (*bez závažného důvodu nenastoupí na výzvu soudu trest odnětí svobody*), tak i v alternativě druhé (*jiným způsobem neoprávněně brání nástupu výkonu tohoto trestu*). Především v zákonném textu použité nedokonavé slovesné vidy (výše kurzívou zvýrazněné) jiný gramatický výklad ani neumožňují. Není ani žádného důvodu od sebe odlišovat obě zmíněné alternativy a demonizovat význam okamžiku doručení výzvy k nástupu trestu odnětí svobody obviněnému (jak zřejmě chtěl činit odvolací soud), neboť pachatel posuzovaného přečinu v jeho první alternativě nemůže být v jiném postavení než pachatel v jeho druhé alternativě (tedy například ten, který se skrývá a převzetí výzvy k nástupu výkonu trestu odnětí svobody se vyhýbá). V obou uvedených alternativách totiž pachatel maří výkon trestu odnětí svobody, nikoli výzvu k jeho nařízení.

Po vyřešení otázky, zda se v dané věci jedná o trestný čin trvajícím či nikoliv, se Nejvyšší soud musel zabývat otázkou trestnosti jednání obviněného. Zatímco soud prvního stupně se tímto problémem vůbec nezabýval (patrně v mylném předpokladu, že v době spáchání posuzovaného přečinu již zmíněná skutková podstata existovala), odvolací soud (vycházející z názoru, že se nejedná o trvajícím trestný čin a že tudíž v době jeho dokonání skutková podstata podle § 171 odst. 1 písm. g/ tr. zák. neexistovala) posuzoval jednání obviněného z hlediska trestního zákona účinného v době spáchání a dokonání přečinu, a proto jej obžaloby zprostil.

K řešení problematice je zapotřebí dále uvést, že pro posuzování časové působnosti trestních zákonů a věku pachatele, pro použití amnestie a pro promlčení trestního stíhání je rozhodující moment ukončení trestné činnosti. Tím je u trvajících trestného činu okamžik, kdy byl odstraněn protiprávní stav. Trestné činy trvajícím se přitom posuzují jako činy spáchané za účinnosti nového zákona, jestliže se alespoň

část trestné činnosti (byť poslední útok či akt, nebo udržování protiprávního stavu těsně před jeho ukončením) odehrála za účinnosti nového zákona, za podmínky, že jednání bylo trestným činem i podle dřívějšího trestního zákona, byť mírněji trestným (srov. Šámal, P. a kol.: Trestní zákoník, Komentář. C.H. Beck, 1. vydání, 2009, str. 99 až 143).

Současně je však třeba mít na zřeteli, že tu část jednání pachatele, které se dopustil před změnou trestního zákona, lze posoudit spolu s částí jednání spáchaného po této změně jako jediný trvajících trestný čin jen tehdy, jestliže byla část jednání spáchaná za účinnosti dřívějšího zákona vůbec trestná (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu publikované pod č. 7/1994-I. Sb. rozh. tr.).

Při aplikaci těchto teoretických východisek na posuzovanou věc je třeba akcentovat, že podle skutkové věty výroku rozsudku soudu prvního stupně se obviněný předmětného jednání dopustil tím, že se v době od 4. 12. 2008 do 1. 2. 2011 vyhýbal nástupu do výkonu trestu odnětí svobody. Přestože obviněný osobně převzal výzvu k nástupu do výkonu trestu odnětí svobody dne 3. 12. 2008 (s termínem nástupu ihned, nejpozději dne 4. 12. 2008), nereagoval na ni a nástupu výkonu trestu se (více než dva roky) vyhýbal. Po celou tuto dobu udržoval protiprávní stav, který byl ukončen teprve jeho dodáním do výkonu trestu odnětí svobody, k němuž došlo až dne 1. 2. 2011. S ohledem na shora rozvedená teoretická východiska však takové jednání obviněného páchané v době od 4. 12. 2008 do 31. 12. 2008 není možné považovat za trestné, neboť trestní zákon účinný do 31. 12. 2008 předmětnou skutkovou podstatu neznal. Trestní odpovědnost obviněného je však možné dovozovat za jednání, jehož se dopustil v době od 1. 1. 2009 do 1. 2. 2011 (a to nejprve podle trestního zákona účinného od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2009 a posléze podle nového trestního zákoníku).

Všechny až dosud uvedené skutečnosti svědčí pro závěr, že soud druhého stupně učinil rozhodnutí, které spočívá na nesprávném právním posouzení skutku. Pak ovšem bylo třeba dovolateli přisvědčit, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. uplatnil opodstatněně.

Nejvyšší soud z těchto podstatných důvodů k dovolání nejvyššího státního zástupce podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 21. 9. 2011, sp. zn. 12 To 429/2011. Současně podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Konečně podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Věc se tak vrací do stadia řízení před odvolacím soudem, který bude znovu rozhodovat o odvolání obviněného a přezkoumávat rozsudek nalézacího soudu. Jeho povinností především bude, aby ze všech hledisek, na něž v tomto rozhodnutí Nejvyšší soud upozornil, znovu posoudil skutek, pro který je obviněný stíhán. V jeho možnostech bude, aby jej nejen z časového hlediska (srov. shora) přesně vymezil,

ale také precizněji formuloval (v dosavadním popisu skutku např. absentuje údaj o místě činu, jímž může být třeba věznice, do níž měl obviněný trest odnětí svobody nastoupit).

Následně na odvolacím soudu bude, aby nově formulovaný skutek bezchybně právně posoudil (přitom musí dbát ustanovení § 265s odst. 1 tr. ř.). Učiněné závěry pak musí náležitě odůvodnit (odůvodnění jeho nového rozhodnutí musí odpovídat požadavkům obsaženým v ustanovení § 125 odst. 1 tr. ř., event. § 134 odst. 2 tr. ř.).

I. Hrubý nepoměr k majetkovým poměrům pachatele při překročení rámce obvyklého podnikatelského rizika ve smyslu § 224 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku je nutno posoudit na základě porovnání povahy a finanční náročnosti obchodu nebo operace (např. dodávky stavebního díla), v závislosti na jejím organizačním i materiálním zabezpečení ze strany dodavatele včetně jeho personálních, materiálních (např. dopravní, strojní a jiné vybavení) a finančních prostředků nutných pro realizaci takového obchodu nebo operace na straně jedné a jejího finančního krytí a nutné součinnosti ze strany odběratele na straně druhé, což zahrnuje zejména dohodnutý způsob financování a potřebné spolupráce ze strany odběratele v průběhu realizace (např. vyplacení finanční zálohy na počátku realizace, další financování jednotlivých etap, zajišťování a financování víceprací, předání díla a vypořádávání případných reklamací apod.). Z hlediska závěru o hrubém nepoměru v tomto smyslu záleží jen na skutečném výsledném poměru vzájemného srovnání těchto veličin. Byť nejsou obecně stanovena žádná finanční hlediska pro možnost učinit závěr o hrubém nepoměru obchodu či operace k majetkovým poměrům podnikatele, je zřejmé, že rozsah určitého obchodu a jeho majetkový dopad musí být způsobil vyvolat úpadek. Přitom je třeba uvážit, že každé podnikání je spojeno s určitou mírou rizika, jejíž přiměřenost závisí na mnoha okolnostech, počínaje oborem podnikání a konče schopnostmi a zkušenostmi každého podnikatele.

II. Úmysl nebo hrubou nedbalost ve smyslu § 224 odst. 1 tr. zákoníku pachatele je časově nutno vždy dovozovat k okamžiku, kdy pachatel učinil nad rámec obvyklého podnikatelského rizika příslušný obchod či operaci.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1440/2011)

Nejvyšší soud k dovolání obviněného V. T. podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 4 To 94/2011, a rozsudek Okresního soudu ve Strakonících ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. 3 T 116/2009.

Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu ve Strakonících přikázal, aby věc obviněného V. T. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í:

Rozsudkem Okresního soudu ve Strakonících ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. 3 T 116/2009, byl obviněný V. T. uznán vinným přečinem způsobení úpadku podle § 224 odst. 1 písm. e), odst. 4 trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dále jen „tr. zákoník“). Za tento přečin byl odsouzen podle § 224 odst. 4 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání dvou let, jehož výkon mu

byl podle § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu čtyř let, ve které mu bylo podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku uloženo, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil. Dále bylo podle § 228 odst. 1 a § 229 odst. 1, 2 tr. ř. rozhodnuto o uplatněných nárocích poškozených společností a dalších poškozených na náhradu škody.

Krajský soud v Českých Budějovicích, který rozhodoval jako soud odvolací o odvolání obviněného V. T., rozhodl rozsudkem ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 4 To 94/2011, tak, že k odvolání obviněného podle § 258 odst. 1 písm. d), f) tr. ř. napadený rozsudek v celém rozsahu zrušil a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněného V. T. uznal vinným trestným činem předlužení podle § 256c odst. 1 písm. e), odst. 4 trestního zákona (zák. č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dále jen „tr. zák.“), kterého se měl dopustit tím, že jako jediný jednatel a společník společnosti S., s. r. o., se sídlem P., okres P. (od 22. 3. 2005 se sídlem V., okres S.), zapsané v obchodním rejstříku vedeném Krajským soudem v Českých Budějovicích, oddíl C, vložka 12306 (dále jen „S.“), od 30. 3. 2004, se základním kapitálem 200 000 Kč, uzavřel dne 21. 10. 2004 v Českých Budějovicích se společností S. C., a. s., se sídlem S. ulice, Č. B., zastoupené předsedou představenstva M. K., Smlouvu o dílo č. XY s předmětem „Opravy, rekonstrukce a přístavba areálu S. v Č. B.“ s cenou díla ve výši 35 000 000 Kč bez DPH, kdy cena díla, navržena V. T., byla rozhodujícím měřítkem, pro které společnost S. zvítězila ve výběrovém řízení, cenovou nabídku vyhotovil a do výběrového řízení předložil V. T. na základě vlastních zkušeností a pouze částečně na základě předchozího průzkumu reálných cen u společností, které vzhledem ke svým omezeným možnostem potřeboval ke zhotovení díla jako dílčí subdodavatele, což vzhledem k rozsahu díla, jeho náročnosti na organizaci prací a úzkého výběru subdodavatelů pro speciální dodávky, mělo v průběhu plnění smlouvy o dílo za následek, že skutečná cena díla se v průběhu roku 2004 a 2005 značně navýšila, dílo nebylo dodáno v řádném termínu, což mělo za následek udělení vysoké smluvní pokuty, náklady převýšily výnosy o částku vyšší než 12 000 000 Kč a V. T. tak nebyl schopen dostát svým závazkům vůči jednotlivým subdodavatelům, neboť kromě finančních prostředků od objednatele společnosti S., a. s., neměla společnost S. žádný majetek, ani předpokládaný výnos z pokračující podnikatelské činnosti, kterým by navýšení ceny díla pokryla. V. T. jako jediný jednatel a společník společnosti S. přivodil její předlužení tím, že nad rámec obvyklého podnikatelského rizika učinil obchod, který nenáležel k jeho pravidelné podnikatelské činnosti a byl v hrubém nepochopitelně k jeho majetkovým poměrům, a tímto jednáním způsobil škodu ve výši 13 823 989,47 Kč u celkem 52 v rozhodnutí označených subjektů.

Za tento trestný čin byl obviněný V. T. odsouzen podle § 256c odst. 4 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání dvou let. Podle § 58 odst. 1 a § 59 odst. 1 tr. zák. mu byl výkon tohoto trestu podmíněně odložen na zkušební dobu čtyř roků, ve které mu bylo podle § 60 odst. 1 písm. c) tr. zák. uloženo, aby podle svých sil nahradil škodu,

kteřou trestným činem způsobil. Výroky podle § 228 odst. 1 tr. ř. a § 229 odst. 1, 2 tr. ř. pak bylo rozhodnuto o náhradě škody ve vztahu k jednotlivým poškozeným.

Proti uvedenému rozsudku odvolacího soudu podal obviněný V. T. prostřednictvím obhájce Mgr. K. H. dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť je přesvědčen, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. V podrobnostech dovolatel uvedl, že soudy se nevypořádaly s jeho obhajobou, podle níž cena předmětného díla byla cenou, za kterou bylo reálné dílo pořídit, a že jedinou příčinou podnikatelského nezdaru byly průtahy spojené s nekvalitními subdodávkami a jejich vadami. To, že cena díla byla cenou reálnou, mělo být předmětem například znaleckého posudku. Nebylo prokázáno, zda dovolatelem tvrzené vady subdodávek měly vliv na zdržení provádění díla, navíc doložil protokoly o vadách způsobených subdodavateli. Proto není spravedlivé, aby měl dovolatel hradit náhradu škody způsobenou subdodavateli.

Ve skutkové větě není popsána subjektivní stránka jednání dovolatele, ze skutkové věty odvolacího soudu ani nelze zjistit, zda jeho zavinění bylo úmyslné nebo nedbalostní, případně zda jde o vědomou či nevědomou nedbalost. V souvislosti s tím odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2005, sp. zn. 7 Tdo 1383/2005. Forma zavinění má vliv i na otázku intertemporality. Odvolací soud ani v jednom ze svých rozhodnutí nezjistil formu zavinění, a proto nemůže obstat jeho závěr, že čin je potřeba posuzovat podle starého trestního zákona. Dovolatel dále namítal nesprávné zjištění svého zavinění jako vědomé nedbalosti. Podle dovolatele nebylo prokázáno, že by od počátku smluvního vztahu věděl, že dílo nemůže ve stanovené době a za stanovenou cenu dokončit, a bez přiměřených důvodů spoléhal, že se tak nestane. V jeho případě se jedná pouze o nevědomou nedbalost.

Dovolatel také namítl extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy, a to pokud jde o výši způsobené škody, a to i v adhezním řízení. Napadené rozsudky jsou v tomto ohledu kusé a prakticky nepřezkoumatelné. Dokazování nebylo doplněno o zjištění skutečné výše škody, což mohlo mít vliv na správnost a úplnost skutkových zjištění a tedy i na právní posouzení skutku jak ve výroku o vině, tak ve výroku o náhradě škody.

Nad rámec uplatněného odvolacího důvodu obviněný V. T. poznamenal, že rozhodování soudů nižších stupňů nese znaky libovůle a nepředvídatelnosti rozhodnutí. Odvolací soud ve svém prvním rozhodnutí dal podle dovolatele nalézacímu soudu návod, jak má hodnotit důkazy, což považuje za nepřipustný zásah do zásady volného hodnocení důkazů, nezávislosti soudu a porušení čl. 6 Úmluvy. V novém hlavním líčení u nalézacího soudu nedošlo ke změně důkazní situace, přesto odůvodnění jeho rozsudku bylo ve shodě s návodným hodnocením důkazů odvolacím soudem. Soudy se navíc nezabývaly principem „ultima ratio“, když vztahy tohoto trestního řízení jsou čistě obchodně právní. K tomu odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu pod sp. zn. 5 Tdo 897/2005 a nálezy Ústavního soudu pod sp. zn. I. ÚS 4/04 a I.

ÚS 558/01, dále odkázal na ustanovení § 420 a násl. občanského zákoníku a § 373 a násl. obchodního zákoníku.

Závěrem dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 4 To 94/2011, případně i rozsudek Okresního soudu ve Strakonících ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. 3 T 116/2009, a příslušnému soudu přikázal, aby tuto věc v potřebném rozsahu projednal a rozhodl.

Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství, již bylo dovolání obviněného V. T. doručeno ve smyslu § 265h odst. 2 tr. ř., se k němu vyjádřila tak, že dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. nejsou námitky skutkové, tedy takové, jimiž se dovolatel snaží dosáhnout jiného hodnocení důkazů oproti tomu, jak je hodnotily soudy, a tím i změny ve skutkových zjištěních soudů a jejich nahrazení jinou verzí skutkového stavu, jehož se domáhá.

Zásadní rozdíl mezi skutkovými podstatami trestného činu předlužení podle § 256c odst. 1 písm. e), 4 tr. zák. a přečinu způsobení úpadku podle § 224 odst. 1 písm. e), odst. 4 tr. zákoníku spočívá ve způsobu požadovaného zavinění. Pro trestnost pachatele je u trestného činu předlužení třeba, aby se pachatel jednání uvedeného v objektivní stránce trestného činu dopustil úmyslně nebo z vědomé nedbalosti. U trestného činu způsobení úpadku podle § 224 tr. zákoníku je stanoven předpoklad spáchání trestného činu jak v situaci, kdy se pachatel dopustí jednání uvedeného v objektivní stránce trestného činu z nevědomé, tak z vědomé nedbalosti, kdy však její stupeň musí být vyšší a musí jít o nedbalost hrubou. Teprve v případě vyřešení otázky zavinění je možné rozhodnout o tom, která právní úprava je pro obviněného příznivější. Příznivost té či oné právní úpravy je totiž vždy třeba vztahovat ke konkrétnímu činu konkrétního pachatele. Pokud by totiž dospěly soudy k závěru, že se obviněný trestného jednání shodně popsaného v obou konkurujících si skutkových podstatách dopustil z nevědomé nedbalosti, bylo by pro obviněného příznivější posouzení podle trestního zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, neboť s takovou formou zavinění při stanovení trestnosti pachatele trestní zákon u trestného činu předlužení nepočítal. Pokud by však soud dospěl k závěru, že se obviněný dopustil skutku z vědomé nedbalosti, zcela zjevně by pro něj byla příznivější nová právní úprava trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, neboť ten hranici spáchání trestného činu posouvá vzhledem k zavinění až na nedbalost hrubou, která je kvalitativně odlišná od prosté vědomé nedbalosti. Krajský soud v Českých Budějovicích se otázkou zavinění obviněného důsledně nezabýval, což vyplývá především z toho, že forma zavinění není z popisu skutku v rozsudečném výroku seznatelná.

S názorem soudů obou stupňů o tom, že obviněný počal se svojí malou stavební firmou realizovat značně riskantní dodávku stavby, je podle státní zástupkyně třeba souhlasit. Je však třeba obezřetně hodnotit, do jaké míry takové počínání obviněného přesáhlo rámec obvyklého podnikatelského rizika ve stavebnictví. Mezi faktory,

kteří ovlivnily úspěšnost předmětného projektu „Opravy a rekonstrukce a přístavba areálu S. v Č. B.“, je třeba zahrnout problémy spojené s projektovou dokumentací, vážnou spoluprací s investorem a nekvalitní dodávkou subdodavatelů. Právě odstranění závad subdodávek, ke kterým došlo již v počátku stavby, způsobily nesoulad v harmonogramu prací, kdy původně dohodnutí subdodavatelé museli být nahrazováni jinými, kteří nemohli garantovat ceny, se kterými obviněný v původním rozpočtu stavby počítal s tím, že se automaticky prodlužovala doba výstavby, kdy investor uvedenou objektivní situaci nezohlednil a uplatnil smluvní pokutu ze smlouvy o dílo, která byla vázána na prodloužení s dokončením stavby. Veškeré uvedené okolnosti měly vliv jako objektivní okolnosti na dobu dodání díla. Tyto okolnosti v uvedeném rozsahu nemohl obviněný před realizací díla očekávat, ani s nimi počítat. Vzhledem ke shora uvedenému reálnému stavu bylo třeba vyhodnocovat zavinění obviněného. Je zřejmé, že obviněný čin spáchal z vědomé nedbalosti. Obviněný byl schopen rozpoznat a zhodnotit okolnosti, které vytvářely možné nebezpečí pro zájem chráněný trestním zákoníkem, neboť byl schopen zhodnotit fatální následky, ke kterým by mohlo dojít v průběhu výstavby v případě zpoždění některých subdodávek, případně při dodání některých vadných dodávek, zvláště v situaci, kdy neměl vytvořené žádné rezervy pro řešení takové situace. Obviněný si evidentně měl a mohl představit, že se takto příčinný vztah může rozvinout. Objektivní míra potřebné opatrnosti byla dána charakterem činnosti, zakázkou ve stavebnictví při respektování předmětné smlouvy o dílo, kdy od obviněného byla vyžadována taková opatrnost, jaká je přiměřená okolnostem a situaci, kterou svým jednáním sám vyvolal. Pokud jde o subjektivní míru opatrnosti, tato byla ovlivňována zejména vlastnostmi, zkušenostmi, znalostmi a okamžitým stavem obviněného a okolnostmi konkrétního případu. Právě okolnosti konkrétního případu nabyly v posuzované trestní věci takových kvalit, že není možné dospět k závěru, že by se obviněný předmětného trestného činu dopustil z hrubé nedbalosti. Při hodnocení přístupu obviněného k poškození věřitelů je třeba zhodnotit i přístup a chování obviněného v průběhu konkurzního řízení, kdy se správcem konkurzní podstaty náležitě spolupracoval a do konkurzní podstaty pro uspokojení svých věřitelů, byť v malé míře, dal i vlastní finanční prostředky. O snaze obviněného nepoškodit věřitele svědčí i skutečnost, že si v průběhu stavby nevybíral žádný hospodářský výsledek.

Na základě shora uvedených zjištění je třeba dospět k závěru, že nová právní úprava je pro obviněného zřetelně příznivější, neboť pro naplnění zákonných znaků skutkové podstaty trestného činu způsobení úpadku podle § 224 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku je třeba vyšší intenzita zavinění ve formě hrubé nedbalosti, přičemž uvedenou intenzitu obviněný svým jednáním nenaplnil, a to zejména vzhledem ke konkrétním okolnostem případu, kdy subjektivní hledisko náležité opatrnosti bylo značně snižováno těmi okolnostmi, které nebyly závislé na obviněném, ani jím nebyly vyvolané.

V posuzované trestní věci je rovněž třeba přihlídnout, tak jak navrhuje obviněný, k zásadě subsidiarity trestní represe s tím, že k vyřešení věci postačí prostředky

soukromého práva. Pokud jde o otázku výše způsobené škody, je třeba obviněnému přisvědčit v tom, že tato měla být stanovena v rozsahu řádně provedených neuhrazených prací, nikoli v rozsahu nárokovaném poškozenými, neboť pouze uvedený rozsah odpovídá kritériím uvedeným v § 137 tr. zákoníku.

Vzhledem ke shora uvedenému státní zástupkyně navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 4 To 94/2011, i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu ve Strakonících ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. 3 T 116/2009, a aby Okresnímu soudu ve Strakonících přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Protože Nejvyšší soud jako soud dovolací neshledal důvody pro odmítnutí dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 tr. ř., tak přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonost a odůvodněnost těch výroků napadeného rozhodnutí, proti nimž bylo toto dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadeným částem rozhodnutí předcházející, a dospěl kromě jiného k následujícím závěrům.

Trestného činu předlužení podle § 256c odst. 1 písm. e), odst. 4 tr. zák. se dopustí, kdo byť i z vědomé nedbalosti (§ 5 písm. a/ tr. zák.), si přivodí předlužení tím, že učiní nad rámec obvyklého podnikatelského rizika obchod nebo operaci, která nenáleží k jeho pravidelné podnikatelské činnosti nebo je v hrubém nepoměru k jeho majetkovým poměrům, a způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu. Obchod nebo operace nemusí znamenat jen přímé vydání z majetku pachatele, ale může jít též o zadlužení (zatížení) majetku pachatele takovým obchodem či operací. Jedná se zde o tzv. odvážný obchod či operaci, protože se vymyká běžnému podnikatelskému riziku, které je jinak podstupováno. Obchod či operace se musí alternativně buď vymykat pravidelné podnikatelské činnosti pachatele, nebo být v hrubém nepoměru k jeho majetkovým poměrům (může jít též o kombinaci obojího). Skutečnost, zda obchod nebo operace nenáleží k pravidelné podnikatelské činnosti pachatele, bude třeba posoudit podle konkrétních okolností každého případu s ohledem na to, jaký je vymezený předmět podnikání pachatele, zda je pachatel vůbec oprávněn podnikat, v jakém rozsahu obvykle podnikal apod. Od toho se musí odvíjet i úvaha, zda jde o překročení rámce obvyklého podnikatelského rizika, když je zřejmé, že každé podnikání je spojeno s určitou mírou rizika, jejíž přiměřenost závisí na mnoha okolnostech, počínaje oborem podnikání a konče zkušenostmi každého podnikatele. Otázkou, zda jde o hrubý nepoměr k majetkovým poměrům pachatele při překročení rámce obvyklého podnikatelského rizika, je nutno posoudit na základě porovnání povahy a finanční náročnosti obchodu nebo operace a jeho/jejího finančního krytí. Z hlediska závěru o hrubém nepoměru v tomto smyslu záleží jen na skutečném výsledném poměru vzájemného srovnání těchto veličin. Byť nejsou obecně stanovena žádná finanční hlediska pro možnost učinit závěr o hrubém nepoměru obchodu či operace k majetkovým poměrům podnikatele, je zřejmé, že rozsah určitého obchodu a jeho majetkový dopad musí být způsobitlivý vyvolat úpadek. Přitom je třeba uvážít, že

každé podnikání je spojeno s určitou mírou rizika, jejíž přiměřenost závisí na mnoha okolnostech, počínaje oborem podnikání a konče schopnostmi a zkušenostmi každého podnikatele.

Z hlediska zavinění se vyžaduje, aby si dlužník přivodil stav předlužení buď úmyslně (§ 4 tr. zák.), přičemž úmysl může být přímý i nepřímý, nebo z vědomé nedbalosti ve smyslu § 5 písm. a) tr. zák. Proto by nepostačovalo, kdyby se pachatel dostal do tohoto stavu jen z nevědomé nedbalosti podle § 5 písm. b) tr. zák., tj. pokud nevěděl, že může způsobit takový následek, ač o tom vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům vědět měl a mohl. Předpokladem trestní odpovědnosti podle § 256c odst. 1 tr. zák. tedy je, že pachatel věděl o tom, že způsoby uvedenými pod písm. a) až e) tohoto ustanovení (nebo některým z nich) si může přivodit stav předlužení, a buď takový stav přímo chtěl způsobit, nebo byl srozuměn s tím, že jej způsobí, anebo bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že k takovému následku nedojde. Konkrétní forma zavinění a případná přiměřenost důvodů, na které pachatel spoléhal, se vždy posuzuje podle individuálních okolností každého jednotlivého případu. Škodou velkého rozsahu ve smyslu § 256c odst. 4 tr. zák. se rozumí škoda dosahující částky nejméně 5 000 000 Kč. Rovněž zde bude škodu představovat zejména hodnota zmařené pohledávky věřitele, resp. její neuspokojené části. Z hlediska zavinění postačí k trestní odpovědnosti za tento těžší následek jeho způsobení z nedbalosti, a to i nedbalosti nevědomé (§ 6 písm. a/ tr. zák.), protože zákon zde nevyžaduje zavinění úmyslné.

Přečinu způsobení úpadku podle § 224 odst. 1 písm. e), odst. 4 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo, byť i z hrubé nedbalosti, si přivodí úpadek tím, že učiní nad rámec obvyklého podnikatelského rizika obchod nebo operaci, která nenáleží k jeho pravidelné podnikatelské činnosti nebo je v hrubém nepoměru k jeho majetkovým poměrům, a způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu. Subjektivní stránka vyžaduje alternativně zavinění úmyslné, nebo z nedbalosti, přičemž může jít o vědomou i nevědomou nedbalost, ale co do její intenzity se vyžaduje hrubá nedbalost ve smyslu § 16 odst. 2 tr. zákoníku. Úmyslné nebo hrubě nedbalé jednání pachatele musí předcházet stavu úpadku, který si tím pachatel způsobí. Podle legální definice je trestný čin spáchaný z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákoníkem. Nejde o žádnou další, zvláštní formu nedbalosti, ale jen o její vyšší intenzitu požadovanou z důvodu, aby se zabránilo nadměrnému uplatňování trestní represe v méně závažných případech charakterizovaných nižší mírou zavinění. K trestnímu postihu nestačí samotné zjištění stavu úpadku, stejně tak není trestný ten, kdo, byť i z hrubé nedbalosti, jedná některým ze způsobů uvedených v § 224 odst. 1 písm. a) až e) tr. zákoníku, jestliže to u něj nemá za následek vznik stavu úpadku. Pokud se týká zákonných znaků, jak jsou vymezeny v písmenu e) § 224 odst. 1 tr. zákoníku, platí pro ně vzhledem ke shodné dikci totéž, co již bylo uvedeno u trestného činu předlužení podle § 256c tr. zák. Způsobením škody velkého

rozsahu se rozumí škoda dosahující částky nejméně 5 000 000 Kč. Škodu zde může představovat zejména zmaření uspokojení pohledávek věřitelů, ať již stávajících, nebo nových, jestliže je pachatel v důsledku svého úpadku nebude schopen řádně a v plném rozsahu uspokojit. Z hlediska zavinění zde postačí k trestní odpovědnosti za tento těžší následek jeho způsobení z nedbalosti (§ 17 písm. a/ tr. zákoníku), protože zákon nevyžaduje zavinění úmyslné.

Nejvyšší soud považuje za potřebné především uvést, že nalézací soud na stranách 33 až 34 odůvodnění svého rozsudku konstatuje, s jakými problémy se obviněný V. T. setkával od počátku realizace stavby, tj. odřeknutí prvního subdodavatele pro lukrativnější zakázku, vady betonu, potíže s obvodovým pláštěm, rozpor s projektem v podobě nosného sloupu, nedostatečná součinnost generálního projektanta, absence řádného technického dozoru, požadavek investora stavby na jejím pokračování i v nevyhovujících klimatických podmínkách a další. Na straně 34 rozsudku nalézací soud dochází k závěru, že obviněný uzavřel pro svou firmu nepříznivou či minimálně velmi problematickou smlouvu, což je kromě ceny díla zřejmě z ujednání o tom, že vícepráce jdou na vrub zhotovitele a nemají vliv na termín dokončení díla. K tomu dále dovodil, že si náležitě neošetřil minimalizaci rizik např. pečlivými smlouvami se subdodavateli, včetně sankcí za nesplnění jejich povinností, či kótacemi cen nebo přistoupením na vícepráce či pozastávky prací jen za podmínky prodloužení termínu předání díla, neboť jinak by musel mít takové finanční i materiální zázemí, včetně vlastních lidských zdrojů, aby jím dokázal podnikatelské riziko pokrýt, aby tak zachoval spravedlivě požadovatelnou míru opatrnosti. Tuto však rozhodně nezachoval a akceptoval i nepředvídatelné momenty, které měly zásadní vliv na dobu realizace díla i jeho kvalitu. Za situace, kdy obviněný měl nedostatek vlastních zdrojů k realizaci díla a musel ho tak zajistit cestou subdodávek, mu však k jejich vhodnému vyjednání, smluvnímu ošetření a koordinaci jejich provedení chyběl obchodně-právní aparát a jeho vlastní předchozí zkušenosti se v tomto projeví jako zásadně nedostačující. Společnost obviněného rovněž nepřiměřeně reagovala na vývoj stavby, kdy objednával další subdodávky již v době ztrátovosti stavby, neboť ke dni 31. 8. 2005 (viz znalecký posudek – č. l. 137/I) již její závazky činily 15 034 000 Kč, z toho byly závazky v hodnotě 12 235 000 Kč již splatné a od společnosti S., a. s., bylo možné očekávat pouze fakturační příjem ve výši 7 250 000 Kč. Obviněný také nepostupoval s patřičnou mírou opatrnosti, když akceptoval provádění víceprací bez provázanosti s prodloužením termínu na dokončení stavby, ač v období od 8. 3. 2005 do 18. 11. 2005 došlo k deseti dohodám o provedení víceprací, ale na žádnou z nich přiměřeně nereagoval trváním na sjednání prodloužení termínu díla. Při reklamaci tvrzených vad subdodávek obviněný nepostupoval s péčí řádného hospodáře a ne vždy řádně a včas vymáhal úhradu nákladů vynaložených jeho společností a odstraňování údajných subdodavatelských vad. Navíc ani nepřistoupil k přefakturování odstraňovacích nákladů těm subdodavatelům, kteří podle jeho tvrzení odvedli vadné dílo a vady pak řádně a včas po

reklamaci neodstranili, ale není v tomto směru známa ani žádná obchodní žaloba firmy obviněného na některého ze subdodavatelů (srov. str. 34 až 36 rozsudku). Subjektivní stránkou jednání obviněného V. T. se nalézací soud zabývá na straně 37 odůvodnění rozsudku s tím, že jednal minimálně ve formě hrubé nedbalosti. Výhodnost použití nového trestního zákoníku pro obviněného T. shledává nalézací soud na straně 37 rozsudku.

Odvolací soud ke svému prvnímu rozhodnutí ve věci poznamenal, že v jeho odůvodnění nikterak nehodnotil důkazy provedené prvostupňovým soudem, ale velmi podrobně popsal objektivní skutečnosti zřejmé ze spisu, obsah uzavřených smluv, naznačil problémy, které důsledkem těchto objektivních skutečností na stavbě nastaly a které nebyly hodnoceny prvostupňovým soudem. Rozhodně přitom neporušil ustanovení § 263 odst. 7 tr. ř., nehodnotil provedené důkazy za prvostupňový soud. Pokud by nebyl zvolen postup uplatněný ve zrušujícím usnesení odvolacího soudu, znamenalo by to samotné popření přezkumného principu odvolacího řízení (srov. str. 24 rozsudku odvolacího soudu). Následně se odvolací soud na stranách 25 až 27 v odůvodnění svého rozsudku zabýval okolnostmi, z nichž dovodil subjektivní stránku jednání dovolatele. Podle odvolacího soudu tento musel vědět, že jeho subdodavatelé budou požadovat proplacení svých prací a materiálu v nejbližší možné době po ukončení prací, on byl přitom při plnění této povinnosti zcela závislý na zálohových platbách od investora, kterými byla vlastně celá stavba financována. Obviněnému jako stavaři muselo být pak zřejmé, že se mohou vyskytnout problémy s kvalitou subdodávek, které se promítnou do ochoty investora poskytovat zálohové platby. To vše při absolutním nedostatku vlastních finančních prostředků obviněného. Následně se odvolací soud zabýval nevýhodností a tvrdostí uzavřené smlouvy o dílo, přičemž z ní pramenících rizik si dovolatel musel být vědom. Zásadně podceňoval riziko, že nebude mít finanční krytí na úhradu víceprací svým partnerům objednané vícepráce provádějícím, přičemž termín úhrady těchto víceprací obviněnému byl v podstatě zcela odvislý od investora. Následně odvolací soud zdůraznil, že další otázkou v oblasti přiměřenosti reakcí S. na vývoj stavby je posouzení patřičné míry opatrnosti spočívající v tom, že S. akceptoval provádění víceprací bez provázanosti s prodloužením termínu na dokončení stavby (srov. str. 25 až 27 rozsudku odvolacího soudu). O vědomosti obviněného o značných rizicích podle odvolacího soudu svědčí i jeho první výpověď v přípravném řízení, kdy obviněný si při absolutním nedostatku vlastního kapitálu byl a musel být vědom všech rizik pro něho pramenících z uzavřených smluv s investorem (srov. str. 28 rozsudku odvolacího soudu). Při posuzování výhodnosti staré a nové právní úpravy trestního zákoníku s ohledem na subjektivní stránku stíhaného trestného činu odvolací soud poznamenal, že nový trestní zákoník nemůže být pro obviněného příznivější, neboť rozšiřuje okruh potencionálních pachatelů (srov. str. 28 až 29 rozsudku odvolacího soudu). Pokud jde o kvalitu subdodávek, odvolací soud uvedl, že z konkurzního spisu je zřejmé, že pouze v ojedinělých případech došlo k popření pohledávky přihlášené subdodavatelí

do konkurzního řízení. I kdyby snad bylo možno uvěřit tvrzení obviněného o tom, že subdodavatelské vady řádně reklamoval, avšak poté, co subdodavatelé k jejich odstraňování řádně a včas nepřistoupili, tak musel na jejich opravy sjednat další subdodávky, pak vyvstává otázka, proč obviněný nepřistoupil k přefakturování odstraňovacích nákladů těm subdodavatelům, kteří podle něho odvedli vadné dílo a vady řádně a včas neodstranili. V tomto směru nebyla zjištěna žádná obchodní žaloba S. na některého ze subdodavatelů a významná je pak zejména takřka nulová aktivita úpadce při popírání pohledávek přihlášených do konkurzu (srov. str. 27 rozsudku odvolacího soudu).

Nejvyšší soud se zabýval jak napadenými rozhodnutími soudů nižších stupňů, tak i přiloženým spisovým materiálem. Předně přezkoumal námitku dovolatele spočívající v tom, že rozhodování soudů nižších stupňů nese znaky libovůle a nepředvídatelnosti rozhodnutí, když odvolací soud ve svém prvním rozhodnutí dal podle dovolatele nalézacímu soudu návod, jak má hodnotit důkazy. K tomu dovolatel dále poznamenal, že v novém hlavním líčení u nalézacího soudu nedošlo ke změně důkazní situace, přesto odůvodnění jeho rozsudku bylo ve shodě s návodným hodnocením důkazů odvolacím soudem. Nejvyšší soud se tak zabýval usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 24. 8. 2010, sp. zn. 4 To 471/2010, ve srovnání s rozsudkem Okresního soudu ve Strakoniciích ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. 3 T 116/2009, a dospěl k následujícím zjištěním. Krajský soud v Českých Budějovicích nalézacímu soudu uložil, aby vyhodnotil, zda si ve smlouvě o dílo obviněný ošetřil rizika plynoucí z předmětné stavby a zachoval potřebnou míru opatrnosti, zda byla společnost dovolatele připravena na zakázku takového rozsahu, zda dovolatel mohl či nemohl vědět, že vyjednávací pozice jeho firmy je odlišná od pozice velkých a známých firem, s čímž souvisí požadavek na posouzení otázky zpracování cenové nabídky pro objednatele, tedy zda a nakolik při tom dovolatel zachoval patřičnou míru opatrnosti. Konečně také odvolací soud uložil nalézacímu soudu, aby se zaměřil na přiměřenost reakcí dovolatele na vývoj stavby, na jeho postup při reklamaci tvrzených vad subdodávek, popřípadě liknavý postup při vymáhání nákladů vynaložených na odstraňování subdodavatelských vad, a zda lze v jeho jednání spatřovat hrubou nedbalost. Následně měl nalézací soud upřesnit výši škody. Z dikce ustanovení § 259 odst. 1 tr. ř. vyplývá, že odvolací soud může vrátit věc soudu prvního stupně, aby ji projednal v potřebném rozsahu, a proto soud prvního stupně nemusí ve všech případech po vrácení věci odvolacím soudem provádět znovu celé hlavní líčení. Je tedy důležité, aby odvolací soud při vrácení věci přesně vymezil rozsah potřebného projednání, popřípadě vyslovil svůj právní názor (§ 264 odst. 1 tr. ř.). Potřebný rozsah je tedy přímo závislý na zjištění vad ve smyslu § 258 odst. 1 písm. a) až f) tr. ř., které by měly být v rozhodnutí odvolacího soudu přesně označeny a novým rozhodnutím soudu prvního stupně odstraněny. Přihlédne-li se k tomuto právnímu názoru, odvolací soud podle Nejvyššího soudu postupoval formálně-právně v souladu se zákonem a nepochybil ani nalézací soud, který se ve svém novém

rozhodnutí zaměřil na vytknuté vady a s těmito se následně i vypořádal, jak mu bylo soudem vyššího stupně uloženo. Aniž by v té souvislosti Nejvyšší soud hodnotil, zda odvolací soud splnil v souladu se zákonem svou přezkumnou povinnost ve smyslu § 254 tr. ř. (tím se bude Nejvyšší soud zabývat níže), nemá zásadních výtek k závěrům odvolacího soudu, jak je rozvedl v odůvodnění svého rozsudku ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 4 To 94/2011, neboť svými pokyny v zásadě neporušil ustanovení § 263 odst. 7 tr. ř. a nehodnotil provedené důkazy za prvostupňový soud (srov. str. 24 rozsudku odvolacího soudu).

Dovolatel ve svém mimořádném opravném prostředku dále zejména namítal, že ve skutkové větě není popsána subjektivní stránka jeho jednání, ze skutkové věty odvolacího soudu ani nelze zjistit, zda jeho zavinění bylo úmyslné nebo nedbalostní, případně zda jde o vědomou či nevědomou nedbalost. V souvislosti s tím odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2005, sp. zn. 7 Tdo 1383/2005. Forma zavinění má vliv i na otázku intertemporality. Odvolací soud ani v jednom ze svých rozhodnutí nezjistil formu zavinění, a proto nemůže obstát jeho závěr, že čin je potřeba posuzovat podle starého trestního zákona. Dovolatel dále namítal nesprávné zjištění svého zavinění jako vědomé nedbalosti. Podle dovolatele nebylo prokázáno, že by od počátku smluvního vztahu věděl, že dílo nemůže ve stanovené době a za stanovenou cenu dokončit, a bez přiměřených důvodů spoléhal, že se tak nestane. V jeho případě se jedná pouze o nevědomou nedbalost.

Odvolací soud se v závěru svého rozsudku zabýval porovnáním skutkových podstat přečinu způsobení úpadku podle § 224 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku, u nějž je z hlediska naplnění subjektivní stránky možná forma zavinění z vědomé i nevědomé nedbalosti, kdy k oběma formám nedbalostního zavinění se vztahuje hrubá nedbalost, a trestného činu předlužení podle § 256c odst. 1 písm. e) tr. zák., u nějž je naplnění subjektivní stránky podmíněno jednáním z vědomé nedbalosti, nikoliv tedy z nedbalosti nevědomé, z čehož následně obecně dovodil, že při porovnání těchto dvou skutkových podstat je evidentní, že právní úprava nového trestního zákoníku nemůže být pro obviněného příznivější, neboť rozšiřuje okruh potencionálních pachatelů. Tento postup odvolacího soudu však řeší otázky časové působnosti pouze v obecné rovině a bez přihlídnutí ke konkrétním okolnostem posuzovaného případu, které jsou rozhodné z hlediska § 2 odst. 1 tr. zákoníku. Takový postup není správný. Podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu konkrétní čin pachatele je nutno podřadit nejprve pod souhrn trestněprávních norem, které byly v účinnosti v době spáchání činu, neboť trestnost činu se zásadně posuzuje podle doby jeho spáchání, a poté pod souhrn trestněprávních norem podle pozdějšího zákona, aby bylo možno posoudit, který ze zákonů v úvahu přicházejících je příznivější (§ 16 odst. 1 tr. zák. a § 2 odst. 1 tr. zákoníku). Souhrn všech v úvahu přicházejících trestněprávních norem (právních předpisů) ovlivňuje nejen rozhodnutí, zda vůbec je posuzovaný konkrétní čin určitého pachatele trestným činem, ale i o jaký trestný čin a jaké povahy a závažnosti se jedná, zda pro tento trestný čin bude konkrétní pachatel uznán vinným a jaký

trest z hlediska druhu a výměry mu bude uložen (popř. zda bude upuštěno od potrestání), anebo zda věc bude postoupena k mimosoudnímu projednání, poněvadž by čin mohl být příslušným orgánem posouzen jako přestupek nebo kárné provinění (srov. též § 171 odst. 1, § 188 odst. 1 písm. b/, § 222 odst. 2 a § 257 odst. 1 písm. b/ tr. ř.). Při úvaze o použití § 2 odst. 1 tr. zákoníku je třeba vždy posoudit, zda použití nového zákona vcelku, tzn. jak z hlediska ustanovení zvláštní části tr. zákoníku, tak i se zřetelem k ustanovení obecné části tr. zákoníku, je pro pachatele příznivější (srov. rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 27. 3. 1962, sp. zn. 2 To 34/1962, publikované pod č. 19/1962 Sb. rozh. tr., shodně rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 1990, sp. zn. 1 To 9/1990, publikované pod č. 11/1991 Sb. rozh. tr.). Použití nového práva je tehdy pro pachatele příznivější, jestliže jeho ustanovení – posuzována jako celek – skýtají výsledek pachateli příznivější než právo dřívější. Trestněprávními normami, jejichž souhrn může být rozhodující pro posouzení trestnosti činu z hlediska, který souhrn norem jako celek je pro pachatele příznivější, zejména jsou: ustanovení popisující druhově určitý trestný čin a určující trestní sankci, jakož i ustanovení vymezující pojem trestného činu, ustanovení o zákonnosti a subsidiaritě trestní represe, ustanovení o zavinění a omylu, ustanovení o okolnostech vylučujících protiprávnost, ustanovení o promlčení a dalších základech trestní odpovědnosti, ustanovení o trestnosti účastenství (organizátorství, návod a pomoc) a ustanovení o jednotlivých vývojových stadiích trestné činnosti (příprava, pokus, dokonáný trestný čin), ustanovení o místní a osobní působnosti zákona, ustanovení o ukládání trestů a o okolnostech pro stanovení druhu trestu a jeho výměry, o podmínkách použití vyšší trestní sazby, ustanovení o stanovení trestu v případě souběhu trestných činů, ustanovení o ukládání společného trestu za pokračování v trestném činu, ustanovení o mimořádném snížení trestu odnětí svobody a ustanovení o podmíněném odkladu výkonu trestu odnětí svobody, včetně ustanovení o podmíněném odkladu výkonu tohoto trestu s dohledem, ustanovení o upuštění od potrestání, včetně ustanovení o upuštění od potrestání s dohledem, ustanovení o počítání času, o obsahu určitých pojmů v zákoně výslovně definovaných, ustanovení o zániku trestnosti (např. účinnou lítostí nebo promlčením trestního stíhání), aboliční ustanovení amnestií. Pro otázku, kterého souhrnu trestněprávních norem bude použito, je rozhodující porovnání, které z těchto různých posouzení je jako celek pro pachatele příznivější. Rozhodujícím kritériem pro posouzení otázky, zda použití pozdějšího zákona by bylo pro pachatele příznivější, je celkový výsledek z hlediska trestnosti, jehož by bylo při aplikaci toho či onoho zákona dosaženo, s přihlédnutím ke všem právně rozhodným okolnostem konkrétního případu. Použití nového práva je tedy pro pachatele příznivější tehdy, jestliže jeho ustanovení posuzována jako celek skýtají výsledek příznivější než právo dřívější (náleží Ústavního soudu ze dne 22. 1. 2001, sp. zn. IV. ÚS 158/2000, uveřejněn pod č. 12, ve sv. 21 Sb. nález. a usn. ÚS ČR).

Odvolací soud tak měl správně pořadit trestný čin, kterého se dopustil obviněný, nejprve pod souhrn trestněprávních norem, které byly v účinnosti v době spáchání činu, a poté pod souhrn trestněprávních norem podle pozdějšího zákona, aby mohl

posoudit, který z v úvahu přicházejících zákonů je příznivější. Jednou z rozhodných okolností, jak již bylo uvedeno shora, je také forma zavinění pachatele, neboť rozhodnutí o této otázce má potom vliv na posouzení trestnosti souzeného trestného činu. V tomto směru je možno poukázat i na závěry, které Nejvyšší soud již vyslovil v usnesení ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 7 Tdo 1298/2011 (publikované pod č. T 1435., v sešitě 80/2011 Souboru rozhodnutí trestních Nejvyššího soudu ČR). V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud uvedl, že pro závěr, podle kterého zákon má být čin posouzen, je třeba vzít v úvahu především zásadní odlišnost ve vymezení zákonných znaků trestného činu podle obou zákonů, a to pokud jde o subjektivní stránku trestného činu. Z tohoto judikátu i pro případ obviněného V. T. z hlediska právního posouzení podle v úvahu přicházejících ustanovení § 256c odst. 1 písm. e), odst. 4 tr. zák. a § 224 odst. 1 písm. e), odst. 4 tr. zákoníku vyplývá, že pokud by soud posoudil jednání obviněného jako spáchané z nevědomé nedbalosti, nebylo by jeho jednání podle dřívějšího trestního zákona vůbec trestné, a proto by pro obviněného bylo příznivější posouzení podle trestního zákona č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, neboť s takovou formou zavinění trestní zákon u trestného činu předlužení podle § 256c odst. 1 písm. e) tr. zák. nepočítal. Pokud by soud kvalifikoval jeho jednání jako vědomou nedbalost, ale nikoliv hrubou, poté by pro něj byla naopak příznivější nová úprava v trestním zákoníku, neboť ten hranici spáchání odpovídajícího trestného činu způsobení úpadku podle § 224 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku z hlediska zavinění posouvá až na nedbalost hrubou, která je kvalitativně odlišná od prosté vědomé nedbalosti, a soud by jej tedy také musel zprostit obžaloby. Obviněný V. T. by tak mohl být uznán vinným a odsouzen pouze v případě, pokud by soud dospěl k závěru o jeho hrubé vědomé nedbalosti (srov. § 224 odst. 1 tr. zákoníku). Uvedené pochybení týkající se posouzení časové působnosti zejména na straně odvolacího soudu je závažné i vzhledem k tomu, že otázkou zavinění obviněného V. T. se důsledně nezabýval, což vyplývá, jak na to důvodně poukázal nejen obviněný ve svém dovolání, ale i státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství ve svém shora uvedeném vyjádření, především z toho, že forma zavinění zejména ve vztahu k hrubé nedbalosti není z popisu skutku v rozsudečném výroku napadeného rozsudku vůbec zjištělná (v právní větě se uvádí jen „z vědomé nedbalosti“). Vyjádření subjektivní stránky v odůvodnění tohoto rozsudku je rovněž z hledisek shora uvedených zásadně nedostačující. Přitom uvedené formy zavinění pachatele je potřeba vztahovat k oběma znakům písmene e): jak trestného činu předlužení podle § 256c odst. 1 tr. zák., tak i přečinu způsobení úpadku podle § 224 odst. 1 tr. zákoníku, jak o nich bude pojednáno níže.

K tomu Nejvyšší soud ještě dodává, že pokud se týká zavinění pachatele, vždy je nutno jej dovozovat časově k okamžiku, kdy pachatel učinil nad rámec obvyklého podnikatelského rizika příslušný obchod či operaci (srov. Púry, F., Kuchta, J. Postih úpadkových deliktů podle nového trestního zákoníku s přihlédnutím k úpravě přípustného rizika. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 9, s. 13 až 24), když tento závěr platí

pro případ právního posouzení podle starého trestního zákona i nového trestního zákoníku. Proto z hlediska zavinění nelze zásadně přeceňovat okolnosti, které vznikly v průběhu realizace stavby, jimiž se odvolací soud sice velmi obsáhle zabýval, aniž by se však náležitě vypořádal s tím, zda obviněný mohl při podpisu smlouvy předpokládat tak velký rozsah problémů s jednotlivými subdodavateli. Z těchto hledisek nemá pro posouzení rozhodných otázek většího významu ani zkoumání, zda a s jakou intenzitou uplatňoval dovolatel zjištěné vady a popíral závazky v konkurzním řízení. Pokud se týká hodnocení obchodně manažerských zkušeností obviněného, odvolací soud pouze odkázal na výpověď obviněného v hlavním líčení, kde obviněný uvedl, že pohledávky tzv. „srovnal“ tím, že některým subdodavatelům nabídl práci stavbyvedoucího u svého nynějšího zaměstnavatele, anebo že je pokládá za vyřízené s ohledem na další spolupráci svého stávajícího zaměstnavatele se zmíněným subdodavatelem, ač je evidentní, že k úhradě takto nabízeným „quasi-zápočtem“ právně nemůže dojít (srov. str. 25 až 26 rozsudku odvolacího soudu). Takovéto hodnocení, byť poněkud „nešťastné“ obhajoby obviněného, není přílehavé, neboť z vyjádření o „srovnání“ či „vyřízení“ závazku nelze bez dalšího dovozovat nedostatek obchodně-manažerských zkušeností či schopností. Podle názoru Nejvyššího soudu tím obviněný jen chtěl doložit, že se i těmito uvedenými způsoby snažil situaci postižených poškozených řešit, když již nebyl schopen své závazky uhradit. Proto nelze tuto snahu obviněného pomoci svým subdodavatelům nabídkou míst nebo spolupráce s jeho nynějším zaměstnavatelem hodnotit v jeho neprospěch, jak to činí odvolací soud. Při hodnocení přístupu obviněného k poškození věřitelů je třeba naopak zvažovat i přístup a chování obviněného v průběhu konkurzního řízení, kdy se správcem konkurzní podstaty náležitě spolupracoval a do konkurzní podstaty pro uspokojení svých věřitelů, byť v malé míře, dal i vlastní finanční prostředky. Z hlediska snahy obviněného dále nepoškozovat věřitele je třeba posoudit i námitku státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství obsaženou v jejím vyjádření k dovolání obviněného spočívající v tom, že si obviněný v průběhu stavby nevybíral žádný hospodářský výsledek.

Za podstatné pochybení obou soudů nižších stupňů Nejvyšší soud také považuje, jak namítal i dovolatel, že mělo být zkoumáno a eventuálně mělo být předmětem znaleckého posudku zjištění, zda nabídka ceny díla, jak ji učinil obviněný V. T. jako jediný jednatel a společník společnosti S., společnosti S. C., a. s., a která nakonec byla základem Smlouvy o dílo č. ... s předmětem „Opravy, rekonstrukce a přístavba areálu S. v Č. B.“ (s cenou díla ve výši 35 000 000 Kč bez DPH), byla cenou reálnou. S tím také souvisí řádné přezkoumání zákonných znaků § 256c odst. 1 písm. e) tr. zák. a § 224 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku.

Z hlediska posouzení subjektivní stránky jsou významné i skutečnosti vztahující se k naplnění znaku „překročení obvyklého podnikatelského rizika“. V této souvislosti je důležité z hlediska závěru o překročení obvyklého podnikatelského rizika, zda byly jednáním obviněného V. T. naplněny oba alternativní znaky vztahující se k předmětné-

mu obchodu, tedy jednak, zda tento obchod nenáležel k jeho pravidelné podnikatelské činnosti, a jednak byl i v hrubém nepoměru k jeho majetkovým poměrům, anebo naopak byl jeho jednáním naplněn jen jeden z nich. Pokud se týká znaku „učinění obchodu nenáležícího k pravidelné podnikatelské činnosti“, podle názoru Nejvyššího soudu nebylo soudy nižších stupňů dostatečně posouzeno, zda obviněný svým jednáním skutečně tento znak naplnil. Předmětem podnikání společnosti S. byl velkoobchod, specializovaný maloobchod, provádění staveb, jejich změn a odstraňování, úprava nerostů a dobývání rašeliny, bahna a jejich úprava a nakládání s odpady (vyjma nebezpečných). Podle výpovědi obviněného „měli zakázky v milionových hodnotách na rekonstrukcích – úpravy skladových hal ve V. atd.“ (srov. str. 17 rozsudku nalézacího soudu). Nalézací soud k této obhajobě jen poznamenal, že dovolatel se „odborně po profesní stránce ... etabloval pouze na stavbě rodinných domků, jak potvrdili svědci J., K., Ing. R. i C., a na rekonstrukčních stavebních pracích v objektech bankovních domů za jejich provozu“ (srov. str. 32 rozsudku nalézacího soudu). Předmětem Smlouvy o dílo ze dne 21. 10. 2004 byla příprava území, oprava, rekonstrukce a přístavba vzorkovny a skladu, komunikace a zpevněné plochy, terénní a sadové úpravy, opločení, vodovod, kanalizace, rozvody NN, slaboproud a vnitroareálové osvětlení (viz č. l. 1071 až 1087 spisu). Bylo tedy třeba se podrobně zabývat tím, zda skutečně S. měl „zakázky v milionových hodnotách na rekonstrukcích – úpravy skladových hal ve V. atd.“ a jaký byl rozdíl oproti rekonstrukcím „v objektech bankovních domů za jejich provozu“, zvláště když oba soudy vycházejí i z toho, že jedním z důvodů pro vítězství ve výběrovém řízení bylo, že „přišel s nejlepším řešením způsobu rekonstrukce za provozu společnosti S. C., a. s.“, což příliš nesvědčí jejich závěru o nedostatečných manažerských zkušenostech a schopnostech obviněného V. T. Těmito skutečnostmi se oba soudy dostatečně nezabývaly z hlediska, zda se písemně zavázal ke zhotovení díla, které nenáleželo k jeho pravidelné podnikatelské činnosti, a v důsledku toho došlo z jeho strany k překročení obvyklého podnikatelského rizika.

Hrubý nepoměr k majetkovým poměrům pachatele při překročení rámce obvyklého podnikatelského rizika ve smyslu § 256c odst. 1 písm. e) tr. zák., ale i § 224 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku je nutno posoudit na základě porovnání povahy a finanční náročnosti obchodu nebo operace, v tomto konkrétním případě dodávky stavebního díla, v závislosti na jejím organizačním i materiálním zabezpečení ze strany dodavatele včetně jeho personálních, materiálních (např. dopravní, strojní a jiné vybavení) a finančních prostředků nutných pro realizaci takového obchodu nebo operace na straně jedné a jejího finančního krytí a nutné součinnosti ze strany odběratele na straně druhé, což zahrnuje zejména dohodnutý způsob financování a potřebné spolupráce ze strany odběratele v průběhu realizace (např. vyplacení finanční zálohy na počátku realizace, další financování jednotlivých etap, zajišťování a financování víceprací, předání díla a vypořádávání případných reklamací apod.). Z hlediska závěru o hrubém nepoměru v tomto smyslu záleží jen na skutečném výsledném poměru vzájemného srovnání těchto veličin.

S ohledem na to bude třeba znovu posoudit, zda v době, kdy obviněný V. T. učinil nabídku a podepsal smlouvu o dílo, byla nabídnutá a následně dohodnutá cena díla z uvedených hledisek cenou reálnou. Ze znaleckého posudku Ing. Z. Z. ze dne 31. 1. 2007 (č. 1. 70 až 132 spisu) vyplynulo, že hospodářský výsledek společnosti S. byl v roce 2004, tj. v době, kdy byla podepsána smlouva o dílo (21. 10. 2004), kladný, a činil 170 000 Kč (srov. č. 1. 73 spisu). V novém řízení se proto bude třeba zaměřit na zjištění, zda v době, kdy dovolatel učinil svou nabídku a následně podepsal se zadavatelem smlouvu o dílo, odpovídala cena díla v té době cenám ve stavebnictví obvyklým, tedy zda cena díla nebyla podhodnocena, a zda za tuto cenu bylo reálně provést sjednané dílo. Je zřejmé, že naplnění zkoumaného znaku mělo být již v řízení před nalézacím soudem vyřešeno znaleckým posudkem z oboru ekonomiky, odvětví ceny a odhady, se zaměřením na ceny a odhady staveb, neboť jde o odbornou otázku. Byť nejsou obecně stanovena žádná finanční hlediska pro možnost učinit závěr o hrubém nepochybném obchodu či operace k majetkovým poměrům podnikatele, z dikce uvedených ustanovení vyplývá, že rozsah určitého obchodu a jeho majetkový dopad musí být způsobilý vyvolat úpadek (srov. Púry, F., Kuchta, J. Postih úpadekových deliktů podle nového trestního zákoníku s přihlédnutím k úpravě přípustného rizika. Bulletin advokacie. 2011, č. 9, s. 13 až 24). Přitom je třeba uvážit, že každé podnikání je spojeno s určitou mírou rizika, jejíž přiměřenost závisí na mnoha okolnostech, počínaje oborem podnikání a konče schopnostmi a zkušenostmi každého podnikatele.

Také z tohoto důvodu by mělo být znalecky posouzeno, zda nabídnutá a sjednaná cena byla k datu podepsání předmětné smlouvy o dílo cenou reálnou nebo naopak způsobilou zapříčinit úpadek společnosti S., jejímž jediným jednatelem a společníkem byl obviněný V. T. Teprve poté by měl nalézací soud posoudit i ostatní okolnosti případu, které měly vliv na vznik úpadku. K tomu Nejvyšší soud považuje za nutné dodat, že velmi obezřetně je třeba v tomto směru hodnotit skutečnost, že společnost S. nepatřila mezi největší firmy a že na většinu prací si musela sjednat subdodavatele, když takovýto způsob vyřizování zakázek není ve stavebnictví ničím neobvyklým.

Konečně také Nejvyšší soud se vypořádal s námitkami obviněného T. vztahujícími se k výroku o náhradě škody.

Nejvyšší soud po přezkoumání věci shledal, že jsou naplněny dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť dovoláním napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku, a proto k důvodně podanému dovolání podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 26. 5. 2011, sp. zn. 4 To 94/2011, a rozsudek Okresního soudu ve Strakoncích ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. 3 T 116/2009, podle § 265k odst. 2, věta druhá, tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu ve Strakoncích přikázal, aby věc obviněného V. T. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

V novém řízení Okresní soud ve Strakoniciích napraví všechny vady a nedostatky, které byly Nejvyšším soudem zejména v řízení předcházejícím napadenému rozsudku zjištěny a shora v podrobnostech popsány. V návaznosti na to je třeba se také zabývat uplatněním zásady subsidiarity trestní represe, která jako jedna ze základních zásad trestního práva vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, to znamená především tam, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní, neboť trestní právo a trestněprávní kvalifikaci určitého jednání jako trestného činu je třeba považovat za ultima ratio, tedy za krajní prostředek. Z uznávaného principu právního státu, jímž je chápání trestní represe jako prostředku ultima ratio, vyplývá, že ochrana právních statků má být v prvé řadě uplatňována prostředky práva občanského, obchodního či správního, a teprve tam, kde je taková ochrana neúčinná a kde porušení chráněných vztahů naplňuje znaky konkrétní skutkové podstaty trestného činu, je namístež uplatňovat trestní odpovědnost. V tomto směru je třeba, aby byla soudy respektována relevantní judikatura Ústavního soudu, kde je možno např. poukázat na náleží Ústavního soudu pod sp. zn. I. ÚS 541/10, z něhož se podává, že „umožňuje-li trestní právo realizaci veřejného zájmu na stíhání trestné činnosti pomocí robustních a osobní integritu jednotlivce omezujících nástrojů, pak jejich použití musí respektovat ústavněprávní limity, v daném případě princip proporcionality (způsobilost, nezbytnost a adekvátnost užití trestněprávního prostředku ochrany)“. Ústavní soud k tomu např. v náleží pod sp. zn. IV. ÚS 469/04 konstatoval: „Z ústavního hlediska žádný soud nemůže přehlížet zjevnou skutečnost, že nástroje, pomocí nichž se realizuje trestněprávní ochrana, omezují základní práva či svobody, a jen důsledné respektování principu ultima ratio (chápaného z ústavního hlediska) zaručuje, že takové omezení bude možno ještě považovat za proporcionální s účelem sledovaným trestním řízením (ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy a čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod)“. Obdobně již opakovaně judikoval i Nejvyšší soud (srov. např. rozhodnutí pod sp. zn. 7 Tz 230/2000, 5 Tdo 897/2005 nebo 5 Tdo 563/2008). V daném případě je tedy třeba, aby nalézací soud znovu zvážil a posoudil všechny zmíněné konkrétní okolnosti, jež jsou spoluurčující z hlediska uplatnění principu „ultima ratio“ vyplývajícího z obecně platné zásady subsidiarity trestní represe (srov. § 12 odst. 2 tr. zákoníku).

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

K projednání a rozhodnutí sporů o peněžité plnění převyšující 100 000 Kč mezi samosprávnou územní jednotkou a podnikatelem při jeho podnikatelské činnosti z dalších obchodních závazkových vztahů, jichž se samosprávná územní jednotka neúčastnila jako podnikatel při své podnikatelské činnosti, je věcně příslušný okresní soud.

(Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2012, sp. zn. Cpjn 200/2012)

S t a n o v i s k o

Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky
ze dne 14. 11. 2012

k věcné příslušnosti soudů ve sporech mezi samosprávnou územní jednotkou
a podnikatelem

Nejvyšší soud, který je povolán sledovat a vyhodnocovat pravomocná rozhodnutí soudů (§ 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů /zákon o soudech a soudcích/, ve znění pozdějších předpisů), zjistil, že soudy nepostupují jednotně při posuzování věcné příslušnosti soudů k projednávání a rozhodování sporů mezi samosprávnou územní jednotkou a podnikatelem. Po vyhodnocení předložených pravomocných rozhodnutí a na jejich základě zaujalo občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu na návrh předsedy občanskoprávního a obchodního kolegia v zájmu zajištění jednotného rozhodování soudů v těchto věcech následující stanovisko:

K projednání a rozhodnutí sporů o peněžité plnění převyšující 100 000 Kč mezi samosprávnou územní jednotkou a podnikatelem při jeho podnikatelské činnosti z dalších obchodních závazkových vztahů, jichž se samosprávná územní jednotka neúčastnila jako podnikatel při své podnikatelské činnosti, je věcně příslušný okresní soud.

Soudní praxe není jednotná v otázce, zda k projednání a rozhodování sporů mezi samosprávnou územní jednotkou a podnikatelem jsou v prvním stupni příslušné okresní soudy či krajské soudy. Tuto otázku posuzují rozdílně nejen vrchní soudy, které jsou na základě ustanovení § 104a odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), povolány rozhodovat spory o věcnou příslušnost, nýbrž též různé senáty téhož vrchního soudu.

K závěru, že věcně příslušné jsou okresní soudy, založeném na úvaze, že obec není podnikatelem, dospěl Vrchní soud v Praze např. v usneseních ze dne 12. 5. 2011, sp. zn. Ncp 2770/2010, ze dne 12. 5. 2011, sp. zn. Ncp 2875/2010, a ze dne 16. 2. 2012, sp. zn. Ncp 2292/2011, jakož i Vrchní soud v Olomouci v usneseních ze dne 2. 2. 2012, sp. zn. Ncp 125/2012, a ze dne 16. 2. 2012, sp. zn. Ncp 164/2012.

K závěru o věcné příslušnosti krajských soudů dospěl Vrchní soud v Olomouci v usnesení ze dne 15. 9. 2011, sp. zn. Ncp 1032/2011, v němž dovedil, že bylo-li předmětem závazkového vztahu zabezpečování veřejných potřeb, byla obec v souladu s ustanovením § 261 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“), v postavení podnikatele.

Podle ustanovení § 9 odst. 3 písm. r) o. s. ř. krajské soudy dále rozhodují v obchodních věcech jako soudy prvního stupně ve sporech mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti z dalších obchodních závazkových vztahů, včetně sporů o náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení, s výjimkou sporů 1. ze smluv o úvěru, o běžném účtu a o vkladovém účtu a z jejich zajištění; ustanovení písmena p) tím není dotčeno, 2. o náhradu škody a o vydání bezdůvodného obohacení vzniklého v souvislosti se smlouvami uvedenými pod bodem 1 a jejich zajištění, 3. o určení vlastnictví k nemovitostem a o neplatnost smlouvy o převodu vlastnictví k nemovitostem, 4. o práva k cizím věcem, 5. týkajících se nájmu nemovitostí, bytů a nebytových prostor, 6. o peněžité plnění, jestliže částka požadovaná žalobcem nepřevyšuje 100 000 Kč; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží.

Podle ustanovení § 261 obch. zák. tato část zákona (tj. Část třetí, Obchodní závazkové vztahy) upravuje závazkové vztahy mezi podnikateli, jestliže při jejich vzniku je zřejmé s přihlédnutím ke všem okolnostem, že se týkají jejich podnikatelské činnosti (odstavec 1). Touto částí zákona se řídí rovněž závazkové vztahy mezi státem nebo samosprávnou územní jednotkou a podnikateli při jejich podnikatelské činnosti, jestliže se týkají zabezpečování veřejných potřeb (odstavec 2).

Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi dovedil, že při vymezení pojmu „obchodní věc“ pro potřeby občanského soudního řízení je nutno vycházet nejen z ustanovení § 261 odst. 1 a 3 a § 262 odst. 1 obch. zák., ale i z ustanovení § 9 odst. 3 o. s. ř., a obchodní věcí je proto třeba mimo jiné rozumět i takovou věc, která vyplývá z právních vztahů mezi podnikateli, přičemž je nerozhodné, zda tento vztah se řídí příslušnými ustanoveními občanského nebo obchodního zákoníku, pokud se tento vztah týká jejich podnikatelské činnosti (srov. např. usnesení ze dne 25. 1. 2000, sp. zn. 33 Cdo 504/99, uveřejněné v časopise Obchodní právo číslo 4, ročník 2000, s. 28, usnesení ze dne 23. 11. 2004, sp. zn. 32 Odo 165/2004, uveřejněné v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C.H. Beck, pod číslem C 3140, usnesení ze dne 28. 4. 2005, sp. zn. 32 Odo 471/2005, uveřejněné tamtéž pod číslem C 3878, a usnesení ze dne 8. 4. 2008, sp. zn. 30 Cdo 3345/2006, jež je, stejně jako ostatní dále citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu, veřejnosti k dispozici na jeho webových stránkách].

Pro věcnou příslušnost krajských soudů podle ustanovení § 9 odst. 3 písm. r) o. s. ř. tak není určující, kterým právním předpisem hmotného práva se řídí závazkový vztah, z něhož pochází uplatněný nárok, nýbrž toliko zda oba (resp. všichni) jeho účastníci jsou podnikateli a závazkový vztah se týká jejich podnikatelské činnosti.

Krajské soudy jsou tedy věcně příslušné k projednání a rozhodování sporů o peněžité plnění převyšující 100 000 Kč z tzv. dalších obchodních závazkových

vztahů (tj. jiných než uvedených v § 9 odst. 3 písm. a/ až písm. q/) mezi samosprávnou územní jednotkou a podnikatelem při jeho podnikatelské činnosti pouze za předpokladu, že se takových vztahů též samosprávná územní jednotka účastnila jako podnikatel při své podnikatelské činnosti.

Pojmy „podnikatel“ a „podnikatelská činnost“ nejsou v procesních předpisech vymezeny, při výkladu ustanovení § 9 odst. 3 písm. r) o. s. ř. proto je třeba vycházet z jejich definice obsažené v hmotném právu. Podnikáním (jehož je „podnikatelská činnost“ synonymem, neboť podnikání je činností) se podle ustanovení § 2 odst. 1 obch. zák. rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku. Podnikatelem je podle ustanovení § 2 odst. 1 obch. zák. a) osoba zapsaná v obchodním rejstříku, b) osoba, která podniká na základě živnostenského oprávnění, c) osoba, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů, a d) osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu.

Skutečnost, že závazkové vztahy mezi samosprávnou územní jednotkou a podnikateli při jejich podnikatelské činnosti, jestliže se týkající zabezpečování veřejných potřeb, předpisy hmotného práva (§ 261 odst. 2, věta první, obch. zák.) zařazují mezi obchodní závazkové vztahy a podřizují je režimu obchodního zákoníku, ze samosprávné územní jednotky podnikatele nečiní. V závazkových vztazích, na něž míří ustanovení § 261 odst. 2, věta první, obch. zák., samosprávná územní jednotka jako podnikatel při jeho podnikatelské činnosti nevystupuje; zabezpečování veřejných potřeb není z povahy věci podnikáním, neboť jeho účelem není dosažení zisku. V souladu s tím je samosprávná územní jednotka při zabezpečování veřejných potřeb prostřednictvím závazkového vztahu s podnikatelem při jeho podnikatelské činnosti podrobena témuž režimu jako stát, za který se k tomuto účelu považují i státní organizace, jež nejsou podnikateli, při uzavírání smluv, jejichž obsahem je uspokojování veřejných potřeb (§ 261 odst. 2, věta druhá, obch. zák.). Vztahy těchto subjektů (jako nepodnikatelů) jsou pak společně upraveny vedle závazkových vztahů mezi podnikateli týkajících se jejich podnikatelské činnosti (§ 261 odst. 1 obch. zák.) jako další (odlišná) skupina obchodních závazkových vztahů.

Závazkový vztah s podnikatelem, jehož by se též samosprávná územní jednotka účastnila jako podnikatel při své podnikatelské činnosti, by se z hlediska hmotného práva řídil ustanovením § 261 odst. 1 obch. zák. a v rovněž procesního práva by se jednalo o situaci předjímanou ustanovením § 9 odst. 3 písm. r) o. s. ř.; ve sporech z takového vztahu o peněžitě plnění převyšující 100 000 Kč by tudíž jako soudy prvního stupně rozhodovaly krajské soudy.

Tyto závěry jsou v souladu s dosavadní judikaturou Nejvyššího soudu (srov. např. rozsudky ze dne 1. 9. 2011, sp. zn. 23 Cdo 830/2010, a ze dne 14. 7. 2011, sp. zn. 25 Cdo 1720/2010). K obdobným závěrům pak Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi dospěl při posouzení věcné příslušnosti k rozhodování sporů ze závaz-

kových vztahů, které byly podřízeny režimu obchodního zákoníku dohodou podle ustanovení § 262 odst. 1 obch. zák.; dovodil, že v těchto případech není dána věcná příslušnost krajských soudů, neboť nebude splněna podmínka, aby se jednalo o vztah mezi podnikateli při jejich podnikatelské činnosti (srov. např. rozsudky ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 32 Odo 622/2006, ze dne 25. 6. 2008, sp. zn. 32 Cdo 2326/2007, a ze dne 30. 6. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1752/2007).

Názor, že spory o peněžitě plnění převyšující 100 000 Kč z obchodních závazkových vztahů upravených ustanovením § 261 odst. 2 obch. zák. přísluší rozhodovat v prvním stupni krajským soudům, jeho zastánci zakládají na úvaze, že pojem „podnikatel“ užitý v ustanovení § 9 odst. 3 písm. r) o. s. ř. nelze vykládat striktně formálně podle toho, jak je jazykově vyjádřen v hmotném právu pro jeho potřeby, neboť pro to nelze shledat důvody z hlediska procesního, a je to naopak v rozporu s účelem právní úpravy zajistit důsledné prosazení hmotně právních nároků postupem zajišťujícím správnost a jednotnost a tím též předvídatelnost a rychlost rozhodování. Prosazují výklad pojmu „podnikatel“ z procesního hlediska jako subjektu, jenž je účastníkem obchodního závazkového vztahu, ve kterém jedná podnikatelským způsobem. Tuto argumentaci Nejvyšší soud nehledává přesvědčivou. Jedním z atributů právního státu je jednota právního řádu, jež je v rovině právního jazyka kromě jiného spjata s konstantností významů přisuzovaných jazykovým výrazům, tj. s vyloučením polysémie a homonymie. Výjimkou je pouze rozlišování samotným zákonodárcem, a to explicitně formou legální definice nebo implicitně, tj. když je odlišnost významů přisuzovaných jednomu výrazu zřejmá z kontextu (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 7. 1996, sp. zn. III. ÚS 124/96, uveřejněné pod číslem 14/1996 Sbírký náleží a usnesení Ústavního soudu). Jestliže proto občanský soudní řád operuje s pojmem, jenž je definován v hmotném právu, aniž jej, třeba i implicitně, vymezil pro své potřeby odlišně, nelze než při výkladu občanského soudního řádu vycházet z vymezení tohoto pojmu v normě hmotného práva. Toto vymezení je v případě pojmu „podnikatel“ z hlediska jeho jazykového vyjádření zcela jednoznačné a zřejmý rozpor dikce ustanovení § 9 odst. 3 písm. r) o. s. ř. s jeho smyslem a účelem, popřípadě se smyslem a účelem tohoto zákona, tu dovodit nelze; zjevně nebylo účelem občanského soudního řádu svěřit krajským soudům jako soudům prvního stupně veškeré tzv. další obchodní závazkové vztahy. Jestliže zákon z těchto sporů ponechal ve věcné příslušnosti okresních soudů (již pojímá jako obecnou, srov. § 9 odst. 1) ty, jejichž předmětem je nárok na peněžitě plnění nepřevyšující 100 000 Kč, pak nepostrádá smysl, jestliže témuž procesnímu režimu podrobil také ty spory z tzv. dalších obchodních závazkových vztahů, jejichž účastníkem je nepodnikatel. Výklad a *ratione legis*, jehož se uvedený názor dovolává, lze před výkladem jazykovým upřednostnit pouze za podmínky nejasnosti a nesrozumitelnosti doslovného znění, umožňující např. více interpretací, jakož i rozporu doslovného znění vykládaného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoliv pochybnost (srov. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 21. 5.

1996, sp. zn. Pl. ÚS – st. 1/96, uveřejněné pod číslem 1/1997 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu). Závěrem je třeba zdůraznit, že výklad ustanovení § 9 odst. 3 písm. r) o. s. ř. reflektující jeho jazykové vyjádření Ústavní soud shledává ve své rozhodovací praxi ústavně konformním (srov. např. usnesení ze dne 19. 10. 2004, sp. zn. I. ÚS 193/04, a ze dne 24. 7. 2008, sp. zn. III. ÚS 765/08).

Usnesení, jímž soud nařídil předběžné opatření, kterým žalovanému zakázal nakládat s určitou věcí, nebrání tomu, aby rozhodčí soud v řízení vedeném proti témuž žalovanému vydal rozhodčí nález, kterým uložil žalovanému danou věc vydat.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 5146/2009)

R o z h o d č í s o u d při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky v Praze (dále též jen „rozhodčí soud“) v senátě složeném z rozhodců prof. Dr. et Mgr. Ing. A. B., Dr.h.c., prof. JUDr. J. K., CSc., Dr.h.c., a předsedy rozhodčího senátu Ing. J. N. rozhodl dne 11. 1. 2008 rozhodčím nálezem takto:

1) „Žalovaný D. B. je povinen vydat žalobci Ing. J. S. akcie emitované společností V. H., a to 5 kusů listinných akcií na jméno o jmenovité hodnotě každá 10 000 Kč (sériové číslo 96-100), 3 kusy listinných akcií na jméno o jmenovité hodnotě každá po 100 000 Kč (sériové číslo 55-57), 8 kusů listinných akcií na jméno o jmenovité hodnotě každá po 1 000 000 Kč (sériové číslo 23-30) a 2 kusy listinných akcií na jméno o jmenovité hodnotě každá po 10 000 000 Kč (sériové číslo 2-3) proti vrácení zaplacené kupní ceny ve výši 72 900 000 Kč spolu s úroky ve výši 5,73 % p. a. z částky 69 700 000 Kč od 10. 1. 2002 do zaplacení a dále z částky 3 200 000 Kč od 15. 5. 2002 do zaplacení, a to do tří dnů od právní moci tohoto rozhodčího nálezu.“

2) „Žalovaný D. B. je povinen zaplatit žalobci Ing. J. S. částku ve výši 11 000 000 Kč do patnácti dnů od právní moci tohoto rozhodčího nálezu spolu s úroky z prodlení ve výši 9 % p. a. od 4. 5. 2006 do 30. 6. 2006, s úroky z prodlení ve výši 9 % p. a. od 1. 7. 2006 do 31. 12. 2006, s úroky z prodlení od 1. 1. 2007 do 30. 6. 2007 ve výši 9,5 % p. a., s úroky z prodlení od 1. 7. 2007 do 31. 12. 2007 ve výši 9,75 % p. a., s úroky z prodlení ve výši 10,5 % p. a. od 1. 1. 2008 do zaplacení, resp. v případě nezaplacení s posledně uvedeným úrokem z prodlení do 30. 6. 2008 a ohledně úroků, které se mohou stát v budoucnu teprve splatnými počínaje 1. 7. 2008 až do zaplacení úrok z prodlení ve výši, která odpovídá v každém jednotlivém kalendářním pololetí trvání prodlení v procentech součtu čísla 7 a repo sazby vyhlášené ve Věstníku České národní banky ve výši platné vždy k prvnímu dni příslušného kalendářního pololetí.“

3) „Ohledně alternativního návrhu žalobce na to, aby právní mocí tohoto rozhodčího nálezu byl nahrazen projev vůle žalovaného jako prodávajícího učinit žalobci jako kupujícímu návrh na uzavření smlouvy o úplatném převodu akcií společnosti V. H., ve znění, které by mělo být přílohou rozhodčího nálezu, se řízení zastavuje.“

4) „Protižaloba (vzájemná žaloba) žalovaného uplatněná v rámci podání žalovaného datovaného dne 12. 12. 2007 a doručeného u Rozhodčího soudu při Hospodář-

ské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky jednak telefaxovým přenosem dne 12. 12. 2007 a jednak v originálním vyhotovení dne 13. 12. 2007, ve znění změny uplatněné a připuštěné k projednání při ústním jednání konaném dne 21. 12. 2007, se v plném rozsahu zamítá, tedy jak co do primárního, tak co do alternativního (eventuálního) návrhu žalovaného.“

5) „Žalovaný D. B. je povinen zaplatit žalobci Ing. J. S. náhradu nákladů řízení spočívajících v uhrazeném poplatku za rozhodčí řízení ve výši 1 000 000 Kč, a to do patnácti dnů od právní moci tohoto rozhodčího nálezu.“

6) „Část nákladů řízení spočívajících v části uhrazeného poplatku za rozhodčí řízení ve výši 500 000 Kč nese žalobce ze svého.“

7) „Žalovaný D. B. je povinen zaplatit žalobci Ing. J. S. náhradu nákladů řízení spočívajících v nákladech právního zastoupení ve výši 24 651 742,50 Kč kalkulovaných v uvedené částce již včetně odpovídající částky daně z přidané hodnoty, a to do patnácti dnů od právní moci tohoto rozhodčího nálezu.“

8) „Náklady řízení vynaložené a vzniklé žalovanému, tj. jak poplatek za rozhodčí řízení, tak náklady právního zastoupení žalovaného, nese žalovaný ze svého.“

V r c h n í s o u d v Praze k odvolání žalobce (v rozhodčím řízení žalovaného – dále též jen „žalobce“) a vedlejší účastnice na straně žalobce rozsudkem ze dne 16. 7. 2009 potvrdil rozsudek ze dne 22. 12. 2008, jímž M ě s t s k ý s o u d v Praze zamítl žalobu o zrušení rozhodčího nálezu.

Odvolací soud především „obecně konstatoval“, že ačkoliv jde v případě rozhodčího řízení o „řízení zcela svébytné povahy“, „žaloba na jeho zrušení není skutečným opravným prostředkem řádným ani mimořádným“. „Právní řád umožňuje účastníkům nechat si své věci rozhodovat mimo sféru soudem zajištěné moci soudní s tím, že i výroky o právech a povinnostech takto vydané bude svou mocí prosazovat, tedy že i tyto výroky budou vykonatelné. Požaduje však, aby postup tohoto mimosoudního rozhodování přece jen vykazoval určité minimální standardy. Tyto standardy právně stanoví zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále též jen „ZRŘ“ nebo „zákon o rozhodčím řízení“). Zda jsou nebo nejsou tyto standardy dodrženy, ovšem žádný orgán státu nekontroluje z úřední povinnosti, ale tuto otázku přezkoumává jen z podnětu účastníků rozhodčího řízení samotných. Tímto podnětem jsou právě žaloby uvažované v § 31 ZRŘ. To znamená, že při tomto přezkoumání je nutno brát v úvahu, že nejde o přezkoumání soudního řízení a soudního rozhodnutí, ale jen o přezkum, zda proběhlé rozhodčí řízení uvedeným standardům vyhovuje.“

Současně neměl pochyb o tom, že nároky uplatněné v rozhodčím řízení (rozuměj nárok žalovaného na vydání akcií a na zaplacení smluvní pokuty, jakož i vzájemný nárok žalobce na vydání bezdůvodného obohacení) jsou arbitrovatelné ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 a 2 ZRŘ, když mají majetkovou povahu a ohledně předmětu sporu by strany mohly uzavřít smír.

Dále odvolací soud – vycházející ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a po doplnění dokazování výslechem svědka prof. B. (člena rozhodčího

senátu) – zdůraznil, že „nebyl prokázán na straně prof. B. žádný vztah k účastníkům, k zástupcům nebo k věci samé“. Potud „respektuje, že nemusí být o nepodjatosti rozhodce jistota, ale dostačují již oprávněné pochybnosti v tomto směru, nicméně nelze pominout, že se musí jednat o pochybnosti oprávněné a tedy musí být v tomto směru zjištěny skutečnosti, jež oprávněně vedou k pochybnostem. Dokazování ukázalo, že došlo jen k banální, nevýznamné příhodě, jež se stala pro žalující stranu základem pro rozsáhlé spekulace, ústící až do podezření, že prof. B. dokonce Ing. J. S. zastupoval v souvislosti se souvisejícím rozhodčím řízením. Vyhledání informace pro Dr. H. z obecně dostupného zdroje nemůže takovou oprávněnou pochybnost založit.“

Ohledně žalobcem namítaného nedostatečného poučení rozhodčím soudem podle ustanovení § 118a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, odvolací soud dovodil, že „k výše rozvedeným minimálním standardům rozhodčího řízení náleží i poučení účastníků rozhodčího řízení rozhodcem či rozhodčím senátem. Při nedostatku vlastní právní úpravy této otázky v ZRŘ je nutno ve smyslu ustanovení § 30 ZRŘ vyjít z předpisů občanského soudního řádu, a to zejména z jeho ustanovení § 118a. Je však i zde nutno dbát, že se jedná o přiměřené použití občanského soudního řádu a tedy použití přiměřené podmínkám rozhodčího řízení. Z tohoto hlediska z obsahu rozhodčího spisu vyplývá, že rozhodčí senát byl s účastníky v průběžném kontaktu. Nespokojil se jen s jejich podáními, ale žádal je o nejrůznější součinnost s tím, že tyto kontakty provázel zevrubnými poučeními.“ Podle odvolacího soudu však „poučování před soudem podle zmíněného ustanovení nemůže překročit uplatněný nárok“. „Soud musí upozornit účastníka, že zatím netvrdil všechny skutečnosti významné pro posouzení jím uplatněného návrhu, popřípadě, že ke svým tvrzením nenabídl důkazy. Nemůže však žádnému z účastníků radit, jaké nároky by měl nejlépe uplatnit. To by se již dostal do role právního poradce sporné strany.“ Uzavřel, že rozhodci tak „nejen nezanedbali žádné své povinnosti v této souvislosti, ale naopak platí, že by je flagrantně porušili, kdyby postupovali tak, jak žalobce požaduje“. „Předmětné řízení“ (tj. rozhodčí řízení) přitom „nevybočilo ze standardů výše uvedených“ ani co do lhůt a jeho rychlosti.

Námítky, podle nichž se rozhodčí soud „nevypořádal s účinností odstoupení od smluv o převodu akcií a s otázkou, zda se mohlo jednat o porušení smlouvy podstatným způsobem“ (rozuměj s tím, zda v důsledku porušení předkupního práva D. B. mohl Ing. J. S. od těchto smluv odstoupit podle ustanovení § 345 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, s důsledky předvídanými ustanovením § 351 obch. zák.), posoudil odvolací soud z hlediska ustanovení § 33 ZRŘ jako (nepřípustně) zasahující „do oblasti věcného přezkoumání rozhodčího nálezu“; přitom zopakoval, že (v řízení o žalobě o zrušení rozhodčího nálezu) „nejde o přezkoumání rozhodnutí soudu v odvolacím řízení, nýbrž o přezkoumání postupu v řízení rozhodčím a tedy v řízení výrazně odlišného typu“.

Konečně se odvolací soud vypořádal s námitkou, podle níž rozhodčí nález „ukládá žalobci plnění, které není dovolené“, když předběžným opatřením nařízeným

usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 9. 2006 „bylo žalobci zakázáno nakládat stejnými akciemi, kterých se dotýká i toto řízení, a to v souvislosti s rozhodčím řízením vedeným mezi vedlejším účastníkem na straně žalobce jako žalobcem proti žalobci jako žalovanému“.

Zmíněný zákaz byl vysloven pro potřeby „tohoto řízení“ (řízení, ve kterém bylo vydáno) a to z důvodu obavy „o budoucí výkon případného vyhovujícího rozhodčího nálezu“. „Zákaz směřuje k žalobci s tím, aby ten nemohl zmařit tento výkon tím, že s těmito akciemi naloží tak, že tento výkon znemožní.“

Odkazuje na ustanovení § 123 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, odvolací soud akcentoval, že „pojem nakládat znamená oprávnění vlastníka svou vůlí zakládat, měnit nebo rušit právní poměry věci se týkající a mezi tím na prvním místě věc zcizit úplatně či darováním. Předběžné opatření tedy zakazuje žalobci, aby ze své vůle zakládal, měnil nebo rušil právní poměry předmětných akcií. Zakazuje mu vlastnické nakládání s danými akciemi. Třetích osob může se dotýkat jen potud, že dispozice účastníka, jemuž byly zakázány, nemohou být platné vůči nikomu a tedy ani vůči třetím, ale třetím se tím nezakazuje vůbec nic. Vydané předběžné opatření také nemůže se dobrat závěru, zda někdo jiný nemá případně lepší právo k jeho objektu, než účastník, pro jehož potřeby bylo vydáno. Nelze také připustit, aby předběžné opatření bránilo přístupu k právům.“

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., namítaje, že spočívá na nesprávném právním posouzení věci, tj. uplatňuje dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Vyjadřuje přesvědčení, že „rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam, který spatřuje v tom, že je postaveno na nesprávném posouzení následujících právních otázek:

1) Zda situaci, kdy rozhodci v rozhodčím nálezu uznají právem povinnost účastníka rozhodčího řízení k plnění, které zakazuje pravomocné usnesení soudu o nařízení předběžného opatření, lze posoudit jako důvod pro zrušení rozhodčího nálezu dle ustanovení § 31 písm. f) ZRR?

2) Odvolací soud se rovněž ve svém odůvodnění opomněl jakkoliv vypořádat s rozsáhlou argumentací žalobce uvedenou zejména v rámci odvolacího řízení – tím založil nepřezkoumatelnost rozsudku, která dle závěrů dovolacího soudu i soudu ústavního musí vést ke zrušení napadeného rozhodnutí.

3) Zda odvolací soud správně posoudil, nalik mohly být dány pochybnosti o nepodjatosti rozhodce zúčastněného na rozhodování v souvislosti s tím, že tento rozhodce nesdělil stranám některé relevantní informace? Soud se v rámci svého hodnocení zabýval otázkami směřujícími ke zjištění toho, zda byl rozhodce ve věci hmotně interesován, nezabýval se však důsledně rozhodující otázkou pro zjištění okolností rozhodných pro vyloučení rozhodce – tedy, zda mohly být vzbuzeny oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti, právní posouzení je tak neúplné a nedostatečné.

4) Zda způsob, jakým rozhodci aplikovali poučovací povinnost při analogické aplikaci ustanovení § 118a o. s. ř., nevedl k porušení zásady rovného zacházení se stranami rozhodčího řízení? Z odůvodnění rozhodčího nálezu je zřejmé, že rozhodci považovali za možné posoudit věc jinak, s tímto názorem však strany v rámci poučovací povinnosti neseznámili, postupovali tak v rozporu se závěry judikatury dovolacího soudu, která zdůrazňuje význam poučovací povinnosti pro zachování principu rovnosti zbraní v rozhodčím řízení.

5) Zda způsob, kterým rozhodci aplikovali v rámci rozhodčího řízení zásady pro předkládání důkazů stranami, lze považovat za nerovné zacházení se stranami, které by vedlo k důvodu pro zrušení rozhodčího nálezu podle ustanovení § 31 písm. e) ZRR? Žalobce zejména poukazuje na nesprávné hodnocení okolnosti, že rozhodci v rozporu se zásadami pro předkládání důkazů, které sami stanovili, uplatňovali zmíněné zásady rozdílným způsobem pro obě strany.“

Dovolatel zejména zdůrazňuje, že již v řízení před rozhodčím soudem namítal, že „rozhodčí soud uložil žalobci vydat žalovanému akcie za situace, kdy předběžným opatřením nařízeným usnesením Vrchního soudu v Praze bylo žalobci zakázáno s těmito akciemi jakkoliv nakládat“. Rozhodnutí rozhodčího soudu o vydání akcií – pokračuje dovolatel – se svou povahou od tzv. nakládání nijak neliší, když „je ve svém důsledku způsobem realizace svobodné vůle stran“ (nejde na rozdíl od rozsudku obecného soudu o vrchnostenský projev státní /veřejné/ moci) (potud poukazuje na rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 174/02, sp. zn. IV. ÚS 511/03 a sp. zn. III. ÚS 32/06). Jinými slovy, rozhodčí náleží v důsledku své povahy není ničím jiným, než jedním z řady projevů dispozičního oprávnění stran – možnost stran nechat o věcech rozhodovat v rozhodčím řízení se nijak neliší od dalších ze široké škály možných dispozičních úkonů předvídaných ustanovením § 123 obč. zák. Odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu co do posouzení důsledku předběžného opatření shledává nepřezkoumatelným a rozporným s ustanovením § 157 odst. 1 a odst. 2 o. s. ř.

Dále dovolatel snáší argumenty proti závěru odvolacího soudu o (ne)podjatosti rozhodce prof. B., zastáváje názor, podle něhož „opomenutí rozhodce sdělit informace o předchozích jednáních se stranami sporu bývá považováno za důvod pro zrušení rozhodčího nálezu z důvodu podjatosti“.

S odvolacím soudem nesouhlasí ani v řešení otázky (ne)splnění poučovací povinnosti podle ustanovení § 118a odst. 2 o. s. ř. s tím, že „sám rozhodčí soud ve svém rozhodčím nálezu vyjádřil názor, že z tvrzení uvedených žalobcem v rámci rozhodčího řízení vyplývá, že nárok na vydání bezdůvodného obohacení uplatněný žalobcem by mohl být dán v souvislosti se službami poskytovanými žalobcem. Následně rozhodčí soud protizalobu zamítl, a to proto, že žalobce údajně vznik tvrzeného bezdůvodného obohacení neprokázal.“ Umožňovalo-li vylíčení skutkových okolností rozhodcům „učinit závěr o možném jiném právním posouzení takto uplatněného nároku, mohli a měli žalobce s tímto závěrem seznámit a zároveň mu dát najevo, jakým směrem mají být skutková tvrzení doplněna, a to ještě před skončením projednávání věci“.

Konečně poukazuje „na porušení zásady rovnosti v neprospěch žalobce v souvislosti s prováděním důkazů navrhovaných žalobcem“, když rozhodčí soud na straně jedné „stanovil jasná pravidla pro předkládání originálů listin v případě zpochybnění jejich autenticity a jejich obsahu“ a na straně druhé se spokojil s důkazem fotokopii obálky, která měla obsahovat odstoupení od smluv o převodu akcií, ačkoliv dovolatel požadoval, aby byl proveden důkaz originálem této listiny.

Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal dovolání i vedlejší účastník na straně žalobce, domáhaje se jeho zrušení.

Žalovaný navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání jako nepřipustná odmítl, popř. jako nedůvodná zamítl.

N e j v y š š í s o u d dovolání žalobce zamítl a dovolání vedlejšího účastníka odmítl.

Z o d ů v o d n ě n í:

Dovolání vedlejšího účastníka na straně žalobce Nejvyšší soud bez dalšího jako podané neoprávněnou osobou podle ustanovení § 243b odst. 5 a § 218 písm. b) o. s. ř. odmítl (k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003, uveřejněné pod číslem 3/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Dovolání žalobce proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé shledává Nejvyšší soud přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., a to v řešení otázky formulované dovolatelem shora ad 1); nikoliv však důvodným.

Závěr, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam, přitom Nejvyšší soud přijal s vědomím faktu, že Ústavní soud nálezem pléna ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, zrušil ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. až uplynutím 31. 12. 2012, a s přihlédnutím k tomu, že v době podání dovolání měl dovolatel právo legitimně očekávat, že splnění podmínek formulovaných ustanovením § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 o. s. ř. povede k věcnému přezkumu jím podaného dovolání.

Vzhledem k závěru o přípustnosti dovolání Nejvyšší soud především zkoumal, zda řízení není postiženo vadami uvedenými v ustanoveních § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., popřípadě jinými vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Z obsahu spisu se žádná z vad, k jejichž existenci u přípustného dovolání Nejvyšší soud přihlíží z úřední povinnosti, nepodává, dovolací soud se proto zabýval námitkou dovolatele ohledně nepřezkoumatelnosti rozhodnutí odvolacího soudu.

Jelikož zmíněná výhrada byla uplatněna ve spojení s dovolatelem zastávaným právním názorem ohledně nemožnosti vydat (vyhovující) rozhodčí nález, plynoucí

z předběžného opatření, kterým soud (v jiném řízení) zakázal žalobci s těmito akcemi jakkoli nakládat, přičemž odvolací soud se v důvodech rozhodnutí k této právní otázce podrobně (a zcela jednoznačně) vyjádřil, nemá Nejvyšší soud pochyb o tom, že kritéria, která na odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu přiměřeně (§ 211 o. s. ř.) klade ustanovení § 157 odst. 2 o. s. ř., napadené rozhodnutí splňuje; o nepřezkoumatelné rozhodnutí tak zjevně nejde.

Dále se Nejvyšší zabýval tím, zda je naplněn dovolatelem uplatněný dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tj. správností právního posouzení věci.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, popřípadě ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 30 ZRŘ nestanoví-li tento zákon jinak, užijí se na řízení před rozhodci přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.

Podle ustanovení § 31 ZRŘ soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže a) byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu, b) rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje, c) ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem, d) rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců, e) straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat, f) rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému, g) se zjistí, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení.

Podle ustanovení § 118a o. s. ř., ukáže-li se v průběhu jednání, že účastník nevyhlásil všechny rozhodné skutečnosti nebo že je uvedl neúplně, předseda senátu jej vyzve, aby svá tvrzení doplnil, a poučí jej, o čem má tvrzení doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy (odstavec 1). Má-li předseda senátu za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkova právního názoru, vyzve účastníka, aby v potřebném rozsahu doplnil vylicení rozhodných skutečností; postupuje přitom obdobně podle odstavce 1 (odstavec 2). Zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrhl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy (odstavec 3). Při jednání předseda senátu poskytuje účastníkům poučení též o jiných jejich procesních právech a povinnostech; to neplatí, je-li účastník zastoupen advokátem nebo notářem v rozsahu jeho oprávnění stanoveného zvláštními předpisy (odstavec 4).

Zákon o rozhodčím řízení poučovací povinnost rozhodce neupravuje, pročez je namíste přiměřeně použít občanského soudního řádu (§ 30 ZRŘ), v dané souvislosti jeho § 118a (viz důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS

3227/07, a v něm obsažený odkaz na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2007, sp. zn. 32 Odo 1528/2005, a ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. 23 Cdo 3749/2008).

Přiměřenost aplikace ustanovení občanského soudního řádu na řízení před rozhodci přitom neznamená oprávnění rozhodčího soudu rozhodovat, zda bude nebo nebude, například s ohledem na účel zákona, příslušná ustanovení občanského soudního řádu aplikovat, nýbrž – vzhledem k povinnosti postupovat zákonem stanoveným způsobem (viz čl. 2 odst. 2 a čl. 36 Listiny základních práv a svobod) – může soud v rámci aplikace příslušných ustanovení přihlížet k účelu zákona o rozhodčím řízení (k tomu srov. *mutatis mutandis* náleze Ústavního soudu ze dne 5. 11. 2002, sp. zn. II. ÚS 179/2001).

K otázce, zda rozhodčí soud dostal povinnosti poučit žalobce podle ustanovení § 118a odst. 2 o. s. ř., Nejvyšší soud předesílá, že nedostatek takového poučení žalobce rozhodčímu soudu vytýkal ve vztahu k žalobcem uplatněnému „protinávrhu“ (který rozhodčí soud zamítl s tím, že žalobce „vznik bezdůvodného obohacení na straně žalovaného neprokázal“), a to (posuzováno podle obsahu dovolání v kontextu s odůvodněním rozhodčího nálezu) vzhledem k „náзору“ vyslovenému rozhodčím soudem, podle něhož „rozhodčí senát nevylučuje, že by například přicházela v úvahu odměna za plnění na základě smlouvy o poskytování služeb“ (ze dne 9. 1. 2002) (viz str. 212 rozhodčího nálezu).

V tomto směru ovšem dovolatel pominul tu část důvodů rozhodčího nálezu, v níž rozhodčí soud zdůraznil, že žalobce „nepožaduje vydání faktického plnění ze smlouvy o poskytování služeb, které by pojmově odpovídalo bezdůvodnému obohacení, nýbrž užitek z tohoto plnění, tedy částky, o kterou se na základě jeho služeb a zajištění financování obchodních transakcí zvýšila hodnota společnosti“ (rozuměj společnosti, jejíž akcie byly předmětem řízení) (dále srov. i zmínku o tvrzení žalobce, že na základě smlouvy o poskytování služeb žádné plnění ze svých finančních prostředků neposkytl).

Přitom Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. 21 Cdo 3090/2008, uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 1, ročník 2010, pod číslem 6, formuloval a odůvodnil závěr, od něhož nemá důvod se odchýlit ani v projednávané věci, podle kterého poučení účastníků řízení postupem podle ustanovení § 118a odst. 2 o. s. ř. přichází v úvahu jen tehdy, jestliže možné jiné právní posouzení věci vyžaduje doplnění vylíčení rozhodujících skutečností (a navržení důkazů je prokazujících), významných z pohledu skutku, který je předmětem řízení; nespadá do poučovací povinnosti podle ustanovení § 118a odst. 2 o. s. ř. objasňování, zda jeden z účastníků nemá vůči druhému jinou pohledávku, ukáže-li se, že jím uplatněný nárok není po právu.

Důvod pro zrušení rozhodčího nálezu pro porušení poučovací povinnosti určené ustanovením § 118a o. s. ř. tak evidentně dán není.

Porušení zásady rovnosti stran rozhodčího řízení (jako důvod pro zrušení rozhodčího nálezu podle ustanovení § 31 písm. e/ ZŘ) Nejvyšší soud nespatřuje ani

v postupu rozhodčího soudu při dokazování (v akceptaci pouhé fotokopie listiny – poštovní obálky, která měla obsahovat odstoupení od smluv o převodu akcií, a to přes její zpochybnění žalobcem).

Rozhodčí soud sice (v usnesení ze dne 13. 12. 2007) stanovil, že bude provádět dokazování, respektive vycházet při hodnocení listin z fotokopií obsažených ve spise, nezpochybní-li strany pravost takové listiny, s tím, že v opačném případě je účastník, který je stížen důkazním břemenem, povinen předložit buď originál nebo úředně ověřenou kopii takové listiny nebo jinak vhodným způsobem obsah a pravost takové listiny prokázat, nicméně s odkazem na výsledky provedeného dokazování uzavřel, že odstoupení od smluv o převodu akcií bylo doručeno do sféry dispozice žalobce. Z hlediska postupu rozhodčího soudu tak o zásah do procesních práv žalobce v intenzitě porušení rovnosti stran (§ 31 písm. e/ ZRŘ) evidentně nešlo.

Podle ustanovení § 8 ZRŘ ten, kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem, musí bez odkladu stranám nebo soudu oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen.

Podle ustanovení § 11 ZRŘ, nestanoví-li tento zákon jiné důvody, je již určený nebo jmenovaný rozhodce vyloučen z projednávání věci, jestliže dodatečně vyjdou najevo okolnosti uvedené v § 8.

Vycházejí z obsahu rozhodčího spisu Rsp 864/07, jakož i z obsahu spisu sp. zn. 55 Cm 31/2008, Nejvyšší soud považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné i co do závěru o nedůvodnosti námitky, že ve věci rozhodoval vyloučený rozhodce (prof. B.). Důvody snášené dovolatelem ve prospěch závěru opačného totiž oprávněné pochybnosti o nepodjatosti jmenovaného rozhodce nevzbuzují a skutečnost, že rozhodce bez odkladu stranám neoznámil skutečnosti, které byly následně soudem vyhodnoceny (posuzováno z hlediska ustanovení § 8 ZRŘ) jako nepodstatné, oprávněné pochybnosti o nepodjatosti rozhodce založit nemůže.

Konečně jako neopodstatněnou Nejvyšší soud hodnotí i námitku dovolatele, že rozhodčím nálezem byla žalobci uložena povinnost k plnění, které zakazuje pravomocné rozhodnutí soudu o nařízení předběžného opatření.

Podle ustanovení § 74 odst. 1 o. s. ř. (ve znění účinném k datu vydání předběžného opatření) před zahájením řízení může předseda senátu nařídit předběžné opatření, je-li třeba, aby zatím byly upraveny poměry účastníků, nebo je-li obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen.

Podle ustanovení § 76 odst. 1 písm. f) o. s. ř. předběžným opatřením může být účastníku uloženo zejména, aby nenakládal s určitými věcmi nebo právy.

Podle ustanovení § 76c o. s. ř. usnesení, kterým bylo nařízeno předběžné opatření, je vykonatelné vyhlášením. Nedošlo-li k vyhlášení, je vykonatelné, jakmile bylo doručeno tomu, komu ukládá povinnost, jedná-li se o předběžné opatření podle § 76.

Podle ustanovení § 76d o. s. ř. výrok vykonatelného usnesení o nařízení předběžného opatření je závazný jen pro účastníky řízení a pro ty, kterým byla předběžným

opatřením uložena povinnost, nestanoví-li zákon jinak (odstavec 1). V rozsahu, v jakém je výrok vykonatelného usnesení o nařízení předběžného opatření závazný pro účastníky řízení a popřípadě pro jiné osoby, je závazný též pro všechny orgány (odstavec 3).

Podle ustanovení § 76e odst. 1 o. s. ř. právní úkon, který byl učiněn tím, pro něhož je výrok vykonatelného usnesení o nařízení předběžného opatření závazný, je neplatný, jestliže jím byla porušena povinnost uložená vykonatelným usnesením o nařízení předběžného opatření.

Nejvyšší soud především respektuje právní závěry co do povahy rozhodčího řízení a rozhodnutí v tomto řízení vydaného formulované Ústavním soudem např. v usneseních ze dne 15. 7. 2002, sp. zn. IV. ÚS 174/02, ze dne 4. 12. 2003, sp. zn. IV. ÚS 511/03, a ze dne 20. 7. 2006, sp. zn. III. ÚS 32/06, podle nichž rozhodčí soud není orgánem veřejné moci a tudíž ani jeho rozhodčí nálezy nemohou být rozhodnutím orgánu veřejné moci ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. d) ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, a § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.

Tamtéž Ústavní soud vysvětlil, že charakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou delegující vůli stran a její výsledek je „kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný a že rozhodce právo nenalézá, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran“ (srov. rovněž důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2009, sp. zn. 33 Cdo 2675/2007, uveřejněného pod číslem 46/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Vedle toho v již zmíněném nálezu ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 3227/07, Ústavní soud dovodil, že pravomoc rozhodce projednat a rozhodnout spor se zakládá na shodné vůli sporných stran, projevené v rozhodčí smlouvě. Touto procesní dohodou sporné strany derogují (s ohledem na § 106 odst. 1 o. s. ř. pouze podmíněně) pravomoc soudu a zakládají pravomoc rozhodce. Na základě dobrovolného jednání stran tedy rozhodce nahrazuje (státní) soud, který by měl věc jinak projednat a rozhodnout. Právní řád v souladu se zásadou autonomie vůle svobodně projevenou vůli stran směřující k projednání a rozhodnutí sporu rozhodcem respektuje, a proto soudům umožňuje do rozhodčího řízení zasahovat pouze v těch úzce vymezených případech, které stanoví zákon o rozhodčím řízení. To však na druhou stranu neznámá, že by účelem rozhodčího řízení mělo být vyloučení či snížení úrovně ochrany, která by se stranám dostala v civilním řízení soudním; jeho účelem, stejně jako v civilním soudním procesu, je nastolení právního míru mezi stranami. Strany pouze z nějakého důvodu (např. vyšší rychlosti či důvěrnosti projednávaných informací) považují za vhodnější, aby věc byla projednána rozhodcem. Projednání věci v rozhodčím řízení z tohoto hlediska neznámá vzdání se právní ochrany, nýbrž představuje spíše její přesunutí na jiný rozhodující orgán, jenž nalézá právo; jinak by ostatně bylo pojmově nemyslitelné považovat rozhodčí řízení ve vztahu k soudnímu řízení za alternativní způsob řešení sporů. Současně Ústavní soud uzavřel, že úpra-

va, podle níž soudy v řízení o zrušení rozhodčího nálezu nemohou věcně zasahovat do nalézání práva před rozhodci, tj. nemohou se zabývat údajným rozporem nálezu s hmotným právem, není v rozporu s ústavním pořádkem.

Rozdíl v důvodech shora uvedených usnesení a nálezu Ústavního soudu (na straně jedné „rozhodce právo nenalézá, ale tvoří“ a na straně druhé „rozhodující orgán právo nalézá“ a „soudy v řízení o zrušení rozhodčího nálezu nemohou věcně zasahovat do nalézání práva před rozhodci“) přitom nasvědčují tomu, že argumentace Ústavního soudu, týkající se povahy rozhodčího řízení a v něm vydaného rozhodnutí, obsažená v usneseních (jimiž byly odmítnuty ústavní stížnosti stěžovatelů), se vztahovala zejména k výkladu čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky, a to z hlediska (ne)existence pravomoci Ústavního soudu rozhodovat o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí rozhodčího soudu.

Skutečnost, že rozhodčí nález, jímž rozhodčí soud – jsa k tomu „zmocněn“ dohodou stran rozhodčího řízení – uložil straně povinnost k plnění (zde povinnost vydat akcie), není důvodem, pro který by měl rozhodčí nález povahu právního úkonu stran rozhodčího řízení; posouzení, zda rozhodce právo vskutku nalézá nebo svým rozhodnutím tvoří závazkový vztah v zastoupení stran, je z hlediska řešení této otázky právně nevýznamné. Proto nelze uvažovat ani o jeho neplatnosti pro rozpor se zákonem podle ustanovení § 39 obč. zák. (ve spojení se závěry obsaženými v rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 2. 5. 2000, sp. zn. 18 Co 18/2000, a v důvodech rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2006, sp. zn. 29 Odo 1149/2003, uveřejněných pod čísly 59/2001 a 29/2007 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek), ani o tom, že by rozhodčí nález odsoudil stranu k plnění podle tuzemského práva nemožnému nebo nedovolenému. Jinými slovy, takový rozhodčí nález není projevem vůle, jímž by strana rozhodčího řízení nakládala s věcmi nebo právy, ačkoliv jí to zakazovalo předběžné opatření.

Při neúplné úpravě promlčení v zákoně č. 589/1992 Sb. (ve znění účinném do 31. 12. 2008) je nutno aplikovat ustanovení § 100 až § 114 obč. zák.

Byl-li výkon rozhodnutí zastaven podle § 268 odst. 1 písm. c) o. s. ř., tedy k návrhu oprávněné, avšak pouze (a jedině) na základě sdělení soudu, že všechny movité věci povinného již byly sepsány ve prospěch dříve nařízených exekucí, nelze takový případ kvalifikovat jako nedostatek „řádného pokračování v zahájeném řízení“ ve smyslu ustanovení § 112 obč. zák.

(Usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia
Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2012, sp. zn. 31 Cdo 1103/2010)

Usnesením ze dne 16. 4. 2009 změnil **K r a j s k ý s o u d** v Plzni usnesení **O k r e s n í h o s o u d u** Plzeň-město ze dne 19. 1. 2009, a to ve výroku, jímž soud prvního stupně částečně zastavil exekuci (nařízenou usnesením téhož soudu ze dne 27. 9. 2007, podle výkazu nedoplatků oprávněné ze dne 22. 11. 1996, vykonatelného dne 26. 11. 1996) pro částku 1 341 168,92 Kč tak, že návrh povinného na zastavení exekuce pro tuto částku zamítl (výrok I.), ve výroku, jímž soud prvního stupně návrh povinného na zastavení exekuce (nařízené totožným usnesením okresního soudu podle výkazu nedoplatků ze dne 24. 7. 1998, vykonatelného dne 10. 8. 1998) pro částku 1 313 813,40 Kč zamítl, usnesení potvrdil (výrok II.) a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (výroky III. a IV.). Pokud jde o vymáhanou pohledávku ve výši 1 313 813,40 Kč, dospěl odvolací soud shodně se soudem prvního stupně s poukazem na § 18 odst. 2 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění účinném do 31. 12. 2008, k závěru, že návrh povinného na zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., odůvodněný námitkou promlčení, opodstatněný není, neboť podala-li oprávněná návrh na nařízení exekuce (titulu vykonatelného dne 10. 8. 1998) dne 25. 9. 2007, k promlčení nedošlo. K závěru odlišnému však krajský soud dospěl ohledně vymáhané pohledávky ve výši 1 341 168,92 Kč (přisouzené titulem vykonatelným dne 26. 11. 1996), neboť na posuzovanou věc je třeba aplikovat ustanovení § 112, věty druhé, obč. zák., které se vztahuje i na běh promlčecí doby k vymáhání práva na pojistné a penále na všeobecné zdravotní pojištění (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2006, sp. zn. 20 Cdo 2219/2005), a podle názoru odvolacího soudu také na běh promlčecí doby k vymáhání práva na pojistné podle zákona č. 589/1992 Sb. Jestliže k vymožení téže pohledávky probíhalo u stejného soudu v období od 12. 2. 1999, kdy byl podán návrh na nařízení výkonu, do 21. 8. 2001, kdy soud vydal usnesení o jeho zastavení podle § 268 odst. 1 písm. c) o. s. ř., řízení o výkon rozhodnutí prodejem movitých věcí, promlčecí doba po dobu tohoto vykonávacího řízení neběžela, takže desetiletá promlčecí doba do dne podání návrhu na nařízení exekuce,

tedy do 25. 9. 2007, neuplynula. Soud prvního stupně tudíž rozhodl nesprávně, jestliže nepřihlédl ke skutečnosti, že po dobu předcházejícího řízení o výkon rozhodnutí došlo ke stavení promlčecí doby.

Proti oběma výrokům usnesení odvolacího soudu o věci samé podal povinný dovolání, jehož přípustnost proti potvrzujícímu výroku dovozuje z § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., a proti měnícímu výroku z § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. Dovolatel odvolacímu soudu vytýká nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), přičemž za zásadní po právní stránce pro jeho rozhodnutí (v obou výrocích) považuje následující otázky:

1) Jaký je vztah mezi ustanovením § 18 odst. 2 zákona č. 589/1992 Sb. ve vztahu k § 112 obč. zák. a zda druhou větu § 18 odst. 2 zákona č. 589/1992 Sb.: „Promlčecí doba po dobu řízení u soudu neběží.“, lze vykládat tak, že za řízení u soudu je považován i výkon rozhodnutí nebo exekuce, když občanský zákoník, který nepochybně dopadá i na vztahy upravené zákonem č. 589/1992 Sb., v § 112 činí rozdíl mezi řízením soudním a řízením vykonávacím (výkon rozhodnutí);

2) zda v případě pohledávek (pojištění a penále) vzniklých na základě zákona č. 589/1992 Sb. ve znění zákona č. 189/2006 Sb. dochází ke stavení promlčecí doby v případě nařízení exekuce, resp. po dobu běhu exekuce, a

3) zda v případě, kdy dojde k zastavení výkonu rozhodnutí z důvodu, že oprávněný neoznačil další majetek dlužníka, je splněna podmínka pro stavení běhu promlčecí doby stanovená v § 112 obč. zák., tedy řádné pokračování v řízení.

Podle názoru povinného od okamžiku účinnosti zákona č. 189/2006 Sb. bylo stavení promlčecí doby „navázáno výhradně na řízení soudní (nalézací, resp. přezkumné), nikoliv na řízení vykonávací“. Dále dovolatel namítá, že zásadním předpokladem pro stavení běhu promlčecí doby je řádné pokračování v řízení. Jestliže však v posuzované věci bylo zjištěno, že předchozí vykonávací řízení bylo zastaveno proto, že oprávněný neoznačil majetek dlužníka, který má být výkonem rozhodnutí postižen, pak tato základní podmínka pro stavení promlčecí doby nebyla splněna. Protože dovolatel je přesvědčen, že obě pohledávky jsou promlčeny a že exekuce v tomto rozsahu měla být zastavena, navrhl, aby napadené rozhodnutí bylo zrušeno a věc byla vrácena soudu k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání ve výroku II. odmítl, ve zbývajících částech zamítl.

Z o d ů v o d ň ě n í:

Tříčlenný senát č. 20, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení otázky, zda absenci výslovné zákonné (veřejnoprávní) úpravy – ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 589/1992 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2008, tedy před jeho novelizací zákonem č. 189/2006 Sb., které neobsahovalo větu „Promlčecí doba neběží po dobu řízení u soudu“ – je nutno vykládat tak, že před 1. 1. 2009 ke stavení promlčecí doby dojít nemohlo, anebo zda je naopak namístě – za použití argumentu per analogiam legis – použít obecná usta-

novení, v daném případě tedy, kdy nejde o prekluzi, nýbrž o promlčení (viz usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 437/2009, uveřejněné v časopise Soudní judikatura pod č. 11/2000), ustanovení § 100 – 114 obč. zák. a tudíž i jeho ustanovení § 112, k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2011, sp. zn. 20 Cdo 2464/2009. Proto rozhodl o postoupení věci podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Nejvyšší soud o dovolání rozhodl podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 30. 6. 2009 (viz čl. II Přejícných ustanovení, bod 12, zákona č. 7/2009 Sb.) a po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, účastníkem řízení, řádně zastoupeným advokátem a že proti měnicímu výroku usnesení odvolacího soudu je dovolání přípustné podle § 238a odst. 1 písm. d), odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., dospěl k závěru, že dovolání v tomto rozsahu není důvodné; dovolání proti potvrzujícímu výroku usnesení odvolacího soudu pak není podle § 238a odst. 1 písm. d), odst. 2 ve spojení s § 237 odst. 1 písm. c), odst. 3 o. s. ř. přípustné (viz níže). Ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. bylo sice dnem 31. 12. 2012 zrušeno nálezem Ústavního soudu České republiky ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, avšak podle nálezu téhož soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1572/11, zůstává pro posouzení přípustnosti dovolání podaných do 31. 12. 2012 i nadále použitelné.

Jelikož vady podle § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a) a b), odst. 3 o. s. ř. (tzv. zmatečnosti), ani jiné vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.), k nimž je dovolací soud – je-li dovolání přípustné – povinen přihlédnout z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3, věta druhá, o. s. ř.), namítány nejsou a nevyplývají ani z obsahu spisu, je předmětem dovolacího přezkumu závěr zaujatý odvolacím soudem v měnicím výroku, že vymáhaná pohledávka ve výši 1 341 168,92 Kč není promlčena, protože promlčecí doba po dobu trvání probíhajícího jiného vykonávacího řízení neběžela (viz otázka dovolatele: „Jaký je vztah mezi ustanovením § 18 odst. 2 zákona č. 589/1992 Sb. ve vztahu k § 112 obč. zák.“), a že je tudíž návrh na zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. nedůvodný.

Právní posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. je nesprávné, jestliže odvolací soud věc posoudil podle právní normy (práva hmotného i procesního), jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval (z podřazení skutkového stavu hypotéze normy vyvodil nesprávné závěry o právech a povinnostech účastníků).

Nejvyšší soud v citovaném usnesení ze dne 30. 5. 2011, sp. zn. 20 Cdo 2464/2009, uvedl: „Podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na so-

ciální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění účinném do 31. 12. 2008, se právo vymáhat pojistné promlčuje za deset let od právní moci platebního výměru, jímž bylo vyměřeno. Větou «promlčecí doba neběží po dobu řízení u soudu» bylo ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 589/1992 Sb. doplněno až ustanovením článku XXI., bod 59, zákona č. 189/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o nemocenském pojištění, a to teprve s účinností od 1. 1. 2009 podle článku LXVIII. tohoto zákona (speciální přechodná ustanovení článku XXII. uvedeného zákona, vztahující se k zákonu č. 589/1992 Sb., se otázkou stavení promlčecí doby nezabývají). Z uvedeného plyne, že veřejnoprávní úprava (srov. ustanovení § 108 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, podle něhož pokud tento zákon nestanoví jinak, platí pro řízení ve věcech nemocenského pojištění a důchodového pojištění a pro řízení ve věcech pojistného na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti obecné předpisy o správním řízení) účinná ke dni právní moci exekučního titulu (dne 19. 7. 1996), od níž běží promlčecí doba, institut stavení této doby neznala.“

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu však má za to, že tento názor správný není a že naopak je namístě – za použití argumentace per analogiam legis – aplikace ustanovení § 112 ob. zák., přesněji řečeno jeho věty druhé.

V usnesení ze dne 13. 4. 2005, sp. zn. 21 Cdo 1940/2004, Nejvyšší soud při výkladu ustanovení § 16 odst. 2 zákona č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění (ve znění účinném do 30. 6. 2000), upravujícího promlčení obdobně jako ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 589/1992 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2008, avšak s kratší – pětiletou promlčecí lhůtou, zdůraznil, že neupravuje-li právní předpis výslovně určitou skutkovou podstatu nebo ji upravuje jen neúplně, neznamená to, že takovouto neřešenou nebo neúplně řešenou situaci nelze vyložit; kromě toho vysvětlil, že argument per analogiam legis (analogie zákona) spočívá v tom, že se na skutkovou podstatu zákonem neřešenou vztáhne analogicky ustanovení zákona upravujícího skutkovou podstatu obdobnou. V návaznosti na uvedený výklad pak Nejvyšší soud uzavřel, že při neúplné úpravě promlčení v ustanovení § 16 odst. 2 zákona č. 592/1992 Sb. (ve znění účinném do 30. 6. 2000) je nutno aplikovat ustanovení § 100 až 114 obč. zák.

Uvedený závěr se uplatní i pro výklad obdobného ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 589/1992 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2008, tedy v době před jeho novelizací zákonem č. 189/2006 Sb., který ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 589/1992 Sb. doplnil o větu „promlčecí doba neběží po dobu řízení u soudu“.

Dovolatelova námitka, že okamžikem účinnosti novely zákona č. 589/1992 Sb. zákonem č. 189/2006 Sb. „bylo stavení promlčecí doby navázáno výhradně na řízení soudní (nalézací, resp. přezkumné), nikoliv na řízení vykonávací“, je nepřipadná. V souzené věci počala promlčecí doba pro „právo vymáhat pojistné“ běžet od právní moci exekučního titulu (výkazu nedoplatků ze dne 22. 11. 1996), tedy dnem 26. 11.

1996, a právě z tohoto důvodu nebyla možná aplikace ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 589/1992 Sb., ve znění po novele zákonem č. 189/2006 Sb., tedy ve znění účinném od 1. 1. 2009, nýbrž namístež byla právě analogická aplikace § 112 obč. zák. Toto ustanovení výslovně stanoví, že uplatní-li věřitel v promlčecí době právo u soudu nebo u jiného příslušného orgánu a v zahájeném řízení řádně pokračuje, promlčecí doba od tohoto uplatnění po dobu řízení neběží. To platí i o právu, které bylo pravomocně přiznáno a pro které byl u soudu nebo jiného příslušného orgánu navržen výkon rozhodnutí (k tomu srov. usnesení ze dne 20. 7. 2006, sp. zn. 20 Cdo 2219/2005, uveřejněné v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. C 4426, v němž je výslovně formulována právní věta „ustanovení § 112, věty druhé, obč. zák. se vztahuje i na běh promlčecí doby k vymáhání práva na pojistné a penále na všeobecné zdravotní pojištění“). Názor, že účinky § 112 obč. zák. má i návrh na nařízení výkonu rozhodnutí, zastává i odborná literatura (viz Holub, M., Fiala, J., Bičovský, J.: *Občanský zákoník. Poznámkové vydání s judikaturou a literaturou*, 12. vydání, Linde Praha 2006, str. 151).

Důvodná není ani námitka dovolatele, že za řádné pokračování v řízení nelze považovat případ, kdy výkon rozhodnutí byl zastaven proto, že oprávněná neoznačila majetek dlužníka, který má být výkonem rozhodnutí postižen. Jak totiž plyne z připojeného spisu Okresního soudu Plzeň-město, resp. z dvou protokolů o bezvýslednosti soupisu, soupis ze dne 26. 4. 2000 nebyl vykonán proto, že soudní vykonavatel nebyl vpuštěn do bytu povinného, a soupis ze dne 25. 6. 2001 proto, že nebyly nalezeny postižitelné movité věci povinného. Tento druhý protokol obsahuje záznam vykonavatele, že všechny postižitelné movité věci byly sepsány pro předchozí pohledávky (proti povinnému bylo vedeno nejméně 11 dalších exekucí), takže předpokládaný výtěžek z případného prodeje nepostačí ani k pokrytí těchto pohledávek. Z označeného spisu dále vyplývá, že dne 27. 7. 2001 byla oprávněná soudem prvního stupně vyzvána, aby ve lhůtě jednoho měsíce označila místo, kde se nacházejí další postižitelné movité věci povinného, a dotázána, zda vzhledem k předchozímu šetření navrhuje zastavení řízení. Kromě toho byla poučena, že v případě, že soudu ve stanovené lhůtě takové místo nesdělí nebo nebudou-li ani na takto označeném místě sepsány žádné věci, soud výkon rozhodnutí zastaví. Na tuto výzvu oprávněná dne 14. 8. 2001, tedy bez zbytečného odkladu, sdělila, že s ohledem na to, že povinný žádné postižitelné věci nemá, navrhuje zastavení výkonu. Ten pak skutečně byl usnesením soudu prvního stupně ze dne 21. 8. 2001, pravomocným dne 13. 9. 2001, zastaven.

Byl-li tedy výkon rozhodnutí zastaven sice formálně podle § 268 odst. 1 písm. c) o. s. ř., tedy k návrhu oprávněné, avšak pouze (a jedině) na základě sdělení soudu, že všechny movité věci povinného již byly sepsány ve prospěch dříve nařízených exekucí, nelze takový případ kvalifikovat jako nedostatek „řádnoho pokračování v zahájeném řízení“ ve smyslu ustanovení § 112 obč. zák.

Protože usnesení odvolacího soudu je v měnícím výroku správné, a dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. tak nebyl naplněn, Nejvyšší soud dovo-

lání v části směřující proti tomuto výroku podle § 243b odst. 2, části věty před středníkem, odst. 6 o. s. ř. jako nedůvodné bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) zamítl.

Pokud jde o dovolání proti potvrzujícímu výroku usnesení odvolacího soudu, to je nepřipustné již proto, že v něm dovolatelem naznačená problematika vztahu § 18 odst. 2 zákona č. 589/1992 Sb., ve znění účinném 31. 12. 2008, k ustanovení § 112 obč. zák. vůbec řešena nebyla, takže napadené rozhodnutí na jejím posouzení nespočívá. V pořadí druhý titul, tedy výkaz nedoplatků ze dne 24. 7. 1998, jímž byl povinný zavázán k zaplacení částky 1 313 818,40 Kč, totiž nabyl vykonatelnosti dne 10. 8. 1998, takže návrh na nařízení exekuce podaný dne 25. 9. 2007 nutno považovat za včasný bez dalšího (aniž by tedy bylo nutno zabývat se otázkou stavení běhu promlčecí doby).

Protože vzhledem k výše uvedenému nelze dospět k závěru o zásadním právním významu napadeného rozhodnutí v potvrzujícím výroku, Nejvyšší soud dovolání v této části – aniž se zabýval dovolatelem předestřenou otázkou, jež se s ohledem na závěr uvedený v předchozím odstavci jeví nerelevantní – podle ustanovení § 243b odst. 5, § 218 písm. c) o. s. ř. odmítl.

K převodu obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným, který je ve společném jmění manželů, na třetí osobu i po zániku společného jmění manželů před jeho vypořádáním se pod sankcí relativní neplatnosti vyžaduje souhlas druhého z bývalých manželů.

Dojde-li k převodu obchodního podílu, který tvoří součást společného jmění manželů, po zániku společného jmění manželů do jeho vypořádání, je předmětem vypořádání částka získaná za jeho převod, nikoliv hodnota tohoto podílu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 7. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3450/2009)

O k r e s n í s o u d v Přerově rozsudkem ze dne 10. 9. 2008 vypořádal zaniklé společné jmění účastníků tak, že do výlučného vlastnictví žalobce přikázal movité věci a nemovitosti specifikované ve výrokové části rozsudku (výrok I. rozsudku), dále „hodnotu obchodního podílu“ ve společnosti S, spol. s r. o., v hodnotě 70 118,40 Kč a „hodnotu obchodního podílu“ ve společnosti „PAS, spol. s r. o.“, v hodnotě 264 646 Kč, tedy věci a hodnoty v celkové výši 868 314,40 Kč. Do výlučného vlastnictví žalované přikázal movité věci a nemovitosti tak, jak jsou specifikovány ve výrokové části rozsudku (výrok I. rozsudku), dále jí do „vlastnictví“ přikázal obchodní podíl ve společnosti PC, spol. s r. o., v hodnotě 49 016 Kč a obchodní podíl ve společnosti SŠ, spol. s r. o., v hodnotě 0 Kč, tj. věci a hodnoty v celkové výši 676 026 Kč. Žalobci uložil povinnost zaplatit žalované na vyrovnání jejího podílu na společném jmění 54 048,20 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok II.) a výroky III. – VI. rozhodl o nákladech řízení.

Soud prvního stupně v odůvodnění rozsudku uvedl, z jakých skutkových zjištění a závěrů vycházel, k jakým právním závěrům dospěl a jak je promítl do způsobu vypořádání věcí a hodnot tvořících součást zaniklého společného jmění manželů. Ve vztahu k vypořádání obchodních podílů žalobce (S, s. r. o., a PAS KMC, s. r. o.) a žalované (PC, spol. s r. o., a SŠ, spol. s r. o.) provedl jejich ocenění ve stavu a v obvyklé ceně ke dni zániku společného jmění manželů, přičemž v případě obchodních podílů žalobce přikázal žalobci toliko hodnotu těchto podílů, jelikož žalobce již nebyl ke dni vypořádání společného jmění účastníků společníkem uvedených obchodních společností, a v případě obchodního podílu ve společnosti SŠ, spol. s r. o., s ohledem na zjištění jeho záporné hodnoty ke dni zániku manželství přikázal tento podíl žalované v hodnotě 0 Kč.

K r a j s k ý s o u d v Ostravě – pobočka v Olomouci k odvolání žalované rozsudkem ze dne 23. 4. 2009, ve znění opravného usnesení ze dne 26. 6. 2009, rozsudek soudu prvního stupně „potvrdil v tom správném znění“, že do vlastnictví žalobce přikázal movité věci a nemovitosti specifikované ve výroku I. rozsudku, dále mu do „vlastnictví“ přikázal obchodní podíl ve společnosti „S, spol. s r. o.“ a obchodní

podíl ve společnosti „PAS, spol. s r. o.“ (správně „PAS KMS, s. r. o.“), tedy věci a hodnoty v celkové hodnotě 868 314,40 Kč, do vlastnictví žalované přikázal movité věci a nemovitosti specifikované ve výroku I. rozsudku, dále jí do „vlastnictví“ přikázal obchodní podíl ve společnosti PC, spol. s r. o., v hodnotě 49 016 Kč, obchodní podíl ve společnosti SŠ, spol. s r. o., v hodnotě 166 680 Kč, tedy věci a hodnoty v celkové hodnotě 676 026 Kč, žalobci uložil povinnost zaplatit žalované na vyrovnání jejího podílu tutéž částku jako soud prvního stupně a znovu rozhodl o nákladech řízení před soudem prvního stupně (výrok I.) a dále o nákladech odvolacího řízení (výrok II.).

Odvolací soud se ztotožnil se způsobem, jímž soud prvního stupně provedl ocenění obchodních podílů účastníků prostřednictvím znaleckého posudku, a to obvyklou cenou stanovenou podle stavu ke dni zániku společného jmění manželů spolu s tím, komu z účastníků tyto podíly soud prvního stupně přikázal. Pokud jde o podíly v obchodních společnostech S, spol. s r. o., a PAS KMS, spol. s r. o., nezotožnil se toliko se zvoleným způsobem přikázání těchto podílů žalovanému ve formě jejich hodnoty a na místo toho, s odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu ve věcech sp. zn. 22 Cdo 103/2005, sp. zn. 22 Cdo 924/2008 a sp. zn. 22 Cdo 73/2006, přímo přikázal tyto majetkové hodnoty jako obchodní podíly žalobci z titulu jeho spolčenictví v uvedených obchodních společnostech. Pokud jde o obchodní podíl ve společnosti SŠ, spol. s r. o., oproti soudu prvního stupně tento přikázal žalované v jeho zjištěné záporné hodnotě 166 680 Kč vycházející ze znaleckého posudku. Namítala-li žalovaná, že do vypořádání by měla být promítnuta záporná hodnota posledně uvedeného obchodního podílu, odvolací soud konstatoval, že podle jeho názoru tak nelze v rámci vypořádání společného jmění manželů učinit, jelikož v rámci vypořádání se přikazuje do „vlastnictví“ některého z bývalých manželů obchodní podíl, nikoliv jeho hodnota.

Proti tomuto rozsudku podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost spatřuje v § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a podává je z důvodu podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Z hlediska přípustnosti dovolání dovolatelka namítá, že výrok rozsudku odvolacího soudu je formálně výrokem potvrzujícím, ve skutečnosti se však jedná o výrok měnící, a to v části týkající se vypořádání obchodních podílů přikázaných žalobci, neboť odvolací soud na rozdíl od soudu prvního stupně přikázal žalobci přímo obchodní podíly ve společnostech S, spol. s r. o., a PAS KMS, spol. s r. o., aniž by zohlednil skutečnost, že žalobce tyto podíly po zániku společného jmění manželů prodal a v době vypořádání již nebyl společníkem uvedených obchodních společností, takže tyto obchodní podíly již žalobci nelze, jak ostatně uzavřel již soud prvního stupně, přikázat. Další změnu učinil odvolací soud i v hodnotě obchodního podílu ve společnosti SŠ, spol. s r. o., kterou stanovil na rozdíl od soudu prvního stupně zápornou částkou 166 680 Kč. Dovolatelka dále projevila nesouhlas s oceněním obchodních podílů, když nalézací soudy vycházely z jejich obvyklé ceny v době zániku společného jmění manželů, zatímco podle názoru žalované měla být jejich

cena stanovena podle stavu ke dni zániku společného jmění manželů, avšak podle hodnoty ke dni vypořádání. Uvedený přístup by se měl uplatnit ohledně obchodních podílů ve společnostech PC, spol. s r. o., a SŠ, spol. s r. o., kde je společnicí žalovaná. Pokud jde o podíly ve společnostech S, s. r. o., a PAS KMS, spol. s r. o., v nichž již žalobce v době vypořádání nebyl společníkem, zde měl odvolací soud přihlédnout k jejich reálné ceně, za niž je žalobce prodal třetím osobám v době mezi zánikem společného jmění účastníků a jeho vypořádáním, byla-li vyšší než cena obvyklá. S odkazem na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2160/2004, žalovaná namítá, že soudy jsou povinny v případě úplatného převodu obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným na třetí osobu v řízení o vypořádání společného jmění manželů zkoumat, zda cena či pohledávka z takového převodu získaná odpovídá tržní ceně či nikoliv, a to ke dni uskutečnění převodu obchodního podílu. Pro případ, že by dovolací soud dospěl k závěru, že přípustnost dovolání je třeba posuzovat podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., dovolatelka považuje rozhodnutí odvolacího soudu za zásadně právně významné pro nesprávné posouzení otázky okamžiku rozhodného pro stanovení ceny obchodního podílu pro účely vypořádání společného jmění manželů v situaci, kdy jeden z manželů – společník obchodní společnosti – v době mezi zánikem společného jmění manželů a rozhodnutím soudu o jeho vypořádání obchodní podíl převede na třetí osobu, jakož i posouzení, zda lze v takové situaci obchodní podíl přikázat jednomu z manželů. Z uvedených důvodů dovolatelka navrhla, aby byl rozsudek odvolacího soudu ve spojení s rozsudkem soudu prvního stupně zrušen a věc vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalobce se ve vyjádření k dovolání ztotožnil s rozhodnutím odvolacího soudu a dále uvedl, že se nejedná o rozhodnutí zásadního právního významu. Nejedná se o měnící rozhodnutí, takže přípustnost dovolání by měla být posuzována ve smyslu § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Pokud jde o dovolací námítky, uvedl, že těmito námitkami není napadeno nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem, nýbrž obsahově vystihují uplatnění vad řízení v režimu dovolacího důvodu podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., které ve smyslu přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. nemohou v souladu s ustálenou judikaturou obstát. Navrhl, aby bylo dovolání zamítnuto.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í:

Podle čl. II. – přechodná ustanovení, bodu 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, účinného od 1. 7. 2009 (vyjma ustanovení čl. I bodů 69, 71 a 100, ustanovení čl. XIII a ustanovení čl. XVII bodu 1, která nabývají účinnosti 23. 1. 2009), dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vyhlášeným (vydaným) přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů; užití nového ustanovení § 243c odst. 2 tím není dotčeno.

Dovolací soud proto při projednání dovolání postupoval podle občanského soudního řádu ve znění účinném do novely provedené zákonem č. 7/2009 Sb.

Podle § 237 odst. 1 o. s. ř. dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, a) jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, b) jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil, c) jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

V dovolacím řízení dovolací soud zkoumá přípustnost dovolání ohledně každého z výroků rozsudku odvolacího soudu zvlášť. Skutečnost, že odvolací soud např. změní rozsudek soudu prvního stupně ohledně části uplatněného nároku, neznamená, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. i proti těm částem rozsudku odvolacího soudu, které se týkají jiných nároků, a že dovolací soud je již v důsledku částečné změny rozsudku soudu prvního stupně dovolacím soudem oprávněn přezkoumat celé rozhodnutí.

Přípustnost dovolání proti měnícímu rozsudku odvolacího soudu je založena na rozdílnosti (nesouhlasnosti) rozsudku odvolacího soudu s rozsudkem soudu prvního stupně. O nesouhlasné rozsudky jde tehdy, jestliže okolnosti významné pro rozhodnutí věci byly posouzeny oběma soudy rozdílně, takže práva a povinnosti stanovená účastníkům jsou podle závěrů těchto rozsudků odlišná. Odlišností se myslí závěr, který rozdílně konstatuje nebo deklaruje práva a povinnosti v právních vztazích účastníků. Pro posouzení, zda jde o měnící rozsudek odvolacího soudu, není samo o sobě významné, jak odvolací soud formuloval výrok svého rozsudku, rozhodující je obsahový vztah rozsudků soudů obou stupňů v tom, zda a jak rozdílně posoudily práva a povinnosti v právních vztazích účastníků řízení.

Dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden (§ 242 odst. 1 o. s. ř.). Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, oprávněnou osobou, účastnicí řízení zastoupenou advokátem (§ 240 odst. 1 a § 241 odst. 1, odst. 4 o. s. ř.), dospěl k závěru, že v části rozsudku odvolacího soudu napadené dovoláním žalované posoudil odvolací soud práva a povinnosti účastníků odlišně oproti soudu prvního stupně. Dovolání je tudíž v této části přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. (příkázání obchodních podílů). Ve zbývajících částech (ocenění obchodních podílů učiněné podle ocenění provedeného soudem prvního stupně) je třeba přípustnost dovolání posuzovat podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

V případě přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. dospěl dovolací soud k závěru, že dovolání je důvodné, jelikož příkázání obchodních podílů ve společnostech S, s. r. o., a PAS KMS, s. r. o., byly-li žalobcem převedeny v průběhu řízení o vypořádání společného jmění manželů, nemá oporu v hmotném právu a je v rozporu s judikaturou dovolacího soudu. Z hlediska přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. dospěl k závěru, že dovolání je přípustné pro posouzení dvou otázek zásadního právního významu. První z nich spočívá v určení rozhodného data pro stanovení hodnoty obchodního podílu při jeho vypořádání v rámci vypořádání zaniklého společného jmění manželů. Další otázka pak v určení hodnoty obchodního podílu, který byl součástí zaniklého společného jmění manželů a po jeho zániku byl převeden třetí osobě, čímž zaniklo společenství jednoho z rozvedených manželů v obchodní společnosti. Uvedené otázky posoudil odvolací soud v rozporu s hmotným právem a ustálenými závěry judikatury dovolacího soudu.

Podle § 149 odst. 2, věta první, obč. zák. zanikne-li společné jmění manželů, provede se vypořádání, při němž se vychází z toho, že podíly obou manželů na majetku patřícím do jejich společného jmění jsou stejné.

Podle § 150 odst. 3 obč. zák. neprovede-li se vypořádání dohodou, provede je na návrh některého z manželů soud.

Podle § 145 odst. 2 obč. zák. obvyklou správou majetku náležejícího do společného jmění manželů může vykonávat každý z manželů. V ostatních záležitostech je třeba souhlasu obou manželů; jinak je právní úkon neplatný.

Podle § 40a obč. zák. jde-li o důvod neplatnosti právního úkonu podle ustanovení § 49a, § 140, § 145 odst. 2, § 479, § 589, § 701 odst. 1, § 775 a § 852b odst. 2 a 3, považuje se právní úkon za platný, pokud se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti právního úkonu nedovolá. Neplatnosti se nemůže dovolávat ten, kdo ji sám způsobil. Totéž platí, nebyl-li právní úkon učiněn ve formě, kterou vyžaduje dohoda účastníků (§ 40). Je-li právní úkon v rozporu s obecně závazným právním předpisem o cenách, je neplatný pouze v rozsahu, ve kterém odporuje tomuto předpisu, jestliže se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti dovolá.

K otázce způsobu vypořádání obchodního podílu rozvedených manželů, který byl před vypořádáním zaniklého jmění manželů převeden třetí osobě:

Podle ustálené judikatury vztahující se k zákonnému majetkovému společenství manželů, ať již v podobě bezpodílového spoluvlastnictví nebo společného jmění manželů, platí, že obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným, nabytý jedním z manželů za trvání jejich majetkového společenství, představuje společnou majetkovou hodnotu, která je předmětem vypořádání při zániku majetkového společenství (k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 22 Cdo 103/2005, uveřejněný v časopise Právní rozhledy, 2006, č. 14, str. 526 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004, uveřejněný v časopise Právní rozhledy, 2004, č. 22, str. 843). Také obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným, nabytý jedním z manželů za trvání již zaniklého bezpodílové-

ho spoluvlastnictví manželů z jejich společných prostředků, představuje společnou majetkovou hodnotu, která se v rámci řízení o vypořádání tohoto spoluvlastnictví přikazuje účastníku, který je společníkem uvedené obchodní společnosti (k tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2008, sp. zn. 22 Cdo 103/2005, publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C.H. Beck pod pořadovým č. C 3989).

Uvedené závěry se prosadí tehdy, jestliže v době vypořádání patří obchodní podíl jako společná majetková hodnota do společného jmění manželů, avšak nelze z nich vycházet za situace, kdy byl jedním z rozvedených manželů, který byl společníkem obchodní společnosti, po zániku společného jmění manželů rozvodem manželství a před provedením jeho vypořádání obchodní podíl platně převeden a tento rozvedený manžel přestal být společníkem obchodní společnosti.

Za výkon jiné než obvyklé správy lze považovat i převod obchodního podílu ve společném jmění manželů na třetí osobu (k tomu srovnej např. Dvořák, T.: Společné jmění manželů a podíl v obchodní společnosti nebo v družstvu – některé otázky vzájemných vztahů. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 9, str. 267). Absence souhlasu druhého manžela s převodem podílu zakládá relativní neplatnost takového právního úkonu s tím, že pokud se druhý z manželů neplatnosti proti všem účastníkům příslušného právního úkonu nedovolá, jedná se o právní úkon platný (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1754/2009, uveřejněný na internetových stránkách Nejvyššího soudu – www.nsoud.cz). Tyto závěry se obdobně vztahují i na situaci, kdy k převodu obchodního podílu dojde po zániku společného jmění manželů a před jeho vypořádáním, neboť podle ustálené judikatury právní vztahy mezi (bývalými) manžely, popř. mezi nimi a třetími osobami týkající se majetku a závazků, které tvořily předmět společného jmění manželů, se v době mezi zánikem a vypořádáním společného jmění manželů řídí právními předpisy o společném jmění manželů (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2593/2008, publikovaný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C.H. Beck pod pořadovým č. C 6418).

Sama dovolatelka v průběhu řízení nenamítala, že smlouvy o převodu obchodních podílů by měly být relativně neplatné pro absenci jejího souhlasu s těmito smlouvami. Z uvedených důvodů je třeba tyto smlouvy považovat za platné.

V takovém případě se ve výroku rozsudku o vypořádání společného jmění manželů vypořádání sporné, dříve společné, majetkové hodnoty patřící do tohoto spoluvlastnictví promítne toliko do výroku o částce, kterou je jeden z účastníků povinen zaplatit druhému, aby se vyrovnaly hodnoty mezi ně rozdělených aktiv a pasiv, tj. ve výroku o vyrovnání podílů (srov. *mutatis mutandis* závěry v publikaci Dvořák, J., Spáčil, J.: *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře*, 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2011, str. 268). K závěru o vypořádání částky získané za převod obchodního podílu v rámci řízení o vypořádání zaniklého společného jmění manželů se přihlásila i aktuální judikatura Nejvyššího soudu, podle níž jestliže byl

platně za trvání manželství převeden podíl ve společnosti s ručením omezeným, stává se předmětem vypořádání částka takto získaná, neboť ta je součástí společného jmění manželů (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1754/2009, publikovaný na stránkách Nejvyššího soudu www.nsoud.cz). Tento závěr pak ve smyslu shora uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu C 6148 dopadá i na převody uskutečněné v době od zániku společného jmění do jeho vypořádání.

Z uvedeného vyplývá, že bylo-li v souzené věci zjištěno, že v průběhu řízení o vypořádání zaniklého společného jmění manželů soudem došlo k převodu obchodních podílů ve společnostech S, s. r. o., a PAS KMS, s. r. o., žalobcem na třetí osoby a tento již v uvedených společnostech ke dni vypořádání zaniklého společného jmění manželů nebyl společníkem, tyto obchodní podíly již k uvedenému dni ani nemohly být součástí masy společného jmění manželů, nemohly být tudíž do vypořádání zahrnuty a přikázány. Předmětem vypořádání se tak mohla stát toliko částka získaná za převod těchto obchodních podílů.

Rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i soudu prvního stupně, je tudíž nesprávné, jestliže byly uvedené obchodní podíly přikázány žalobci, ať už ve formě jejich hodnoty nebo přímo jako obchodní podíly; dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. proto dovolatelka uplatnila právem.

Pokud jde o námitku dovolatelky, podle níž přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. zakládá i rozdíl mezi uvedením hodnoty obchodního podílu ve společnosti SŠ, spol. s r. o., soudem prvního stupně a odvolacím soudem, tato námitka je nedůvodná. Soudy obou stupňů v daném směru konstituovaly práva a povinnosti účastníků shodně, neboť do vypořádání aktiv vážících se k tomuto obchodnímu podílu nepromítly žádnou částku, a to s ohledem na zápornou hodnotu tohoto obchodního podílu. Dovolání by tedy mohlo být přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., avšak jelikož dovolatelka nepřipojila k této námitce žádnou další argumentaci, nemohl se dovolací soud touto její námitkou zabývat.

Podle názoru dovolacího soudu je v případě obchodních podílů u společnosti S, s. r. o., a PAS KMS, s. r. o., převedených žalobcem po zániku společného jmění účastníků a před jeho vypořádáním třeba vycházet z kupní ceny získané žalobcem při převodu těchto obchodních podílů jiné osobě (proti němuž žalovaná nevznesla námitku neplatnosti) a tuto částku poté přímo promítnout do části výroku rozsudku týkající se vypořádání podílů účastníků (k tomu srovnej opět důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1754/2009, publikovaného na webových stránkách Nejvyššího soudu – www.nsoud.cz). V příkazující části výroku rozsudku o vypořádání zaniklého společného jmění účastníků se však, jak již bylo uvedeno shora, předmětné obchodní podíly ani částka utržená za jejich prodej neuvede.

Rozhodnutí odvolacího soudu tudíž není správné. Dovolací soud proto napadený rozsudek odvolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. 2, 3 o. s. ř. zrušil a protože

důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení, v němž je soud prvního stupně vázán vysloveným právním názorem dovolacího soudu ve smyslu § 243d odst. 1, věta první, o. s. ř. Propojení zkoumané části výroku rozhodnutí odvolacího soudu s částí výroku, která přezkoumání nepodléhá, se při rozhodnutí o dovolání projevuje v tom, že shledá-li dovolací soud důvody pro zrušení přezkoumávaného výroku, zruší současně i výrok, který přezkoumávat nelze (k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3307/2006, uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek, C.H. Beck, pod pořadovým č. C 5768).

Závěr, že celková délka řízení není přiměřená (ve smyslu § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.), není možné učinit, aniž by soud zformuloval úsudek, z nějž bude patrné, které z rozhodných okolností se projeví v hodnocení délky řízení jako nepřiměřené (v porovnání s těmi, jež by jinak odůvodňovaly závěr o přiměřenosti délky řízení).

Jen z toho, že stát poskytl před zahájením soudního sporu (nebo i v jeho průběhu) o náhradu nemajetkové újmy v penězích za nepřiměřenou délku řízení poškozenému zadostiučinění formou konstatování porušení práva, nelze pro účely takového sporu bez dalšího budovat skutkové a právní závěry na tom, že celková délka řízení „není přiměřená“.

Při posouzení celkové doby řízení pro účely přiznání nároku na přiměřené zadostiučinění ve smyslu § 31a odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů (ve spojení s § 13 odst. 1, větou druhou a třetí, tohoto zákona) se konkursní řízení vedené podle zákona č. 328/1991 Sb. posuzuje jako samostatné řízení; to zda osoba domáhající se takového zadostiučinění vedla o pohledávce uplatněné v konkursu před zahájením konkursního řízení nalézací řízení, případně (po pořízení exekučního titulu v nalézacím řízení) též vykonávací (exekuční) řízení, tu není samo o sobě významné.

Co do určení počátku konkursního řízení pro účely přiznání nároku na přiměřené zadostiučinění ve smyslu § 31a odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů (ve spojení s § 13 odst. 1, větou druhou a třetí, tohoto zákona) je v případě konkursního věřitele, který sám nepodal návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka, rozhodující den, kdy přihláška jeho pohledávky došla soudu.

Pro určení konce doby konkursního řízení rozhodné pro posouzení přiměřenosti celkové délky konkursního řízení je u konkursního věřitele podstatné, kdy správce konkursní podstaty úpadce vůči němu splnil pravomocné rozvrhové usnesení, nikoli to, kdy byl konkurs formálně ukončen vydáním usnesení o zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení.

V realizační fázi konkursního řízení (v době od prohlášení konkursu do podání konečné zprávy správcem konkursní podstaty) se složitost konkursního řízení může projevit např. ve vazbě na množství v konkursu uplatněných nároků a sporů jimi vyvolaných.

Jestliže v řízení o přiznání přiměřeného zadostiučinění za porušení práva na přiměřenou délku konkursního řízení nevyjdou najevo skutečnosti, z nichž by bylo možné dovodit, že konkursní věřitel mohl v průběhu konkursního řízení důvodně očekávat vyšší míru uspokojení přihlášené pohledávky, je z hlediska významu předmětu řízení pro tohoto věřitele co do výše peněžitého nároku určující částka, jaké se mu v konkursu dostalo na uspokojení jeho pohledávky.

Rozsudkem ze dne 7. 5. 2009 uložil **O b v o d n í s o u d** pro Prahu 2 žalované České republice – Ministerstvu spravedlnosti zaplatit žalobci Ing. M. K. do patnácti dnů od právní moci rozsudku částku 120 000 Kč (bod I. výroku), zamítl žalobu v rozsahu, ve kterém se žalobce domáhal po žalované zaplacení dalších 1 380 000 Kč (bod II. výroku), a rozhodl o nákladech řízení (bod III. výroku).

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

1) Zemědělské družstvo D. S. (dále též jen „úpadce“) podalo 15. 7. 1996 návrh na prohlášení konkursu na svůj majetek pro předlužení. Věc byla vedena u Krajského soudu v Brně (dále též jen „konkursní soud“) pod sp. zn. 38 K 11/96.

2) Usnesením ze dne 12. 3. 1998, které nabylo právní moci dne 1. 4. 1998, prohlásil konkursní soud konkurs na majetek úpadce.

3) Usnesením ze dne 30. 9. 1998 byl žalobce jako konkursní věřitel č. 30 vyzván (konkursním soudem), aby do patnácti dnů od doručení usnesení opravil a doplnil svou přihlášku ze dne 29. 4. 1998.

4) Usnesením ze dne 20. 10. 1999 byl žalobce jako konkursní věřitel č. 30 vyzván (konkursním soudem), aby do patnácti dnů od doručení usnesení opravil a doplnil svou přihlášku ze dne 27. 3. 1998.

5) Správce konkursní podstaty úpadce předkládal pro schůze věřitelů zprávy o průběhu konkursu a těchto schůzí se účastnil.

6) Přezkumné jednání se konalo dne 18. 5. 2000.

7) Dopisem z 29. 5. 2000 správce konkursní podstaty vyrozuměl žalobce, že jeho pohledávka zůstala v konkursním řízení sporná co do výše a pořadí, když při přezkumném jednání popřel žalobcovu pohledávku v částce 504 226 Kč co do pořadí (zařadil ji mezi pohledávky druhé třídy) a v částce 342 818 Kč ji popřel co do výše. Dále popřel právo na oddělené uspokojení uplatněné žalobcem ohledně částky 1 632 031,20 Kč, s tím, že toto právo žalobci nevzniklo. Tamtéž správce konkursní podstaty uvědomil žalobce, že mezi pohledávkami první třídy zůstala žalobci pohledávka tvořená náhradou za odstranění porostů ve výši 159 757 Kč, náhradou za živý a mrtvý inventář ve výši 488 608 Kč, náklady řízení ve výši 2174,20 Kč a náhradou za živý a mrtvý inventář ve výši 134 448 Kč. Správce konkursní podstaty tedy žalobce vyzval, aby svůj nárok, výši nebo právní důvod uplatnil samostatnou žalobou do třiceti dnů u soudu, který prohlásil konkurs.

8) Usnesením ze dne 18. 11. 2002 udělil konkursní soud souhlas s tím, aby správce konkursní podstaty zpeněžil (za stanovených podmínek) prodejem mimo dražbu z úpadcova majetku akcie společnosti P.

9) Úpadce vlastnil zemědělské stavby, které podle výpisu z katastru nemovitostí byly ještě před prohlášením konkursu na jeho majetek zatíženy výkony rozhodnutí prodejem nemovitostí, věcnými břemeny pro správce daně, případně zástavními právy zřízenými ve prospěch K. banky, a. s., eventuálně dalších subjektů.

10) Usnesením ze dne 17. 3. 2004 uložil konkursní soud správci konkursní podstaty, aby do třiceti dnů od doručení usnesení předložil konečnou zprávu o zpeněžení majetku z podstaty a o vyúčtování odměny a výdajů (dále též jen „konečná zpráva“), případně sdělil, co tomu brání, na což správce konkursní podstaty reagoval zprávou z 29. 3. 2004.

11) Na dopis doručený konkursnímu soudu 6. 1. 2005, jímž žalobce žádal o sdělení stavu konkursního řízení a o jeho urychlení, s tím, aby byla učiněna rázná opatření vedoucí ke skončení konkursu a k vydání a splnění rozvrhového usnesení, reagoval správce konkursní podstaty dopisem z 10. 1. 2005, v němž uvedl, že dokončuje zpeněžování majetku konkursní podstaty a informoval žalobce o navazujících krocích svých a soudu, s tím, že zatím nelze stanovit termín vydání rozvrhového usnesení.

12) Dne 1. 4. 2005 předložil správce konkursní podstaty konečnou zprávu konkursnímu soudu, který dne 24. 5. 2005 vyzval konkursní věřitele a úpadce v určené patnáctidenní lhůtě k podání námitek, 15. 9. 2005 uskutečnil jednání o konečné zprávě a usnesením ze dne 21. 9. 2005, které nabylo právní moci 11. 10. 2005, konečnou zprávu schválil.

13) Dne 16. 12. 2005 předložil správce konkursní podstaty konkursnímu soudu návrh na vydání rozvrhového usnesení a konkursní soud vydal dne 14. 3. 2006 rozvrhové usnesení, podle kterého každá pohledávka zjištěná a zařazená v první třídě pohledávek bude uspokojena poměrně a jen do výše 4,67709 % a každá pohledávka zjištěná a zařazená ve druhé třídě pohledávek bude uspokojena poměrně a jen do výše 0,60454 %.

14) K odvolání žalobce a dalších věřitelů Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 23. 1. 2008 potvrdil rozvrhové usnesení ve výrocích o věci samé. Rozvrhové usnesení tak nabylo právní moci 19. 3. 2008.

15) Dne 18. 12. 2008 podal správce konkursní podstaty návrh na zrušení konkursu (po splnění rozvrhového usnesení), což konkursní soud učinil usnesením ze dne 16. 1. 2009, které nabylo právní moci dne 13. 2. 2009.

16) Usnesením ze dne 27. 8. 2008 odložila Policie České republiky, Okresní ředitelství Břeclav, „věc“ spáchání trestného činu poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), odst. 4 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, kterého se měli dopustit jmenovaní členové představenstva úpadce tím, že dne 15. 12. 1994 na členské schůzi pozdějšího úpadce, kdy došlo k odsouhlasení založení akciové společnosti a převodu majetku pozdějšího úpadce na nově vzniknuvší akciovou společnost (společnost P), aniž by došlo k vypořádání s vlastníky (označených) majetkových podílů a restitucí, kteří se nestali akcionáři akciové společnosti, čímž jim způsobili škodu v celkové výši 13 394 696 Kč, jelikož trestní stíhání je nepřípustné podle § 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestního řádu), z důvodu jeho promlčení.

17) Policie České republiky se již ke 2. 7. 1999 zabývala (na základě žalobcova trestního oznámení) tím, zda se předseda pozdějšího úpadce nedopustil trestného

činu porušování povinností při správě cizího majetku podle § 255 tr. zák. tak, že měl neoprávněně převést majetek do nově založené akciové společnosti. Dne 24. 7. 2000 byl konkursní spis zapůjčen vyšetřovateli ve věci (šetření) trestného činu podle § 256 odst. 1 písm. a), odst. 3 tr. zák.

Soud prvního stupně – cituje ustanovení § 13 a § 31a zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) – dospěl na výše uvedeném základě k následujícím závěrům:

1) V označeném konkursním řízení došlo k nesprávnému úřednímu postupu ve smyslu ustanovení § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., a to i v tehdy platném znění (kdy neplatila věta třetí). Nesprávný úřední postup spočívá především v celkové délce soudního řízení, které do pravomocného skončení trvalo více než 12 let (naplnění tohoto předpokladu shledalo i Ministerstvo spravedlnosti).

2) Z hlediska kritérií § 31a odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. je celková délka řízení nepřiměřená, přitom „žalobce sám k průtahům v řízení nepřispěl“.

3) Je pravdou, že konkursní řízení obecně lze označit za poměrně složité a že stát neodpovídá za činnost správce konkursní podstaty, soud však má na činnost správce konkursní podstaty dohlížet. Zejména však je věcí a odpovědností státu, aby své soudnictví, včetně konkursního, zorganizoval takovým způsobem, že ochrana práv věřitelů bude rychlá a účinná, což se nestalo.

4) Na rozdíl od Ministerstva spravedlnosti se soud zabýval i postupem orgánů činných v trestním řízení při prověřování žalobcova trestního oznámení, a i v tomto postupu shledal nesprávný úřední postup, o kterém svědčí fakt, že v důsledku dlouhodobé nečinnosti (jinak k tomu ani dojít nemohlo) došlo k promlčení trestných činů, kterých se jejich pachatelé měli dopustit právě ke škodě na majetku žalobce při vyřizování jeho nároků vůči pozdějšímu úpadci.

5) Vzhledem k celkové délce konkursního řízení, které pro žalobce navíc bylo pokračováním předchozích řízení nalézacích, ve spojení se shora konstatovanými nedostatky v činnosti orgánů činných v trestním řízení žalobci nepochybně vznikla nemajetková újma. Právo žalobce na soudní ochranu a spravedlivý proces totiž v sobě zahrnuje i právo na rozhodnutí soudu v přiměřené době (článek 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, publikované ve Sbírce zákonů jako sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí, pod číslem 209/1992, článek 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a § 6 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Ostatně, vznik nemajetkové újmy, jakož i práva na zadostiučinění, přiznala sama žalovaná, když konstatovala porušení práva.

6) Sporné je, zda poskytnuté zadostiučinění konstatováním porušení práva je přiměřené utrpěné nemajetkové újmě. Při rozhodování o poskytnutí zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu se zpravidla vychází i z judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále též jen „ESLP“), a to zejména z rozsudku Apicella proti

Itálii (jde o rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 29. 3. 2006, Apicella proti Itálii, stížnost číslo 64890/01), kde ESLP judikoval, že národní soud může odškodňovat nemajetkovou újmu na základě vlastních zákonů; toto odškodnění může být nižší, než přiznává ESLP, avšak musí být zdůvodněné a relevantní v souladu se zákonem a tradicí dané země. Odškodnění přiměřeného zadostiučinění musí být zejména v souladu se standardy života v dané zemi. Jako podpůrné kritérium pro určení výše odškodnění na vnitrostátní úrovni přitom ESLP používá porovnání s částkami, které jsou na vnitrostátní úrovni přisuzovány za jiné druhy škody (např. za újmu na zdraví, újmu způsobenou smrtí blízké osoby nebo újmu v případě pomluvy). Částka přiznaná z titulu morální újmy může být nižší, než jakou lze vyvodit z judikatury ESLP, jestliže již stěžovatel (zde žalobce) dosáhl na vnitrostátní úrovni konstataování porušení a získal náhradu v rámci vnitrostátního právního prostředí nápravy. Tento prostředek nápravy je bližší a dostupnější než stížnost podávaná k ESLP, je rychlejší a řízení o něm probíhá v jazyce stěžovatele; má tedy výhody, které je třeba brát v potaz.

7) U morální újmy platí vyvratitelná domněnka, že nepřiměřená délka řízení ji způsobuje. Přitom lze připustit, že v určitých případech délka řízení způsobuje jen nepatrnou či dokonce nulovou morální újmu.

8) Žalovaná všechna shora uvedená kritéria nezhodnotila při poskytnutí zadostiučinění správným způsobem. Nebylo dostatečně přihlédnuto k celkové délce konkursního řízení vzhledem k významu, jaký mělo pro žalobce, jakož i k nečinnosti dalších státních orgánů (Policie České republiky), povolaných rovněž k ochraně práv.

9) Pro posouzení, zda přiznat peněžité zadostiučinění, a pokud ano, v jaké výši, je kromě celkové délky řízení, období prokazatelných průtahů v řízení, složitosti řízení a přístupu žalobce a soudu k samotnému řízení stěžejní právě význam řízení pro žalobce. Přitom tento význam nelze posuzovat na základě subjektivního vnímání žalobce, nýbrž na základě objektivních kritérií (tzn. předmětu řízení, přístupu účastníků k řízení, uplatnění obrany proti nečinnosti soudu apod., zde pak i právního důvodu uplatněného nároku). Šlo o uplatnění nároků na základě zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, jehož účelem mimo jiné bylo zmírnit následky některých majetkových křivd, k nimž došlo vůči vlastníkům zemědělského a lesního majetku v období let 1948 až 1989. Spolu s přijetím restitučních předpisů, kterými měly být odčiněny majetkové křivdy z minulosti, bylo povinností státu přijmout i taková opatření, aby rozhodování o těchto nárocích bylo rychlé a aby tyto byly vymahatelné a nedocházelo tak ke vzniku další újmy u oprávněných osob. Bohužel, celý průběh vymáhání těchto nároků a nedostatek aktivity státu, který nejenže nedokázal ochránit práva žalobce, „ale v případě postupu policie tuto činnost ani nevyvíjel, ačkoliv se žalobce pro své restituční nároky stal obětí trestné činnosti“, svědčí závěru, že stát svým povinností nedostál.

10) Žalobce se svého práva domáhal řádným způsobem, v souladu se zákony, a měl právo očekávat, že mu státní orgány podle těchto zákonů také poskytnou ochranu. Stát samozřejmě nemůže odpovídat za výsledek, ať v rovině majetkové či trestněprávní, je však povinen poskytnout prostředky k ochraně těchto práv v podobě řádného průběhu ať již konkursního nebo trestního řízení, což se nestalo. Skutečnost, že se žalobce svých nároků nakonec nedomohl, znamená, že majetkové křivdy minulosti nebyly odčiněny. To jsou okolnosti, které zásadním způsobem zvyšují význam řízení pro žalobce a které vedly soud k závěru, že především s ohledem na celkovou délku konkursního řízení, dlouhodobou nečinnost orgánů činných v trestním řízení a význam těchto řízení pro žalobce přísluší žalobci odškodnění v částce 120 000 Kč.

11) Ve zbývající rozsahu požadavek žalobce vybočuje z částek, které jsou za porušení práva na spravedlivý proces přiznávány nejen soudy podle českých zákonů, nýbrž i z částek přiznávaných ESLP.

K odvolání žalované **M ě s t s k ý s o u d** v Praze rozsudkem ze dne 13. 11. 2009 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku ve věci samé a ve výroku o nákladech řízení (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud uvedl, že soud prvního stupně provedl dokazování v potřebném rozsahu, na jeho základě dospěl k úplnému zjištění skutkového stavu a dospěl ke správným závěrům po stránce právní, na něž odvolací soud pro stručnost odkazuje. K odvolacím námitkám pak odvolací soud uzavřel, že:

1) Ustanovení § 31a odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. zakládá nárok na tzv. přiměřené zadostiučinění způsobilé kompenzovat vznik nemajetkové újmy bez ohledu na to, zda vznikla škoda. Nemajetková újma představuje zásah do jiné než majetkové sféry poškozeného, vedle nepříznivých důsledků vyvolaných nepřiměřenou délkou soudního řízení může zahrnout i jiné negativní dopady nesprávného úředního postupu, mimo jiné i do osobnostní integrity poškozeného.

2) Podle ustanovení § 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb. je vymezena forma i rozsah náhrady. Peněžité kompenzace nastupuje v případě, že nemajetkovou újmu není možno nahradit jinak, zejména když by se nejevilo dostatečným pouhé konstatování porušení práva (forma zadostiučinění zvolená žalovanou). Pro případ, že má být přistoupeno k peněžité náhradě, stanoví zákon povinnost přihlédnout k závažnosti vzniklé újmy i k okolnostem, za nichž došlo k majetkové újmě. Soud má povinnost zejména zvažovat důsledky nesprávného úředního postupu do osobnostní sféry poškozeného, přičemž posuzuje i počínání samotného poškozeného v příslušném soudním řízení.

3) Všemi těmito kritérii se soud prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí dostatečně zabýval. Vzal v úvahu, že žalobce byl oprávněn „ze dvou exekučních titulů“ dle zákona č. 229/1991 Sb. V preambuli tohoto zákona je uvedeno, že zákonodárce hodlá přijetím tohoto zákona zmírnit následky některých majetkových

křivd, k nimž došlo vůči vlastníkům zemědělského a lesního majetku v období let 1948 až 1989, a dosáhnout zlepšení péče o zemědělskou a lesní půdu obnovením původních vlastnických vztahů k půdě. Účel tohoto zákona ve vztahu k žalobci nepochybně naplněn nebyl, a to nikoliv vinou žalobce. Ten postupoval způsobem obvyklým, nicméně v konkursním řízení nebyla jeho práva dostatečně chráněna, a to již s ohledem na shora konstatovanou nepřiměřenou délku řízení.

4) Námitka nepřezkoumatelnosti rozhodnutí (soudu prvního stupně) uplatněná žalovanou nemůže obstát, neboť vzniklou újmu soud prvního stupně zcela zjevně odvodil od konkursního řízení a nečinnost orgánů činných v trestním řízení hodnotil pouze jako okolnost případu, nikoliv jako další odpovědnostní důvod.

5) Žalobce byl pomalostí soudního řízení postižen ve svém podnikání i v osobním životě a je evidentní, že ve smyslu ustanovení § 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb. nebylo namístež pouhé konstatování porušení práva.

6) Soud prvního stupně dospěl ke zcela správnému závěru, že je nutno poskytnout zadostiučinění v penězích a částka 120 000 Kč je přiměřená jak zákonným kritériím, tak judikatuře ESLP a Ústavního soudu.

Žalovaná podala proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., namítajíc, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a požadujíc, aby Nejvyšší soud zrušil v napadeném rozsahu rozhodnutí soudů obou stupňů a věc potud vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje dovolatelka řešení otázky, zda stát odpovídá podle zákona č. 82/1998 Sb. za činnost správce konkursní podstaty, která může vést k prodloužení celkové doby konkursu.

Konkrétně pak dovolatelka uvádí, že jak podle zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), tak podle judikatury vnitrostátních soudů, včetně Nejvyššího soudu, je správce konkursní podstaty osobou soukromou, která v rámci konkursního řízení nevykonává veřejnou moc a za případně způsobené škody odpovídá sama. Odtud dovolatelka usuzuje, že rozhodnutí soudů nižších stupňů vydaná v této věci se odchylují od judikatury Nejvyššího soudu.

Soudy obou stupňů – pokračuje dovolatelka – sice připustily, že stát neodpovídá za činnost správce konkursní podstaty, přesto však dovolatelku učinily odpovědnou za délku celého konkursu a tedy i za postup správce konkursní podstaty.

Při posuzování (ne)přiměřenosti délky trvání konkursního řízení z hlediska odpovědnosti státu nelze podle dovolatelky mechanicky hodnotit jeho celkovou délku a nepřihlídnout k tomu, že konkursní řízení je zcela specifickým řízením. Na rozdíl od většiny jiných soudních řízení totiž nesměřuje k vyřešení sporu mezi stranami, ale k uspořádání majetkových poměrů dlužníka, který je v úpadku. Ústřední roli nemá v konkursním řízení soudce, nýbrž správce konkursní podstaty, na jehož úkony není možno nahlížet (s ohledem na platné zákony) jako na úkony soudu nebo orgánu

státu. Správce konkursní podstaty je soukromou osobou, která činí úkony v konkursním řízení vlastním jménem a na svou odpovědnost. Soud zejména vykonává dohled nad činností správce konkursní podstaty a schvaluje jeho významné úkony.

Podle dovolatelky je sporné, zda jednotlivé úkony správce konkursní podstaty směřující ke zjištění, sepsání a zpeněžení konkursní podstaty lze s ohledem na uvedené přičítat státu k tíži při hodnocení přiměřenosti délky konkursního řízení. Je sice pravdou, že konkursní soud má dohlížet na činnost správce konkursní podstaty, dovolatelka však míní, že v rámci výkonu své dohlédací činnosti nemá soud možnost významně zasáhnout „do rychlosti činnosti“ správce konkursní podstaty např. při zpeněžování majetku konkursní podstaty.

Rychlost průběhu konkursního řízení je dle dovolatelky ovlivněna zejména objektivními okolnostmi, které soud není schopen významně ovlivnit v rámci své dohlédací činnosti. Ostatně, ani soud prvního stupně ani odvolací soud neuvádí jediný příklad toho, jak by soud mohl urychlit průběh konkursu; pouze obecně konstatuje, že soud má dohlížet na činnost správce konkursní podstaty. Kdyby soudy hodnotily pouze postup konkursního soudu jako možný titul pro vznik odpovědnosti státu za škodu podle zákona č. 82/1998 Sb., pak by musely dospět k závěru, že zcela přiměřeným a dostačujícím zadostiučiněním je konstatování porušení práva žalobce na projednání věci v přiměřené lhůtě.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí spatřuje dovolatelka rovněž v odpovědi na otázku, zda porušení žalobcova práva na spravedlivý proces, spočívající v porušení práva na projednání věci v přiměřené době, je excesem způsobitelným zasáhnout do žalobcovy osobnostní integrity (jak uvedl odvolací soud).

Podle dovolatelky odvolací soud uvedenou skutečnost posoudil v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu, který již dříve uzavřel, že porušení práva na spravedlivý proces (projednání věci v přiměřené lhůtě) takovým excesem není; potud dovolatelka odkazuje např. na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 111/2006 (jde o usnesení ze dne 31. 1. 2006, které je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu) a sp. zn. 30 Cdo 3125/2006 (jde o usnesení ze dne 29. 11. 2007).

Zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která vznikne v důsledku nesprávného úředního postupu v soudním řízení (nepřiměřené délky soudního řízení, respektive průtahů v něm), se poskytuje právě (pouze) za újmu, která vznikne poškozenému tím, že konkrétní soudní řízení trvalo déle, než bylo nezbytně nutné. Jiné zásahy do osobnostní integrity poškozeného, chráněné ustanoveními zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, však takové zadostiučinění reparovat nemá, míní dovolatelka.

Dovolatelka proto dovozuje, že na základě odpovědnosti státu vyvozené ze zákona č. 82/1998 Sb. nelze žalobce odškodnit za to, že „vůči němu nebyl naplněn účel zákona č. 229/1991 Sb.“. Dovolatelka usuzuje, že soudy obou stupňů použily nepřiměřenou délku konkursního řízení jako „zástupný titul“ pro odškodnění žalobce za to, že se nedomohl svých majetkových nároků, což shledává nepřipustným.

Výše uvedená tvrzení podporují názor, že nesprávný úřední postup v konkursním řízení by měl být posuzován odlišně od jiných řízení, zejména vzhledem ke zvláštnímu postavení správce konkursní podstaty. Postup konkursního soudu v dané věci nebyl takový, aby za něj žalobci náleželo odškodnění v peněžní podobě, tím méně pak v přiznané výši, uzavírá dovolatelka.

Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřijatelné.

V otázce odpovědnost státu za (ne)činnost správce konkursní podstaty, jež může vést k prodloužení konkursního řízení, nejde podle žalobce o otázku zásadního právního významu. Žalobce uvádí, že postavení správce konkursní podstaty vyplývá z ustanovení § 8 ZKV, odkazuje ohledně toho, že jde o zvláštní procesní subjekt, na závěry obsažené ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, Cpjn 19/98, uveřejněném pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 52/1998“). Z nálezu Ústavního soudu č. 403/2002 Sb. pak podle žalobce vyplývá, že Ústavní soud se ztotožňuje s doktrinálním vymezením instituce správce konkursní podstaty mezi zvláštní veřejnoprávní orgány, přičemž veřejnoprávní účel této instituce je nutno spatřovat v akceptaci omezeného veřejného zásahu do řešení majetkových vztahů, jež se dostaly do krizové situace.

Dále žalobce poukazuje na ustanovení § 12 a § 14a odst. 2 ZKV, s tím, že z dokazování provedeného soudy obou stupňů jednoznačně vyplynulo, že nepřiměřené délky konkursního řízení ve věci sp. zn. 38 K 11/96 bylo dosaženo neplněním zákonných povinností jak správcem konkursní podstaty (spočívajících ve výkonu jeho pravomoci), tak soudem, jenž měl vykonávat dohlédací činnost nad výkonem pravomoci správce konkursní podstaty.

K tomu, že soudy posuzovaly odpovědnost státu za vznik nemajetkové újmy jako celek, a to i vzhledem k trestnímu řízení, které inicioval žalobce, se dovolatelka nevyjádřila, uvádí dále žalobce.

U druhé z dovolatelkou označených otázek zásadního právního významu má žalobce za to, že dovolatelka nesprávně pochopila odůvodnění (rozhodnutí) odvolacího soudu; ten totiž neposuzoval negativní dopad nesprávného úředního postupu z hlediska ustanovení § 11 a násl. obč. zák., podle kterého se žalobce kompenzace nemajetkové újmy nedomáhal. Negativní dopad nesprávného úředního postupu do osobnostní integrity poškozeného byl hodnocen ve vztahu k významu předmětu řízení pro poškozeného (jak stanoví zákon č. 82/1998 Sb.).

Z dovolatelkou uváděných rozhodnutí Nejvyššího soudu plyne, že žalobci (tam) měli zvolit jiný způsob odškodnění, než žalobu na ochranu osobnosti dle občanského zákoníku, tedy postup upravený zákonem č. 82/1998 Sb., takže dovolatelka se s požadavkem na posouzení této právní otázky ocitá „v kruhu“, tvrdí žalobce.

Závěrem žalobce shledává udivujícím, že dovolatelka uvádí řadu svých názorů až v dovolání, aniž tak učinila při odvolacím jednání (jehož se nezúčastnila), a že se ani v dovolání nezabývá (na rozdíl od soudů nižších stupňů) nečinností orgánů čin-

ných v trestním řízení. Míni, že v chování dovolatelky, jež se nezúčastnila odvolacího jednání, zaplatila přisouzenou částku a následně podala dovolání, lze spatřovat i rozpor s dobrými mravy.

Dovolatelka podle žalobce od počátku bagatelizovala jeho stížnost, ačkoliv z obsahu spisů věděla, že podstata věci spočívá v nevyořádaných nárocích dle zákona č. 229/1991 Sb. a že konkursní řízení je řízením navazujícím na mimosoudní a soudní řízení s osobou povinnou dle zákona č. 229/1991 Sb., jež v rámci tzv. divoké transformace převedla majetek na třetí osobu. Namísto toho se soustředila na to, zda žalobce podával stížnosti na průtahy v řízení, zejména hierarchickou stížnost dle ustanovení § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, které nabylo účinnosti až 1. 7. 2004, aniž by zohlednila všechna možná podání, stížnosti a návrhy, které žalobce činil od roku 1992, kdy se domáhal svého majetku. Žalobce dodává, že zdůrazňuje-li dovolatelka opakovaně odlišnost konkursního řízení od jiných řízení, pak je pochybným, zda vůbec bylo možné hierarchickou stížnost uplatnit.

Žalobce sám zvažoval podání dovolání; vzhledem k tomu, že judikatura se již sjednotila na poskytnutí výše odškodnění částkou 57 000 Kč za 4 roky řízení zvýšenou o 1250 Kč. za každý další měsíc, dospěl k závěru, že odškodnění je přiměřené, uzavírá se ve vyjádření.

N e j v y š š í s o u d rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., když zásadní právní význam napadeného rozhodnutí spatřuje v posouzení otázky, jaká kritéria jsou určující pro závěr o nepřiměřené délce řízení a pro učení výše náhrady nemajetkové újmy v penězích, jde-li o řízení konkursní, včetně zodpovězení otázky, zda a v jakém směru tento závěr ovlivňuje (může ovlivnit) skutečnost, že správce konkursní podstaty úpadce je osobou se samostatnou majetkovou odpovědností. Potud jde o otázku dovolacím soudem nezodpovězené.

Závěr, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam, přitom Nejvyšší soud přijal s vědomím faktu, že Ústavní soud nálezem pléna ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, zrušil ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. až uplynutím 31. 12. 2012, a s přihlédnutím k tomu, že v době podání dovolání měl dovolatel právo legitimně očekávat, že splnění podmínek formulovaných ustanovením § 237 odst. 1 písm. c), odst. 3 o. s. ř. povede k věcnému přezkumu jím podaného dovolání (srov. též nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1572/11).

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný výklad zákona č. 82/1998 Sb. ve znění účinném do 27. 2. 2011 (tedy naposledy ve znění zákona č. 41/2009 Sb.). Vzhledem k ustanovení § 432 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), se pak pro posouzení postupu soudu v konkursním řízení použije především zákon o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007.

Podle ustanovení § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Nestanoví-li zákon pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje se za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

Dle ustanovení § 31a zákona č. 82/1998 Sb. bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu (odstavec 1). Zadostiučinění se poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo (odstavec 2). V případech, kdy nemajetková újma vznikla nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1, věty druhé a třetí, nebo § 22 odst. 1, věty druhé a třetí, přihlédne se při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění rovněž ke konkrétním okolnostem případu, zejména k a) celkové délce řízení, b) složitosti řízení, c) jednání poškozeného, kterým přispěl k průtahům v řízení, a k tomu, zda využil dostupných prostředků způsobilych odstranit průtahy v řízení, d) postupu orgánů veřejné moci během řízení a e) významu předmětu řízení pro poškozeného.

Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že v mezidobí (po vydání napadeného rozhodnutí) sjednotil postupy soudů nižších stupňů při rozhodování o nemajetkové újmě způsobené nesprávným úředním postupem spočívajícím v porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené, respektive v přiměřené lhůtě stanoviskem svého občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 13. 4. 2011, Cpjn 206/2010, uveřejněným pod číslem 58/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 58/2011“). Z R 58/2011 (obsahujícího též rozbor významných rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva a Ústavního soudu) pak

určující měrou vycházejí i jeho další úvahy. Přitom k jednotlivým (pro věc rozhodným skutečným) Nejvyšší soud přičinil následující závěry.

I. K řízení, v jehož délce je spatřován nesprávný úřední postup soudu.

Nejvyšší soud pokládá za vhodné vyjádřit se nejprve k žalobcově výhradě, že soudy posuzovaly odpovědnost státu za vznik nemajetkové újmy jako celku, a to i vzhledem k trestnímu řízení, které inicioval žalobce, k čemuž se dovolatelka nevyjádřila.

Nejvyšší soud předesílá, že (jakkoliv lze mít takovou interpretaci rozhodnutí soudu prvního stupně za spornou) odvolací soud na dané téma uzavřel, že vzniklou újmu soud prvního stupně zcela zjevně odvodil od konkursního řízení a nečinnost orgánů činných v trestním řízení hodnotil pouze jako „okolnost případu“, nikoliv jako další odpovědnostní důvod. Správnost právního posouzení věci odvolacím soudem je tudíž nutno prověřit (jen) ve světle jeho závěru, že šlo o újmu způsobenou délkou konkursního řízení, nikoliv již o újmu způsobenou nečinností orgánů činných v trestním řízení při prošetřování žalobcova podnětu. Jinak řečeno, dovolatelka v dovolání správně nebrogila proti závěru, na němž odvolací soud své rozhodnutí nezaložil.

II. K délce řízení obecně.

V R 58/2011 Nejvyšší soud vysvětlil, že při úvaze o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění je třeba přihlížet k celkové době, po kterou řízení trvalo, nikoliv tedy jen k době, po kterou docházelo k průtahům ve smyslu nečinnosti (srov. 4. právní větu a dále str. 376 – 377 /606 – 607/). Tamtéž citoval Nejvyšší soud z díla Vojtek, P., Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007, str. 178, závěr, podle kterého: „Pro výši zadostiučinění má význam jen to, jaká byla celková doba řízení, a to v porovnání s dobou, kterou by bylo možno vzhledem ke skutkové a právní náročnosti věci a s přihlédnutím k počínání účastníků považovat za dobu přiměřenou.“

Ve shodě s výše řečeným soudy nižších stupňů v této věci správně zaměřily svou pozornost k celkové délce konkursního řízení; závěr, že jde o nepřiměřenou délku řízení, však přijaly, aniž vysvětlily, na základě jakých úvah dospěly k závěru, že délka posuzovaného konkursního řízení není vzhledem ke skutkové a právní náročnosti věci a s přihlédnutím k počínání účastníků a postupu soudu přiměřenou délkou řízení.

Jinak řečeno, závěr, že celková délka řízení není přiměřená (ve smyslu § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.), není možné učinit, aniž by soud zformuloval úsudek, z něž bude patrné, které z rozhodných okolností se projeví v hodnocení délky řízení jako nepřiměřené (v porovnání s těmi, jež by jinak odůvodňovaly závěr o přiměřenosti délky řízení).

V situaci, kdy se dovolatelka v řízení od počátku brání jakémukoli relutárnímu plnění, nelze závěr, že délka konkrétního řízení „není přiměřená“, vybudovat jen

na tom, že již dříve žalobci poskytla zadostiučinění formou konstatování porušení práva (§ 31a odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb.). Již proto ne, že celková délka řízení je zahrnuta (ustanovením § 31a odst. 3 písm. a/ zákona č. 82/1998 Sb.) mezi kritérii, jež musí být zohledněna při odůvodnění výše přiznaného zadostiučinění (srov. opět R 58/2011, 9. právní větu, a dále str. 382 – 384 / 612 – 614/). Jinak řečeno, jen z toho, že stát poskytl před zahájením soudního sporu (nebo i v jeho průběhu) o náhradu nemajetkové újmy v penězích za nepřiměřenou délku řízení poškozenému zadostiučinění formou konstatování porušení práva, nelze pro účely takového sporu bez dalšího budovat skutkové a právní závěry na tom, že celková délka řízení „není přiměřená“. Potud nejde o skutkové zjištění ze shodných tvrzení účastníků, které by soud mohl vzít za své v intencích § 120 odst. 4 o. s. ř. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1478/2002, uveřejněný pod číslem 76/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), nýbrž o právní posouzení znaku „přiměřenosti“ uvedeného v § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., jež je výlučně věcí soudu.

Nelze samozřejmě nikterak vyloučit, že doba 12 let, po kterou bylo vedeno konkursní řízení na majetek úpadce, vskutku nebyla „přiměřenou“ obvyklé délce takového řízení. Odůvodnění soudů obou stupňů jsou ovšem prosta jakýchkoliv úvah o „přiměřené“ délce řízení; přesto (a právě proto nesprávně) se v nich bez dalšího uzavírá, že šlo o délku nepřiměřenou, že v (konkursním) řízení došlo k průtahům (tento pojem používá soud prvního stupně, aniž by vysvětlil, komu, v čem a na základě jakých skutkových zjištění přičítá průtahy v konkursním řízení) a že šlo o řízení pomalé (o pomalosti řízení hovoří odvolací soud, aniž by vysvětlil, ve srovnání s jakou hodnotou tento úsudek pro dané řízení činí).

Právní posouzení věci soudy nižších stupňů, jež ohledně „přiměřené“ doby trvání konkursního řízení nezaujaly žádný názor, je již proto neúplné a tudíž i nesprávné.

III. K povaze konkursního řízení.

Soud prvního stupně se k obraně žalované zvláštní povahou konkursního řízení (srov. i vyjádření žalované č. I. 16) vyslovil jen okrajově, připouští, že konkursní řízení „obecně lze označit za poměrně složité“ a že „stát neodpovídá za činnost správce konkursní podstaty, soud však má na činnost správce konkursní podstaty dohlížet“. K tomu dodal, že zejména však je věcí a odpovědností státu, aby své soudnictví, včetně konkursního, zorganizoval takovým způsobem, že ochrana práv věřitelů bude rychlá a účinná, což se nestalo. Při poukazu na celkovou délku konkursního řízení současně zmínil, že toto řízení „navíc bylo pokračováním předchozích řízení nalézacích“.

Odvolací soud na právní závěry soudu prvního stupně „pro stručnost“ odkázal.

Nejvyšší soud především uvádí, že kritika státu (v mezích jeho odpovědnosti za organizaci soudnictví, včetně konkursního) se v řízení o náhradu nemajetkové újmy podle § 31a zákona č. 82/1998 Sb. pojmově (prostřednictvím výhrady „nesprávného úředního postupu“) může díť jen prostřednictvím posouzení, zda stát

co do „(ne)přiměřenosti“ délky řízení neselhává (při organizování chodu justice) při dodržování těch procesních postupů, jež pro ten který typ soudního řízení nastavil v příslušných procesních normách. Nemůže tedy jít o kritiku vycházející z představy kritizujícího, že by určitá řízení mohla být legislativně upravena jinak (a jak), neboť pak by již nešlo o posuzování „nesprávného úředního postupu“ soudu v mezích daného řízení.

Podle ustanovení § 1 odst. 1 ZKV účelem tohoto zákona je uspořádání majetkových poměrů dlužníka, který je v úpadku.

Dle ustanovení § 2 odst. 3 ZKV cílem konkursu nebo vyrovnání je dosáhnout poměrného uspokojení věřitelů z dlužníkovy majetku.

V této podobě (pro věc rozhodné) platila citovaná ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání již v době podání návrhu na prohlášení konkursu na majetek úpadce (15. 7. 1996) a do 1. 1. 2008, kdy byl zákon o konkursu a vyrovnání nahrazen insolvenčním zákonem, změn nedoznala.

Jakkoliv bývá konkurs někdy zjednodušeně nazýván „hromadnou exekucí“, právní teorie již v první polovině 20. století odmítla snahy chápat konkursní řízení jako zvláštní druh exekučního řízení (srov. k tomu výstižně např. dílo Štajgr, F.: Konkursní právo, Nakladatelství Všehrad, Praha 1947, str. 11 – 29 a dále např. též Steiner, V.: Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. 1. vydání. Linde Praha, a. s., Praha 1995 /dále jen „Steiner“/, str. 33 nebo Zoulík, F.: Zákon o konkursu a vyrovnání. Komentář. 3. vydání, Praha, C.H. Beck 1998 /dále jen „Zoulík“/, str. 15). V návaznosti na výsledky teoretického zkoumání konkursního řízení pak ustálená rozhodovací praxe soudů chápe konkursní řízení jako jeden ze samostatných (zvláštních) druhů občanského soudního řízení, jenž se od jiných druhů občanského soudního řízení liší; srov. shodně např. R 52/1998, bod I. stanoviska, str. 169 – 170 (345 – 346), jakož i důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1390/2007, uveřejněného pod číslem 86/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

Jak Steiner (tamtéž), tak Zoulík (tamtéž) přitom vyzdvihují jako základní odlišnost konkursního řízení od řízení exekučního, že konkurs nevyžaduje předchozí dosažení exekučního titulu, na jehož základě pak věřitel uplatňuje svůj nárok plynoucí z takového titulu vždy samostatně. Zoulík rovněž připomíná, že při exekuci jde bezprostředně o realizaci pohledávek, zatímco primárním cílem konkursu je dosažení majetkového uspořádání (srov. ustanovení § 1 odst. 1 ZKV), a že v exekuci zásadně rozhoduje předstih věřitelů (právo priority), zatímco v konkursu mají věřitelé zásadně rovné postavení bez ohledu na časový moment uplatnění práv, dodává, že konkursní řízení má současně rysy nalézacího i vykonávacího řízení. Steiner doplňuje (str. 34), že se zřetelem k tomu, že dlužníkův majetek nestačí k plnému uspokojení všech věřitelů (...), zákon tu však chrání společné zájmy věřitelů jiným způsobem, a to tím, že jim přiznává zvláštní společná práva veřejné povahy. Dává totiž vzniknout jako účinku konkursního řízení zvláštním procesním vztahům spočívajícím v tom, že se dlužníku odnímá právo disponovat

jeho majetkem a věřitelům zároveň odnímá právo, aby uplatňovali své nároky samostatně a každý sám za sebe.

V R 58/2011 Nejvyšší soud – vycházející z judikatury ESLP – ozřejmil, že pro účely posouzení celkové délky řízení je nutno započítat do celkové doby řízení i případné řízení o mimořádných opravných prostředcích (řízení o dovolání, řízení o kasační stížnosti i řízení o ústavní stížnosti), jakož i dobu, po kterou (případně) probíhalo řízení o výkon rozhodnutí (exekuční řízení), vyjma vykonávacího řízení v rámci trestního řízení (str. 365 – 366 /595 – 596/). Vzhledem k výše podané charakteristice konkursního řízení coby jednoho ze samostatných (zvláštních) druhů občanského soudního řízení, není příléhavé o něm uvažovat (pro účely posouzení jeho celkové délky) jako o přímé obdobě vykonávacího (exekučního) řízení, stejně jako není na místě je pokládat (jak to učinily soudy nižších stupňů v této věci) za pokračování „předchozích řízení nalézacích“. Tím nejsou dotčeny závěry, jež k účinkům přerušení (jiného) řízení vyvolaným prohlášením konkursu na majetek účastníka takového řízení přijal Nejvyšší soud v R 58/2011 (str. 367 /597/). Při jejich prosazování (při posouzení, zda celková délka řízení přerušeno*ho* /i/ prohlášením konkursu je přiměřená) je však třeba mít na paměti, že relativně samostatné posuzování přiměřenosti délky konkursního řízení se řídí zásadami plynoucími z argumentace obsažené v tomto rozhodnutí.

Jinak řečeno, při posouzení celkové doby řízení pro účely přiznání nároku na přiměřené zadostiučnění ve smyslu § 31a odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. (ve spojení s § 13 odst. 1, větou druhou a třetí, zákona č. 82/1998 Sb.) se konkursní řízení vedené podle zákona o konkursu a vyrovnání posuzuje (ve smyslu jiného uplatňování nároku způsobem předepsaným zákonem o konkursu a vyrovnání) jako samostatné řízení; to, zda osoba domáhající se takového zadostiučnění vedla o pohledávce uplatněné v konkursu před zahájením konkursního řízení nalézací řízení, případně (po pořízení exekučního titulu v nalézacím řízení) též vykonávací (exekuční) řízení, tu není samo o sobě významné.

IV. K určení počátku doby konkursního řízení rozhodné pro posouzení přiměřenosti celkové délky konkursního řízení.

Nejvyšší soud v R 58/2011 poznamenal (str. 362 /592/), že určení okamžiku, kdy došlo k zahájení řízení, nebude činit větších potíží, neboť ten je zpravidla stanoven přímo zákonem, dodáváje současně, že zahajuje-li se řízení na návrh, je řízení započato dnem, kdy návrh na zahájení řízení (žaloba) došel orgánu (soudu).

Konkursní řízení bylo i v době, kdy pozdější úpadce podal návrh na prohlášení konkursu na svůj majetek (15. 7. 1996), řízením, které bylo možné zahájit pouze na návrh (§ 4 odst. 1 ZKV), přičemž (při absenci jiné úpravy v zákoně o konkursu a vyrovnání) pro dobu jeho zahájení se přiměřeně (v intencích § 3 odst. 1 ZKV, v tehdejší znění) uplatnilo ustanovení § 82 odst. 1 o. s. ř., v tehdejší znění, z něžž se podává, že konkursní řízení bylo zahájeno dnem, kdy došel soudu návrh na jeho

zahájení (tedy dnem kdy došel konkursnímu soudu návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka).

Nejvyšší soud ovšem ve svých rozhodnutích opakovaně zdůrazňuje, že konkursní řízení vedené podle zákona o konkursu a vyrovnání se člení na několik relativně samostatných fází, z nichž první, přípravná, fáze počíná podáním návrhu na prohlášení konkursu a končí prohlášením konkursu, druhá, realizační, fáze se v době od prohlášení konkursu do podání konečné zprávy správcem konkursní podstaty pojí s přihlašováním pohledávek věřitelů, zjišťováním majetku patřícího do konkursní podstaty a zpeněžováním tohoto majetku a třetí, závěrečná, fáze počínající rozvrhovým usnesením, postihuje vlastní rozvrh výtěžku konkursní podstaty mezi věřitele a zrušení konkursu (srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 208/2003, uveřejněného pod číslem 95/2006 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek nebo důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2917/2007, uveřejněného pod číslem 42/2010 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

V R 52/1998 dále Nejvyšší soud vysvětlil, že po prohlášení konkursu jsou účastníky konkursního řízení úpadce a věřitelé, kteří přihlásili své pohledávky do konkursu. Konkursní věřitelé se účastníky konkursního řízení stávají dnem, kdy jejich přihláška došla soudu (srov. bod XVIII. stanoviska, str. 183 – 184 /359 – 360/). V rozsudku ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3785/2007, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 6, ročník 2010, pod číslem 89, dále Nejvyšší soud doplnil, že přihláška pohledávky do konkursu vedeného na majetek dlužníka podle zákona o konkursu a vyrovnání podaná věřitelem před prohlášením konkursu na majetek dlužníka, nemá žádné právní účinky.

Lze tedy shrnout, že co do určení počátku konkursního řízení pro účely přiznání nároku na přiměřené zadostiučnění ve smyslu § 31a odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. (ve spojení s § 13 odst. 1, větou druhou a třetí, zákona č. 82/1998 Sb.) je v případě konkursního věřitele, který sám nepodal návrh na prohlášení konkursu na majetek dlužníka, rozhodující den, kdy přihláška jeho pohledávky došla soudu (srov. § 20 odst. 1 a 2 ZKV); teprve tímto dnem totiž uplatnil takový věřitel v konkursním řízení nárok (srov. § 7 ZKV), od jehož existence odvozuje právo na přiměřené zadostiučnění.

Soudy nižších stupňů tedy pochybily i tím, že pominuly zvláštní povahu konkursního řízení s přihlédnutím k době, od které v něm úpadcovi (dlužníkovi) věřitelé mohli účinně uplatnit své pohledávky a stát se tak účastníky řízení o své (do konkursu přihlášené) pohledávce a za určující pro počátek celkové doby řízení pokládaly (nesprávně) již den podání návrhu na konkurs dlužníkem (15. 7. 1996).

V. K určení konce doby konkursního řízení rozhodné pro posouzení přiměřenosti celkové délky konkursního řízení.

Ohledně skončení řízení uzavřel Nejvyšší soud v R 58/2011 (str. 365 /595/), že konečným okamžikem řízení je okamžik nabytí právní moci posledního rozhodnu-

tí, které bylo v daném řízení vydáno. Takto formulovaný úsudek předjímá trvalý (probíhající) řízení a neváže se k rozhodnutím, jež soud v dané věci dodatečně vydal (např. o soudním poplatku) po pravomocném skončení řízení.

Z ustanovení § 44 ZKV, ve spojení s ustanovením § 45 odst. 1 ZKV (v rozhodném znění), se podává, že konkursní řízení končí zrušením konkursu (srov. dále v literatuře např. Steiner, str. 247 nebo Zoulík, str. 200 – 201). Pro úpadcův konkurs přitom v době jeho zrušení platilo pravidlo obsažené v ustanovení § 44 odst. 5, věť druhé, ZKV (zavedené s účinností od 1. 5. 2000 zákonem č. 105/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), podle kterého zánik účinků prohlášení konkursu (§ 14) nastane s právní mocí usnesení o zrušení konkursu, nerozhodne-li soud jinak.

Nicméně, k naplnění cíle sledovaného účastí přihlášeného konkursního věřitele v konkursním řízení vedeném na majetek úpadce dochází v případě, že zrušení konkursu předcházelo vydání rozvrhového usnesení (§ 30 ZKV) a že ke zrušení konkursu následně došlo (jako v této věci) po splnění rozvrhového usnesení (§ 44 odst. 1 písm. b/ ZKV), již tím, že správce konkursní podstaty úpadce splnil pravomocné rozvrhové usnesení (proti němuž nebyly podány opravné prostředky), tedy, že vyplatil tímto usnesením určené částky úpadcovým věřitelům. Po tomto okamžiku, tedy poté, co mu správce konkursní podstaty vyplatil částku určenou pravomocným rozvrhovým usnesením, již konkursní věřitel nemůže s vlastním rozhodnutím, jímž se končí konkursní řízení (s rozhodnutím o zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení), spojovat žádná očekávání co do možného (dalšího) uspokojení jeho pohledávky nad rámec splněného rozvrhu.

Pro určení konce doby konkursního řízení rozhodné pro posouzení přiměřenosti celkové délky konkursního řízení je tedy u konkursního věřitele podstatné, kdy správce konkursní podstaty úpadce vůči němu splnil pravomocné rozvrhové usnesení, nikoli to, kdy byl konkurs formálně ukončen vydáním usnesení o zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení.

Také v tomto ohledu tedy soudy nižších stupňů pochybily, jelikož dobu splnění rozvrhového usnesení vůči žalobci nezkoumaly (ze skutkových závěrů soudu lze pouze odhadnout, že tento okamžik musel nastat mezi 19. 3. 2008, kdy nabylo právní moci rozvrhové usnesení a 18. 12. 2008, kdy správce konkursní podstaty podal konkursnímu soudu návrh na zrušení konkursu po splnění rozvrhového usnesení).

VI. K posouzení přiměřenosti celkové délky konkursního řízení.

S přihlédnutím k závěrům formulovaným výše se soudům nabízelo posouzení přiměřenosti celkové délky konkursního řízení vymezené úsekem, jenž má svůj počátek v datu 27. 3. 1998 (respektive 29. 4. 1998), zmíněném jako datum žalobcovy přihlášky pohledávky a konec v době mezi 19. 3. 2008 a 18. 12. 2008 (kdy muselo dojít ke splnění rozvrhového usnesení i vůči žalobci).

Jak Nejvyšší soud vysvětlil v R 58/2011 (str. 367 – 368 /597 – 598/), při posouzení přiměřenosti délky řízení se vychází z kritérií, která jsou obdobným způsobem

hodnocena i při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění. Těmito kritérii jsou: a) složitost případu, b) chování poškozeného, c) postup příslušných orgánů, d) význam předmětu řízení pro poškozeného. Tamtéž Nejvyšší soud zdůraznil, že od obecného pravidla, že přiměřenost délky řízení je nutno posuzovat vždy ve vztahu ke konkrétním okolnostem individuálního případu, je nutno odlišit ty situace, v nichž zákon soudu či jinému orgánu veřejné moci ukládá povinnost provést určitý úkon či vydat určité rozhodnutí ve stanovené lhůtě či klade důraz na jeho rychlý postup. K tomu dodal, že v těchto případech samozřejmě platí zásada speciality – tam, kde zákon stanoví lhůtu pro určitý úkon soudu či pro vydání rozhodnutí, neuplatní se obecná úvaha o přiměřenosti celkové doby řízení.

Podle ustanovení § 14a odst. 2 ZKV správce je povinen předložit soudu konečnou zprávu do osmnácti měsíců od prohlášení konkursu, pokud soud v rozhodnutí o prohlášení konkursu nestanovil jinou přiměřenou lhůtu. Lhůtu 18 měsíců i lhůtu stanovenou soudem může soud prodloužit, odůvodňují-li to okolnosti případu.

Toto ustanovení bylo vtěleno do zákona o konkursu a vyrovnání novelou provedenou s účinností od 1. 4. 1998 zákonem č. 12/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, přičemž podle článku II bodu 1. uvedeného zákona platilo i pro konkursní řízení zahájená před jeho účinností (s tím, že právní účinky úkonů, které nastaly dříve, zůstávají zachovány).

V usnesení o prohlášení konkursu na majetek úpadce vydaném před 1. 4. 1998 (konkrétně 12. 3. 1998) konkursní soud logicky nemohl určit správci konkursní podstaty „jinou přiměřenou lhůtu“ k podání konečné zprávy ve smyslu § 14a odst. 2 ZKV (označené ustanovení platilo od 1. 4. 1998), takže v dotčeném konkursním řízení běžela zákonem stanovená lhůta 18 měsíců k podání konečné zprávy. Stanovení (této) jednotné lhůty (v § 14a odst. 2 ZKV) vycházelo z průměrného rozsahu a složitosti konkursního řízení, přičemž v literatuře nebylo pochyb o tom, že v jednotlivých případech se tato lhůta může jevit jako příliš krátká nebo naopak jako příliš dlouhá. „Okolnostmi případu“ odůvodňujícími prodloužení lhůty k podání konečné zprávy konkursním soudem se přitom rozumí jak důvody objektivní (spočívající zejména v tom, že věc se ukáže složitější, než bylo předpokládáno při prohlášení konkursu), tak důvody subjektivní (spočívající např. v překážkách na straně správce konkursní podstaty, v procesních komplikacích věci apod.); srov. v literatuře např. opět Zoulík, str. 111.

Jak plyne ze závěrů shora, podáním konečné zprávy správcem konkursní podstaty se uzavírá druhá, realizační, fáze konkursního řízení, která se v době od prohlášení konkursu pojí s přihlašovaním pohledávek věřitelů, zjišťováním majetku patřícího do konkursní podstaty a zpeněžováním tohoto majetku. Jinak řečeno, konečnou zprávu o zpeněžení majetku z podstaty a o vyúčtování své odměny a výdajů předkládá správce konkursní podstaty konkursnímu soudu jako důkaz připravenosti dané konkursní věci na vydání rozvrhového usnesení (srov. § 29 odst. 1 a 2 ZKV).

Úpravou obsaženou v ustanovení § 14a odst. 2 ZKV byla posílena kontrolní (dohlédací) činnost konkursního soudu nad délkou konkursního řízení tak, aby překročení zákonem stanovené (osmnáctiměsíční) nebo konkursním soudem určené (v usnesení o prohlášení konkursu) lhůty k podání konečné zprávy vždy bylo potvrzeno usnesením konkursního soudu o prodloužení lhůty nebo aby tam, kde důvod lhůtu prodloužit neshledá, přijal konkursní soud neprodleně pořádková opatření, jimiž zjedná nápravu proti možným průtahům v této fázi konkursního řízení.

Dovolatelčiny výhrady, podle nichž ovlivňuje rychlost konkursní řízení činnost správce konkursní podstaty, do níž konkursní soud nemá možnost významně zasáhnout v rámci výkonu své dohlédací činnosti, tedy pro danou fázi konkursního řízení neodpovídají ani dikci § 14a odst. 2 ZKV, ani výkladu, jenž k tomuto ustanovení přičinil výše Nejvyšší soud.

Bez zřetele k tomu, zda konkursní soud formálně rozhodl (po uplynutí zákonem předepsané nebo jím určené lhůty) o prodloužení lhůty k podání konečné zprávy, případně i k tomu, zda správce konkursní podstaty pochybil tím, že o prodloužení této pořádkové lhůty nepožádal, však její překročení ještě samo o sobě nevede k závěru, že delší (než ustanovením § 14a odst. 2 ZKV určená) lhůta, ve které nakonec došlo k podání konečné zprávy, je lhůtou nepřiměřenou. Důvody, pro které došlo k překročení lhůty k podání konečné zprávy plynoucí z ustanovení § 14a odst. 2 ZKV, jsou (mají být) zásadně zjištělné z obsahu konkursního spisu, např. z průběžných zpráv o zpeněžování majetku z podstaty podávaných správcem konkursní podstaty – v intencích § 29 odst. 1, věty první, ZKV – soudu a věřitelskému výboru nebo z usnesení o schválení konečné zprávy konkursním soudem (§ 29 odst. 3 ZKV), z něž by (i ve vazbě na určení konkursní odměny správci konkursní podstaty) mělo být patrné, zda správce konkursní podstaty plnil (podle konkursního soudu) své povinnosti řádně a včas.

Úprava obsažená v ustanovení § 14a odst. 2 ZKV (kterou však soudy nevzaly v potaz) tedy sama o sobě nezbavuje soud posuzující přiměřenost délky druhé, realizační, fáze konkursního řízení povinnosti zkoumat tuto otázku s přihlédnutím ke kritériím zmíněným v R 58/2011, tedy k: a) složitosti případu, b) chování poškozeného, c) postupu příslušných orgánů, d) významu předmětu řízení pro poškozeného.

Ad a) složitost případu.

V R 58/2011 Nejvyšší soud vysvětlil (str. 368 – 369 /598 – 599/), že složitost případu (řízení) je jednou z možných objektivních příčin prodloužení řízení. Je zde možno přihlédnout jak k procesním komplikacím, tak i skutkové či hmotněprávní složitosti daného případu. Vždy by se ale mělo přihlížet k tomu, jak si v konkrétním případě počínal rozhodující orgán, neboť obecně platí, že ten by měl mít k dispozici takové procesní nástroje a takové schopnosti, aby se v co nejkratším čase vypořádal i s náročnějším případem.

Složitost řízení zahrnuje ve své konkretizaci jednak počet instancí, v nichž byla věc řešena, a dále složitost věci samu o sobě. Vedle toho je třeba zohlednit i další

okolnosti provázející konkrétní řízení, tedy jednak jeho složitost skutkovou, složitost právního posouzení z hlediska aplikačního i interpretačního a dále samozřejmě musí být uvažována i složitost procesní (procesní aktivita účastníků, četnost a srozumitelnost jejich podání a procesních návrhů, četnost opravných prostředků, výsledky řízení o těchto opravných prostředcích atd.).

V popisované fázi konkursního řízení se jeho složitost může projevit např. ve vazbě na množství v konkursu uplatněných nároků. Jde přitom nejen o počet přihlášených konkursních věřitelů (jinak zpravidla probíhá konkursní řízení, jehož se účastní několik konkursních věřitelů, a jinak konkursní řízení, jehož se účastní několik desítek, stovek nebo tisíc konkursních věřitelů), ale též o četnost nároků na vyloučení věci z podstaty (§ 19 odst. 2 ZKV), pohledávek za podstatou (§ 31 odst. 2 ZKV), nároků na oddělené uspokojení (§ 28 ZKV) a pracovních nároků (§ 31 odst. 3 ZKV); srov. § 31 odst. 1 ZKV. Jak Nejvyšší soud v této souvislosti naznačil již v rozsudku ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. 30 Cdo 687/2010, složitost konkursní věci přímo ovlivňující délku konkursního řízení může být zapříčiněna též četností sporů vyvolaných konkursem (incidenčních sporů), což platí zejména o vylučovacích žalobách, jimiž jsou prosazovány nároky na vyloučení věci z podstaty (§ 19 odst. 2 ZKV) a jejichž trvání zpravidla ovlivňuje i možnost správce konkursní podstaty přikročit ke zpeněžení majetku, jež je předmětem vyloučení a z něž by měli být v konkursu uspokojeni úpadcovi věřitelé (srov. i § 19 odst. 3 ZKV). Obdobně to platí i pro spory o určení existence nebo o úhradu pohledávek za podstatou (§ 31 odst. 2 ZKV) či pracovních nároků (§ 31 odst. 3 ZKV), jejichž trvání může v konkursu (podle rozsahu těchto nároků) bránit přípravě rozvrhu (jež typově vyústuje v předložení konečné zprávy), neboť jde o nároky, které lze uspokojit kdykoli v průběhu konkursního řízení na úkor a před nároky konkursních věřitelů pohledávek první a druhé třídy, jež lze uspokojit jen podle pravomocného rozvrhového usnesení (srov. § 31 odst. 1 ZKV a dále § 32 ZKV). Délka takových sporů sama o sobě ospravedlňuje délku konkursního řízení, jež bez jejich ukončení zpravidla nemůže přejít do své závěrečné fáze (k výjimce srov. § 33 odst. 2 ZKV), nepřiměřená délka takového sporu nebo sporů však může být zprostředkovatě podkladem pro uplatnění práva na přiměřené zadostiučinění i u účastníka konkursní řízení, který nebyl účastníkem takového sporu nebo sporů.

Také v tomto ohledu se soudy nižších stupňů věcí nezabývaly.

Ad b) chování poškozeného.

V R 58/2011 Nejvyšší soud uzavřel (str. 369 – 371 /599 – 601/), že chování poškozeného je subjektivním kritériem, které může na celou délku řízení působit jak negativně, tak i pozitivně. K tomu uvedl, že poškozený jako účastník řízení může přispět k nárůstu jeho délky též svou nečinností (např. nereagováním na výzvy soudu).

Tamtéž dodal, že skutečnost, že účastník využívá svých procesních práv daných mu vnitrostátním právním řádem (podávání opravných prostředků, námitek atd.),

nemůže jít k jeho tíži z hlediska prodloužení délky řízení (když naopak důvodnost podaných opravných prostředků může naznačovat nesprávný úřední postup na straně orgánu veřejné moci, což může být zohledněno jako důvod prodloužení délky řízení spočívající v postupu orgánu veřejné moci), že však na druhou stranu nelze přičítat k tíži státu prodloužení délky řízení v důsledku nutnosti reagovat na návrhy, opravné prostředky nebo námítky účastníků řízení, zvláště jde-li o návrhy, opravné prostředky či námítky zjevně nedůvodné.

K tomu lze pro poměry konkursního řízení uvést, že k jeho prodloužení ve zkoumané fázi konkursního řízení logicky vede i podávání návrhů, opravných prostředků nebo námitek dalších účastníků řízení (stojících mimo vztah poškozeného /konkursního věřitele/ a jeho dlužníka /úpadce/).

Z hlediska skutkových zjištění, z nichž vycházely soudy nižších stupňů, se v této souvislosti pro poměry daného konkursního řízení nabízelo především zhodnocení skutečnosti, že žalobce byl správcem konkursní podstaty vyzván k opravě a doplnění vad své přihlášky z 27. 3. 1998 a z 29. 4. 1998, stejně jako posouzení, zda, případně kdy (v závislosti na možném výsledku sporu vyvolaného popěrným úkonem správce konkursní podstaty) zanikla účast žalobce (coby konkursního věřitele) co do částky 342 818 Kč, ohledně které popřel správce konkursní podstaty žalobcem přihlášenou pohledávku co do výše, respektive zaniklo žalobcem uplatněné a správcem konkursní podstaty popřené právo na oddělené uspokojení pohledávky co do částky 1 632 031,20 Kč.

Ad c) Postup příslušných orgánů.

Postup orgánu veřejné moci během řízení může být podle závěrů obsažených v R 58/2011 (str. 371 /601/) kvalifikován buď jako snaha rozhodnout ve věci v co nejkratším možném čase, a to při zachování zákonem předepsaných procesních postupů, nebo na druhé straně jako bezdůvodná nečinnost, svévole či neschopnost vedoucí ke zbytečným prodlevám ve vyřizování případu (tzv. průtahy v řízení).

Tamtéž Nejvyšší soud vysvětlil, že porušení práva účastníka na přiměřenou délku řízení bude shledáno zejména tam, kde nevydání dřívějšího rozhodnutí bylo zapříčiněno nedodržením procesních pravidel, či tam, kde došlo k jinému pochybení ze strany orgánů veřejné moci (jde např. o delší dobu, která uplynula mezi jednotlivými jednáními či o prodlevy při předávání spisu mezi jednotlivými institucemi).

V R 58/2011 se rovněž uzavírá (srov. str. 372 /602/), že uvedené souvisí též s kritériem složitosti případu a chování poškozeného, když půjde zejména o to, zda příslušný orgán v reakci na vzniklé procesní situace či v souvislosti s chováním účastníků využil či využíval všech jemu dostupných procesních prostředků, zda na podané návrhy reagoval bez prodlení nebo zda sám bez ohledu na chování účastníků řešením vedlejších (marginálních) otázek přispěl k celkové délce řízení.

Pro poměry příslušné fáze zkoumaného konkursního řízení srov. k tomu opět závěry zformulované výše k výkladu ustanovení § 14a odst. 2 ZKV. Z hlediska skutkových zjištění, z nichž vycházely soudy nižších stupňů, se v této souvislosti dále nabízelo především zhodnocení skutečnosti, že první přezkumné jednání proběhlo

(až) 18. 5. 2000 (jež mohla a nemusela být ospravedlněna počtem přihlášených nároků, jakož i četností vad přihlášek).

Také v tomto směru nevycházely úvahy soudů nižších stupňů z konkrétních poměrů daných konkursním řízením, jehož (ne)přiměřenou délku zkoumaly.

Ad d) význam předmětu řízení pro poškozeného.

V R 58/2011 (str. 372 – 373 /602 – 603/) Nejvyšší soud vysvětlil, že význam řízení pro poškozeného je velmi důležitým objektivním kritériem, jemuž je třeba věnovat obzvláště velkou pozornost. Tamtéž dodal, že je možné určitým zobečňujícím postupem kvalifikovat jednotlivé skupiny (druhy) případů, a to podle předmětu řízení, s tím, že při této úvaze hraje tedy roli to, o jaká práva či povinnosti se dané řízení vede a do jaké míry jsou tato práva či povinnosti zpravidla důležitou součástí života jednotlivce. Jde o hledisko obecné, typové, k němuž není třeba vést dokazování, neboť plyne ze samotné podstaty zkoumaných řízení.

V posuzované věci oba soudy kladly ve svých rozhodnutích důraz na „restituční“ povahu žalobcových nároků vůči úpadci (nároků dle zákona č. 229/1991 Sb.). Přitom ovšem přehlédly, že právě povaha konkursního řízení jako řízení, v němž věřitelé hromadně uplatňují své nároky vůči majetku, který tvoří úpadcovu konkursní podstatu a s vědomím, že z tohoto majetku budou uspokojeni jen poměrně (srov. § 2 odst. 3 ZKV), si těmito nároky též vzájemně konkurují, rozhodujícím způsobem snižuje význam tohoto kritéria pro účely posouzení přiměřenosti délky konkursního řízení (i výše případného přiměřeného zadostiučinění).

Oba soudy rovněž pominuly, že zákonodárce (nepochybně se znalostí mechanismů konkursního řízení, jehož kolektivní povaha zásadně neumožňuje urychlit uspokojení individuální pohledávky konkursního věřitele jen proto, jaký význam pro něj tento nárok má) upřednostnil (pozitivně diskriminoval) věřitele s tzv. restitučními nároky již tím, že z nich učinil přednostní věřitele, jejichž pohledávky se uspokojují jako pohledávky první třídy (§ 68 odst. 2 ZKV). S přihlédnutím k pravidlům rozvrhu vyjádřeným v ustanovení § 32 ZKV tak jsou tito konkursní věřitelé uspokojováni vyšší měrou než věřitelé pohledávek druhé třídy.

Z částek uplatňovaných žalobcem v konkursním řízení přitom (jak plyne i ze žaloby) připadlo na restituční nároky (jen) 784 987,20 Kč (uspokojovaných v konkursu jako pohledávka první třídy) a na ostatní nároky 504 226 Kč (uspokojovaných v konkursu jako pohledávka druhé třídy).

Úvaha odvolacího soudu, jenž klade k tíži dovolatelky v řízení o přiznání přiměřeného zadostiučinění za nepřiměřenou délku konkursního řízení, že vůči žalobci nebyl naplněn účel zákona č. 229/1991 Sb., je z pohledu výše řečeného nepřiléhavá (srov. v tomto ohledu ostatně též rozsudek ESLP z 28. 6. 2011, Kroutílkovi a další proti České republice, stížnosti č. 14256/05, č. 15895/05, č. 40461/05, č. 11005/06, č. 13226/06, č. 46575/06 a č. 37054/07).

Z hlediska významu předmětu řízení pro poškozeného je (při posuzování přiměřenosti délky řízení i při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění) podstatná též

hodnota uplatněného peněžitého nároku. S přihlédnutím k výše rozebrané povaze konkursního řízení (v němž se prosazuje princip jen poměrného uspokojení věřitelů) však tuto hodnotu nelze směřovat s nominální výší uplatněného nároku. Jestliže v řízení o přiznání přiměřeného zadostiučinění za porušení práva na přiměřenou délku konkursního řízení nevyjdou najevo skutečnosti, z nichž by bylo možné dovodit, že konkursní věřitel mohl v průběhu konkursního řízení důvodně očekávat vyšší míru uspokojení přihlášené pohledávky, je z hlediska významu předmětu řízení pro tohoto věřitele co do výše peněžitého nároku určující částka, jaké se mu v konkursu dostalo na uspokojení jeho pohledávky.

Také z tohoto pohledu soudy věc nezkoumaly.

Zbývá dodat, že vše, co bylo řečeno výše, platí co do posouzení přiměřenosti délky řízení jen pro druhou, realizační, fázi konkursního řízení.

Kritéria rozebraná výše a podávající se z R 58/2011 pak je nutno použít i na třetí, závěrečnou, fázi konkursního řízení, počínající rozvrhovým usnesením, postihující vlastní rozvrh výtěžku konkursní podstaty mezi věřiteli a to až do doby, kdy byl žalobce podle rozvrhu uspokojen.

Právní posouzení věci odvolacím soudem, jenž se výše formulovanými zásadami neřídil, tudíž není správné. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil, včetně závislých výroků o nákladech řízení (§ 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

Nebyla-li výše úhrady za poskytnutou zdravotní péči z prostředků veřejného zdravotního pojištění pro určité úhradové období sjednána ve smlouvě ani stanovena právním předpisem, určí ji soud v souladu s § 136 o. s. ř. podle své úvahy. Rozumným a spravedlivým se jeví určení výše úhrady úvahou vycházející z výše příslušné úhrady v předchozím úhradovém období a z poznatků o změnách v relevantních okolnostech, k nimž došlo v mezidobí.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. 32 Cdo 2108/2010) *)

O b v o d n í s o u d pro Prahu 3 rozsudkem ze dne 1. 4. 2009 uložil žalované zaplatit žalobkyni úrok z prodlení z částky 437 431 Kč od 1. 8. 2005 do 5. 12. 2007 v celkové výši 94 482,08 Kč a úrok z prodlení z částky 449 521 Kč od 1. 2. 2006 do 5. 12. 2007 v celkové výši 77 169,79 Kč (výroky pod body I a II), dále uložil žalované zaplatit žalobkyni částku 228 681 Kč s úrokem z prodlení a částku 301 745,49 Kč s úrokem z prodlení (výroky pod body III a IV), co do částky 389 995,51 Kč s úrokem z prodlení žalobu zamítl (výrok pod bodem V) a rozhodl o nákladech řízení (výrok pod bodem VI).

Soud prvního stupně zjistil, že mezi účastníky existoval v letech 2005 a 2006 smluvní vztah založený smlouvami o poskytování a úhradě zdravotní péče z 29. 6. 2001 a 28. 4. 2006, dohody o stanovení výše úhrad však pro toto období uzavřeny nebyly. Ve smlouvách bylo ujednáno, že žalovaná uhradí vyúčtovanou zdravotní péči při dodržení podmínek dohodnutých ve smlouvě a při předání vyúčtování na magnetickém médiu do dvaceti kalendářních dnů ode dne doručení faktury. Žalobkyně předávala vyúčtování poskytnuté zdravotní péče vždy do 10. měsíce po skončení kalendářního pololetí. Za zdravotní péči vyúčtovanou v 1. pololetí 2005 náležely žalobkyni úhrady ve výši 13 849 136 Kč a za zdravotní péči vyúčtovanou ve 2. pololetí 2005 ve výši 14 237 003 Kč (se zaplacením těchto úhrad se žalovaná dostala do prodlení a soud prvního stupně výroky pod body I. a II. přiznal žalobkyni úroky z prodlení).

Soud prvního stupně dovodil, že za zdravotní péči poskytnutou pojištěncům žalované v 1. pololetí 2006 vznikl žalobkyni nárok na úhradu podle vyhlášky Ministerstva zdravotnictví č. 550/2005 Sb., vydané na základě ustanovení § 17 odst. 11 písm. b) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (dále též jen „zákon č. 48/1997 Sb.“), ve znění účinném do 31. 3. 2006. Zdůraznil, že tato vyhláška byla s účinností od 1. 4. 2006 novelizována vyhláškou č. 101/2006 Sb., podle jejížch přechodných ustanovení v článku II bodu 3 je třeba úhradu za celé 1. pololetí roku 2006 vypočíst podle ustanovení § 3 vyhlášky č. 550/2005 Sb., ve znění vyhlášky č. 101/2006 Sb., přičemž postup pro výpočet paušální sazby je stanoven v příloze č. 2 této vyhlášky ve

výši 105 % celkové úhrady náležející zdravotnickému zařízení za referenční období, tj. za 1. pololetí roku 2005. Skutečnosti odůvodňující uplatnění regulačních omezení neshledal a uzavřel, že žalobkyně má za toto období právo na úhradu ve výši 14 541 592,80 Kč, náleží jí tedy doplatek ve výši 228 681 Kč.

Soud prvního stupně dále konstatoval, že pro 2. pololetí 2006 nebyla vydána vyhláška, jež by stanovila výši úhrad zdravotní péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění, zákonem č. 117/2006 Sb. bylo s účinností od 30. 5. 2006 zrušeno ustanovení § 17 odst. 7 zákona č. 48/1997 Sb. a pro uvedené období žádné zákonné ustanovení neřeší situaci, kdy nedojde k uzavření dohody o výši úhrad. V situaci, kdy pro rozhodné období chybí právní úprava, shledal adekvátním postup „v souladu s do té doby běžnou praxí“, tj. podle ustanovení § 17 odst. 7 zákona č. 48/1997 Sb., ve znění účinném do 30. 5. 2006, na jehož základě je třeba úhradu provést podle vyhlášky č. 550/2005 Sb., ve znění vyhlášky č. 101/2006 Sb., ve výši 105 % celkové úhrady náležející zdravotnickému zařízení za referenční období, tj. za 2. pololetí roku 2005. Na základě toho dospěl k závěru, že žalobkyně má za toto období právo na úhradu ve výši 14 948 853,15 Kč, náleží jí tedy doplatek ve výši 301 754,49 Kč.

K odvolání obou účastníků **M ě s t s k ý s o u d** v Praze rozsudkem ze dne 11. 11. 2009 rozsudek soudu prvního stupně v přisuzujících výrocích pod body III a IV a ve výroku o nákladech řízení potvrdil (výrok pod bodem I), řízení o odvolání žalobkyně zastavil (výrok pod bodem II) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok pod bodem III).

Odvolací soud vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně a ztožnil se též s jeho právním posouzením, jež shledal v souladu s judikatorními závěry Nejvyššího soudu a Ústavního soudu. Dovodil, že zákonodárce nereagoval dostatečně pružně tak, aby poskytovatelům zdravotní péče před zahájením konkrétního zúčtovacího období byla známa výše očekávané úhrady, a že již samotný tento postup diskriminuje poskytovatele zdravotní péče, „kdy nemůže obstát argument žalované, že se případně bude jednat o zálohové platby za poskytnutou péči“. Zdůraznil, že „pro odměňování za rok 2005 a 1. pololetí i 2. pololetí roku 2006 bylo nutno při nedostatku pregnantní právní úpravy vycházet z ustanovení § 17 odst. 7 zákona č. 48/1997 Sb., ve znění účinném do 30. 5. 2006, ve spojení s prováděcími předpisy, a stanovit úhradu za poskytnutou zdravotní péči ve výši 105 % paušální sazby za ošetřovací den v příslušném období ve srovnání s předchozím referenčním obdobím (vždy stejné pololetí předchozího roku)“.

Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná dovoláním, podle dovolací argumentace toliko ve výroku pod bodem I, dovozujíc jeho přípustnost z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu a namítajíc, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci a je tudíž dán dovolací důvod stanovený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Zásadní právní význam zakládající přípustnost dovolání spatřovala v řešení otázky dovolacím soudem dosud neřešené, jak mělo být postupováno při výpočtu výše úhrady zdravotnickému zařízení za zdravot-

ní péči poskytnutou pojištěncům dovolatelky v obdobích 1. a 2. pololetí roku 2006, a dále v otázce aplikace vyhlášky č. 550/2005 Sb.

Dovolatelka především namítla, že napadeným rozhodnutím byl porušen zákaz pravé retroaktivity. Zdůraznila, že novelou vyhlášky č. 550/2005 Sb., jež stanovila výši úhrad pro období 1. pololetí 2006, provedenou s účinností od 1. 4. 2006 vyhláškou č. 101/2006 Sb., byl zásadně změněn způsob úhrady za poskytnutou zdravotní péči, přičemž se tak stalo v průběhu úhradového období. Vyjádřila názor, že nárok na úhradu zdravotní péče vzniká zdravotnickému zařízení v okamžiku jejího poskytnutí, a zdůraznila, že platby úhrad zasílá zdravotnickým zařízením měsíčně. Z toho dovozuje, že nárok na úhradu zdravotní péče poskytnuté v 1. čtvrtletí roku 2006 vznikl žalobkyni ještě za účinnosti předchozí právní úpravy, tj. vyhlášky č. 550/2005 Sb. ve znění účinném do 31. 3. 2006, a že tyto nároky by se proto měly i po přijetí nové právní úpravy řídit právní úpravou předchozí. Ústavně konformní řešení shledává v aplikaci vyhlášky č. 550/2005 Sb. ve znění účinném do 31. 3. 2006 pro výpočet úhrady zdravotní péče poskytnuté v 1. čtvrtletí 2006 a vyhlášky č. 550/2005 Sb. ve znění vyhlášky č. 101/2006 Sb. pro výpočet úhrady zdravotní péče poskytnuté ve 2. čtvrtletí 2006. Podpůrně poukázala na to, že vyhláška č. 619/2006 Sb. stanovila výši úhrady za zdravotní péči poskytnutou v roce 2007 formou paušální sazby za den hospitalizace ve výši 103 % paušální sazby za ošetřovací den náležející zdravotnickému zařízení v 1. čtvrtletí 2006.

Dovolatelka zpochybnila též způsob určení výše úhrady zdravotní péče za 2. pololetí 2006. Namítla, že odvolací soud se postupem odpovídajícím ustanovení § 17 odst. 7 zákona č. 48/1997 Sb., ve znění účinném do 30. 5. 2006, dostal do rozporu s úmyslem zákonodárce, jenž s účinností od 1. 6. 2006 princip aplikace předchozích cen bodu a výši úhrad v situaci, kdy pro další úhradová období není vydána nová vyhláška, ze zákona vypustil. Argumentovala též, že i tak by ostatně měla zůstat v platnosti původní výše úhrad a nikoliv původní pravidla pro výpočet úhrad, neboť ustanovení § 17 odst. 7 zákona č. 48/1997 Sb., ve znění účinném do 31. 3. 2006, nehovoří o aplikaci předchozích vyhlášek, ale o výši úhrad. Zdravotnickému zařízení by proto měla být vyplacena stejná úhrada, jako mu byla vyplacena v 1. pololetí 2006. Dovolatelka je přesvědčena, že řešení přijaté soudy nižších stupňů nemá oporu v právních předpisech ani ve smlouvě a že možným řešením je buď analogická aplikace ustanovení § 40 odst. 2 zákona č. 48/1997 Sb. anebo stanovení výše úhrady s využitím institutu ceny obvyklé.

Dovolatelka navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v napadené části zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalobkyně navrhla, aby dovolání bylo zamítnuto. Zpochybnila především námitky dovolatelky stran pravé retroaktivity; podle jejího tvrzení dovolatelka neplatila úhrady za zdravotní péči podle té či oné vyhlášky, ale toliko měsíční zálohy, jejichž výši sama stanovila. Argumentovat podle jejího názoru nelze ani úmyslem zákonodárce, jestliže v důsledku neúplné právní úpravy nebylo možné pro 2. pololetí 2006

vydat vyhlášku ani výši úhrad odvodit z dosavadní výše. Postup zvolený odvolacím soudem shledává žalobkyně souladným s principem spravedlnosti a též s úvahou dovolatelky o ceně obvyklé.

Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Po zjištění, že dovolání bylo podáno ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou (účastníkem řízení) zastoupenou advokátem, jímž bylo dovolání též sepsáno (§ 241 odst. 1, 4 o. s. ř.), se Nejvyšší soud zabýval nejdříve otázkou, zda je dovolání v této věci přípustné.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.). Protože napadený rozsudek odvolacího soudu je rozsudkem potvrzujícím a protože rozhodnutí soudu prvního stupně nepředcházelo rozhodnutí, jímž by tento soud rozhodl jinak a jež by bylo zrušeno odvolacím soudem, může být dovolání přípustné jen při splnění předpokladů stanovených v § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. (zrušeném nálezem Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, ke dni 31. 12. 2012), tj. jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241 odst. 3 se nepřihlíží (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Nejvyšší soud shledal napadené rozhodnutí zásadně významným po právní stránce a tudíž dovolání přípustným, neboť dovolatelkou zpochybněný postup odvolacího soudu při aplikaci nové právní úpravy nerespektuje ustálené judikatorní závěry Nejvyššího soudu a Ústavního soudu v otázce pravé retroaktivity právních norem a postup při stanovení výše úhrady za poskytnutou zdravotní péči při absenci příslušné smluvní a zákonné úpravy nebyl v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud řešen.

Dovolání je důvodné.

Podle ustanovení § 17 zákona č. 48/1997 Sb., ve znění účinném od 30. 3. 2005 do 31. 3. 2006, za účelem zajištění věcného plnění při poskytování zdravotní péče pojištěncům uzavírají Všeobecná zdravotní pojišťovna a ostatní zdravotní pojišťovny, zřízené podle zvláštního zákona, smlouvy se zdravotnickými zařízeními o poskytování zdravotní péče (odstavec 1, věta první). Hodnoty bodu a výše úhrad zdravotní péče hrazené ze zdravotního pojištění se dohodnou v dohodovacím řízení zástupců Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky a ostatních zdravotních pojišťoven a příslušných profesních sdružení poskytovatelů jako zástupců smluvních zdravot-

nických zařízení (odstavec 5, věta první). Nedojde-li dohodovací řízení k výsledku do šedesáti dnů před skončením období, pro které byly sjednány ceny bodu a sjednány nebo stanoveny výše úhrad hrazené zdravotní péče včetně regulačních omezení, zůstávají v platnosti a) ceny bodu sjednané v rámci platné regulace cen i po skončení období, na které byly sjednány, b) výše úhrad včetně regulačních omezení i po skončení období, na které byly sjednány nebo stanoveny, do doby, než dohodovací řízení sjedná nové výše úhrad včetně regulačních omezení, nebo do doby, než Ministerstvo zdravotnictví stanoví nové výše úhrad včetně regulačních omezení pro kalendářní pololetí vyhláškou (odstavec 7).

Podle ustanovení § 3 vyhlášky č. 550/2005 Sb., kterou se stanoví výše úhrad zdravotní péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění, včetně regulačních omezení, pro 1. pololetí 2006, výše úhrady zdravotní péče v odborných léčebných ústavech, léčebnách dlouhodobě nemocných a ve zdravotnických zařízeních vykazujících ošetrovací den č. 00005 podle seznamu výkonů se pro 1. pololetí 2006 stanoví paušální sazbou (odstavec 1). Postup výpočtu paušální sazby podle odstavce 1 a regulační omezení se stanoví v příloze č. 2 k této vyhlášce (odstavec 2). Zdravotní pojišťovna poskytne zdravotnickému zařízení měsíční úhradu ve výši 103 % z jedné šestiny úhrady poskytnuté v referenčním období (odstavec 3). Podle přílohy č. 2 této vyhlášky se paušální sazba stanoví ve výši 103 % paušální sazby za ošetrovací den náležející zdravotnickému zařízení v 1. pololetí 2005 podle vyhlášky č. 50/2005 Sb., vynásobené koeficientem změny příjmů a výdajů zdravotní pojišťovny v souvislosti s migrací pojištěnců.

Vyhláškou č. 101/2006 Sb. ze dne 20. 3. 2006, která nabyla účinnosti dne 1. dubna 2006, byla vyhláška č. 550/2005 Sb. změněna mimo jiné tak, že § 3 odstavec 3 zní: „Zdravotní pojišťovna poskytne zdravotnickému zařízení měsíční úhradu ve výši 105 % z jedné šestiny úhrady náležející zdravotnickému zařízení v referenčním období.“, že příloha č. 2, první věta, zní: „Paušální sazba se stanoví ve výši 105 % celkové úhrady náležející zdravotnickému zařízení v 1. pololetí 2005 za zdravotní péči poskytnutou, vykázanou a zdravotní pojišťovnou uznanou v referenčním období, kterým je odpovídající kalendářní pololetí minulého roku, po vypořádání smluvně dohodnutých regulací, s výjimkou regulačního mechanismu na objem předepsaných léčivých přípravků a zdravotnických prostředků, vynásobené koeficientem změny příjmů a výdajů zdravotní pojišťovny v souvislosti s migrací pojištěnců.“ Článek II vyhlášky obsahuje přechodná ustanovení, podle jejichž bodu 1. pro výpočet celkové úhrady za 1. pololetí 2006 podle § 4, 5, 8, 9, 11, pro výpočet paušální sazby podle přílohy č. 1, přílohy č. 2, pro výpočet maximální úhrady podle přílohy č. 5 a pro výpočet paušální sazby podle přílohy č. 6 se použije koeficient příjmů a výdajů zdravotní pojišťovny v souvislosti s migrací pojištěnců stanovený touto vyhláškou, podle jejichž bodu 2. pro výpočet paušální sazby a měsíční úhrady podle přílohy č. 1 se použije koeficient stabilizace stanovený touto vyhláškou a podle jejichž bodu 3. jiný způsob úhrady zdravotní péče v 1. pololetí 2006, než je

stanoven vyhláškou č. 550/2005 Sb., ve znění této vyhlášky, je možný, pokud se na takovém způsobu úhrady zdravotní pojišťovna se zdravotnickým zařízením dohodnou a pokud zdravotnické zařízení prokáže, že použití způsobu úhrady stanoveného vyhláškou č. 550/2005 Sb., ve znění této vyhlášky, by snížilo rozsah a dostupnost jí poskytované zdravotní péče. Postup podle věty první nelze použít, pokud by tím došlo k nedodržení zdravotně pojistného plánu zdravotní pojišťovny.

Podle přílohy č. 1, článku B) bodu 1. písm. b) vyhlášky č. 619/2006 Sb., kterou se stanoví hodnoty bodu, výše úhrad zdravotní péče hrazené ze zdravotního pojištění a regulační omezení objemu poskytnuté péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění pro rok 2007, výše paušální sazby za jeden den hospitalizace se stanoví ve výši 103 % paušální sazby za ošetřovací den náležející zdravotnickému zařízení v prvním čtvrtletí 2006.

V prvé řadě je třeba zdůraznit, že úvahy odvolacího soudu, založené na absenci právní úpravy výše úhrady za poskytnutou zdravotní péči, rozhodně nelze vztáhnout na obě pololetí roku 2006 (či dokonce též na rok 2005), jak se mylně domnívá tento soud, nýbrž toliko na 2. pololetí roku 2006. Odvolací soud jako by přehlédl, že spor o výši úhrady za 1. pololetí roku 2006 nepramení z nedostatku právní úpravy – byla tu přeci „úhradová“ vyhláška č. 550/2005 Sb., nýbrž z neshody v otázce účinků novely tohoto předpisu provedené vyhláškou č. 101/2006 Sb. na úhradu za zdravotní péči poskytnutou v prvních třech měsících roku 2006, a posouzením této otázky se přes výslovné výhrady uplatněné v odvolání vůbec nezabýval. Příslušné právní posouzení nelze nalézt ani v obecném odkazu odvolacího soudu na správné závěry soudu prvního stupně, neboť ten sice problematiku vztahující se k 1. pololetí roku 2006 řešil, nikoliv však uspokojivě. Vyslovil totiž závěr, že podle článku II bodu 3 přechodných ustanovení vyhlášky č. 101/2006 Sb. je třeba úhradu za celé 1. pololetí roku 2006 vypočítat podle ustanovení § 3 vyhlášky č. 550/2005 Sb. ve znění této novely, aniž provedl výklad tohoto přechodného ustanovení v intencích ustálené judikatury Ústavního soudu a Nejvyššího soudu (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97, uveřejněný pod číslem 163/1997 Sbírkou nálezů a usnesení Ústavního soudu). V posuzované věci je vytčena neúplnost právního posouzení o to významnější, že při výkladu přechodných ustanovení vyhlášky č. 101/2006 Sb. bylo nezbytné věnovat zvláštní pozornost jeho ústavní konformitě a důsledně respektovat zákaz pravé retroaktivity právního předpisu (srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 30. 6. 2005, sp. zn. II. ÚS 444/03, uveřejněný pod číslem 134/2005 Sbírkou nálezů a usnesení Ústavního soudu).

Právní teorie i praxe rozeznává zpětnou účinnost (retroaktivitu) pravou a nepravou. O pravou zpětnou účinnost (retroaktivitu) jde tehdy, jestliže se novým právním předpisem má řídit vznik právního vztahu a nároků účastníků z tohoto vztahu také v případě, kdy právní vztah nebo nároky z něj vyplývající vznikly před účinností nového právního předpisu. Nepravá zpětná účinnost (retroaktivita) znamená, že novým právním předpisem se sice mají řídit i právní vztahy, vzniklé před jeho účinnos-

tí, avšak až ode dne jeho účinnosti; samotný vznik těchto právních vztahů a nároky z těchto vztahů, vzniklé před účinností nového právního předpisu, se spravují dosavadní právní úpravou. Zatímco nepravá zpětná účinnost je z hlediska požadavků na právní stát akceptovatelná, pravá retroaktivita přípustná není (srov. např. náleží pléna Ústavního soudu ze dne 24. 5. 1995, uveřejněný pod číslem 164/1995 Sb.). Zákaz pravé zpětné účinnosti právních předpisů je komponentem principu právní jistoty a ochrany důvěry účastníků právních vztahů, náležejícím k definičním znakům právního státu, a pro oblast vztahů soukromého práva jej lze dovodit z článku 1 Ústavy České republiky (srov. k tomu např. náleží pléna Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96, uveřejněný pod číslem 63/1997 Sb., a rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněná pod čísly 70/2000, 34/2001 a 35/2006 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

V souzené věci nelze přehlédnout, že zodpovězení otázky, zda by aplikací vyhlášky č. 550/2005 Sb. ve znění novely provedené vyhláškou č. 101/2006 Sb. při určení výše úhrady za zdravotní služby poskytnuté v celém období 1. pololetí roku 2006 došlo k porušení zákazu pravé retroaktivity, se odvíjí především od posouzení, zda a kdy – podle smlouvy, popřípadě podle právních předpisů – vznikl (vznikly) žalobkyni nárok (nároky) na úhradu za zdravotní péči poskytnutou v 1. čtvrtletí 2006 a zda tu tedy k 1. 4. 2006, kdy nabyla tato novela účinnosti, již nějaké takové nároky existovaly (nelze přitom ovšem zaměňovat vznik nároku s jeho splatností). Touto otázkou se soudy nižších stupňů nezabývaly. Odvolací soud zmínil sice tzv. zúčtovací období, neřešil však, o jaký časový úsek se podle smlouvy či podle právních předpisů jednalo. Není pak v této souvislosti ani zřejmé, co odvolací soud, ostatně s odkazem na usnesení (nikoliv náleží, jak chybně uvedl) Ústavního soudu ze dne 7. 12. 2006, sp. zn. III. ÚS 312/06, v němž se řeší jiná problematika úhrad za zdravotní péči než v projednávané věci, sledoval úvahou popírající posouzení provedených plateb jako zálohových. Jak správně vnímá žalobkyně, případná povaha plateb žalované jako pouhých záloh by mohla spíše podpořit (toliko podpořit, nikoliv sama o sobě založit) závěr o tom, že k porušení zákazu pravé retroaktivity nedošlo. Zřejmé ostatně není ani to, jakou právní relevanci odvolací soud přiznává úvaze o diskriminačním postupu zákonodárce (jaké právní důsledky s tímto závěrem pojí). Nedostatek v právním posouzení nesanuje ani odkaz na judikaturu, neboť rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2007, sp. zn. 31 Cdo 3142/2006 (uveřejněný pod číslem 37/2008 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek), a usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 1. 1999, sp. zn. I. ÚS 247/98, uveřejněné pod číslem 6/1999 Sbírký náleží a usnesení Ústavního soudu, řeší sice problematiku veřejného zdravotního pojištění, avšak v takových otázkách, které v projednávané věci otevřeně nejsou.

Z popsanych výsledků dovolacího přezkumu je patrné, že právní posouzení, na němž je založeno napadené rozhodnutí v části přisuzující žalobkyni úhradu za zdravotní péči poskytnutou v 1. pololetí roku 2006, je neúplné a tudíž nesprávné a dovolací důvod stanovený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl v tomto rozsahu uplatněn opodstatněně.

Správné však není ani právní posouzení v části vztahující se k úhradě za zdravotní péči poskytnutou ve 2. pololetí roku 2006.

Pochybení spočívá již v samotné aplikaci ustanovení § 17 odst. 7 zákona č. 48/1997 Sb., ve znění účinném do 30. 5. 2006. Odvolací soud patrně přehlédl, že toto ustanovení ve znění účinném do 30. 5. 2006 již upravuje zcela odlišnou problematiku, neboť ke zrušení původního odstavce 7, určujícího řešení pro případ, že výše úhrad za zdravotní péči nebude dohodnuta ani stanovena, došlo zákonem č. 117/2006 Sb. již k 1. 4. 2006. V ustanovení § 17 zákona č. 48/1997 Sb., ve znění účinném od 1. 4. 2006, je způsob stanovení výše úhrad zdravotní péče hrazené ze zdravotního pojištění upraven v odstavci 5, a to tak, že v případě nezdaru dohodovacího řízení bude výše úhrad stanovena vyhláškou Ministerstva zdravotnictví na následující kalendářní rok. Právě taková prováděcí vyhláška však již pro (celý) rok 2006 a tedy pro kritické 2. pololetí roku 2006 vydána nebyla.

Proč je nutno při stanovení výše úhrady za zdravotní péči poskytnutou ve 2. pololetí 2006 vycházet právě z ustanovení § 17 odst. 7 zákona č. 48/1997 Sb., ve znění účinném (správně) do 31. 3. 2006, odvolací soud neuvedl. Závěr jím dovozený, že v situaci předvídané tímto ustanovením je třeba výši úhrady stanovit podle vyhlášky č. 550/2005 Sb., ve znění vyhlášky č. 101/2006 Sb., ve výši 105 % z celkové úhrady náležející zdravotnickému zařízení za 2. pololetí roku 2005, však z toho ustanovení v žádném případě nevyplývá. Dovolatelka důvodně namítá, že postupem odpovídajícím tomuto ustanovení by bylo zachování výše úhrady sjednané či stanovené právním předpisem pro předchozí úhradové období, tedy pro 1. pololetí roku 2006, nikoliv aplikace právního předpisu stanovícího mechanismus určení výše úhrady pro toto období.

Podle dovoláním nezpochybněných závěrů žalobkyni vznikl nárok na úhradu za zdravotní péči poskytnutou pojištěncům dovolatelky ve 2. pololetí roku 2006, výše této úhrady však nebyla sjednána ve smlouvě ani stanovena právním předpisem. Nezbyvá tedy, než aby ji určil soud. Jde o situaci, na niž pamatuje ustanovení § 136 o. s. ř., podle něhož lze-li výši nároku zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec, určí ji soud podle své úvahy. Nejvyšší soud ve své judikatuře zdůrazňuje, že úvaha, podle níž soud podle tohoto ustanovení určuje výši nároku, není úvahou volnou, nýbrž musí vycházet z okolností posuzovaného případu umožňujících učinit určité kvantitativní závěry o výši uplatněného nároku (srov. např. rozsudek ze dne 21. 2. 2008, sp. zn. 32 Odo 871/2006, uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod číslem C 5987, svazek CD-7/2008, či rozsudek ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 23 Cdo 5462/2007, in www.nsoud.cz). V těchto souvislostech se Nejvyššímu soudu jeví postup, který zvolil (byť se jím v dalším neřídil) odvolací soud, tj. nouzové řešení předpokládané předchozí, k 1. 4. 2006 zrušenou právní úpravou, zachovávající beze změny výši úhrad sjednanou nebo stanovenou pro předchozí úhradové období, jako příliš zjednodušující a nenaplňující princip ekvity, jenž se musí prosazovat v rozhodovací činnosti soudů v materiálním

právním státě. Vždyť nakonec zákonodárce opustil toto řešení jako nevhodné právě též z toho důvodu, že podle zkušeností praxe zakonzervování výsledků předchozích období, včetně výše úhrad, nemůže dostatečně reflektovat změny probíhající v jednotlivých segmentech v objemu a kvalitě péče, změnách její struktury a pohybu pojištěnců mezi zdravotními pojišťovnami (srov. důvodovou zprávu k návrhu zákona č. 117/2006 Sb.). Rozumným a spravedlivým se jeví určení výše úhrady úvahou vycházející z výše příslušné úhrady v předchozím úhradovém období a z poznatků o změnách v relevantních okolnostech (srov. především faktory označené v citované důvodové zprávě), k nimž došlo v mezidobí. Protože stanovení okruhu takových okolností, vyhodnocení jejich změn a posouzení významu těchto změn (jejich dopadu) z hlediska přiměřenosti výše úhrad za zdravotní péči se neobejde bez odborných znalostí otázek financování systému veřejné zdravotní péče, nezbude podle názoru Nejvyššího soudu než ustanovit znalce z příslušného oboru.

Je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu není v dovoláním napadené části správné. Nejvyšší soud je proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), v potvrzujícím výroku o věci samé, jakož i v závislém výroku o nákladech odvolacího řízení (§ 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušil. Důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně. Nejvyšší soud proto podle ustanovení § 243b odst. 3, věty druhé, o. s. ř. zrušil v přisuzujících výrocích o věci samé pod body III a IV a ve výroku o nákladech řízení i toto rozhodnutí a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

V případě nároku na náhradu škody na zdraví, jež vznikla v důsledku porušení povinnosti cestovní kanceláře poskytnout řádné plnění sjednané cestovní smlouvou, se prekluzivní lhůta podle § 852i odst. 2 obč. zák. neuplatní, neboť tato lhůta je stanovena pouze pro uplatnění nároku z odpovědnosti za nesplnění či vadné plnění závazků z cestovní smlouvy.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2012, sp. zn. 25 Cdo 271/2012)

O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 1. 4. 2010 uložil žalované společnosti povinnost zaplatit žalobkyni 150 011 Kč s 2% úrokem z prodlení p. a. od 5. 7. 2003 do zaplacení, co do částky 113 283 Kč žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že žalobkyně se na základě cestovní smlouvy zúčastnila v termínu od 8. 10. 2001 do 19. 10. 2001 zájezdu na Kypr, jehož součástí podle smlouvy a všeobecných podmínek byly i tzv. fakultativní výlety, mj. také výlet SAFARI v džípech do přírody. Žalobkyně se na tento výlet přihlásila a jeho cenu zaplatila. V průběhu výletu řidič terénního vozidla, v němž seděla žalobkyně, v nepřiměřené rychlosti najel na větší kámen nebo jiný předmět a žalobkyně ve voze upadla na rám lavice a utrpěla zranění páteře a klíční kosti. Soud dospěl k závěru, že žalovaná odpovídá žalobkyni za škodu na zdraví, která jí vznikla v důsledku úrazu utrpěného na zájezdu pořádaném žalovanou. Žalobkyni přiznal 2400 Kč na bolestném, 2250 Kč na náhradě za ztížení společenského uplatnění a 145 361 Kč na náhradě za ztrátu na výděлку. Požadavek žalobkyně na náhradu za ztrátu na penzijním přípojištění neshledal důvodným s ohledem na zánik nároku v prekluzivní lhůtě dle § 852i odst. 1 a 2 obč. zák. Zájezd skončil dne 19. 10. 2001, žalobkyně tedy měla svůj nárok uplatnit nejpozději dne 19. 1. 2002, uplatnila jej až dne 11. 1. 2003.

K odvolání obou účastníků řízení M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem z 2. 3. 2011 rozsudek soudu prvního stupně změnil ve vyhovujícím výroku tak, že žalobu co do částky 145 361 Kč s příslušenstvím zamítl, jinak jej v tomto výroku potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Ztotožnil se se skutkovým stavem zjištěným soudem prvního stupně i s jeho právním posouzením, odlišně posoudil po právní stránce nárok žalobkyně na náhradu za ztrátu na výděлку. Dospěl k závěru, že odpovědnost žalované za škodu spočívající ve ztrátě na výděлку vyplývá z § 852i obč. zák., a proto žalobkyně měla tento nárok uplatnit ve tříměsíční prekluzivní lhůtě podle uvedeného ustanovení. Bylo jí hned po ukončení zájezdu známo, že je v pracovní neschopnosti a že je poživatelkou dávek nemocenského zabezpečení, a po uplynutí měsíce pracovní neschopnosti jí byla známa i orientační výše ztráty na výděлку, měla tedy nárok v této lhůtě uplatnit, aby nezanikl prekluzí.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., a podává je z důvodu podle § 241a odst. 2

písm. b) o. s. ř. Namítá, že odvolací soud věc nesprávně právně posoudil, a nesouhlasí s jeho názorem, že u práva na náhradu škody na zdraví se uplatní prekluzivní lhůta podle § 852i odst. 2 obč. zák. Ustanovení § 852i odst. 1 a 2 vymezuje objektivní odpovědnost cestovní kanceláře za porušení závazků vyplývajících z uzavřené cestovní smlouvy, avšak prekluzivní lhůtu dle odst. 2 tohoto ustanovení nelze použít na odpovědnost za škodu na zdraví. Právo na náhradu škody na zdraví je právem nadřazeným nároku na „pokoj s vyhlídkou na moře“ a vyžaduje zvýšenou míru právní ochrany, než pouhou tříměsíční reklamační lhůtu. Vzhledem k tomu, že pro nároky na náhradu škody na zdraví není stanovena ani objektivní promlčecí doba, tím méně je možné, aby tyto nároky zanikly ve tříměsíční prekluzivní době. Cestovní smlouva je spotřebitelskou smlouvou ve smyslu ustanovení § 52 a násl. obč. zák. a platí, že v pochybnostech při výkladu smlouvy platí výklad pro spotřebitele příznivější, soud však postupoval opačně, diskriminací spotřebitele. Právní názor odvolacího soudu, který některé složky práva na náhradu škody na zdraví podřadil pod režim prekluze podle § 852i odst. 2 obč. zák. (který se týká nároků z cestovní smlouvy na reklamaci vad) a některé nikoliv, postrádá logické odůvodnění. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d rozhodnutí odvolacího soudu ve výroku, jímž byl rozsudek soudu prvního stupně změněn, zamítl a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení. Ve zbývajících částí dovolání odmítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení, zastoupeným advokátem, napadené rozhodnutí přezkoumal a dospěl k závěru, že dovolání, které je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., je důvodné.

Podle § 852i odst. 1 obč. zák. cestovní kancelář odpovídá zákazníkovi za porušení závazků vyplývajících z uzavřené cestovní smlouvy bez ohledu na to, zda tyto závazky mají být splněny cestovní kanceláří nebo jinými dodavateli služeb cestovního ruchu poskytovaných v rámci zájezdu.

Podle § 852i odst. 2 obč. zák. nesplní-li cestovní kancelář své povinnosti vyplývající z cestovní smlouvy nebo tohoto zákona řádně a včas, musí zákazník uplatnit své právo u cestovní kanceláře bez zbytečného odkladu, nejpozději však do tří měsíců od skončení zájezdu, nebo v případě, že se zájezd neuskutečnil, ode dne, kdy měl být zájezd ukončen podle cestovní smlouvy, jinak právo zaniká.

Zařazení institutu cestovní smlouvy do úpravy podávané občanským zákoníkem bylo odůvodněno mj. vyhověním požadavku na implementaci normy komunitárního práva (konkrétně Směrnice Evropské unie č. 90/314/EHS z roku 1990, o souborných službách pro cestování, pobyty a zájezdy) do českého právního řádu. Smyslem této úpravy je prohloubení právního zajištění klientů cestovních kanceláří. Protože pak z povahy věci, z vymezení předmětu cestovní smlouvy, jímž je zájezd, mimo jiné též

vyplývá, že doprava, ubytování, stravování, resp. další služby, jsou často zajišťovány jinými subjekty (na základě smlouvy mezi nimi a cestovní kanceláří), je třeba vadné splnění těchto služeb přičítat cestovní kanceláři (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 30 Cdo 3577/2006, jež je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu www.nsouid.cz).

Porušení povinnosti cestovní kanceláře poskytnout řádně plnění sjednané cestovní smlouvou může být předpokladem jak odpovědnosti za vady poskytnuté služby, tak i odpovědnosti za škodu, jež následkem tohoto porušení vznikla. Je však třeba rozlišovat nároky plynoucí z odpovědnosti za vadné plnění závazků sjednaných v cestovní smlouvě, jejichž právní režim se v případě porušení cestovní smlouvy řídí ustanovením § 852i obč. zák., a nároky z odpovědnosti za škodu, jež v důsledku porušení těchto závazků vznikla. Nárok na náhradu za ztrátu na výdělků je jedním z dílčích nároků na náhradu škody způsobené na zdraví (§ 445 a násl. obč. zák.) a nejedná se o nárok z odpovědnosti za vady poskytnuté služby, tedy o náhradu za nesplnění závazku z cestovní smlouvy. Nárok poškozeného na náhradu škody, která vznikla v důsledku vadného plnění ze strany jeho smluvního partnera, není podmíněn tím, zda poškozený uplatnil nároky z odpovědnosti za vady (obdobně srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. 26 Cdo 447/2005, rozsudek býv. Nejvyššího soudu uveřejněný pod číslem 4/1981 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). V případě nároků na náhradu škody na zdraví, jež vznikla v důsledku porušení povinnosti poskytnout řádně plnění sjednané cestovní smlouvou, se prekluzivní lhůta podle § 852i odst. 2 neuplatní, neboť tato lhůta je stanovena pouze pro uplatnění nároků z odpovědnosti za nesplnění či vadné plnění závazků z cestovní smlouvy.

Závěr odvolacího soudu, na němž spočívá jeho rozhodnutí o nároku na náhradu škody na zdraví, že nárok žalobkyně na náhradu za ztrátu na výdělků zanikl prekluzí, neboť žalobkyně jej neuplatnila v tříměsíční lhůtě zakotvené v § 852i odst. 2 obč. zák., není správný; prekluzivní lhůta se vztahuje na uplatnění práv z odpovědnosti za vady, nikoliv také na mimosmluvní odpovědnost za škodu.

Jak vyplývá ze shora uvedeného, dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. je naplněn a rozsudek odvolacího soudu v rozsahu, v němž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně, není z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný. Dovolací soud proto rozsudek odvolacího soudu v tomto rozsahu a závislých výrocích zrušil (§ 243b odst. 2, věta za středníkem a § 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

Pokud dovolatelka napadá rozsudek odvolacího soudu též v rozsahu, v němž byl rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé potvrzen, tj. ohledně nároku na bolestné a ztížení společenského uplatnění, není k tomu subjektivně oprávněna, neboť v tomto rozsahu bylo žalobě vyhověno a odvolací soud toto rozhodnutí potvrdil. Dovolací soud proto v tomto rozsahu její dovolání odmítl (§ 243b odst. 5 a § 218 písm. b/ o. s. ř.).

Ustanovení občanského zákoníku o promlčení nelze považovat za ustanovení na ochranu spotřebitele ve smyslu § 262 odst. 4, části první věty za středníkem, obch. zák.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2012, sp. zn. 32 Cdo 3337/2010)

Žalobkyně se žalobou podanou dne 6. 11. 2008 domáhala po žalovaném zaplacení částky 440 000 Kč z titulu ručení za úvěr poskytnutý M. Š. (dále jen „dlužník“).

O k r e s n í s o u d v Hradci Králové rozsudkem ze dne 15. 4. 2009 žalobu o zaplacení částky 440 000 Kč zamítl a rozhodl o nákladech řízení.

Soud prvního stupně vyšel z toho, že žalobkyně poskytla dlužníku úvěr bez určitého účelu ve výši 440 000 Kč na základě smlouvy o úvěru uzavřené 21. 11. 2003 (dále jen „smlouva o úvěru“), v níž se dlužník zavázal úvěr spolu s dohodnutými úroky vrátit v sedmdesáti měsíčních splátkách po 9398 Kč zahrnujících jistinu i úrok. Dlužník úvěr řádně nesplácel, žalobkyně jej proto v souladu čl. VI. odst. 3 písm. e) obecných podmínek K. banky, a. s., pro úvěry občanům, vyzvala, aby splatil celou jistinu a příslušenství prvního pracovního dne následujícího po doručení výzvy, tj. 5. 11. 2004. Splnění závazku dlužníka bylo zajištěno ručením žalovaného do výše 440 000 Kč založeným prohlášením ručitele a dohodou věřitele a ručitele z 21. 11. 2003 o způsobu úhrady závazku (dále jen „prohlášení ručitele“).

Soud prvního stupně dovodil, že na vztah mezi žalobkyní a dlužníkem a též na akcesorický vztah mezi žalobkyní a žalovaným jako ručitelem je nutno aplikovat ustanovení § 262 odst. 4 obch. zák., neboť smlouvou o úvěru byl dlužníkovi poskytnut spotřebitelský úvěr. Námitku promlčení vznesenou žalovaným považoval za důvodnou, maje za to, že ustanovení o promlčecí době upravené v občanském zákoníku je ustanovením směřujícím k ochraně spotřebitele, tedy v jeho prospěch. S odkazem na ustanovení § 101 obč. zák. ve spojení s § 262 odst. 4 obch. zák. uzavřel, že s ohledem na datum doručení výzvy k plnění dlužníku (4. 11. 2004) běžela ode dne následujícího po dni splatnosti závazku (tj. od 6. 11. 2004) tříletá promlčecí doba, která uplynula 6. 11. 2007. Podala-li žalobkyně žalobu 6. 11. 2008, učinila tak po uplynutí promlčecí doby.

K r a j s k ý s o u d v Hradci Králové k odvolání žalobkyně rozsudkem ze dne 25. 2. 2010 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovanému uložil zaplatit žalobkyni částku 440 000 Kč s tím, že tato povinnost zaniká v rozsahu plnění úvěrového dlužníka stanoveného rozhodčím nálezem JUDr. J. B. ze dne 22. 4. 2005 a naopak (první výrok), a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý a třetí výrok).

Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že právní vztah mezi žalobkyní a žalovaným se řídí ustanovením § 303 a násl. obch. zák. upra-

vujících ručení, a to s ohledem na ustanovení § 261 odst. 4 obch. zák. ve spojení s § 261 odst. 3 písm. d) obch. zák., když jde o zajištění závazku ze smlouvy o úvěru uzavřené podle § 497 a násl. obch. zák. Nepřisvědčil však závěrům, že ustanovení § 262 odst. 4 obch. zák. je třeba použít na všechny vztahy podle ustanovení § 261 obch. zák., tedy i na vztahy vzniklé při zajištění, nevyplyvá-li ze znění ustanovení § 262 odst. 4 obch. zák., že by vztahy vzniklé při zajištění byly vyňaty z aplikace ustanovení sloužících k ochraně spotřebitele, a že ustanovení o promlčecí době je třeba považovat za ustanovení směřující k ochraně spotřebitele, protože úprava promlčecí doby v občanském zákoníku je pro dlužníka i ručitele příznivější.

S odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2006, sp. zn. 32 Odo 364/2005, odvolací soud dovedl, že při posouzení námitky promlčení je nutno přihlédnout k ustanovení § 310 obch. zák., podle něhož se právo věřitele vůči ručiteli nepromlčí před promlčením práva vůči dlužníkovi. Přitom promlčení práva věřitele vůči ručiteli lze konstatovat pouze tehdy, je-li nepochybně zjištěno promlčení práva věřitele vůči dlužníku. Závěr o promlčení práva věřitele proti dlužníku musí být založen na zjištění všech rozhodných skutečností, s nimiž zákon spojuje počátek, běh a skončení promlčecí doby. Obsahuje-li obchodní zákoník v ustanoveních § 387 až § 408 kogentní a ucelenou úpravu promlčení, je v obchodních závazkových vztazích vyloučeno použití ustanovení občanského zákoníku o promlčení. Shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že výzva k plnění byla dlužníkovi doručena 4. 11. 2004, dlužník měl tedy splnit závazek následujícího dne, což neučinil a od 6. 11. 2004 začala žalobkyni běžet čtyřletá promlčecí doba, v níž byla jako věřitelka oprávněna domáhat se splnění závazku na žalovaném jako ručiteli. Žaloba byla u soudu podána 6. 11. 2008, tedy v poslední den promlčecí doby, a námitka promlčení není důvodná.

K výši žalované částky odvolací soud uvedl, že z provedených důkazů vyplývá, že zahrnuje jistinu ve výši 311 942,13 Kč a úroky, které představují 243 623,48 Kč, přičemž žalobkyně požaduje částku nižší a úroky z prodlení žalobkyně nepožaduje. S ohledem na rozhodčí nález zavazující dlužníka k plnění byla tato okolnost vyjádřena ve výroku rozsudku.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, odkazuje co do přípustnosti na ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a co do důvodů na ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) a odst. 3 o. s. ř.

Dovolatel nesouhlasí s posouzením námitky promlčení odvolacím soudem. Namítá, že na závazkový vztah mezi věřitelem a ručitelem lze aplikovat ustanovení § 262 odst. 4 obch. zák. i pokud jde o promlčení. Toto ustanovení podle názoru dovolatele přímo ukládá použít ustanovení občanského zákoníku vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem, a jelikož promlčecí doba pro uplatnění práva věřitele jak vůči dlužníkovi, tak vůči ručiteli, je podle občanského zákoníku kratší, než podle obchodního zákoníku, je zřejmé, že právní úprava obsažená v občanském zákoníku je pro spotřebitele výhodnější, tedy je ve prospěch

spotřebitele. Smyslem ochrany spotřebitele je nepochybně vyvážení pozic účastníků závazkového vztahu, kdy na jedné straně vystupuje spotřebitel, nepodnikatel, a na druhé straně podnikatel. Úprava promlčení obsažená v občanském zákoníku klade na podnikatele jako silnější stranu vztahu přísnější požadavek uplatnit právo v kratší tříleté promlčecí době. Dovolatel zdůrazňuje, že v daném případě proto nelze použít ustanovení § 310 obch. zák., neboť promlčení je nutno posoudit jen podle úpravy obsažené v občanském zákoníku.

Dovolatel vyjadřuje přesvědčení, že nárok žalobkyně je nedoložený, nepřezkoumatelný, odporující právním předpisům i judikatuře Nejvyššího soudu. Výše úroků z prodlení byla „stanovena“ na 25 % a tyto úroky z prodlení byly počítány jak z dlužné jistiny po splatnosti, tak z úroků po splatnosti. Odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Odo 873/2006 ze dne 30. 10. 2008 (jde o rozhodnutí uveřejněné pod číslem 87/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), uvádí, že u spotřebitelských smluv může být výše úroků z prodlení maximálně v zákonné výši, tj. v souladu s ustanovením § 517 obč. zák. Žalobkyně neoprávněně požaduje zaplacení úroků z prodlení ze smluvních úroků po splatnosti, přestože nárok na zaplacení úroku z prodlení vzniká pouze při prodlení se zaplacením jistiny, nikoliv při prodlení se zaplacením příslušenství pohledávky; smluvené úroky se nestávají součástí jistiny, a proto se neúročí. V té souvislosti poukazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2004, sp. zn. 35 Odo 101/2002 (jde o rozhodnutí uveřejněné pod číslem 5/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Kdyby žalobkyně „účtovala“ dlužníkovi úroky z prodlení v zákonné výši a pouze z dlužné jistiny, dluh by musel být nižší a fakticky již splacen v mnohem větší míře. Ze specifikace pohledávky předkládané žalobkyní v průběhu řízení není podle dovolatele zřejmé, zdali plnění nezapočítává na úrok z prodlení v nezákonné výši a na úrok z prodlení ze smluvních úroků. Žalobkyně přitom předložila k prokázání svých tvrzení o výši dluhu pouze interní doklady banky, ze kterých není možné výši dluhu „věrohodně přezkoumat“. Odvolací soud z těchto listin nekriticky vycházel, ač měla žalobkyně předložit historický vývoj dluhu a specifikaci vymožených plateb včetně vyčíslení, na jaké nároky žalobkyně byly platby započteny.

Dovolatel navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobkyně považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné a navrhuje dovolání zamítnout.

Nejvyšší soud dovolání proti měnícímu výroku odvolacího soudu ve věci samé zamítl, ve zbývajícím rozsahu dovolání odmítl.

Z o d ů v o d ň ě n í :

Dovolatel napadá rozsudek odvolacího soudu výslovně ve všech výrocích, tedy i ve výrocích o nákladech řízení. V této části není dovolání přípustné, když z ustanovení § 237 až § 239 o. s. ř. jeho přípustnost dovodit nelze (k tomu srov. např.

rozhodnutí uveřejněné pod číslem 4/2003 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Nejvyšší soud proto dovolání v tomto rozsahu podle ustanovení § 243b odst. 5, věty první, a § 218 písm. c) o. s. ř. odmítl.

Dovolání proti měnícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.; není však důvodné.

Nejvyšší soud přezkoumal rozhodnutí odvolacího soudu, jsa vázán uplatněnými dovolacími důvody včetně toho, jak je dovolatel obsahově vymezil (srov. § 242 odst. 3, větu první, o. s. ř.).

Posoudit, zda napadený rozsudek je se zřetelem k uplatněnému dovolacímu důvodu podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. správný, znamená z pohledu dovolacích námitek podrobit dovolacímu přezkumu právní závěr odvolacího soudu, že ručitelský závazek osoby, kterou lze považovat za spotřebitele, zajišťující závazek dlužníka – spotřebitele, ze smlouvy o úvěru se řídí, včetně promlčení, obchodním zákoníkem.

Podle ustanovení § 261 obch. zák. touto částí zákona se řídí bez ohledu na povahu účastníků závazkové vztahy ze smlouvy o prodeji podniku nebo jeho části (§ 476), smlouvy o nájmu podniku (§ 488b), zástavní právo k obchodnímu podílu (§ 117a), smlouvy o úvěru (§ 497), . . . (odstavec 3 písm. d/). Touto částí zákona se řídí i vztahy vzniklé při zajištění plnění závazků v závazkových vztazích, jež se řídí touto částí zákona podle předchozích odstavců (odstavec 4).

Podle ustanovení § 262 odst. 4 obch. zák. ve vztazích podle § 261 nebo podobných obchodnímu zákoníku dohodou podle odstavce 1 se použijí, nevyplývají z tohoto zákona nebo ze zvláštních právních předpisů něco jiného, ustanovení této části na obě strany; ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele je však třeba použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem. Smluvní strana, která není podnikatelem, nese odpovědnost za porušení povinností z těchto vztahů podle občanského zákoníku a na její společné závazky se použijí ustanovení občanského zákoníku.

Podle ustanovení § 397 obch. zák. nestanoví-li zákon pro jednotlivá práva jinak, činí promlčecí doba čtyři roky.

Ustanovení § 392 odst. 1, věta první, obch. zák. určuje, že u práva na plnění závazku běží promlčecí doba ode dne, kdy měl být závazek splněn nebo mělo být započato s jeho plněním (doba splatnosti).

Podle ustanovení § 101 obč. zák. pokud není v dalších ustanoveních uvedeno jinak, je promlčecí doba tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé.

V projednávané věci vznikl závazek dlužníka ze smlouvy o úvěru uzavřené podle ustanovení § 497 obch. zák., jež je podle ustanovení § 261 odst. 3 písm. d) obch. zák. tzv. absolutním obchodem, který se řídí bez ohledu na povahu účastní-

ků ustanoveními části třetí obchodního zákoníku. I přes svou povahu výlučného obchodního závazku je však smlouva o úvěru s ohledem na skutečnost, že dlužník jako jedna ze stran této smlouvy nebyl podnikatelem, smlouvou spotřebitelskou ve smyslu § 52 a násl. obč. zák., a proto se uplatní ustanovení § 262 odst. 4 obch. zák., jak je výše citováno.

Odpověď na otázku, zda ručitelský závazek ke smlouvě o úvěru uzavřené mezi bankou a spotřebitelem se řídí občanským nebo obchodním zákoníkem, vyplývá jednoznačně z ustanovení § 261 odst. 4 a § 262 odst. 4, části první věty před středníkem, obch. zák. a závěr odvolacího soudu je proto správný.

Zásadní otázkou tak je posoudit, zda úprava promlčení obsažená v občanském zákoníku v § 101 a násl. je právě těmi jinými ustanoveními směřujícími k ochraně spotřebitele, která měl zákonodárce při zavedení ustanovení § 262 odst. 4, části věty první za středníkem, obch. zák. do našeho právního řádu na zřeteli. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že nikoliv. Ustanovení § 262 odst. 4 obch. zák. bylo převzato do právního řádu České republiky zákonem č. 370//2000 Sb., kterým se mění obchodní zákoník, účinným od 1. 1. 2001 (současné podoby nabylo zákonem č. 501/2001 Sb., kterým se mění obchodní zákoník, účinným od 31. 12. 2001), v souvislosti s požadavky Směrnice Rady ES č. 93/13/EHS z 5. 4. 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (dále jen „Směrnice“), na jejímž základě též byla do občanského zákoníku doplněna ustanovení § 52 až § 65 upravující spotřebitelské smlouvy. Cílem bylo rozšíření použitelnosti ustanovení na ochranu spotřebitele na všechny typy smluv bez ohledu na to, v jakém kodexu jsou upraveny. Výkladem § 262 odst. 4, části věty první za středníkem, obch. zák. však nelze dospět k závěru, že odůvodňuje aplikaci jakéhokoliv ustanovení, jež by mohlo být pro spotřebitele výhodnější. Takovému závěru nelze přisvědčit již jen proto, že by vnašel do právních vztahů zásadní nejistotu a znamenal by též výrazný zásah do zásady rovnosti účastníků těchto vztahů. Úprava promlčení není úpravou, která směřuje k ochraně spotřebitele; odlišně stanovená délka promlčecí doby v občanském a obchodním zákoníku je pouze výsledkem různých legislativních procesů, z nichž však žádný nesměruje k ochraně slabší strany (spotřebitele). Promlčení působí vůči oběma stranám stejně, z komplexní úpravy promlčení v každém z těchto zákonů nelze považovat jen některá z nich za výhodnější pro spotřebitele.

Argumentuje-li dovolatel výhodnější úpravou promlčení pro spotřebitele v občanském zákoníku pro kratší obecnou promlčecí dobu (podle ustanovení § 101 je promlčecí doba tři roky) oproti úpravě v obchodním zákoníku (podle ustanovení § 397 je promlčecí doba čtyři roky), mohlo by jít o výhodu jen v případě, že spotřebitel je v postavení dlužníka. Kdyby byl v postavení věřitele, pak by podle logiky dovolatele kratší promlčecí doba již výhodou nebyla. Výklad ustanovení § 262 odst. 4, části první věty za středníkem, obch. zák., který by rozlišoval, zda spotřebitel je v pozici nositele práva či v pozici osoby mající povinnost, a podle toho umožňoval použití příslušného ustanovení o promlčení v občanském nebo obchodním zákoníku

podle konkrétní situace, je nepřijatelný. Nesprávnost názoru dovolatele se projevuje zřetelně i na délce promlčecí doby v případě uznání závazku podle občanského a obchodního zákoníku. Podle úpravy v občanském zákoníku, která je podle názoru dovolatele pro spotřebitele příznivější proto, že stanoví kratší obecnou promlčecí dobu, je podle ustanovení § 110 odst. 1 promlčecí doba desetiletá, kdežto podle úpravy v ustanovení § 407 odst. 1 obch. zák. je promlčecí doba čtyřletá. V případě uznání závazku dlužníkem je tedy úprava promlčecí doby v obou zákonech, pokud jde o její délku, zcela opačná z hlediska výhodnosti pro spotřebitele v postavení dlužníka. I z tohoto srovnání úpravy promlčení v občanském a obchodním zákoníku lze dovodit, že ustanovení o promlčení v občanském zákoníku nelze považovat za ustanovení na ochranu spotřebitele ve smyslu ustanovení § 262 odst. 4, části první věty za středníkem, obch. zák.

Ve smyslu článku 3 Směrnice pak za ustanovení směřující k ochraně spotřebitele je třeba považovat takové, které chrání slabší stranu proti silnější, tj. že upravuje vztah dvou subjektů ve výrazně nerovnovážném postavení (obdobně Dědič, J., Čech, P.: *Obchodní právo po vstupu ČR do EU*, 2. vydání, Bova Polygon, Praha 2005, s. 382). Musí jít tedy o ustanovení, které bylo přijato přímo na ochranu spotřebitele, anebo ustanovení, jehož charakter je takový, že záměrným způsobem chrání slabší stranu smluvního vztahu (k tomu srov. v právnícké literatuře např. Vymazal, L.: *Ochrana spotřebitele a její meze v obchodním závazkovém právu*. *Obchodněprávní revue*, 2010, č. 2, dále Zoulík, F.: *Soukromoprávní ochrana slabší smluvní strany*. *Právní rozhledy*, 2002, č. 3, s. 109). To, že občanský zákoník, či jiný zvláštní předpis – i v budoucnu vydaný – má aplikační přednost pouze ve vymezených případech, tedy jen jde-li o ochranná ustanovení, podpůrně vyplývá i z důvodové zprávy k zákonu č. 501/2001 Sb., kterým bylo ustanovení § 262 odst. 4 obch. zák. novelizováno do současné podoby. V ní je k bodu 103 uvedeno, že změna § 262 má lépe vyjádřit původní myšlenku. Ta spočívá v tom, že ochranná ustanovení občanského zákoníku, ale také zvláštních předpisů včetně těch, které budou vydány v budoucnosti, musejí mít přednost před režimem obchodního zákoníku včetně režimu dohodnutého podle odstavce 1. Současně se zakotvuje přednost úpravy občanského zákoníku pro úpravu společných závazků a odpovědnosti, jestliže stranou vztahu je nepodnikatel. Tyto úpravy jsou totiž mírnější.

Jestliže by úmyslem zákonodárce bylo upřednostnit aplikaci všech pro nepodnikatele „výhodnějších“ úprav, jistě by nepoužil formulaci příkladným výčtem s výslovným odkazem na úpravu spotřebitelských smluv, adhezních smluv a zneužívajících klauzulí, ale obecnou formulaci.

Odvolací soud tak správně uzavřel, že na vztah ručitele zajišťující závazek ze spotřebitelské smlouvy je třeba aplikovat úpravu promlčení obsaženou v obchodním zákoníku, tedy čtyřletou promlčecí dobu podle ustanovení § 397 obch. zák., která začala běžet podle ustanovení § 392 odst. 1 obch. zák. od splatnosti pohledávky, byť to v odůvodnění explicitně nevyjádřil.

Námitkou, že nárok žalobkyně je co do výše nedoložený a nepřezkoumatelný, dovolatel uplatnil dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř., jímž lze namítat, že rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování. Za skutkové zjištění, které nemá oporu v provedeném dokazování, je podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu třeba považovat výsledek hodnocení důkazů soudem, který neodpovídá postupu vyplývajícimu z ustanovení § 132 o. s. ř., protože soud vzal v úvahu skutečnosti, které z provedených důkazů nebo přednesů účastníků nevyplývaly a ani jinak nevyšly za řízení najevo, pominul rozhodné skutečnosti, které byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly za řízení najevo, nebo protože v hodnocení důkazů z hlediska jejich závažnosti, zákonnosti, pravdivosti, eventuálně věrohodnosti je logický rozpor, nebo jestliže výsledek hodnocení důkazů neodpovídá tomu, co mělo být zjištěno způsobem vyplývajícím z ustanovení § 133 až 135 o. s. ř. Samotné hodnocení důkazů dovolacím důvodem stanoveným v § 241a odst. 3 o. s. ř. napadnout nelze.

Dovolatel zpochybňuje správnost skutkových zjištění odvolacího soudu o výši dosud dlužné jistiny a úroků pouze prostřednictvím polemiky s hodnocením důkazů, tedy způsobem, který při uplatnění dovolacího důvodu podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. nemá k dispozici. V postupu odvolacího soudu při hodnocení důkazů Nejvyšší soud neshledal z pohledu ustanovení § 132 a násl. o. s. ř. žádné pochybení.

Námitka, že odvolací soud přiznal žalobkyni úroky z prodlení ve výši, jež je v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu, je zjevně neopodstatněná, když úroky z prodlení se odvolací soud nezabýval, neboť žalobkyně je nepožadovala (jako příslušenství jistiny požadovala pouze smluvní úroky ve výši 14,7 % p. a., jejichž výše nařízením vlády č. 142/1994 Sb. není regulována).

Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněných dovolacích důvodů správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo a Nejvyšší soud neshledal vady, uvedené v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., ani jiné vady řízení, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3, věta druhá, o. s. ř.), dovolání v rozsahu, v němž směřovalo proti měničimu výroku ve věci samé, podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.

K uplatnění práv vůči dopravci při ztrátě nebo nedoručení nákladu podle Úmluvy o sjednocení některých pravidel o mezinárodní letecké přepravě (Montrealské úmluvy) se nevyžaduje reklamace ztráty nákladu podle článku 31 této Úmluvy.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 23 Cdo 3377/2010)

M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 23.7. 2009 uložil žalované, aby zaplatila žalobci částku 12 745,34 Kč s úrokem z prodlení 9 % ročně z této částky od 8. 8. 2006 do 31. 12. 2006 a dále s úrokem 9,5 % ročně od 1. 1. 2007 do zaplacení a dále pro případ prodlení žalované počínaje dnem 1. 7. 2007 s úrokem z prodlení ve výši repo sazby stanovené ČNB a vždy takto znovu stanovené k prvnímu dni každého následujícího pololetí, zvýšené o 7 procentních bodů, až do zaplacení, ve zbytku žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Rozhodl tak poté, co byl jeho předchozí rozsudek ze dne 4. 9. 2008 zrušen usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 3. 2009.

Žalobou se žalobce jako vlastník profesionální videokamery v hodnotě 137 000 Kč, kterou potřeboval zaslat zahraničnímu dodavateli k provedení garančního servisu, domáhal zaplacení žalované částky (hodnota videokamery a ušlý zisk), jelikož zásilka nebyla doručena a došlo k její ztrátě.

Z přepravního listu a pro forma faktury soud prvního stupně zjistil, že D. Č. předal předmětnou zásilku o hmotnosti 8 kg k přepravě z místa odeslání Brno do místa určení Auckland, Nový Zéland. Z čestného prohlášení spojeného s dohodou ze dne 8. 2. 2007 soud zjistil, že žalobce pověřil D. Č. k předání předmětné videokamery, která byla ve vlastnictví žalobce, k přepravě žalované. Pro případ pochybností současně D. Č. postoupil veškerá práva a povinnosti vyplývající ze zasílatelské smlouvy uzavřené se žalovanou na žalobce.

Ohledně pojištění nebylo mezi účastníky nic dojednáno.

Soud prvního stupně vyšel ze zrušujícího usnesení odvolacího soudu (žalobce je aktivně legitimován, zásilka se ztratila při letecké přepravě) a posoudil odpovědnost žalované jako dopravce ve smyslu čl. 22 odst. 3 Úmluvy o sjednocení některých pravidel o mezinárodní letecké přepravě, uveřejněné ve Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 123/2003 Sb. m. s. (dále jen „Montrealská úmluva“), takto: 8 kg x 17 jednotek za kg, tj. 136 x 33,054 (kurz SDR), což činí 4495,34 Kč a s připočtením fixních 8250 Kč ve smyslu čl. 23 Montrealské úmluvy výsledných 12 745,34 Kč. Dovodil přitom, že nebylo povinností žalované pojistit přepravovanou zásilku, když v tomto směru nebylo mezi účastníky nic ujednáno. Žalobci se rovněž nepodařilo prokázat, že by mu žalovaná poskytla nesprávné nebo neúplné informace stran tohoto pojištění.

K odvolání žalobce **V r c h n í s o u d** v Praze rozsudkem ze dne 17. 2. 2010 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v rozsahu, ve kterém byla zamítnuta žaloba o zaplacení částky 140 854,66 Kč s příslušenstvím a ve výroku o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem I), a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok pod bodem II).

Odvolací soud vyšel ze zjištění, že žalobce objednal u žalované prostřednictvím internetu přepravu videokamery v ceně 137 000 Kč z Brna do místa určení Auckland, Nový Zéland. D. Č. předal za žalobce žalované k přepravě z místa odeslání Brno do místa určení Auckland, Nový Zéland, předmětnou zásilku videokamery o váze 7,8 kg k provedení záruční opravy. Žalovaná kameru převzala dne 11. 7. 2006. Přeprava měla být podle ujednání stran provedena letecky. Cena za přepravu byla dohodnuta ve výši 8520 Kč a byla při převzetí zásilky k přepravě žalované žalobcem zaplacená. Mezi účastníky je nesporné, že zásilka do místa určení nedošla, proto ji lze považovat za ztracenou. Z emailové korespondence mezi účastníky soud zjistil, že dopisem ze dne 22. 8. 2006 žalovaná vyzvala žalobce k zaslání písemné reklamace ztráty předmětné zásilky.

Odvolací soud dospěl k závěru, že předmětná letecká přeprava byla prováděna v režimu Montrealské úmluvy. V daném případě byla mezi žalobcem jako odesílatelem a žalovanou jako smluvním dopravcem ve smyslu čl. 39 Montrealské úmluvy uzavřena smlouva o letecké přepravě zásilky z místa odeslání Brno, Česká republika, do místa určení Auckland, Nový Zéland. O obsahu smlouvy svědčí přepravní doklad, jímž byla potvrzena objednávka přepravy učiněná prostřednictvím internetu žalobcem a který obsahuje podstatné části smlouvy o letecké přepravě ve smyslu čl. 5 Úmluvy, tj. místo odeslání a místo určení, jakož i dokument, v němž byla popsána povaha nákladu – videokamera (čl. 6 Úmluvy). Žalovaná si při uzavírání smlouvy výslovně nevymínila, že předmětnou přepravu pouze obstarává, a také nepožadovala zaplacení pouze zasílatelské úplaty.

Soud prvního stupně se při posuzování věci nezabýval podstatnou náležitostí pro její posouzení, a to existenci písemné reklamace ztráty předmětné zásilky, která je podmínkou pro přípustnost žaloby na náhradu škody ve smyslu ustanovení čl. 31 odst. 3 a 4 Úmluvy. Podle čl. 31 odst. 2, druhé věty, Úmluvy musí být při zpoždění reklamace učiněna nejpozději dvacet jeden den ode dne, kdy bylo zavazadlo nebo náklad předán příjemci k dispozici. Podle odstavce 3 musí být každá reklamace učiněna písemně a předána nebo zaslána ve výše uvedené lhůtě. Podle odstavce 4, pokud ve stanovené lhůtě reklamace vnesena nebyla, není přípustná žádná žaloba vůči dopravci kromě případu, kdy by se dopustil podvodu. Odvolací soud dovodil, že žalobce před datem 22. 8. 2006 nezaslal žalované písemnou reklamaci ztráty zásilky. K předání kamery k přepravě žalované došlo dne 11. 7. 2006. Letadlo mělo do místa určení doletět za 5 až 6 dnů. Dle čl. 13 Úmluvy, nedošla-li zásilka do sedmi dnů, kdy měla dojít, byl žalobce povinen ztrátu zásilky reklamovat ve lhůtě 21 dnů dle č. 31 odst. 2 Úmluvy, tj. do 7. 8. 2006. Z důvodu pozdní reklamace ztráty zásilky odvolací soud žalobu zamítl.

I v případě řádné reklamace by bylo správné omezení náhradové povinnosti žalované dle čl. 22 odst. 3 Úmluvy, jak dovodil soud prvního stupně v napadeném rozhodnutí, když žalobce netvrdil ani neprokazoval ve smyslu čl. 22 odst. 5 Montrealské úmluvy, že by žalovaná žalobci způsobila škodu úmyslně nebo z nedbalosti. Pro úplnost odvolací soud uvedl, že soud prvního stupně uplatněný nárok nesprávně posoudil podle ustanovení § 601 a násl. obch. zák., což ovšem nemělo na správnost jeho rozhodnutí, pokud jde o zamítavou část, vliv.

Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost zakládá na § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., přičemž uplatnil dovolací důvody podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a), b) o. s. ř. a § 241a odst. 3 o. s. ř., tedy že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování.

Dovolatel namítá, že odvolací soud pochybil, když dospěl k závěru, že mezi žalobcem a žalovanou vznikla výhradně smlouva o přepravě věci. Žalobce je toho názoru, že mezi ním a žalovanou byla uzavřena zasílatelská smlouva. Žalobce má za to, že z vyjádření stran jednoznačně vyplývá, že úkony stran směřovaly k uzavření smlouvy zasílatelské, kde následně zasílatel na sebe převzal i odpovědnost za škody na zásilce během přepravy, ať už z důvodu samovstupu či z důvodu, že neinformoval žalobce o tom, u koho obstaral přepravní smlouvu.

Doklad označený odvolacím soudem jako mezinárodní letecký nákladní list, tj. přepravní list – daňový doklad ze dne 11. 7. 2006, neuvádí žádnou skutečnost, z níž by vyplývalo, že se jedná o leteckou přepravu. Tento doklad neobsahuje ve smyslu čl. 5 bod a) Montrealské úmluvy místo odletu a místo určení, ale pouze označení odesílatele a příjemce, neobsahuje ani druh nákladu ani podpis odesílatele ve smyslu čl. 7 odst. 2 a 3 Úmluvy. Z tohoto dokladu není patrné, že byl vyhotoven ve třech vyhotoveních, jak předpokládá článek 7 odst. 1 Montrealské úmluvy. Ze samotného dokladu především vyplývá, že nebyl vystaven jako mezinárodní letecký nákladní list, ale byl vystaven žalovanou za účelem potvrzení převzetí zásilky a zároveň jako doklad o zaplacení dohodnuté ceny. Žalobce považuje závěr odvolacího soudu, že tento doklad je leteckým nákladním listem, z čehož vyplývá, že byla uzavřena smlouva o přepravě věci mezi žalobcem a žalovanou, za chybný, neboť je jak v rozporu s články 4, 5, 7 a 11 Montrealské úmluvy, tak i s účelem a úmyslem žalované při jeho vystavování a potvrzování.

Žalobce se obrátil na žalovanou z toho důvodu, že nemá dostatek zkušeností s přepravou zásilek do Nového Zélandu, přičemž žalovaná společnost na svých webových stránkách slibovala profesionální služby zasílatele při obstarávání přeprav, a to i leteckých. Žalobce proto považuje za stěžejní prokázat, že smluvní vztah mezi žalobcem a žalovanou je ve svém základu smlouvou zasílatelskou. Vzhledem k závěru odvolacího soudu je současně nucen vypořádat se s postavením odesílatele.

Žalobce napadá závěr odvolacího soudu, že povinností žalobce bylo reklamovat nedodání zásilky u žalované do 7. 8. 2006. Článek 32 odst. 2 Montrealské úmluvy se týká povinnosti včasné reklamace při zpoždění nebo poškození zásilky. V daném případě se jednalo o ztrátu zásilky. Navíc odvolacím soudem aplikovaná lhůta 21 dní běží ode dne, kdy byl náklad předán příjemci k dispozici. V tomto případě nebyl náklad nikdy dodán, takže lhůta nemůže běžet. Odvolací soud dovodil počátek této lhůty z článku 13 Montrealské úmluvy, ale toto ustanovení řeší právní fikci ztráty zásilky, od níž může příjemce požadovat po dopravci náhradu škody, což není totožné se dnem dodání zásilky příjemci. Žalobce má tedy za to, že ani ve smyslu článku 12, ani článku 31 odst. 2 Montrealské úmluvy nebyl povinen při ztrátě zásilky činit reklamaci u dopravce ve lhůtě 21 dnů.

Dovolatel dále uvedl, že odvolací soud ve zdůvodnění svého rozhodnutí konstatoval, že i kdyby byla učiněna reklamace včas, pak by bylo správné omezení náhradové povinnosti žalované podle článku 22 odst. 3 Montrealské úmluvy, neboť žalovaná netvrdila ani neprokazovala úmysl či nedbalost ve smyslu článku 22 odst. 5 Montrealské úmluvy. V této souvislosti žalobce oponuje, že ve svém odvolání ze dne 10. 9. 2009 napadal aplikaci článku 22 odst. 3 Montrealské úmluvy a odkazoval i na článek 29 Úmluvy CMR (vyhl. č. 11/1975 Sb.) a požadoval, aby nebyla žalované poskytnuta ochrana aplikací omezení náhradové povinnosti. Žalobce tedy jednoznačně požadoval, aby soud aplikaci článku 22 odst. 3 Montrealské úmluvy nepřipustil pro rozpor s dobrými mravy. Odvolací soud se sice nezabýval otázkou dobrých mravů, ale z podání žalobce bylo jednoznačně patrné, že považuje ve smyslu článku 29 Úmluvy CMR jednání žalované za rovnocenné úmyslu. Žalobce není bohužel přesvědčen, že lze ve smyslu článku 22 odst. 5 Montrealské úmluvy odepřít aplikaci článku 22 odst. 3 Montrealské úmluvy, ale pokud odvolací soud měl tento názor, tak měl žalobce na tento právní názor upozornit. Proto je rozhodnutí odvolacího soudu překvapivé.

Žalobce se bránil aplikaci článku 22 odst. 3 Montrealské úmluvy i poukazem na skutečnost, že ve smyslu článku 18 odst. 4 Montrealské úmluvy se toto omezení náhradové povinnosti vztahuje pouze na případy, kdy bude prokázáno, že ke škodě došlo v průběhu faktické letecké přepravy. Žalobce má za to, že ze spisu nevyplývá, že ke ztrátě zásilky došlo při faktické letecké přepravě. Pokud má odvolací soud za prokázané, že ke ztrátě zásilky došlo ve Francii, pak má žalobce za to, že toto skutkové zjištění nemá oporu ve spise, neboť pouhé tvrzení žalované a e-mail o telefonickém rozhovoru se zaměstnancem žalované nemohou tuto skutečnost dokázat. Žalovaná nikdy nedoložila, že by zásilku žalobce převzatou v Brně předala leteckému dopravci. Žalobce má tedy za to, že z tohoto důvodu neměl soud připustit aplikaci článku 22 odst. 3 Montrealské úmluvy, když nebyla prokázána ztráta zásilky při faktické letecké přepravě.

Z výše uvedených důvodů dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání namítla, že přípustnost podaného dovolání je nutné posuzovat nikoliv podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., ale podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. V daném případě dovolatel žádnou otázku zásadního právního významu nevymezil, proto je nutné podané dovolání odmítnout.

Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas oprávněnou osobou, nejprve posuzoval, zda je dovolání přípustné.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl jinak než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil. O takový případ se v dané věci nejedná (předmětem rozhodování odvolacího soudu byla pouze zamítavá část rozsudku soudu prvního stupně), přichází proto v úvahu pouze přípustnost dovolání, jejíž podmínky stanoví § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Ta je dána tehdy, pokud dovolání není přípustné podle písmena b) tohoto ustanovení a odvolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Ve smyslu § 237 odst. 3 o. s. ř. má zásadní právní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 o. s. ř. se nepřihlíží.

Nejvyšší soud jako soud odvolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno oprávněnou osobou ve lhůtě podle ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., neboť odvolací soud neřešil právní otázku, zda strany uzavřely smlouvu o letecké přepravě nákladu podle Montrealské úmluvy, či smlouvu zasilatelskou podle ustanovení § 601 a násl. obch. zák., v souladu s judikaturou.

Odvolací soud dovodil, že strany uzavřely smlouvu o letecké přepravě zásilky, o jejímž obsahu a uzavření svědčí přepravní doklad ze dne 1. 7. 2006 (článek 4, 5 a 11 bod 1 Montrealské úmluvy), jímž byla potvrzena objednávka přepravy učiněná prostřednictvím internetu žalobcem a který obsahuje podstatné části smlouvy o letecké přepravě ve smyslu ustanovení článku 5 Montrealské úmluvy, tj. místo odeslání a místo určení, jakož i dokument, v němž byla popsána povaha nákladu – videokamera (článek 6 Montrealské úmluvy) a na kterém je převzetí k přepravě předmětné zásilky dne 11. 7. 2006 žalovanou potvrzeno.

Podle čl. 4 bodu 1 Montrealské úmluvy při přepravě nákladu musí být vydán letecký nákladní list.

Místo vydání leteckého nákladního listu může být použit jakýkoliv jiný prostředek, v němž budou obsaženy informace o přepravě nákladu. Pokud se použije takový jiný prostředek, musí dopravce na požádání odesílatele vystavit odesílateli potvrzení o převzetí nákladu k přepravě, které umožní identifikaci nákladu a přístup k informacím obsaženým v takovém jiném prostředku (čl. 4 bod 2 Montrealské úmluvy).

Podle článku 5 Montrealské úmluvy letecký nákladní list nebo potvrzení o převzetí nákladu k přepravě musejí obsahovat a) vyznačení míst odletu a určení; b) pokud jsou místo odletu a určení na území jedné smluvní strany a byla dohodnuta jedna nebo několik zastávek na území jiného státu, vyznačení nejméně jedné takové zastávky; c) vyznačení druhu a hmotnosti nákladu.

Podle článku 7 Montrealské úmluvy letecký nákladní list odesílatel vyhotoví ve třech prvopisech (bod 1). První vyhotovení je označeno „pro dopravce“ a je podepsáno odesílatелеm. Druhé vyhotovení je označeno „pro příjemce“ a je podepsáno odesílatелеm a dopravcem. Třetí vyhotovení je podepsáno dopravcem, který je odevzdá odesílateli po převzetí nákladu k přepravě (bod 2). Podpis dopravce a odesílatele může být nahrazen tiskem nebo razítkem (bod 4). Vyhotoví-li na žádost odesílatele letecký nákladní list dopravce, má se za to, že tak dopravce učinil v zastoupení odesílatele, pokud nebude prokázán opak (bod 4).

Podle článku 11 bodu 1 Montrealské úmluvy letecký nákladní list nebo potvrzení o převzetí nákladu je přímým důkazem o uzavření přepravní smlouvy, převzetí nákladu k přepravě a podmínkách přepravy, které jsou v něm uvedeny.

Podle článku 39 Montrealské úmluvy ustanovení uvedená v hlavě V této úmluvy platí v případech, kdy osoba (nadále označovaná jako „smluvní dopravce“) jako podnikatel uzavře přepravní smlouvu podle této úmluvy s cestujícím nebo odesílatелеm a nebo s osobou, která jedná v zastoupení cestujícího nebo odesílatele, a jiná osoba (nadále označovaná jako „skutečný dopravce“) provede na základě zmocnění smluvního dopravce celou nebo část přepravy, avšak není pro tuto část přepravy postupným dopravcem ve smyslu definice v této úmluvě. Existence takového zmocnění se předpokládá, pokud není prokázán opak.

Dovolatel namítá, že mezi ním a žalovanou byla uzavřena zasílatelská smlouva, nikoliv smlouva o přepravě věci. Odvolací soud učinil závěr, že mezi stranami byla uzavřena přepravní smlouva v režimu Montrealské úmluvy, neboť dovedl, že přepravní doklad ze dne 1. 7. 2006 je mezinárodním nákladním listem ve smyslu čl. 5. Podle skutkových zjištění, jimiž je dovolací soud při přezkoumání dovolání přípustného podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. vázán a není oprávněn je přezkoumávat, obsahoval přepravní doklad ze dne 1. 7. 2006 místo odeslání a místo určení, přičemž v dokumentu z téhož dne (zřejmě proforma faktuře) je vymezena povaha nákladu – videokamera o váze 7,8 kg. Odvolací soud dále uzavřel, že žalovaná si při uzavírání smlouvy nevymínila, že předmětnou přepravu pouze obstarává, a také nepožadovala zaplacení pouze zasílatelské úplaty, která by byla řádově

několikanásobně nižší, než cena za provedení přepravy, zaplacená v tomto případě žalobcem ve výši 8250 Kč. Na základě učiněných skutkových zjištění ovšem nelze dospět k závěru, že přepravní list je současně mezinárodním nákladním listem a ve smyslu článku 11 odst. 1 Montrealské úmluvy prokazuje uzavření přepravní smlouvy. V přepravním listu je uvedeno místo odeslání, nikoliv místo odletu, jak vyžaduje ustanovení článku 5 Montrealské úmluvy. Ze skutkového zjištění se současně nepodává, že by přepravní doklad, jak ho specifikuje odvolací soud, byl vyhotoven ve třech prvopisech, jak vyžaduje čl. 7 Úmluvy, a že by byl ve smyslu tohoto článku řádně podepsán. Právní posouzení věci odvolacím soudem, který na základě tohoto přepravního dokladu dovodil, že došlo k uzavření smlouvy o mezinárodní letecké přepravě, je tudíž nesprávné, neboť vzhledem ke zjištěnému obsahu tohoto přepravního dokladu nelze aplikovat ustanovení článku 11 bodu 1 Montrealské úmluvy. V dalším řízení bude muset odvolací soud znovu posoudit povahu smluvního vztahu mezi účastníky, přičemž bude zřejmě třeba, aby provedl výklad právního úkonu stran postupem podle ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák. a § 266 obch. zák. V rámci tohoto posouzení se bude muset vypořádat i s námitkami dovolatele, že žalovaná opakovaně v řízení tvrdila, že ve vztahu k žalobci vystupovala v postavení zasílatelky. Pokud by na základě tohoto nového posouzení dovodil, že mezi stranami došlo k uzavření zasílatelské smlouvy, posoudí odpovědnost žalované podle ustanovení § 601 a násl. obch. zák.

Pokud by odvolací soud v dalším řízení ve věci dovodil, že mezi účastníky řízení došlo k uzavření zasílatelské smlouvy, pak je nutné zjistit, zda žalovaná v postavení zasílatelky informovala žalobce o osobě dopravce, se kterým uzavřela přepravní smlouvu. Pokud zasílatel o osobě dopravce příkazce neinformuje, má příkazce právo vymáhat splnění závazku z přepravní smlouvy přímo na zasílateli, potažmo má právo se na něm domáhat náhrady škody, která mu vznikla porušením jeho povinností jak v postavení zasílatelky, tak v postavení smluvního dopravce (rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2007, sp. zn. 32 Cdo 348/2007, veřejnosti dostupné na internetových stránkách Nejvyššího soudu, www.nsoud.cz).

Žalobce dále napadá závěr odvolacího soudu, že povinností bylo reklamovat nedodání zásilky u žalované do 7. 8. 2006.

K posouzení povinnosti reklamace u ztráty nákladu podle Montrealské úmluvy je třeba vyjít z následujících skutečností. Podle čl. 31 odst. 2 Úmluvy musí v případě poškození zapsaného zavazadla nebo nákladu oprávněný příjemce uvědomit dopravce o poškození neprodleně, jakmile je zjistí, nebo nejpozději do sedmi dnů ode dne převzetí v případě zapsaného zavazadla a do čtrnácti dnů po převzetí v případě nákladu. Při zpoždění musí být reklamace učiněna nejpozději dvacet jeden den ode dne, kdy bylo zavazadlo nebo náklad předán příjemci k dispozici. Toto ustanovení Úmluvy hovoří o povinnosti včasné reklamace v případě poškození nebo pozdního dodání zapsaného zavazadla nebo nákladu, nikoliv při jejich ztrátě. Lhůty pro včasnou reklamaci se u poškození či pozdního dodání počítají od okamžiku

převzetí zavazadla nebo nákladu příjemcem. Úmluva ve všech svých ostatních ustanoveních důsledně rozlišuje mezi konkrétními případy, tj. zničení, poškození, ztráta či zpoždění části nákladu. U povinnosti včasného oznámení reklamace v článku 31 Úmluvy je upraven postup pouze při poškození zavazadla nebo nákladu a zpoždění s přepravou. Z toho vyplývá, že toto ustanovení nelze analogicky použít pro případ ztráty nákladu ve spojení s článkem 13 Úmluvy, podle něhož je příjemce oprávněn uplatnit vůči dopravci svá práva vyplývající z přepravní smlouvy, pokud dopravce přizná ztrátu přepravovaného nákladu nebo nedošel-li náklad ani po uplynutí sedmi dnů ode dne, kdy měl dojít. Povinnost uvědomit dopravce o ztrátě nákladu zde není stanovena.

Pokud se jedná o limity odpovědnosti podle čl. 22 Montrealské úmluvy, pak je nutné připomenout, že podle ustanovení čl. 22 odst. 5 Montrealské úmluvy lze vyloučit limitaci náhrady škody, pokud se prokáže, že ke škodě došlo jednáním nebo opomenutím dopravce, jeho zaměstnanců nebo agentů učiněným úmyslně se záměrem způsobit škodu nebo z nedbalosti s vědomím, že ke škodě pravděpodobně dojde, pouze u zpoždění při dopravě osob podle čl. 22 odst. 1 nebo v případě zničení, ztráty, poškození nebo zpoždění při přepravě zavazadel podle článku 22 odst. 2 Montrealské úmluvy. Článek 22 odst. 5 Montrealské úmluvy limitaci náhrady škody pro případ zničení, ztráty, poškození nebo zpoždění nákladu podle odstavce 3 tohoto článku neupravuje. Z toho důvodu není nutné zabývat se námitkami žalobce, které se týkají aplikace článku 22 Montrealské úmluvy, neboť tyto námitky jsou irelevantní.

Z výše uvedeného je zřejmé, že rozsudek odvolacího soudu není z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný. Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušil a věc mu podle ustanovení § 243b odst. 3 o. s. ř. vrátil k dalšímu řízení.

Nárok oprávněné osoby na bezplatný převod bytu či nebytového prostoru do jejího vlastnictví dle ustanovení § 285 odst. 4 insolvenčního zákona není pohledávkou, kterou lze úspěšně přihlásit do insolvenčního řízení postupem dle § 173 a násl. insolvenčního zákona.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2951/2010)

Rozsudkem ze dne 18. 11. 2009 zamítl M ě s t s k ý s o u d v Praze (dále jen „insolvenční soud“) žalobu, kterou se žalobci a) Ing. O. V. a b) RNDr. G. V. domáhali vůči žalovanému (insolvenčnímu správci dlužníka PSBD) určení, že pohledávka žalobců na bezúplatný převod vlastnického práva k označeným bytovým jednotkám, k nebytové jednotce a k odpovídajícímu podílu ke společným částem domu (dále jen „bytová jednotka“), kterou žalobci přihlásili do insolvenčního řízení vedeného u insolvenčního soudu, je zjištěna a existuje po právu (bod I. výroku). Dále rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

Insolvenční soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

1) Usnesením ze dne 17. 4. 2009 zjistil insolvenční soud úpadek dlužníka a prohlásil konkurs na jeho majetek, insolvenčním správcem dlužníka ustanovil žalovaného.

2) Žalobci přihláškou ze dne 14. 5. 2009 (posléze doplněnou) přihlásili do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka pohledávku z titulu nároku na bezúplatný převod vlastnického práva k bytové jednotce.

3) Žalovaný přihlášenou pohledávku (vyčíslenou částkou 4 934 000 Kč) popřel při přezkumném jednání konaném dne 13. 8. 2009 co do pravosti, s tím, že nárok žalobců nelze uspokojovat v režimu § 173 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona),

Na tomto základě insolvenční soud – cituje ustanovení § 159 odst. 1 písm. a), § 191 odst. 1, § 193 a § 285 odst. 4 insolvenčního zákona – uzavřel, že nárok členů bytového družstva na převedení bytové jednotky do jejich vlastnictví (uskutečněný podle zákona č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony /zákon o vlastnictví bytů/) je samostatným nárokem upraveným ustanoveními § 23 odst. 1 až 3 a § 24 zákona o vlastnictví bytů a situaci komplexně řeší ustanovení § 285 odst. 4 insolvenčního zákona.

Nejde o nárok, který by bylo nutno (možno) uplatnit přihláškou ve smyslu ustanovení § 173 insolvenčního zákona. Jestliže tak žalobci přesto učinili, měl žalovaný přistoupit k přihlášce jako k zákonem neupravené výzvě k postupu dle § 285 odst. 4 insolvenčního zákona.

K odvolání žalobců (proti zamítavému výroku o věci samé) a žalovaného (proti výroku o nákladech řízení) V r c h n í s o u d v Praze usnesením ze dne 20. 4. 2010 zrušil rozsudek insolvenčního soudu a řízení zastavil (první výrok). Dále rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý a třetí výrok).

Odvolací soud uzavřel, že není pochyb o tom, že žalobci přihlásili formou přihlášky (na předepsaném formuláři) do insolvenčního řízení nárok z předkupního práva ve smyslu ustanovení § 285 odst. 4 insolvenčního zákona.

Potud odkázal na své usnesení ze dne 20. 1. 2010, v němž uzavřel, že je pojmově vyloučeno uvažovat o uplatnění nároku oprávněné osoby, podléhajícího režimu ustanovení § 285 odst. 4 insolvenčního zákona, formou přihlášky. Poukázal dále na tamtéž vyslovený názor, podle kterého je odpovídajícím prostředkem k případnému vymožení práva oprávněné osoby, vůči níž nesplní insolvenční správce povinnosti plynoucí z ustanovení § 285 odst. 4 insolvenčního zákona), žaloba o nahrazení projevu vůle směřující vůči insolvenčnímu správci, případně žaloba o uložení povinnosti uzavřít smlouvu o převodu vlastnictví.

Jestliže oprávněná osoba přesto uplatní nárok z předkupního práva formou přihlášky nepeněžitě pohledávky, měl by insolvenční soud zhodnotit její podání podle obsahu jako uplatnění nároku z předkupního práva a postoupit je (vrátit je) insolvenčnímu správci jako osobě, která jako jediná má (při splnění zákonem stanovených předpokladů) kompetenci i povinnost ke splnění nároku.

Odtud odvolací soud dovodil, že nebyly splněny podmínky pro přezkoumání nároku žalobců postupem dle § 173 a násl. insolvenčního zákona a tudíž ani pro řízení o žalobě tímto jednáním vyvolané. Odvolací soud proto napadený rozsudek zrušil a řízení zastavil pro nedostatek podmínky řízení.

Proti usnesení odvolacího soudu podali dovolatelé dovolání (jímž je výslovně napadají „v celé jeho výrokové části“), jehož přípustnost opírají o ustanovení § 239 odst. 1 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve spojení s ustanovením § 237 odst. 3 o. s. ř., namítají, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. (tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci), a požadují, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

V mezích uplatněného dovolacího důvodu vytýkají dovolatelé napadenému rozhodnutí nesprávnou interpretaci ustanovení § 285 odst. 4 insolvenčního zákona a souvisejících ustanovení insolvenčního zákona a jejich následnou nesprávnou aplikaci na skutkový stav věci.

Dovolatelé chápou ustanovení § 285 odst. 4 insolvenčního zákona jako ustanovení upravující zvláštní režim zpeněžování majetkové podstaty – bytů a nebytových prostor v majetku bytových družstev, majíce současně za to, že jde o ustanovení výhradně procesní povahy.

Proto usuzují, že nelze souhlasit se závěrem odvolacího soudu, že by již samotné ustanovení § 285 odst. 4 insolvenčního zákona, ve spojení s ustanovením § 23

odst. 1 až 3 a § 24 zákona o vlastnictví bytů, činilo z pohledávek na bezúplatný převod bytových jednotek samostatný nárok, jenž není třeba přihlašovat do insolvenčního řízení.

Právo člena bytového družstva na bezúplatný převod bytové jednotky nebo nebytové jednotky dle zákona o vlastnictví bytů je (dle dovolatelů) co do své povahy nepeněžitou pohledávkou za bytovým družstvem, která je soudně vymahatelná. Při úpadku bytového družstva jde o nepeněžitou pohledávku za dlužníkem v úpadku, která se uspokojuje z majetkové podstaty dlužníka zvláštním způsobem určeným v ustanovení § 285 odst. 4 insolvenčního zákona.

Kdyby převod nebyl z nějakého důvodu možný, měli by dovolatelé peněžitou pohledávku z titulu náhradu škody za neuskutečněný bezplatný převod, kterou by nepochybně museli uplatnit postupem dle § 173 insolvenčního zákona

Dovolatelé uvádějí, že pohledávky, jež není nutno přihlašovat, vyjmenovávají ustanovení § 168 a 169 insolvenčního zákona, která se na daný případ nevztahují. Vzhledem k tomu, že insolvenční zákon výslovně nezakazuje nebo nevylučuje přihlašování pohledávek na bezúplatný převod bytové nebo nebytové jednotky ve smyslu zákona o vlastnictví bytů, nestanoví, že tyto pohledávky nemusí být přihlašovány do insolvenčního řízení a nestanoví pro tyto pohledávky zvláštní režim přihlašování, mají dovolatelé za to, že přihlášení takové pohledávky postupem dle § 173 a násl. insolvenčního zákona a její následné zjištění insolvenčním správcem (po přezkumu provedeném dle § 188 a násl. insolvenčního zákona) je podmínkou pro uspokojení takové pohledávky postupem dle § 285 odst. 4 insolvenčního zákona.

Podle dovolatelů nelze přisvědčit ani výkladu, že přihlášení pohledávky postupem dle § 173 insolvenčního zákona by automaticky implikovalo její poměrné uspokojení z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty. Takový závěr podle dovolatelů odporuje dikci § 165 odst. 1 insolvenčního zákona, z něž nevyplývá, že poměrné uspokojení z výtěžku prodeje majetkové podstaty je jediným možným uspokojením přihlášených pohledávek. Speciálním případem uspokojení je právě postup dle § 285 odst. 4 insolvenčního zákona.

Dovolatelé usuzují, že uplatnění pohledávky na bezúplatný převod bytové jednotky v insolvenčním řízení postupem dle § 173 insolvenčního zákona je i v zájmu věřitelů, neboť v takovém případě:

1) Má insolvenční správce zákonnou povinnost přezkoumat takovou pohledávku postupem dle § 188 a násl. insolvenčního zákona.

2) V rámci takového přezkumu je insolvenční správce vázán jasnými pravidly přezkumu, obsahující závazný postup pro případ, že věřitel takovou pohledávku řádně nedoloží, a důvody, pro které ji insolvenční správce může přezkoumat nebo popřít.

3) Insolvenční zákon věřitelům těchto pohledávek v takovém případě jasně stanoví i způsoby procesní ochrany pro případ, že insolvenční správce jejich pohledávku odmítne nebo popře.

Osoby disponující takovou pohledávkou pak mají postavení věřitele se všemi právy, jež insolvenční zákon věřitelům přiznává. Jiným postupem než přihlášením své pohledávky by tyto osoby byly vystaveny zbytečné nejistotě, neboť zákon nestanoví správci lhůtu ani způsob přezkoumání těchto jejich pohledávek.

Žalovaný se ve vyjádření plně ztotožňuje s napadeným rozhodnutím a navrhuje dovolání odmítnout. Nárok žalobců nepokládá za pohledávku (natož za pohledávku, kterou by bylo možné přihlásit postupem dle § 173 insolvenčního zákona), nýbrž za nárok sui generis, s tím, že účast osob s takovým nárokem se v insolvenčním řízení omezuje pouze na jeho vypořádání.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného usnesení je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 30. 6. 2010, tj. naposledy ve znění zákona č. 285/2009 Sb.

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Pro rozhodnutí vydaná v incidenčním sporu jsou tudíž ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Dovolání je (bez dalšího) přípustné podle ustanovení § 239 odst. 1 písm. a) o. s. ř. Podmínku, aby šlo o usnesení odvolacího soudu, ohledně kterého dovolací soud dospěje k závěru, že má po právní stránce zásadní význam, má Nejvyšší soud za obsoletní z příčin popsanych např. v díle Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha, C.H. Beck, 2009, str. 1903 až 1904). Srov. mutatis mutandis i důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sen. zn. 29 NSČR 35/2009, uveřejněného pod číslem 151/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (usnesení je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu).

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správnosti právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Podle ustanovení § 285 odst. 4 insolvenčního zákona insolvenční správce je při zpeněžování podstaty vázán zákonným předkupním právem a právy nájemců podle zvláštního právního předpisu⁴²). Byty a nebytové prostory ve vlastnictví bytového družstva, nakládání s nimiž je omezeno právem fyzických osob – členů družstva, které jsou nájemci bytů či nebytových prostor, na výlučné nabytí vlastnictví těchto bytů či nebytových prostor podle § 23 odst. 1 a 3 a § 24 zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, ve znění pozdějších předpisů, musí insolvenční správce nejprve nabídnout k bezplatnému převodu osobám oprávněným k výlučnému nabytí vlastnictví za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem⁴³). Insolvenční správce je povinen provést všechny úkony, které jsou k převodu těchto bytů a nebytových prostor potřebné. Za to mu od osob oprávněných k výlučnému nabytí vlastnictví náleží náhrada nákladů nezbytně vynaložených na provedení všech potřebných úkonů a odměna stanovená podle zvláštního právního předpisu. Nepřijme-li osoba oprávněná k výlučnému nabytí vlastnictví takovou nabídku do tří měsíců od jejího doručení, přikročí insolvenční správce ke zpeněžení, přičemž ustanovení zvláštního zákona o ochraně práv nájemců⁴⁴) se v těchto případech již nepoužijí.

Poznámka pod čarou číslo 42 odkazuje v této souvislosti na ustanovení § 22, § 23 odst. 1 a 3 a § 27 zákona o vlastnictví bytů, poznámka pod čarou číslo 43 na ustanovení § 23 až § 28 zákona o vlastnictví bytů a poznámka pod čarou číslo 44 na ustanovení § 22 zákona o vlastnictví bytů.

V posouzení práva, pro jehož prosazení v insolvenčním řízení oprávněnou osobou je insolvenčnímu správci předepsán postup podle § 285 odst. 4 insolvenčního zákona, sjednotil Nejvyšší soud rozhodovací praxi obecných soudů již prostřednictvím usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 4. 2011, sen. zn. 2 VSPH 91/2011, tím, že je uveřejnil pod číslem 134/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 134/2011“). Jakkoliv se právní věta R 134/2011 váže „jen“ k odměně insolvenčního správce za provedení úkonů potřebných k bezplatnému převodu bytů a nebytových prostor do vlastnictví oprávněné osoby podle ustanovení § 285 odst. 4 insolvenčního zákona, v jeho důvodech je rovněž vyjádřeno, že nárok oprávněné osoby na bezplatný převod bytu či nebytového prostoru do jejího vlastnictví dle ustanovení § 285 odst. 4 insolvenčního zákona je zvláštním druhem zákonného předkupního práva.

K povaze tohoto nároku se vyjádřil, byť „pouze na okraj“, i Ústavní soud. Ten v usneseních ze dne 19. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 2104/10, ze dne 6. 8. 2010, sp. zn. IV. ÚS 2141/10, ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. I. ÚS 1821/10, a ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. I. ÚS 3011/10, (dostupných na jeho webových stránkách) uvedl, že je příléhavé poznamenat, že okolnost, že se ve vztahu k nároku na bezúplatný převod vlastnického práva podle zákona o vlastnictví bytů uplatní zvláštní normativní řešení, které nevyžaduje podání přihlášky podle § 173 insolvenčního zákona, měla být

stěžovatelům (zastoupeným stejným advokátem, jenž zastupuje dovolatele v této věci) zřejmá od počátku a to i ve vazbě na výklad podaný v nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 4. 4. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 5/05, 303/2006, týkající se ustanovení § 27 odst. 7 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, obsahově odpovídajícího aplikovanému § 285 odst. 4 insolvenčního zákona.

Ve shodě s těmito závěry nemá ani Nejvyšší soud pochyb o tom, že nárok oprávněné osoby na bezplatný převod bytu či nebytového prostoru do jejího vlastnictví dle ustanovení § 285 odst. 4 insolvenčního zákona „se považuje“ za zvláštní druh zákonného předkupního práva (srov. v literatuře co do zdůraznění podobnosti nároku s předkupním právem např. Švestka, J., Jehlička, O.: Nad předkupním právem. Právní rozhledy číslo 5, ročník 1994, str. 160 a násl.), čemuž odpovídá i způsob vypořádání nároku předepsaný v insolvenčním řízení úpravou obsaženou v § 285 odst. 4 insolvenčního zákona. Stejně jako u obecného institutu zákonného předkupního práva (jímž je insolvenční správce při zpeněžování majetkové podstaty vázán podle úvodní části první věty § 285 odst. 4 insolvenčního zákona) nejde ani u tohoto nároku o pohledávku, kterou by bylo možno úspěšně přihlásit do insolvenčního řízení.

Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž v dotčeném ohledu správné.

Zbývá určit, zda okolnost, že osoba oprávněná ve smyslu § 285 odst. 4 uplatňuje svůj nárok v insolvenčním řízení postupem dle § 173 a násl. insolvenčního zákona tím, že jej na předepsaném formuláři přihlásí jako nepeněžitou pohledávku vyčíslenou v penězích a dožaduje se přezkoumání takto přihlášené „pohledávky“ postupem dle § 188 a násl. insolvenčního zákona, má bez dalšího vést k tomu, že takové podání bude (i proti vůli přihlašovatele) považováno za uplatnění jiného nároku (za uplatnění nároku, s nímž se nepojí požadavek na jeho přezkoumání). Odpověď na tuto otázku má určující vliv pro posouzení, zda v případě, že přihláška takové „pohledávky“ byla přesto přezkoumána a že insolvenční správce popřel (jako v této věci) pravost takové „pohledávky“, má být řízení o podané incidenční žalobě zastaveno (jak učinil odvolací soud) nebo zda má být žaloba zamítnuta (jak učinil insolvenční soud).

K tomu Nejvyšší soud uvádí, že jakkoli je ustanovení § 41 odst. 2 o. s. ř. (obsahující pravidlo, podle kterého každý úkon posuzuje soud podle jeho obsahu, i když je úkon nesprávně označen) přiměřeně aplikovatelné i v insolvenčním řízení, tam, kde přihlašovatel pohledávky při dodržení postupů předepsaných ustanovením § 173 a násl. insolvenčního zákona projeví vůli přihlásit nárok, jenž nemá povahu „pohledávky“, do insolvenčního řízení jako pohledávku vyčíslenou penězi (např. uplatňuje-li tímto způsobem vylučovací nárok), a kde odmítne akceptovat případný jiný zákonem předepsaný způsob uspokojení takového nároku, je namístě přikročit k přezkoumání takové přihlášky, na přezkumném jednání popřít takovou „pohledávku“ co do pravosti a následně podanou incidenční žalobu zamítnout (nikoliv zastavit řízení o ní).

V tomto směru právní posouzení věci odvolacím soudem neobstojí. Odvolací soud měl (totiž) nesprávně za to, že je-li zákonem předepsán jiný způsob vypořádání nároku (postupem dle § 285 odst. 4 insolvenčního zákona), musí být s přihláškou pohledávky i proti vůli přihlašovatele naloženo jinak, než přihlašovatel zamýšlel.

K tomu Nejvyšší soud uvádí, že nevidí žádného důvodu, pro který by jednoznačně projevená vůle žalobců přihlásit neexistující pohledávku neměla být podrobena stejnému režimu jako jiné do insolvenčního řízení nedůvodně přihlašované pohledávky, včetně uplatnění následků v podobě sankcí, jež s sebou snaha takového přihlašovatele prosadit se v insolvenčním řízení jako věřitel neexistující pohledávky, nese.

Nejvyšší soud tudíž, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil, včetně závislých výroků o nákladech řízení (§ 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

Pro úplnost Nejvyšší soud uvádí, že v rozsahu, v němž dovolání směřovalo i proti výrokům o nákladech řízení, bylo od počátku objektivně nepřípustné, což se ve způsobu vyřízení této části dovolání neprojevilo jen proto, že dotčené výroky byly odklizeny jako závislé (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. 29 Odo 874/2001, uveřejněné pod číslem 4/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Známým věřitelem dlužníka, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, je v insolvenčním řízení takový věřitel, o kterém by se insolvenční soud, případně předběžný správce nebo (od rozhodnutí o úpadku) insolvenční správce dlužníka dozvěděl při obvyklém chodu věci buď z listin, jež je dlužník povinen předložit insolvenčnímu soudu (typicky ze seznamu závazků ve smyslu ustanovení § 104 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona), nebo z řádně vedeného účetnictví dlužníka anebo (typově u dlužníka, který nemá povinnost vést účetnictví) z jiných dlužníkem řádně vedených záznamů o stavu jeho majetku a závazků (včetně korespondence). Dlužník, který (lhostejno, zda jde o podnikatele) nekoná s péčí řádného hospodáře a nevede řádné záznamy o stavu svého majetku a o svých závazcích nebo který nesplní řádně a včas povinnost předložit soudu seznam závazků, nemá právo spoléhat na to, že věřitel (jenž by v propadné lhůtě určené k podání přihlášky do insolvenčního řízení byl jinak znám – při obvyklém chodu věci – alespoň insolvenčnímu správci) přijde v důsledku dlužníkovy nedbalosti o možnost přihlásit pohledávku do insolvenčního řízení.

Věřitel dlužníka, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, o kterém však do uplynutí propadné lhůty určené v rozhodnutí o úpadku k podávání přihlášek do insolvenčního řízení nevyjde v insolvenčním řízení ničeho najevo ani z dlužníkem řádně vedeného účetnictví nebo jiných záznamů o majetku a závazcích dlužníka, s nimiž se insolvenční správce včas seznámil, ani jinak, není pro tuto dobu pokládán za známého věřitele dlužníka. Tím, že okolnosti rozhodné pro závěr, že jde o známého věřitele dlužníka, vyjdou při obvyklém (řádném) chodu věci najevo později (po uplynutí propadné přihlašovací lhůty), není insolvenční správce ani insolvenční soud zbaven povinnosti postupovat ohledně takového věřitele ve smyslu ustanovení § 430 insolvenčního zákona, respektive ustanovení článku 40 nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 (plnit vůči němu informační povinnost), zmeškaná lhůta k podání přihlášky se však takovému věřiteli nevrací.

Jestliže dlužník označuje ve svém účetnictví, v jiných svých záznamech nebo v podáních adresovaných insolvenčnímu soudu svého věřitele, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, nepřesně (označí-li např. věřitele - fyzickou osobu pouze jeho fantazijní obchodní firmou), jde skutečnost, že takový věřitel se co do řádné identifikace stal známým insolvenčnímu soudu nebo insolvenčnímu správci až po uplynutí propadné přihlašovací lhůty, k tíži dlužníka.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012, sen. zn. 29 NSČR 13/2010)

Usnesením ze dne 10. 12. 2009 odmítl **K r a j s k ý s o u d** v Českých Budějovicích (dále též jen „insolvenční soud“) přihlášku pohledávky věřitele č. 48 FS (bod I. výroku) a určil, že právní mocí tohoto usnesení účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení končí (bod II. výroku).

Insolvenční soud vyšel z toho, že insolvenční řízení bylo zahájeno insolvenčním návrhem dlužníka (Q., s. r. o.) z 25. 8. 2008 a dlužníkům úpadek byl zjištěn usnesením insolvenčního soudu ze dne 10. 10. 2008, jehož účinky nastaly téhož dne v 15.14 hodin. Věřitelé dlužníka, kteří tak dosud neučinili, byli současně vyzváni, aby své pohledávky přihlásili do 10. 11. 2008, s poučením že k později podaným přihláškám insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují.

Dále insolvenční soud poukázal na to, že přihláška pohledávky věřitele č. 48 mu byla doručena dne 23. 10. 2009 (na poštu byla podána 21. 10. 2009), tedy po uplynutí lhůty k podání přihlášek. Věřitel č. 48 v přihlášce oznámil, že je známým věřitelem dlužníka ve smyslu ustanovení § 430 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), proto měl být neprodleně informován o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku, což se nestalo.

Na tomto základě insolvenční soud připustil, že věřitel č. 48 měl být informován o zahájení insolvenčního řízení i o vydání rozhodnutí o úpadku, ovšem pouze za předpokladu, že v době zahájení insolvenčního řízení soud ví, že věřitel je skutečně známým věřitelem podle ustanovení § 430 insolvenčního zákona. V tomto případě však soud mohl vycházet pouze z insolvenčního návrhu dlužníka, z něhož není patrné, že by věřitel č. 48 měl za dlužníkem pohledávku.

Proto insolvenční soud postupoval dle § 185 insolvenčního zákona.

K odvolání věřitele č. 48 **V r c h n í s o u d** v Praze usnesením ze dne 11. 1. 2010 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

Odvolací soud – vycházejíc z ustanovení § 83, § 136 odst. 2 písm. d), odst. 3 a 4, § 173 odst. 1, § 185 insolvenčního zákona a z ustanovení § 57 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu – především uvedl, že k zachování lhůty k podání přihlášky postačí, je-li přihláška posledního dne lhůty odevzdána orgánu, který má povinnost písemnost doručit insolvenčnímu soudu.

Dodal dále, že pro tzv. známé věřitele dlužníka, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska (dále též jen „známý věřitel“), platí zvláštní úprava obsažená v § 430 insolvenčního zákona, jež počítá s tím, že budou insolvenčním soudem zvlášť vyzooměněni o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku doručením těchto rozhodnutí (§ 430 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona), a s tím, že jim bude zvlášť doručena i výzva k podávání přihlášek. Těmto známým věřitelům (pokračoval odvolací soud) tedy v souladu s ustanovením § 74 odst. 2 insolvenčního zákona začíná běžet lhůta k podání přihlášek až ode dne, kdy jim výzva k podávání přihlášek bude doručena zvlášť. Uvedená výjimka je výrazem přizpůsobení insolvenčního zákona

i jinak přímo aplikovatelnému nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. 5. 2000, o úpadkovém řízení (dále též jen „nařízení“), jehož česká verze byla uveřejněna ve Zvláštním vydání úředního věstníku EU (Kapitola 19, Svazek 01, str. 191 – 208) dne 20. 8. 2004 (srov. článek 40 tohoto nařízení) a respektování přirozené jazykové bariéry, která věřitelům s místem obvyklého pobytu, bydlištěm nebo sídlem v některém z členských států Evropské unie zpravidla brání v účinném využití insolvenčního rejstříku coby zdroje informací o insolvenčním řízení.

K tomu, aby bylo lze postupovat podle § 430 insolvenčního zákona, se insolvenční soud o existenci známého věřitele musí v řízení dozvědět. Nevyplývá-li existence známého věřitele bez dalšího šetření z obsahu insolvenčního spisu, nelze insolvenčnímu soudu důvodně vytýkat, že by vůči takovému věřiteli nesplnil informační povinnost podle § 430 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona.

Dozví-li se insolvenční soud o známém věřiteli až v průběhu insolvenčního řízení, je pro postup podle § 430 insolvenčního zákona rozhodující, v které fázi insolvenčního řízení (kdy) se tak stane. Smyslem úpravy obsažené v § 430 insolvenčního zákona, jež vychází z nařízení, je toliko usnadnit překonání jazykové bariéry a nikoliv prolomit přihlašovací lhůty v případech pohledávek zahraničních věřitelů.

Odtud odvolací soud dovodil, že jde-li o vyrozumění o zahájení insolvenčního řízení, může je insolvenční soud vydat, jen vyjde-li existence známého věřitele v řízení najevo nejpozději do vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka; vyrozumění o vydání rozhodnutí o úpadku lze pak vydat, jen vyjde-li existence známého věřitele v řízení najevo nejpozději do doby, než uplyne lhůta pro podávání přihlášek pohledávek stanovená rozhodnutím o úpadku.

Podle odvolacího soudu tento názor není (ani) v rozporu s právními závěry vyjádřenými v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2008, sen. zn. 29 NSČR 4/2008 (jde o usnesení uveřejněné pod číslem 25/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 25/2009“, které je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu).

Odvolací soud doplnil, že jiný postup, jehož důsledkem by bylo vyloučení možnosti odmítnout jako opožděnou přihlášku pohledávky známého věřitele, jehož existence nevyšla v řízení najevo ani do konce lhůty pro podávání přihlášek pohledávek stanovené rozhodnutím o úpadku, by vedl k nepřipustnému zvýhodnění věřitelů z členských států Evropské unie před věřiteli ostatními (tj. věřiteli tuzemskými a věřiteli ze zbytku světa).

Ke zjištěním, jež insolvenční soud učinil z obsahu insolvenčního spisu, odvolací soud doplnil, že insolvenční řízení v této věci bylo zahájeno 25. 8. 2008 v 11.10 hodin, že rozhodnuto o úpadku dlužníka nepostrádá žádnou ze zákonem předepsaných náležitostí, a až do doby, kdy věřitel č. 48 přihlásil pohledávku, se v insolvenčním spisu o něm nenalézají žádné zmínky; přitom výslovně poukázal na obsah insolvenčního návrhu, příloh insolvenčního návrhu a pozdějšího doplnění insolvenčního návrhu.

Odvolací soud proto uzavřel, že insolvenční soud nepochybil, rozhodl-li o přihlášce věřitele č. 48 a o ukončení jeho účasti v insolvenčním řízení podle § 185 insolvenčního zákona. Věřitel č. 48 totiž podal přihlášku do insolvenčního řízení opožděně. Na věci nic nemění skutečnost, že věřitel č. 48 má bydliště ve Spolkové republice Německo, tedy v členském státě Evropské unie. Insolvenční soud se dozvěděl o jeho existenci v průběhu insolvenčního řízení až po uplynutí lhůty pro podání přihlášek pohledávek, v důsledku čehož již bylo vyloučeno, aby vůči němu postupoval podle § 430 insolvenčního zákona.

Ze skutečnosti, že odvolatel je jediným společníkem dlužníka a je zapsán v českém obchodním rejstříku, nelze bez dalšího dovozovat, že jde nutně o známého věřitele dlužníka ve smyslu § 430 insolvenčního zákona, jehož by měl insolvenční soud automaticky zvláště vyrozumět o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku doručením těchto rozhodnutí. Přitom nelze přehlédnout, že insolvenční řízení bylo zahájeno právě k návrhu dlužníka, vůči němuž vykonával odvolatel jako jeho jediný společník působnost valné hromady (§ 132 obch. zák.), neboť při řádném výkonu této působnosti by odvolatel (na rozdíl od ostatních „vnějších“ věřitelů) jistě předem věděl o úpadku dlužníka i o nutnosti řešit ho podáním insolvenčního návrhu. Proto odvolací soud neuvěřil tvrzení odvolatele, že neměl možnost ovlivnit chování dlužníka – insolvenčního navrhovatele, jenž ho v seznamu svých věřitelů neuvedl. Argumentaci odvolatele, že jeho pohledávka vyplývá z účetnictví dlužníka, považoval odvolací soud za bezpředmětnou, s tím, že odvolatel není zaměstnancem dlužníka (§ 203 odst. 2 insolvenčního zákona) a dlužník není bankou nebo spořitelním a úvěrním družstvem anebo pobočkou zahraniční banky (§ 373 odst. 1 insolvenčního zákona), ani institucí elektronických peněz nebo osobou se sídlem nebo místem podnikání na území České republiky nebo mimo území Evropské unie nebo Evropského hospodářského prostoru oprávněnou vydávat elektronické peníze na základě povolení podle zvláštního právního předpisu (§ 374 odst. 1 insolvenčního zákona) a ani tuzemskou pojišťovnou nebo zajišťovnou nebo pobočkou pojišťovny z třetího státu po odnětí povolení (§ 385 odst. 1 insolvenčního zákona).

Okolnost, že se v taxativně uvedených případech nepřihlašuje pohledávka věřitele plynoucí z účetnictví dlužníka, ještě neznamená povinnost soudu procházet účetnictví a zjišťovat z něj věřitele dlužníka, uvedl odvolací soud.

Odvolací soud dále uzavřel, že se s odvolatelem neztotožnil v interpretaci pojmu „známý věřitel“, tak, jak ji předestřel za použití usnesení Městského soudu v Praze ze dne 27. 4. 2009, č.j. MSPH 59 INS 3730/2008-P103/v. č. 102-2, odborné literatury (Bělohávek A. J. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007 /dále jen „Bělohávek“, str. 954) a článku 40 odst. 1 nařízení.

Takový výklad vede podle odvolacího soudu k ústavně neospravedlnitelnému porušení zásad insolvenčního řízení, dle nichž musí být insolvenční řízení vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhod-

něh a aby se dosáhlo rychlého, hospodárního a co nejvyššího uspokojení věřitelů, neboť věřitelé, kteří mají podle insolvenčního zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti (§ 5 písm. a/ a b/ insolvenčního zákona).

K požadavku odvolatele na přerušení řízení a předložení věci Soudnímu dvoru Evropských společenství k vyřešení předběžné otázky ohledně výkladu pojmu „známého věřitele se sídlem v některém členském státě EU“ odvolací soud nevyhověl s tím, že jeho výklad neodporuje nařízení a že odvolateli zůstává možnost podat dovolání k Nejvyššímu soudu.

Věřitel č. 48 podal proti usnesení odvolacího soudu dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve spojení s ustanovením § 238a odst. 1 písm. a) o. s. ř., namítaje, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. (tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje dovolatel řešení následujících otázek:

1) Kdy se věřitel stává známým ve smyslu ustanovení § 430 insolvenčního zákona a článku 40 odst. 1 nařízení?

2) Je soud oprávněn, respektive povinen, omezit se při zjišťování zahraničních věřitelů pouze na insolvenční návrh, seznam věřitelů předložený dlužníkem, popřípadě na obsah insolvenčního spisu (a nemusí tedy zkoumat dlužníkovu dokumentaci, včetně účetnictví)?

V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel cituje ustanovení článku 40 odst. 1 nařízení, kritizuje výklad pojmu „známý věřitel“, jak jej podal odvolací soud, a k položeným otázkám argumentuje následovně:

Ad 1)

Dovolatel se především ohrazuje proti závěru odvolacího soudu, že o něm není žádná zmínka v insolvenčním návrhu ani v insolvenčním spise. Potud odkazuje na insolvenční návrh (str. 2) a na jeho přílohu (str. 8), s tím, že obsahují závazky dlužníka vůči dovolateli označovanému v mezipodnikové komunikaci vždy jako Q., s. r. o. Odtud má za nepochybné, že byl známým věřitelem ve smyslu ustanovení § 430 odst. 1 insolvenčního zákona a článku 40 odst. 1 nařízení již ke dni podání insolvenčního návrhu.

I kdyby Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolatel nebyl v insolvenčním návrhu a jeho příloze identifikován dostatečně určitě, bylo povinností insolvenčního správce a insolvenčního soudu zjistit, o kterého věřitele, označovaného jako Q., s. r. o., jde.

Bez zřetele k výše uvedenému pokládá dovolatel výklad pojmu „známý věřitel“ v napadeném rozhodnutí za nesprávný a odporující výslovnému ustanovení insolvenčního zákona.

Konkrétně dovolatel uvádí, že časové vymezení pojmu „známý věřitel“ nemá oporu v insolvenčním zákoně ani v jiném právním předpise. Insolvenční zákon ani jiný právní předpis neurčuje žádnou lhůtu pro to, kdy se má věřitel stát známým tak, aby se na něj vztahovala informační povinnost ve smyslu ustanovení § 430 insolvenčního zákona a článku 40 odst. 1 nařízení. Správný výklad pojmu „známý věřitel“ má podle dovolatele vycházet z objektivního pojetí a nikoli z pojetí subjektivního (z pohledu soudece).

Smyslem ustanovení § 430 insolvenčního zákona a článku 40 odst. 1 nařízení není jen překlenout jazykovou bariéru, nýbrž také překlenout rozdíly mezi národními právními úpravami insolvenčního práva a umožnit tak uplatnění práv v insolvenčním řízení zahraničním věřitelům. Proto se nelze ztotožnit s represivním výkladem lhůt pro podávání vyhlášek v napadeném rozhodnutí, odporujícím základním ideám evropské integrace.

Výklad, podle kterého se věřitel stává „známým věřitelem“ jakmile se insolvenční soud dozví o možnosti jeho existence v některém z členských států Evropské unie, neodporuje ani zásadám insolvenčního řízení a nejde ani o nepřipustné zvýhodnění známého věřitele, když zahraniční věřitelé nemají stejné nebo obdobné postavení jako věřitelé tuzemští (čehož si byl zákonodárce nepochybně vědom, jestliže podle ustanovení § 74 odst. 2 insolvenčního zákona u nich spojil běh lhůty k podávání přihlášek se zvláštním doručením /s doručením vyrozumění a výzvy k podání přihlášky/).

Poměřovat národní právo a právo evropské není podle dovolatele správné, neboť každá z těchto oblastí práva sleduje jiný účel. Potud dovolatel odkazuje na judikaturu Soudního dvora Evropské unie (dále též jen „Soudní dvůr“), která odmítá posuzovat nerovnost právních vztahů na jiných vztazích než vztazích s evropským prvkem. Tím Soudní dvůr připouští (uvádí dovolatel), aby zákonodárce zakotvil v národním právním řádu pro evropské subjekty výhodnější právní úpravu než pro subjekty tuzemské (rozhodnutí ESD v případě 180/83, Hans Moser v. Land Baden-Württemberg).

Odvolační soud se podle dovolatele též nevypořádal se závěry právní doktríny ohledně výkladu článku 40 odst. 1 nařízení, jež se shodují s výkladem, který podal v odvolání.

Dovolatel uzavírá, že „známým věřitelem“ ve smyslu ustanovení § 430 insolvenčního zákona a článku 40 odst. 1 nařízení je každý věřitel se sídlem v některém členském státě Evropské unie s výjimkou Dánska, jehož existence vyjde najevo kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení. Insolvenční soud je podle ustanovení § 430 insolvenčního zákona a článku 40 odst. 1 nařízení povinen zaslat takovému věřiteli poté, co jeho existence vyšla najevo, vyrozumění o zahájení insolvenčního řízení, o vydání rozhodnutí o úpadku a výzvu k podání přihlášky pohledávek. V souladu s ustanovením § 74 odst. 2 insolvenčního zákona pak lhůta pro podání přihlášek pohledávek počíná běžet ode dne, kdy byla příslušnému věřiteli doručena uvedená výzva.

Ad 2)

Potud dovolatel proti výkladu obsaženému v napadeném usnesení namítá, že takto by dlužník ke škodě zahraničních věřitelů mohl ovlivňovat, kdo z nich bude považován za známého věřitele.

Podle dovolatelova výkladu může naopak existence známého věřitele vyplývat nejen z insolvenčního návrhu a ze seznamu věřitelů předloženého insolvenčnímu soudu dlužníkem, nýbrž také z dlužníkovy účetnictví a z poznatků, které má o majetku dlužníka z jiných zdrojů nejen insolvenční soud, ale také insolvenční správce.

Pro případ, že by Nejvyšší soud dospěl k závěru, že je nezbytné se odklonit od právního názoru zastávaného právní doktrínou, dovolatel žádá o položení předběžných otázek (jež formuluje) Soudnímu dvoru.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného usnesení je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 30. 6. 2010, tj. naposledy ve znění zákona č. 285/2009 Sb.

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení jsou tudíž ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Dovolání je (bez dalšího) přípustné podle ustanovení § 239 odst. 3, části věty před středníkem, o. s. ř. (nikoliv podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 238a odst. 1 písm. a/ o. s. ř., jak nesprávně dovozuje dovolatel); srov. R 25/2009. Podmínku, aby šlo o potvrzující usnesení odvolacího soudu, ohledně kterého dovolací soud dospěje k závěru, že má po právní stránce zásadní význam, formulovanou ve větě druhé označeného ustanovení poukazem na obdobné použití § 237 odst. 1 a 3 o. s. ř., má Nejvyšší soud za obsoletní (srov. shodně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sen. zn. 29 NSČR 35/2009, uveřejněné pod číslem 151/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 151/2011“).

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správnosti právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu,

sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Z ustanovení § 110 insolvenčního zákona se podává, že věřitelé dlužníka jsou od zahájení insolvenčního řízení oprávněni uplatnit v něm své pohledávky přihláškou, a to i v případě, že insolvenční soud ještě nezveřejnil výzvu k podávání přihlášek (odstavec 1). Insolvenční soud vyzve věřitele, kteří chtějí své pohledávky uplatnit v insolvenčním řízení, aby podali přihlášku pohledávky. Tuto výzvu lze spojit s oznámením o zahájení insolvenčního řízení; je-li výzva učiněna samostatně až v průběhu insolvenčního řízení, oznamuje se stejným způsobem, jakým se oznamuje zahájení insolvenčního řízení (odstavec 2). Přihlášky pohledávek na základě výzvy podle odstavce 2 mohou věřitelé podávat až do rozhodnutí o úpadku. Kratší lhůta není insolvenční soud oprávněn stanovit. Náležitosti této výzvy stanoví prováděcí právní předpis (odstavec 3).

Podle ustanovení § 136 insolvenčního zákona rozhodnutí o úpadku musí obsahovat i výzvu, aby věřitelé, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, tak učinili ve stanovené lhůtě, s poučením o následcích jejího zmeškání (odstavec 2 písm. d/). Lhůta k přihlášení pohledávek stanovená v rozhodnutí nesmí být kratší 30 dnů a delší 2 měsíců (odstavec 3). Je-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, činí lhůta k přihlášení pohledávek 30 dnů (odstavec 4).

Ustanovení § 173 odst. 1 insolvenčního zákona pak určuje, že věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují.

Dle ustanovení § 185 insolvenčního zákona, jestliže v průběhu insolvenčního řízení nastala skutečnost, na základě které se podle tohoto zákona k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce nepřihlíží, insolvenční soud odmítne přihlášku rozhodnutím, proti kterému je odvolání přípustné a které se doručuje zvlášť přihlášenému věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci; odvolání proti němu může podat jen přihlášený věřitel. Právní mocí takového rozhodnutí účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení končí; o tom insolvenční soud přihlášeného věřitele uvědomí ve výroku rozhodnutí.

Podle ustanovení § 430 insolvenčního zákona známé věřitele dlužníka, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, vyrozumí insolvenční soud neprodleně o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku (odstavec 1). Povinnost vyrozumět známé věřitele podle odstavce 1 splní insolvenční soud tím, že jim zvlášť doručí rozhodnutí, kterým se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, a rozhodnutí o úpadku nebo jeho zkrácené znění (odstavec 2). Známým věřitelům podle odstavce 1 insolvenční soud zvlášť doručí i výzvu k podávání přihlášek pohledávek (odstavec 3).

Při citaci judikatury Soudního dvora, kterou Nejvyšší soud níže použil, je dále tam, kde chybí české verze sbírky rozhodnutí Soudního dvora, odkazováno na její anglickou verzi.

Nejvyšší soud úvodem zdůrazňuje, že při výkladu práva Evropské unie si byl vědom omezení kladených na něj závěry vyslovenými v rozsudku Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982, v případě 283/81 CILFIT (1982), ECR 3415, ve spojení s článkem 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (dříve článek 234 Smlouvy o založení Evropského společenství). Článek 267 Smlouvy o fungování Evropské unie mu totiž (jako soudu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva) ukládá povinnost předložit předběžnou otázku, která se týká platnosti a výkladu aktů přijatých orgány Společenství a která vyvstala při jeho jednání, Soudnímu dvoru.

Soudní dvůr v označeném rozsudku uzavřel, že národní soudy posledního stupně nemají povinnost předběžné otázky, jestliže:

1) Otázka komunitárního práva (nyní rozuměj práva Evropské unie) není významná pro řešení daného případu.

2) Existuje ustálená judikatura Soudního dvora k dané otázce nebo rozsudek Soudního dvora týkající se v zásadě identické otázky (tzv. *acte éclairé*).

3) Výklad a správná aplikace komunitárního práva (nyní rozuměj práva Evropské unie) jsou naprosto zjevné (tzv. *acte clair*). Přitom k tomu, aby soud členského státu mohl konstatovat, že výklad komunitárního práva (nyní rozuměj práva Evropské unie) je zjevný, musí:

a) porovnat jednotlivé jazykové verze textu,

b) užívat terminologie a právních pojmů komunitárního práva (nyní rozuměj práva Evropské unie),

c) vzít zřetel na odlišnosti interpretace komunitárního práva (nyní rozuměj práva Evropské unie),

d) být přesvědčen, že jeho výklad je stejně zjevný soudům ostatních členských států a Soudnímu dvoru.

Srov. v tomto ohledu co do podrobné citace těchto závěrů v anglické verzi např. též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2181/2008, uveřejněného pod číslem 95/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek

Dále Nejvyšší soud podotýká, že výkladem ustanovení § 430 insolvenčního zákona se ve své rozhodovací praxi již zabýval, přičemž judikatorní závěry, k nimž dospěl a z nichž vycházejí i jeho další úvahy v této věci, lze shrnout následovně:

1) Známému věřiteli ve smyslu ustanovení § 430 insolvenčního zákona začíná běžet lhůta k podání přihlášky až ode dne, kdy mu výzva k podávání přihlášek bude doručena (v souladu s ustanovením § 74 odst. 2 insolvenčního zákona) zvlášť (R 25/2009).

2) Ustanovení § 430 insolvenčního zákona ukládá insolvenčnímu soudu povinnost vyrozumět o zahájení insolvenčního řízení a o vydání rozhodnutí o úpadku

a doručit zvlášť i výzvu k podávání přihlášek pohledávek jen vůči známým věřitelům z jiných členských států Evropské unie s výjimkou Dánska; ve vztahu ke „známým věřitelům z České republiky“ a k „neznámým věřitelům z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska“ insolvenční soud takovou povinnost nemá (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sen. zn. 29 NSČR 21/2009, uveřejněné pod číslem 150/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 150/2011“).

3) Úprava obsažená v ustanovení § 430 insolvenčního zákona (ve shodě s článkem 40 nařízení) jen pro věřitele z jiných členských států Evropské unie (a nikoliv pro věřitele tuzemské) není úpravou diskriminující, odporující ústavnímu pořádku České republiky; srov. R 25/2009, usnesení ze dne 26. 1. 2009, sp. zn. I. ÚS 2536/08, jímž Ústavní soud odmítl ústavní stížnosti podanou proti R 25/2009 (jež je veřejnosti k dispozici na webových stránkách Ústavního soudu), usnesení ze dne 22. 10. 2009, sen. zn. 29 NSČR 27/2009, uveřejněné pod číslem 63/2010 a R 151/2011.

Článek 40 nařízení zní v české verzi včetně nadpisu takto:

Článek 40

Povinnost informovat věřitele

1. Jakmile je v některém členském státě zahájeno úpadkové řízení, příslušný soud tohoto státu nebo jmenovaný správce podstaty neprodleně informují známé věřitele, kteří mají své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v jiných členských státech.

2. Tyto informace předané prostřednictvím individuálních oznámení obsahují zejména lhůty, sankce za nedodržení těchto lhůt, subjekt nebo orgán, u kterého se přihlašují pohledávky, a jiná stanovená opatření. Toto oznámení rovněž informuje o tom, zda věřitelé, jejichž pohledávky jsou přednostní nebo zajištěné věcným právem, musí své pohledávky přihlásit.

Nejvyšší soud provedl porovnání dalších jazykových verzí uvedeného článku, přičemž při úvaze o míře samostatné aplikace práva Evropské unie v této věci dospěl k závěru, že ani ostatní jazykové verze uvedeného článku nezakládají pochybnosti o tom, co jím bylo v nařízení vyjádřeno.

Příkladem lze poukázat na slovenskou, anglickou a německou verzi článku 15 nařízení, jež znějí následovně:

(slovenština)

Článok 40

Povinnosť informovať veriteľov

1. Hneď po začatí konkurzného konania v členskom štáte súd tohto štátu s príslušnou právomocou alebo likvidátor ním vymenovaný bude okamžite informovať známych veriteľov, ktorí majú zvyčajné miesto pobytu, trvalé bydlisko alebo registrované sídlo v iných členských štátoch.

2. Súčasťou tejto informácie, poskytnutej prostredníctvom individuálneho oznámenia, sú časové lehoty, pokuty stanovené v súvislosti s týmito časovými lehotami, označenie orgánu alebo úradu oprávneného prijímať prihlášky pohľadávok a iné stanovené opatrenia. V tomto oznámení bude uvedené aj to, či veritelia, ktorých pohľadávky sú prednostné alebo kryté vecným právom, musia svoje pohľadávky prihlasovať.

(angličtina)

Article 40

Duty to inform creditors

1. As soon as insolvency proceedings are opened in a Member State, the court of that State having jurisdiction or the liquidator appointed by it shall immediately inform known creditors who have their habitual residences, domiciles or registered offices in the other Member States.

2. That information, provided by an individual notice, shall in particular include time limits, the penalties laid down in regard to those time limits, the body or authority empowered to accept the lodgement of claims and the other measures laid down. Such notice shall also indicate whether creditors whose claims are preferential or secured in rem need lodge their claims.

(němčina)

Artikel 40

Pflicht zur Unterrichtung der Gläubiger

(1) Sobald in einem Mitgliedstaat ein Insolvenzverfahren eröffnet wird, unterrichtet das zuständige Gericht dieses Staates oder der von diesem Gericht bestellte Verwalter unverzüglich die bekannten Gläubiger, die in den anderen Mitgliedstaaten ihren gewöhnlichen Aufenthalt, Wohnsitz oder Sitz haben.

(2) Die Unterrichtung erfolgt durch individuelle Übersendung eines Vermerks und gibt insbesondere an, welche Fristen einzuhalten sind, welches die Versäumnisfolgen sind, welche Stelle für die Entgegennahme der Anmeldungen zuständig ist und welche weiteren Maßnahmen vorgeschrieben sind. In dem Vermerk ist auch anzugeben, ob die bevorrechtigten oder dinglich gesicherten Gläubiger ihre Forderungen anmelden müssen.

Dále Nejvyšší soud uvádí, že při projednání podaného dovolání nepominul, že v mezidobí došlo k výraznému posunu judikatury odvolacího soudu v řešení otázek otevřených dovoláním. Tak např. v usnesení ze dne 11. 8. 2011, č.j. KSUL 44 INS 11234/2010, 2 VSPH 701/2011-P93-13, Vrchní soud v Praze již uzavřel (odkazuje potud příkladmo na své usnesení ze dne 1. 9. 2010, sp. zn. MSPH 93 INS 1923/2008, 3 VSPH 172/2010-P6), že jeho judikatura je již ustálena v tom, že je zcela nepřijatelné, respektive v rozporu se zásadou spravedlivého insolvenčního

ho řízení, založit odmítnutí přihlášky věřitele jako opožděné na porušení základní povinnosti dlužníka, jež je právě ve vztahu k zahraničním věřitelům zárukou, že i jim budou poskytnuty rovné možnosti, neboť s nimi bude zacházeno jako se známými věřiteli dlužníka. Ochrana majetkových zájmů zahraničních věřitelů dlužníka je totiž závislá na řádném plnění povinností, které dlužníku ukládá zákon jak v souvislosti s podáním insolvenčního návrhu, tak v souvislosti s jeho povinností předložit k výzvě soudu seznamy uvedené v ustanovení § 104 odst. 1 insolvenčního zákona i v případě, že dlužník není insolvenčním navrhovatelem, uzavřel odvolací soud v označeném rozhodnutí.

Jakkoliv Nejvyšší soud v důvodech R 25/2009 zmínil, že úpravou obsaženou v ustanovení § 430 insolvenčního zákona se projevil respekt ke zjevnému faktu přirozené jazykové bariéry, která věřitelům s místem obvyklého pobytu, bydlištěm nebo sídlem v některém z členských států Evropské unie zpravidla brání v účinném využití insolvenčního rejstříku coby zdroje informací o insolvenčním řízení, účel ustanovení článku 40 nařízení (z nějž ustanovení § 430 insolvenčního zákona vychází) zjevně není omezen pouze na tuto okolnost. Jde rovněž o úpravu, jež má zásadním způsobem usnadnit známému věřiteli při uplatnění jeho pohledávky v insolvenčním řízení též překonání bariér daných tím, že na rozdíl od věřitele tuzemského (zpravidla) není obeznámen s procesními pravidly platnými pro insolvenční řízení státu, ve kterém bylo zahájeno insolvenční řízení.

V tomto kontextu je zjevně nepřiléhavé omezit výklad pojmu „známý věřitel“ na obsah insolvenčního spisu.

Známým věřitelem dlužníka, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, je v insolvenčním řízení takový věřitel, o kterém by se insolvenční soud, případně předběžný správce nebo (od rozhodnutí o úpadku) insolvenční správce dlužníka dozvěděl při obvyklém chodu věci buď z listin, jež je dlužník povinen předložit insolvenčnímu soudu (typicky ze seznamu závazků ve smyslu ustanovení § 104 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona), nebo z řádně vedeného účetnictví dlužníka anebo (typově u dlužníka, který nemá povinnost vést účetnictví) z jiných dlužníkem řádně vedených záznamů o stavu jeho majetku a závazků (včetně korespondence). Dlužník, který (lhostejno, zda jde o podnikatele) nekoná s péčí řádného hospodáře a nevede řádné záznamy o stavu svého majetku a o svých závazcích nebo který nesplní řádně a včas povinnost předložit soudu seznam závazků, nemá právo spoléhat na to, že věřitel (jenž by v propadné lhůtě určené k podání přihlášky do insolvenčního řízení byl jinak znám – při obvyklém chodu věci – alespoň insolvenčnímu správci), přijde v důsledku dlužníkovy nedbalosti o možnost přihlásit pohledávku do insolvenčního řízení. V literatuře srov. k uvedenému přiléhavě např. Bělohávek, str. 954.

Je rovněž zjevné (a naznačuje se již ze závěrů obsažených v R 150/2011), že věřitel dlužníka, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, o kterém však do uplynutí

propadné lhůty určené v rozhodnutí o úpadku k podávání přihlášek do insolvenčního řízení nevyjde v insolvenčním řízení ničeho najevo ani z dlužníkem řádně vedeného účetnictví nebo jiných záznamů o majetku a závazcích dlužníka, s nimiž se insolvenční správce včas seznámil, ani jinak, nebude pro tuto dobu pokládán za známého věřitele dlužníka. Tím, že okolnosti rozhodné pro závěr, že jde o známého věřitele dlužníka, vyjdou při obvyklém (řádném) chodu věci najevo později (po uplynutí propadné přihlašovací lhůty), není insolvenční správce ani insolvenční soud zbaven povinnosti postupovat ohledně takového věřitele ve smyslu ustanovení § 430 insolvenčního zákona, respektive ustanovení článku 40 nařízení (plnit vůči němu informační povinnost), zmeškaná lhůta k podání přihlášky se však takovému věřiteli nevrací.

To, že v daném kontextu nelze hovořit o úpravě diskriminační, se vedle přiléhavé dovolací argumentace podává též z výše (ad 3/) provedeného shrnutí judikatury Nejvyššího soudu a Ústavního soudu.

Nejvyšší soud je přesvědčen, že výklad a správná aplikace práva Evropské unie jsou ve výše rozebíraných otázkách naprosto zjevné a že podaná interpretace práva Evropské unie (včetně té, jež bude na základě výše podaných východisek dále promítnuta do poměrů této věci) je stejně zjevná soudům ostatních členských států a Soudnímu dvoru.

Právní posouzení věci odvolacím sudem tudíž ve světle výše podaných závěrů neostojí a dovolací důvod dle § 24a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl již proto uplatněn právem.

Nejvyšší soud tudíž, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil. Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

Výše podaný výklad rovněž předpokládá (ve shodě s dovolací argumentací), že tam, kde dlužník označuje ve svém účetnictví, v jiných svých záznamech nebo v podáních adresovaných insolvenčnímu soudu svého věřitele, který má své obvyklé místo pobytu, bydliště nebo sídlo v některém z členských států Evropské unie s výjimkou Dánska, nepřesně (označí-li např. věřitele – fyzickou osobu pouze jeho fantazijní obchodní firmou), jde o skutečnost, že takový věřitel se co do řádné identifikace stal známým insolvenčnímu soudu nebo insolvenčnímu správci až po uplynutí propadné přihlašovací lhůty, k tíži dlužníka a práva přihlásit pohledávku do insolvenčního řízení ve lhůtě počítané ode dne, kdy mu bude výzva k podání přihlášky doručena zvláště, takového věřitele nezabavuje.

Úkolem insolvenčního soudu tedy bude ve světle podaného výkladu skutkově ověřit též dovolatelovu námitku, že označení Q., s. r. o., se v insolvenčním návrhu a jeho příloze týkalo právě dovolatele, který se tak stal známým věřitelem dlužníka ještě před rozhodnutím o úpadku dlužníka.

INHALT*)

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 59 Die Straftat eines Diebstahls wurde durch den Einbruch nach § 247 Abs. 1 Buchst. b) auch dann begangen, wenn der Täter den Vorhängeschloss, mit dem der Eingang zum Gebäude des Geschädigten gesichert wurde, entfernte und zugleich ihn mit dessen eigenen Schloss ersetzte, auch wenn er das Gebäude erst später mit einem gewissen Zeitabstand und bereits unter Verwendung der eigenen Schlüssel betreten hat, wo er dessen Sachen entwendete. Auch in einem solchen Fall war die gewaltsame Beseitigung der ursprünglichen Objektsicherung ein Mittel zum Eindringen in den verschlossenen Raum, d.h. ein Einbruch nach § 89 Abs. 14 StG.
- Nr. 60 Wie die Straftat einer Erpressung nach § 175 Abs. 1 StGBI. und nicht die Straftat eines Diebstahls nach § 205 Abs. 1, Buchst. c) StGBI. als Teil einer Handlung des Täters zu erachten ist, der er sich nach der Entwendung der Sache des Geschädigten gegen diesen unter Androhung von Gewalt bediente, deren Ziel jedoch nicht war, die entwendeten Sachen beizubehalten, sondern den Geschädigten dazu zu zwingen, den Täter frei zu lassen, um den Tatort ungehindert zu verlassen. In diesem Fall geht es um einen Gleichlauf von mehreren Taten der Straftat eines Diebstahls und einer Erpressung.
Der Unterschied zwischen der Straftat einer Erpressung nach § 175 StGBI. und des Deliktes eines Diebstahls nach § 205 Abs. 1, Buchst. c) StGBI. liegt darin, dass der Druck auf den Willen des Geschädigten bei der Straftat eines Diebstahls vom Täter allein von der Bestrebung hergeleitet wird, unmittelbar nach der Tat mit Gewalt oder der Androhung von unmittelbarer Gewalt die Sache, die der Täter bereits durch den Diebstahl erlangte, beizubehalten. Sofern die Gewalt oder Androhung von (unmittelbarer) Gewalt gegen etwas anderes als die unmittelbar nach der Straftat entwendete Sache für sich beizubehalten ausgerichtet war, also dazu, dass eine andere Person etwas tut, unterlässt oder erduldet (z.B. dass der Täter vom Geschädigten oder einer anderen Person nicht am Weggehen gehindert wird, dass seine Tat nicht bei der Polizei angezeigt wird u.ä.), geht es hierbei um die Straftat einer Erpressung nach § 175 StGBI.
- Nr. 61 Wenn vom Gericht im Verfahren über eine Straftat, für die das Gesetz eine Freiheitsstrafe verhängt mit einer maximalen Obergrenze von nicht mehr als fünf Jahren, eine zusammenfassende Strafe nach § 43 Abs. 2 StGBI. auch für die konvergierende Straftat verhängt wird, für die das Gesetz eine Freiheitsstrafe festlegt, deren Obergrenze von mehr als fünf Jahren übersteigt, mit der der Täter mit einem vorherigen rechtskräftigen Urteil verurteilt wurde, besteht kein Grund für eine notwendige Verteidigung nach § 36 Abs. 3 StG. In einem solchen Fall ist das Verfahren nämlich, obwohl vor dem Senat im Sinne des 314a Abs. 2 StO lediglich über das Delikt zu führen, und nicht auch über die Straftat, obwohl auch dafür eine zusammenfassende Strafe erlassen wird.
- Nr. 62 Sofern eine Straftat (z.B. die Straftat eines Betrugs nach § 209 Abs. 1 Buchst. d/ StGBI.) mittels eines Wechsels begangen wurde, nach § 17 Abs. 1 Buchst. b) StO im Wortlaut mit Wirkung ab 1.1.2010, ist für deren erstinstanzliche Verhandlung der Kreisgericht lediglich dann kompetent, sofern dieser Wechsel den Charakter eines Anlageninstruments trägt (§ 3 Abs. 1 des Gesetzes, Nr. 256/2004 Slg., über die unternehmerische Tätigkeit auf dem Kapitalmarkt, im Wortlaut späterer Vorschriften) und dieser für den Handelsbetrieb auf einem geregelten Markt angenommen oder dessen Zulassung zum Handeln auf einem geregelten Markt nach Bestimmungen der §§ 55 Abs. 1 und 56 Abs. 1, 2 des Gesetzes über die unternehmerische Tätigkeit auf dem Kapitalmarkt beantragt wurde.
- Nr. 63 Die Straftat hinsichtlich Vereitelung der amtlichen Entscheidung und Ausweisung nach § 337 Abs. 1 Buchst. e) StGBI. ist eine Dauerstrafat, und zwar sowohl als deren erste Alternative „der Täter tritt ohne einen schwerwiegenden Grund auf Aufforderung des Gerichts die Freiheitsstrafe nicht an“ als auch die zweite Alternative „der Täter wehrt sich in einer anderen Weise unbegründet vor Antritt zur Ausübung dieser Strafe“. Von diesem Gesichtspunkt aus ist

*) Dieser Text wurde in der deutschen Sprache zur Information der Leser des Novatrix Verlags vorbereitet.

es nicht entscheidend, ob der Täter die Strafausübung nicht antritt, oder ob er den Empfang dieser Aufforderung meidet (z.B. dadurch, dass er sich versteckt). Der Täter der zu beurteilenden Straftat vermeidet nämlich in beiden Fällen die Ausübung einer rechtskräftig verhängten Freiheitsstrafe und nicht die Aufforderung zu deren Antritt.

- Nr. 64 I. Das grobe Missverhältnis zu Vermögensbeziehungen des Täters bei Überschreitung des üblichen Unternehmensrisikos nach § 224 Abs. 1, Buchst. e) StGBI. ist es notwendig auf Grundlage eines Vergleichs von Charakter und finanziellem Aufwand zwischen dem Geschäft und der Operation (z.B. der Lieferung des Bauwerks) zu beurteilen, und zwar in Abhängigkeit von deren personellen, materiellen (beispielsweise der Transportmittel-, Maschinen- und sonstigen Ausstattung) und finanziellen Mitteln, die für die Durchführung eines solchen Geschäfts oder einer Operation auf der einen Seite und deren finanziellen Deckung und einer unerlässlichen Kooperation des Abnehmers während der Durchführung (z.B. Erstattung einer finanziellen Vorauszahlung am Anfang der Durchführung, weitere Finanzierung einzelner Etappen, Sicherstellung und Finanzierung von Mehrarbeiten, Werkübergabe und Erledigung eventueller Beanstandungen u.ä.). Vom Gesichtspunkt aus der Schlussfolgerung bezüglich des groben Missverhältnisses in diesem Sinne hängt es tatsächlich nur vom tatsächlichen Endverhältnis des gegenseitigen Vergleichs dieser Größen ab. Obwohl allgemein keine finanziellen Kriterien für die Möglichkeit, Schlussfolgerungen über das grobe Missverhältnis zwischen dem Geschäft und der Operation zu Vermögensbeziehungen des Unternehmers festzulegen vorhanden sind, liegt es auf der Hand, dass der Umfang eines bestimmten Geschäfts oder dessen Vermögensauswirkungen imstande sein müssen, einen Konkurs herbeizuführen. Dabei ist zu erwägen, ob jede unternehmerische Tätigkeit mit einem bestimmten Risikograd verbunden ist, dessen Angemessenheit von vielen Umständen, beginnend mit dem Gegenstand des Unternehmens bis zu Fähigkeiten und Erfahrungen eines jeden Unternehmers hin, abhängig ist.
- II. Eine Absicht oder die grobe Nachlässigkeit des Täters im Sinne des § 224 Abs. 1 StGBI. ist es notwendig, zeitlich stets von dem Zeitpunkt abzuleiten, wo jeweiliges Geschäft oder die Operation vom Täter über den Rahmen eines üblichen Unternehmensrisikos hinaus unternommen wurde.

Entscheidungen nach dem SacheN Bürgerlichen, Handels-und Verwaltungsrecht

- Nr. 128 Für die Behandlung und Entscheidung über die Streitigkeiten in Sachen Geldleistung von mehr als CZK 100.000,-- zwischen einer selbständigen Gebietseinheit und dem Unternehmer bei dessen unternehmerischen Tätigkeit aus sonstigen geschäftlichen Verpflichtungen, an denen die selbständige Gebietseinheit als Unternehmer nicht beteiligt war, ist das jeweilige Amtsgericht sachlich zuständig.
- Nr. 129 Der Beschluss, mit dem vom Gericht die einstweilige Verfügung angeordnet wurde, der dem Beklagten die Verfügung über eine bestimmte Sache verbietet, verhindert das Schiedsgericht nicht daran, in einem gegen denselben Beklagten geführten Verfahren einen Schiedsspruch zu erlassen, wonach die gegebene Sache vom Beklagten auszugeben ist.
- Nr. 130 Bei unvollständiger Regelung der Verjährung in dem Gesetz Nr. 589/1992 Slg. (im Wortlaut, der bis 31.12.2008 gültig war), ist es notwendig, die Bestimmungen der §§ 100 und 114 des BGBI. anzuwenden.
Sofern die Vollstreckung nach § 268 Abs.1, Buchst. c) ZPO eingestellt wurde, also bezüglich des Antrags des Berechtigten, allerdings nur (und ausdrücklich) auf Grundlage der Mitteilung des Gerichts, dass alle beweglichen Sachen des Verpflichteten zugunsten der davor angeordneten Exekutionen bereits aufgelistet wurden, kann solch ein Fall nicht als mangelnde „ordnungsgemäße Fortsetzung eines anhängigen Verfahrens“ im Sinne des § 112 Bürgerliches Gesetzbuches Gesetz erachtet werden.
- Nr. 131 Die Übertragung eines Anteils an einer Gesellschaft mit beschränkter Haftung, die in Gütergemeinschaft von Eheleuten ist, auf einen Dritten erfordert auch nach Beendigung der Gütergemeinschaft von Eheleuten vor deren Auseinandersetzung unter Androhung einer relativen Nichtigkeit einer Zustimmung des anderen ehemaligen Ehepartners.

Sofern der Geschäftsanteil, der Bestandteil der Gütergemeinschaft von Eheleuten ist, nach deren Auflösung bis zu deren Auseinandersetzung übertragen wird, ist Gegenstand der Auseinandersetzung der Betrag für dessen Übertragung, nicht der Wert dieses Anteils.

Nr. 132 Die Schlussfolgerung, dass die Gesamtlänge des Verfahrens nicht angemessen ist (im Sinne des § 13 Abs. 1 des Gesetzes Nr. 82/1998 Slg.), ist unmöglich zu machen ohne dass vom Gericht ein Urteil formuliert wird, aus dem ersichtlich wird, welcher der maßgeblichen Umstände bei Bewertung der Dauer des Verfahrens als unangemessen erscheint (im Vergleich zu denen, die sonst eine Schlussfolgerung über die Angemessenheit der Verfahrenslänge begründet hätten). Allein auf Grund dessen, dass der Staat vor Aufnahme des Gerichtsstreits (oder auch in dessen Verlauf) über den Ausgleich für den Vermögensverlust in Geld für eine unangemessene Dauer des Verfahrens dem Geschädigten eine Entschädigung in Form von Feststellung der Rechtsverletzung gewährte, können nicht für die Zwecke eines solchen Streits ohne Weiteres keine Tat- und rechtlichen Schlussfolgerungen darüber gezogen werden, dass die Gesamtlänge des Verfahrens „unangemessen“ ist. Bei Beurteilung der Gesamtdauer des Verfahrens für die Zwecke des Anspruchs auf eine angemessene Entschädigung nach § 31a Abs. 3 des Gesetzes Nr. 82/1998 Slg. im Wortlaut späterer Vorschriften (in Verbindung mit § 13 Abs. 1 zweiter und dritter Satz, dieses Gesetzes) wird ein Insolvenzverfahren nach Nr. 328/1991 Slg. als ein selbständiges Verfahren beurteilt; allein der Umstand, ob die Person, die eine solche Entschädigung über die im Konkursverfahren geltend gemachte Forderung vor Aufnahme des Insolvenzverfahrens ein Urgefahren, eventuell (nach Erhalt des Exekutionstitels im Spruchverfahren) auch ein Vollstreckungsverfahren (Ausführungsverfahren) geführt hat, ist an sich nicht relevant.

Hinsichtlich der Bestimmung des Beginns des Insolvenzverfahrens für die Zwecke der Anerkennung des Anspruchs auf eine angemessene Entschädigung nach § 31a Abs. 3 des Gesetzes Nr. 82/1998 Slg. im Wortlaut späterer Vorschriften (in Verbindung mit § 13 Abs. 1 zweiter und dritter Satz, dieses Gesetzes) ist für den Fall des Insolvenzgläubigers, der selbst keinen Antrag auf die Konkurseröffnung über das Vermögen des Schuldners gestellt hat, der Tag maßgeblich, wo die Anmeldung deren Forderung dem Gericht zugestellt wurde.

Für die Bestimmung der Beendigung der Dauer des Insolvenzverfahrens für die Beurteilung der Angemessenheit der Gesamtlänge des Konkursverfahrens ist bei dem Insolvenzgläubiger wesentlich, wann der Konkursverwalter ihm gegenüber den Aufteilungsbeschluss erfüllte, und nicht das, wo der Konkurs durch den Erlass eines Beschlusses über die Aufhebung des Konkurses nach Erfüllung des Aufteilungsbeschlusses formell beendet wurde.

In der Umsetzungsphase des Insolvenzverfahrens (zum Zeitpunkt ab Insolvenzeröffnung bis zur Vorlage des Abschlussberichts durch den Insolvenzverwalter) kann die Kompliziertheit des Insolvenzverfahrens zum Beispiel in Bezug auf die Menge der im Konkurs geltend gemachten Ansprüche und durch sie hervorgerufenen Streitigkeiten zum Ausdruck kommen.

Sofern im Verfahren über die Anerkennung einer angemessenen Entschädigung für die Rechtsverletzung auf eine angemessene Länge des Konkursverfahrens keine Umstände zutage kommen, aus denen zu entnehmen ist, dass der Insolvenzgläubiger im Verlauf des Konkursverfahrens begründet einen höheren Grad an Entschädigung für die angemeldete Forderung erwarten konnte, ist in Bezug auf die Bedeutung des Gegenstands des Verfahrens für diesen Gläubiger im Hinblick auf die Bestimmung der Höhe der Geldforderung der Betrag maßgeblich, den er im Konkurs als Befriedigung seines Anspruchs erhalten hat.

Nr. 133 Wurde eine Höhe des Ersatzes für die gewährte medizinische Versorgung aus Mitteln der öffentlichen Krankenversicherung für einen bestimmten Zeitraum weder vertraglich noch gesetzlich festgelegt, so wird diese vom Gericht nach § 136 ZPO nach eigenem Ermessen festgelegt. Als vernünftig und fair erscheint die Festlegung einer Höhe der Vergütung auf Grund dessen, dass die Höhe jeweiliger Erstattung in der vorherigen Erstattungsvorperiode und die Kenntnis über die Änderungen relevanter Umstände, die in der Zwischenzeit eingetreten sind, in Betracht gezogen wird.

- Nr. 134 Für den Fall eines Anspruchs auf den Ersatz eines Gesundheitsschadens, der infolge der Verletzung einer Verpflichtung des Reisebüros zur ordnungsgemäßen Leistung, die auf Grund eines Reisevertrages vereinbart wurde, entstanden ist, kommt es zu keiner Geltendmachung einer Verjährungsfrist nach § 852i Abs. 2 des Bürgerlichen Gesetzbuches, da diese Frist lediglich für die Geltendmachung des Anspruchs aus der Haftung für die Nichterfüllung oder mangelhafte Erfüllung von Verpflichtungen aus dem Reisevertrag festgelegt wird.
- Nr. 135 Die Bestimmungen des Bürgerlichen Gesetzbuchs über die Verjährung können nicht für die Bestimmungen über den Verbraucherschutz im Sinne des § 262 Abs. 4, der erste Teil des Satzes hinter dem Semikolon, HGB gehalten werden.
- Nr. 136 Bezüglich der Geltendmachung von Rechten gegenüber dem Verkehrsunternehmen bei Verlust oder Nichtlieferung von Waren nach der Konvention über die Vereinheitlichung bestimmter Vorschriften über die internationale Luftfrachtbeförderung (Konvention von Montreal) erfordert keine Reklamation der Frachtverlusts nach Artikel 31 dieser Konvention.
- Nr. 137 Der Anspruch des Berechtigten auf eine unentgeltliche Übertragung einer Wohnung oder eines Gewerberaumes in dessen Besitz nach Bestimmungen des § 285 Abs. 4 InsO stellt keine Forderung, die zu einem Insolvenzverfahren im Verfahren nach § 173 ff. Insolvenzgesetz erfolgreich angemeldet werden kann, dar.
- Nr. 138 Ein Gläubiger des Schuldners ist bekannt, der seinen gewöhnlichen Aufenthaltsort, den Wohnsitz oder Sitz in einem Mitgliedstaat der Europäischen Union mit Ausnahme von Dänemark hat, der im Insolvenzverfahren solch ein Gläubiger ist, von dem das Insolvenzgericht oder der vorläufige Verwalter oder (nach Insolvenzbeschluss) Insolvenzverwalter des Schuldners während des üblichen Verlaufs der Sache erfuhr entweder anhand von Urkunden, die der Schuldner verpflichtet ist, dem Insolvenzgericht (in der Regel anhand einer Liste von Verpflichtungen im Sinne des § 104 Abs. 1, Buchst. b / InsG) oder einer ordnungsgemäß geführten Buchhaltung des Schuldners oder (je nach Typ des Schuldners, der nicht verpflichtet ist, Buchhaltung zu führen) anhand von anderen vom Schuldner ordnungsgemäß geführten Aufzeichnungen über den Stand seines Vermögens und Verpflichtungen (einschließlich des Schriftverkehrs). Solch ein Schuldner (gleich ob es sich um einen Unternehmer handelt), der mit Sorgfalt eines ordentlichen Wirtschafters nicht handelt und keine ordnungsgemäßen Aufzeichnungen über den Stand seines Vermögens und seine Verpflichtungen führt, und seiner Pflicht, dem Gericht eine Auflistung von Verpflichtungen ordnungsgemäß und termingerecht vorzulegen nicht nachkommt, hat kein Recht, sich darauf zu verlassen, dass der Gläubiger (der in der für die Einreichung einer Anmeldung zum Insolvenzverfahren bestimmten Verjährungsfrist ansonsten bekannt wäre – bei üblichem Gang der Sache - zumindest dem Insolvenzverwalter), kommt wegen Nachlässigkeit des Schuldners um die Möglichkeit, seine Forderung zum Insolvenzverfahren anzumelden.
- Ein Gläubiger des Schuldners, der seinen gewöhnlichen Aufenthaltsort, den Wohnsitz oder Sitz in einem Mitgliedstaat der Europäischen Union mit Ausnahme von Dänemark hat, von dem jedoch bis zum Ablauf einer im Beschluss über die Verjährung von Anmeldungen zum Insolvenzverfahren bestimmten Verjährungsfrist nichts bekannt wird weder anhand einer vom Schuldner ordnungsgemäß geführten Buchhaltung oder sonstigen Aufzeichnungen über das Vermögen und die Verpflichtungen des Schuldners, mit denen sich der Insolvenzverwalter rechtzeitig bekannt machte, oder in einer anderen Weise, wird auf diese Dauer nicht für einen bekannten Gläubiger des Schuldners gehalten. Auf Grund dessen, dass die Umstände, die für die Schlussfolgerung maßgeblich sind, dass es sich um einen bekannten Gläubiger des Schuldners handelt, bei üblichem (ordnungsgemäßigem) Lauf der Dinge erst später (nach Ablauf einer Verjährungsfrist für die Anmeldung) eintreten, sind weder der Insolvenzverwalter noch das Insolvenzgericht von der Verpflichtung befreit, bezüglich eines solchen Gläubigers im Sinne des § 430 Insolvenzgesetz, bzw. der Bestimmungen des Artikels 40 der Anordnung des Rates (EG) Nr. 1346/2000 zu verfahren (die Informationspflicht ihm gegenüber zu erfüllen), die versäumte Frist für die Einreichung der Anmeldung wird einem solchen Gläubiger nicht zurückerstattet.

Sofern vom Schuldner in dessen Büchern oder Aufzeichnungen oder den an das Insolvenzgericht adressierten Angaben dessen Gläubiger bezeichnet wird, der seinen gewöhnlichen Aufenthaltsort, den Wohnsitz oder Sitz in einem Mitgliedstaat der Europäischen Union mit Ausnahme Dänemarks hat, und zwar ungenau (sofern er den Gläubiger – eine natürliche Person lediglich mit deren unbestimmten Firmenbezeichnung anführt), geht dieser Umstand, dass solch ein Gläubiger, was dessen ordnungsgemäße Identifizierung anbelangt, dem Insolvenzgericht oder Insolvenzverwalter erst nach Ablauf der Verjährungsfrist für die Anmeldung bekannt wurde, zu Lasten des Schuldners.

CONTENTS*)

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 59 The crime of theft is committed by means of burglary within the meaning of Section 247(1)(b) of the Penal Law also if the offender forcibly removed a locked padlock, which secured the entry to the premises of the aggrieved person, and replaced it with an own padlock, and at a later time, i.e. after the lapse of a certain time period, the offender, using own keys, entered the premises of the aggrieved party where the offender alienated the aggrieved person's property. In such a case, the forced removal of the original safeguard securing the premises served as a means of entry into locked premises, i.e. by burglary pursuant to Section 89(14) of the Penal Law.
- No. 60 Those actions of the offender who, after having alienated the aggrieved party's belongings, threatened the aggrieved person to use violence, however, not with the purpose of keeping the alienated belongings but, instead, of forcing the aggrieved person to desist from detaining the offender and to let the offender leave the scene of the theft should be adjudged as the crime of extortion pursuant to Section 175(1) of the Penal Code and not as the crime of theft under Section 205(1)(c) of the Penal Code. Such a case involves multiple-action concurrence of the crime of theft and extortion.
- The difference between the crime of extortion under Section 175 of the Penal Code and the misdemeanour of theft pursuant to Section 205(1)(c) of the Penal Law is based on the circumstance that, in the event of the misdemeanour of theft, the offender, immediately after committing the offence, exerts pressure on the will of the aggrieved person with the aim to keep the thing acquired by the offender through theft either by using violence or a threat of imminent violence. When violence or a threat of (imminent) violence are used for other purposes than to keep a thing immediately after the alienation thereof, i.e. to force a third party to do, omit or to endure something (e.g. to force the aggrieved or another person to desist from detaining the offender or from reporting the offender's act to the police, etc.), such action constitutes the crime of extortion under Section 175 of the Penal Law.
- No. 61 Where, within proceedings concerning a misdemeanour, in relation to which the law stipulates the sentence of imprisonment with the upper limit not exceeding 5 years, the court imposes a summary punishment in accordance with Section 43(2) of the Penal Code also for a concurrent crime, in relation to which the law stipulates the sentence of imprisonment with the upper limit exceeding 5 years, and for which the offender had been convicted by a previous final judgement, such circumstance does not lay grounds for necessary legal defence as defined in Section 36(3) of the Code of Criminal Procedure. In such an event, the proceedings, even if conducted before a senate within the sense of Section 314a(2) of the Code of Criminal Procedure, concern only the misdemeanour and not the crime, despite the fact that a summary punishment is imposed also for the said crime.
- No. 62 If a crime (e.g. the crime of fraud pursuant to Section 209(1)(4)(d) of the Penal Code) was committed by means of a bill of exchange, in accordance with Section 17(1)(b) of the Code of Criminal Procedure in the wording effective from January 1, 2010, the regional court shall be the first-level court competent to conduct proceedings relating to the crime provided that the bill of exchange has the nature of an investment instrument (Section 3(1) of Act No. 256/2004 Coll., on Capital Market Undertaking, as amended) and has been accepted for trading in a regulated market and/or its acceptance for trading in a regulated market has been requested within the meaning of the provisions of Section 55(1) and Section 56(1) and (2) of the Capital Market Undertaking Act.
- No. 63 The misdemeanour of obstructing the execution of an official decision and expulsion pursuant to Section 337(1)(e) of the Penal Code constitutes a continuing criminal offence both with respect to the first alternative "when the offender, without any serious reason, fails to appear to execute the imposed sentence of imprisonment upon being called upon to do so by the court", and the second alternative "when the offender unjustifiably obstructs the commencement of the

execution of such punishment". In this respect, it is irrelevant whether the offender failed to appear within the specified date to execute the sentence despite having accepted a court notice demanding the same or whether the offender is avoiding the acceptance of such court notice (e.g. by hiding). In both cases, the offender who has committed the adjudged misdemeanour is obstructing the execution of the lawfully imposed sentence of imprisonment and not the court notice demanding the offender to execute the sentence.

- No. 64 I. When the framework of the usual business risk is exceeded within the meaning of Section 224(1)(e) of the Penal Code, a gross disproportion in relation to the property conditions of the offender should be adjudged based on a comparison of the nature and the financial demandingness of the business transaction or operation (e.g. delivery of a construction project) with regard to the organizational and material securing of the same on the part of the supplier, including the supplier's personnel, material (e.g. transport, machinery and other equipment) and financial means necessary for the execution of such business transaction or operation on one side and its financial coverage or required cooperation on the part of the customer on the other side, which namely includes the agreed method of funding and necessary cooperation on the part of the customer during the execution (e.g. payment of a deposit at the beginning of the execution, further funding of individual phases, securing and funding of additional work, handover of the project, and settlement of conceivable complaints, etc.). As regards the conclusion of gross disproportion, the actual resultant ratio of the mutual comparison of these values is decisive in this sense. Although no financial aspects are generally defined that would allow the conclusion claiming the gross disproportion of the business transaction or operation to the property conditions of the entrepreneur, it is obvious that the extent of a specific business transaction and its property-related impact should be capable of inducing bankruptcy. At the same time, it is necessary to keep in mind that any entrepreneurial activity is associated with a certain rate of risk, the commensurateness of which is dependent on a number of circumstances, ranging from the field of business to the entrepreneur's competence and experience.
- II. The offender's intent or gross negligence within the meaning of Section 224(1) of the Penal Code should always be time-based and associated with the moment when the offender had executed the particular business transaction or operation outside the framework of the usual business risk.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 128 The district court of material jurisdiction shall be competent to hear and decide disputes between a territorial administrative unit and an entrepreneur concerning pecuniary fulfilment, the amount of which exceeds CZK 100,000 and which is associated with the entrepreneurial activities of such entrepreneur involving other business-related contractual relations, to which the territorial administrative unit was not a party to as an entrepreneur while carrying out its entrepreneurial activities.
- No. 129 A resolution whereby the court orders a preliminary measure prohibiting the defendant to dispose of a particular thing shall not prevent the arbitration court to issue an arbitration award within proceedings initiated against the same defendant, in which the arbitration court imposes an obligation on the defendant to surrender the thing.
- No. 130 With a view to the incomplete definition of forfeiture contained in Act No. 589/1992 Coll. (in the wording valid until December 31, 2008), the provisions of Sections 100 to 114 of the Civil Code shall be applied.
- Where the execution of a decision is discontinued in accordance with Section 268(1)(c) of the Civil Procedure Code, i.e. with respect to the motion of the entitled party, however, only (and solely) based on the communication of the court that all chattels of the liable party have already been listed in favour of previously ordered distraint proceedings, such a case cannot be qualified as insufficient "due continuance of the initiated proceedings" within the meaning of the provisions of Section 112 of the Civil Code.

No. 131 The transfer of a business share in a limited liability company being a part of the joint property of spouses to a third party requires, subject to the sanction of relative invalidity, the consent of the other former spouse also after the extinction of such joint property of spouses but prior to the settlement of the same.

If a business share being a part of the joint property of spouses is transferred after the extinction of the joint property of spouses but before the settlement of the same, the subject of settlement shall be the amount acquired for the transfer of the business share and not the value thereof.

No. 132 The conclusion that the overall duration of the proceedings is incommensurate (within the meaning of Section 13(1) of Act No. 82/1998 Coll.) cannot be made unless the court clearly states which of the decisive circumstances affected the assessment of the incommensurate overall duration of the proceedings (compared to those circumstances that would have otherwise justified the conclusion on the commensurateness of the duration of the proceedings).

The fact that, prior to the initiation (or in the course) of a legal dispute concerning the compensation of non-material damage in money for the incommensurate duration of proceedings, the state provided satisfaction to the aggrieved party by stating the infringement of the aggrieved party's right, shall not serve as the basis, with respect to such dispute, for any factual or legal conclusion grounded on the "incommensurateness" of the overall duration of the proceedings.

When adjudging the overall duration of the proceedings for the purpose of recognizing the entitlement to adequate satisfaction within the meaning of Section 31a(3) of Act No. 82/1998 Coll., as amended (in conjunction with the first and third clause of Section 13(1) thereof), the bankruptcy proceedings conducted in accordance with Act No. 328/1991 Coll. shall be considered as separate proceedings; whereas the fact whether the person demanding such satisfaction initiated examination proceedings in relation to the claim submitted within the bankruptcy proceedings prior to the bankruptcy proceedings and/or (after obtaining an enforcement title within the examination proceedings) initiated enforcement (distrain) proceedings, has no significance in this case.

As regards the determination of the commencement of the bankruptcy proceedings for the purpose of recognizing the entitlement to adequate satisfaction within the meaning of Section 31a(3) of Act No. 82/1998 Coll., as amended (in conjunction with the first and third clause of Section 13(1) thereof), the date of submission of a claim by a bankruptcy creditor, who had not filed a bankruptcy petition in relation to the debtor's assets, shall be decisive with respect to such bankruptcy creditor.

As regards the determination of the end of the bankruptcy proceedings, which is decisive when adjudging the commensurateness of the overall duration of the bankruptcy proceedings, the date when the trustee of the bankruptcy estate actually fulfilled the effective schedule resolution with respect to the bankruptcy creditor and not the date when the bankruptcy proceedings were formally terminated by the award of a resolution on the cancellation of bankruptcy following the fulfilment of the schedule resolution.

In the realization phase of the bankruptcy proceedings (i.e. in the period from the declaration of bankruptcy until the submission of the final report by the trustee of the bankruptcy estate), the complexity of such proceedings may manifest itself, for example, in connection with the number of submitted claims and the number of disputes induced thereby.

Where, within proceedings concerning the recognition of adequate satisfaction for the infringement of the right to the commensurate duration of the bankruptcy proceedings, no circumstances are identified that would allow the conclusion that the bankruptcy creditor could have reasonably expected a higher level of satisfaction of his or her receivable in the course of the bankruptcy proceedings, the amount received by such creditor within the proceedings for the satisfaction of his or her receivable shall be decisive as regards the determination of the amount of financial entitlement of such creditor from the point of view of the significance of the subject matter of the proceedings.

No. 133 When the amount of reimbursement for medical care provided from public health insurance funds has neither been agreed for a specific reimbursement period in a contract nor stipulated

by a legal regulation, it shall be determined by the court and upon its discretion in compliance with Section 136 of the Civil Procedure Code. Whereas the determination of the reimbursement amount based on the amount of reimbursement in the previous reimbursement period and on the findings pertaining to changes in the relevant circumstances occurring in the meantime appears as reasonable and just.

- No. 134 In case of an entitlement to compensation of damage to health inflicted in consequence of a violation of the obligation of a travel bureau to provide due fulfilment as agreed in the travel contract, the preclusion period defined in Section 852i(2) of the Civil Code shall not be applied since this period is designated only for the submission of a claim arising from the liability for the non-fulfilment or defective fulfilment of the obligations stipulated in the travel contract.
- No. 135 The provisions of the Civil Code conditioning forfeiture may not be considered as provisions protecting the consumer within the meaning of the first clause after the semicolon in Section 262(4) of the Commercial Code.
- No. 136 The exercise of rights against the carrier in the event of loss or non-delivery of cargo in compliance with the Convention for the Unification of Certain Rules for International Carriage by Air (Montreal Convention) shall not require the submission of a complaint of lost cargo pursuant to Article 31 thereof.
- No. 137 The entitlement of the eligible person to the transfer of a flat or non-residential space to its possession free of charge in accordance with the provisions of Section 285(4) of the Insolvency Act shall not be deemed a claim that may be successfully submitted within insolvency proceedings by following the procedure as defined in Section 173 et seq. of the Insolvency Act.
- No. 138 Within insolvency proceedings, a creditor known to a debtor shall be such creditor whose residence, domicile or registered office is situated in one of the EU member states, except for Denmark, and who becomes known to the insolvency court and/or the interim trustee or (from the award of the decision on bankruptcy) the insolvency trustee within the usual course of things either through documents, which the debtor is obligated to submit to the insolvency court (typically a list of liabilities within the meaning of the provisions of Section 104(1)(b) of the Insolvency Act) or by means of the debtor's duly kept accounting records and/or (in case of debtors not obligated to keep accounting records) other duly maintained records of the debtor's assets and liabilities (including correspondence). Debtors who (whether entrepreneurs or not) do not exert due and diligent care and do not keep due records of their liabilities or who fail to submit their list of liabilities to the court in a due and timely manner should not rely on the circumstance that the creditor (who would have been otherwise known in the period specified for the submission of claims and within the usual course of things at least to the insolvency trustee) would be deprived of the opportunity to submit their claim within the insolvency proceedings as a result of the debtor's negligence. A debtor's creditor whose usual residence, domicile or registered office is situated in one of the EU member states, with the exception of Denmark, yet who, up to the expiry of the period specified for the submission of claims as defined in the decision on bankruptcy for the submission of claims within insolvency proceedings, does not become known either from the debtor's duly kept accounting records or from other records of the debtor's assets and liabilities, with which the insolvency trustee has duly familiarized himself or herself, or otherwise, such creditor shall not be considered a creditor known to the debtor. The fact that the circumstances decisive for the conclusion that a creditor is known to the debtor become known at a later time (after the expiry of the period specified for the submission of claims) during the usual (due) course of things shall not exempt the insolvency trustee or the insolvency court of the obligation to proceed, with respect to such creditor, in compliance with the provisions of Section 430 of the Insolvency Act and/or the provisions of Article 40 of Council Regulation (EC) 1346/2000 (i.e. to fulfil the information obligation with respect to the creditor), whereas the wasted period for the submission of the claim shall not be reversed to such creditor.

If, in accounting records or other records and submissions addressed to the insolvency court, the debtor identifies a creditor whose usual residence, domicile or registered office is situated in

one of the EU member states, except for Denmark, incorrectly (e.g. designates a creditor who is a natural person by using a fictional trade name), the fact that such creditor, in terms of correct identification, has become known to the insolvency court or the insolvency trustee only after the expiry of the period specified for the submission of claims, shall be to the disfavour of the debtor.

